

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİ
TRANSKRİPSİYONU VE HUKUKİ
DEĞERLENDİRMESİ**

(H.1301-1302 / M.1883-1885)

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa CAN

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GAYRETLİ

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“24 Nolu Eğin Şer’iyye Sicili Transkripsiyonu ve Hukuki Değerlendirmesi (H.1301-1302 / M.1883-1885)” isimli **“Yüksek Lisans”** tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Mustafa CAN

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu tez, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalının Temel İslam Bilimleri Dalı'nda jürilerimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Danışman/Jüri: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet GAYRETLİ

Jüri : Dr. Öğretim Üyesi Yılmaz FİDAN

Jüri : Dr. Öğretim Üyesi Mücahit ÇOLAK

**24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİ TRANSKRİPSİYONU VE HUKUKİ
DEĞERLENDİRMESİ
(H.1301-1302 / M.1883-1885)**

Mustafa CAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2019

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet GAYRETLİ

ÖZET

Hazırlamış olduğum 24 Nolu Eğin Şer'iyeye Sicili, H.1301-1302 (M.1868-1870) yılları arasındaki belgeleri kapsamaktadır. Erzincan'a bağlı bir ilçe olan Kemaliye, Osmanlı Devleti döneminde Eğin olarak isimlendirilmiştir. Eğin 1868-1870 tarihleri arasında, Harput vilayetine bağlı bir Kaza'dır.

Milli mücadele yıllarının sonuna doğru kasaba halkının isteği üzerine 21 Ekim 1922 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Eğin adı Kemaliye'ye dönüştürüldü. Cumhuriyetin başlarında önce Elaziz vilayetine bağlı bir kaza merkeziydi. 1926 yılında Malatya'ya, 11 Mayıs 1938 tarihli kanunla da Erzincan iline bağlandı. Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımında nüfusu (1927) 3488 kişi olarak belirlendi.

Bu çalışmamızda Kâdılık, Eğin Kazası ve Şer'iyeye Sicilleri hakkında bilgi verdikten sonra belgelerin türüne göre fihristini ve transkripsiyonlarını verdik. En son kısımda ise kısaca hukuki değerlendirmesini yaptık.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, İslam Hukuku, Eğin, Şer'iyeye Sicilleri.

**24 NUMBERED SHARIA SIJILS TRANSCRIPTION AND THEIR JUDICIAL
ANALYSIS (H.1301-1302 / M.1883-1885)**

Mustafa CAN

**Erzincan Binali Yıldırım Universty, Institute of Social Sciences Department of
Basic Islamic Science**

Master Thesis, January 2019

ABSTRACT

The 24 numbered Eğin court records that I have prepared includes documents between H: 1301-1302 (Gregoran calender 1868-1870) years. The district Kemaliye which is connected to Erzincan province was named Eğin in the ottoman period. Eğin was a district tied to the Harput province between the 1868-1870 period.

At the request of the people of the town, towards the end of the independence years with the 21 of october 1921 dated cabinets decision. At the begining of the Republic. It was a district tied to the province of Elazığ. In 1926 It was tred to Malatya, With the 11 of May, 1938 law it was tred to Erzincan province. At the begining of the Republic period the first census (in 1927) It was confirmed as 3488 people.

In our work, after giving information about muslim judges Eğin district and court records we gave the catalogue and transcriptions according to the types of documents. At the last part we briefly made an evaluation.

Key Words: Osmanlı, Islamic Law, Eğin, Court Records.

ÖNSÖZ

Kadınların resmi yazışmaları, ferman ve hükümleri, halkın şikâyet ve dilekçeleri, en önemlisi toplumun her yönünü yansıtan mahkeme kararlarını ihtiva eden sicilleri incelemeden üç kıtaya hükmetmiş olan Osmanlı Devletini anlamak mümkün değildir. Bu yüzden diyebiliriz ki; Şer'iyeye Sicilleri bir milletin beynidir, hafızasıdır ve geçmişin aynasıdır.

Osmanlı Devleti'nden günümüze altın değerinde birçok arşiv malzemesi miras kalmıştır. Bu arşiv malzemelerinin en önemlileri arasında Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Arşivi, Vakıflar Arşivi, Tapu ve Kadastro Arşivi ile Şer'iyeye Sicilleri Arşivi sayılabilir.

Şer'iyeye Sicilleri, hem Osmanlı tarih araştırmaları yönünden hem de günümüz araştırmaları yönünden birinci elden kaynaklar olduğuna hiç şüphe yoktur. Bu özelliğinden dolayı Osmanlı tarihinin anlaşılmasına ve günümüze aktarılmasına büyük katkı sağlamıştır. İçeriklerindeki siyasi, askeri, idari ve sosyal nitelikli belge ve kayıtlardan dolayı ait oldukları bölge ve kazalara dair birçok bilgi ihtiva etmektedir. Ayrıca Şer'iyeye Sicilleri sadece Tarih araştırmalarına kaynaklık etmemiş hukuk, coğrafya, edebiyat, iktisat vb. birçok alana da ana kaynak olmuştur.

Bu çalışmamızda, 36 tane şer'iyeye siciline sahip olan Eğin kazasının 24 numaralı Şer'iyeye Sicilini incelemeye çalıştık. 20 varak ve 39 sahifeden oluşan 24 numaralı Eğin Şer'iyeye Sicilinin transkripsiyonunu ve fihristini yapıp konularını tasnif ettik.

Çalışmamızın konusu genel itibariyle vekâlet davaları olup bunun yanında kayyum tayini, imam hatip tayini, vasi tayini, isbât davası, ibra ve ıskat davası, şâhitlik, hıyar-ı bulğ, nişan, talâk, vb. davalardan oluşmaktadır.

Tezimin hazırlanmasında teşvikleriyle beni çalışmaya sevk eden ve her türlü bilgi ve tecrübesini benden esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GAYRETLİ Hocam'a her türlü yardımı benden esirgemeyen fedakâr eşim Esra CAN'a ve bu süre zarfında ihmal ettiğim oğlum Ahmet Görkem CAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret bizden, başarıya ulaştırmak Allah'tandır.

Mustafa CAN

Erzincan 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KÂDILIK MÜESSESESİ

I. İSLAM DEVLETLERİNDE KÂDILIK MÜESSESESİ	2
1. Kâdının Tanımı	2
2. Tarihi Gelişimi	2
3. Kâdılarda Aranılan Nitelikler	3
4. Kâdılarının Tayini	4
5. Görev ve Yetkileri	6
6. Denetim ve Sorumlulukları	7
II. OSMANLI DEVLETİNDE KÂDİ	8
1. Osmanlıda Kâdî	8
2. Tarihi Gelişimi	9
3. Kâdılarda Aranılan Nitelikler	10
4. Kâdılarının Tayini	10
5. Görev ve Yetkileri	11
6. Kâdılarının Görevden Alınması	14

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİN HAKKINDA BİLGİLENDİRME

I. EĞİN TARİHİ VE DÖNEM HAKKINDA BİLGİ	16
II. EĞİN'İN İDARİ YAPISI	17
III. EĞİN'İN FİZİKİ YAPISI	18
IV. EĞİN'İN İKTİSADİ YAPISI	19
V. EĞİN'İN SOSYAL YAPISI	21
VI. ŞER'İYYE SİCİLLERİ	22
VII. EĞİN ŞER'İYYE SİCİLLERİ	25
VIII. 24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNİN TANITIMI	27
IX. 24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNDE YER ALAN BELGELERİN TÜRÜNE GÖRE FİHRİST	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNİN HUKUKİ DEĞERLENDİRMESİ

I. 24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNDE GEÇEN BELGE TERİMLERİ HAKKINDA BİLGİLER	33
1. Vekâlet	33
1. 1. Vekâlet Akdinin Unsur ve Şartları	34
a) Sîga (İcap ve Kabul)	34
b) Taraflar	34
c) Akdın Konusu	34
d) Vekalet Ücreti	35
2. Nikâh	36
2. 1. Evlenmenin Unsurları (Rükünleri)	38
a) Taraflar	38
b) İrade Beyanı	38
2. 2. Evlenmenin şartları	38
2. 2. 1. Kuruluş Şartları (İn'ikâd Şartları)	38
a) Ehliyet	38

b) Meclis Birliği	39
c) Evlenme Engelinin Olmayışı	39
d) Evliliğin Şartsız Olması	39
2. 2. 2. Sıhhat Şartları	39
a) Şâhitler	39
b) Evlenme Engelilin Olmaması	40
c) İkrahnın Olmaması	40
d) Evlenmenin Gizlenmemesi	41
2. 2. 3. Yürürlük Şartları (Nefaz Şartları)	41
2. 2. 4. Lüzum Şartları	41
2. 3. Ehliyet	41
a) Tam Ehliyetliler	42
b) Eksik Ehliyetliler	42
c) Ehliyetsizler	42
2. 4. Velâyet	42
2. 5. Mehir	43
2. 5. 1. Mehrin Çeşitleri	44
a) Mehr-i Müsemma	44
b) Mehr-i Misil	45
c) Mehr-i Muaccel	45
d) Mehr-i Müeccel	45
3. Nafaka	46
4. Talâk	49
4. 1. Talâkın Kısımları	51
a) Ric’i Talâk	51
b) Bâin Talâk	52
c) Sünni Talâk	54
d) Bid’i Talâk	54
5. Vasî ve Kayyım Tayini	58
6. Şâhitlik	61
7. Vâris	65

8. İsbât	67
9. İbrâ ve Iskat	71
10. Da'vâ	75

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNİN METİN TRANSKRİPSİYONU

I. METİN TRANSKRİPSİYONU	79
SONUÇ	151
KAYNAKÇA	153

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.md.	: Adı Geçen Madde
a.g.d.	: Adı Geçen Dergi
a.g.k	: Adı Geçen Kâmus
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
H.	: Hicri
M.	: Miladi
OSAV.	: Osmanlı Araştırmaları Vakfı
s.a.v	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
trc.	: Tercüme
vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

Uzun bir asra sahip Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren birçok alanda olduğu gibi devlete ait bir takım işler düzenli olarak kayıt altına alınıp günümüze aktarımı sağlanmıştır. “Söz uçar, yazı kalır” mantığından hareketle olsa gerek kayıt altına alınan işlerden biri de siciller olmuştur. Bu bakımdan Osmanlı'dan bize kalan en önemli miraslardan biri şüphesiz bu sicillerdir.

Bu siciller daha öncede belirttiğimiz gibi Osmanlı'nın sadece dini, askeri, hukuki vb. alanların yanında hüküm sürdüğü toprakların fiziki, mimari ve kültürel gibi birçok yönüne de ışık tutmaktadır. Kendi alanına ışık tuttuğu gibi tarih boyunca etkileşim halinde bulunduğu ve hatta komşu olduğu birçok millet hakkında merak edilenlere de ışık tutmaktadır.

Osmanlı Devletiyle ilgili araştırma yapmak isteyen kişilerin müracat edeceği ilk kaynak şüphesiz siciller olacaktır. Sicillere müracat edilmeden Osmanlı Devleti hakkında sağlıklı bir sonuç elde edilemeyeceği gün gibi âşikardır. Sicillerin bu öneminden dolayı bizde 24 Nolu Eğin Şer'iyye Sicilini çalışıp bu alanda çalışmak isteyenlere bir katkı sağlamak istedik.

Tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kadılık müessesesi ve Osmanlı Devletinde kadılık hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde, Eğin kazasının idari, fiziki, iktisadi ve sosyal yapısı hakkında bilgi vermeye çalıştık. Üçüncü bölümde, şer'iyye sicilleri, Eğin şer'iyye sicilleri, 24 nolu Eğin şer'iyye sicilinin tanıtımı ve belgelerin fihristi hakkında izahlarda bulunduk. Ve en son dördüncü bölümde ise 24 nolu Eğin şer'iyye sicili ve hukukî değerlendirmesi hakkında açıklamalarda bulunduktan sonra sicilimizin metin transkripsiyonunu yapıp çalışmamızı sonuca bağladık.

İlk iş olarak Ankara Milli Kütüphanesinden sicilimizin orijinal metnine ulaşip fotokopi yaparak metnin aslına bağlı kalmak şartıyla metni okuyup transkripsiyon yaptıktan sonra belgeleri izaha çalıştık. Bunu yaparken kâğıtların yıpranmasından ve yazıların içiçe girmesinden dolayı zorluk çekmekle beraber metni ilim dünyasına kazandırmayı başardık.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂDILIK MÜESSESESİ

I. İslam Devletlerinde Kâdılık Müessesesi

1. Kâdının Tanımı

Arapçada kazâ (kadâ) kökünden ismi fail olan kâdı, fıkıh terimi olarak kişiler arasında meydana gelen da'vâları şer'i hükümlere göre çözümlmek için yetkili makamca atanan kişidir.¹

Kâdı kelimesi Kur'an-ı Kerim'de ismi fail olarak iki yerde (Tâhâ, 20/72; Hakka, 69/27), ancak Hakka suresinde "ölüm" manasında geçmektedir. Hadislerde ise çok sayıda zikredilmiştir.

"Edebü'l-kâdî" türü eserlerde az da olsa kâdı yerine hâkim kelimesinin de kullanıldığını görüyoruz.²

Kâdı, bulunduğu yerin kazâi, mülkî ve beledî başkanı ve bulunduğu bölgelerdeki esnaf birliklerinin en üst makamı olarak değer kazanmıştır.³

2. Tarihi Gelişimi

Kâdının tarihi gelişimine baktığımızda Kur'an'da geçmiş peygamberlerin hayat hikâyeleri anlatılırken doğrudan veya dolaylı olarak onların yargı işleriyle de görevlendirildiklerine temas edilir (Maide: 5/44; Sâd: 38/26). Cahiliye devrinde hakemler ve kabile ileri gelenleri eliyle yürütülen, rey'e, örf ve âdete dayalı şifahi yargılama usulü İslam döneminde ıslah edilerek belli esaslara bağlanmış ve kamu görevi haline getirilmiştir. Kur'an'da Hz. Peygamber (sav)'in yargı işleriyle de görevlendirildiği açık bir şekilde beyan edilmiş (Nisa, 4/64, 105; Maide, 5/48). Resulü

¹ Fahrettin Atar; "Kâdı", *DİA*, C. 24, TDV Yayınları, İstanbul 2001, s. 66; Bekir Gökmen, "Türkiye'de Kâdı İsimli Yerleşmelerin Mekânsal Analizi: Kâdılık Kurumunun Yerleşme Yerleri Üzerindeki Etkisi", *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 3, s. 42; Abdulkadir Erçin, "Osmanlı Devleti'nde Kâdı ve Şer'i Mahkemeler", *Bartın Üniversitesi Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, ISSN 2149-5866, C. 2, S. 1, Yaz-2015, s. 16.

² Atar, a.g.md, s. 66.

³ İlber Ortaylı, "Kâdı", *DİA*, C. 24, TDV Yayınları, İstanbul 2001, s. 69-70; Niyazi Murat, *7 Numaralı Eğin Şer'iyye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ-2006, s. 15.

Ekrem de İslam'da ilk kâdı sıfatıyla insanlar arasında meydana gelen birçok hukuki çekişmeyi karara bağlamış⁴ ve onun yargı kararları ayrı bir literatür oluşturacak şekilde yeküne ulaşmıştır. Hz. Peygamber (sav)'in İslam toplumunun genişlemesine ve görülecek davaların sayısındaki artışa paralel olarak birçok sahâbiye Medine'de yargı yetisi verdiği, bazılarını cezaların infazına memur ettiği, Hicaz bölgesinde ve Güney Arabistan'da yeni fethedilen şehir ve bölgelere idari işleri tedvir etmek üzere vâliler tayin ettiği ve onlara yargı görevi de verdiği bilinmektedir.⁵

Hiz. Ömer devrinde ülkenin fetihlerle genişleyip idari ve kazâi işlerin çoğalmasının ardından başta Medine olmak üzere Mısır, Irak ve Suriye gibi şehirlere ayrıca kâdılar tayin edildi.⁶ Bu dönemde kâdılar sadece medeni da'vâlarla ta'zir cezası gerektiren da'vâlara bakmakla yetkili kılındılar. Bu uygulama Hiz. Osman ve Hiz. Ali'nin hilafetleri döneminde de sürdürüldü.⁷ Emevi Devleti ve Abbasilerde de kâdıllara, yargı görevi yanında idari ve mali bir takım yetkiler de verilerek görev alanları genişletilmiştir.⁸

3. Kâdıllarda Aranılan Nitelikler

Kur'an'da emanetin ve sorumlulukların ehliyetli ve liyakatli kimselere tevdi edilip insanlar arasında adaletle hüküm vermesi üzerinde ısrarla durulur. (Nisa,4/58; Maide, 5/42; Sâd, 38/26). Hiz. Peygamber (sav), kamu görevlerinin ehil kimselere verilmesi ilkesine atfettiği önem gereği vazife alacak sahabenin istenen özelliklere sahip olmasını istemiş, aynı zamanda bu göreve teşvik etmiş, yeterli özelliklere sahip olmayanların görev taleplerini de geri çevirmiştir.⁹ Yine Hiz. Peygamber (sav) bir hadisinde kâdıllığın manevi sorumluluğunu belirtmek üzere şöyle buyurmuştur: *"Kâdılar üç kısımdır. Bir kısmı cennette, iki kısmı ise ateştedir. Cennette olanlar hakkı*

⁴ Müslim, "Akziye", 4; Ebu Davud, "Akziye", 7; Tirmizi, "Ahkâm", 2.

⁵ Atar, a.g.md, s. 66; Mehmet Faruk İlkhan, *Kâdıllık Müessesesi ve Osmanlı'da Kâdıllık Sistemi*, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü TRH1019 Tarih Semineri, Bursa 2013, s. 10.

⁶ Gökmen, a.g.m, s. 43.

⁷ Atar, a.g.md, s.66.

⁸ Atar, a.g.md, s.67.

⁹ Ebu Davud, "Akziye", 2-3; Nesai, "Adabu'l Kudât", 4.

bilip onunla hükmedenlerdir. Hakkı bildiği halde hükmünde zulmeden kimse ise ateştedir. İnsanlar arasında bilgisizce hükmeden de ateştedir."¹⁰

Fakihler, kâdılık nitelik ve şartlarından başlıcalarını sıralarken hukuki işlemlerde bulunmak için gerekli diğer şartlara ilave olarak kâdı tayin edilecek kimselerin derin hukuk bilgisine, vücut bütünlüğüne, kültür bilgisine, güzel bir ahlaka sahip olmaları, dini emir ve yasakları uygulamaları kısaca sözlerinin davranışlarıyla bir bütünlük içinde olması gerektiğini ifade ederler.

Mecelle'de kâdının görevleri sıralanırken onun hakîm, fehim, müstakim, emin, metin olması, fıkıh meselelerine ve yargılama usulüne vâkıf ve da'vâları kişilere uygulayarak sonuçlandırmaya muktedir bulunması şartı aranmış, böylece kâdılığın bilgi, sanat ve yüksek bir karakter işi olduğu belirtilmiştir (Md. 1792-1794). Gayrimüslimlerin, müslümanlara kâdı tayinin uygun görülmeşi, hem kâdının şer'i ahkâmı uygulayacak olması hem de kâdılığın üst düzey kamu görevi oluşuyla açıklanır.¹¹

Kâdı olarak tayin edilecek kimsenin derin hukuk bilgisine sahip bulunması üzerinde görüş birliği varsa da müçtehit seviyesinde âlim olması şartı fakihler arasında tartışmalıdır. Hz. Peygamber (sav)'den itibaren Abbasîlerin ilk dönemlerine kadar kâdılar müçtehitler arasından seçiliyordu. Onlar da naslardan hüküm çıkararak, nasların bulunmadığı konularda içtihat ederek davaları karara bağlıyordu. İchtihatlarında tamamen serbest idiler.

4. Kâdıların Tayini

İslam dünyasında kâdı adı verilen hâkimleri devlet başkanı tayin ederdi. Hz. Peygamber (sav) bizzat dava dinleyip hüküm verdiği gibi, ashâb-ı kiramın arasında kadılık liyâkatine sahip olanları kâdı olarak görevlendirmiş, ondan sonraki halifelerin ve hatta Osmanlı Devleti'nin de bu yolda hareket ettiğini söyleyebiliriz.¹²

¹⁰ İbni Mace, "Ahkâm", 2-3; Ebu Davud, "Akziye", 1-2.

¹¹ Atar, a.g.md, s. 67.

¹² Ekrem Buğra Ekinci, "Osmanlı Devleti'nde Mahkemeler ve Kâdılık Müessesesi Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5, 2005, s. 417.

Böylece İslam Devleti'nde ilk kâdı atamasının Hz. Peygamber (sav) tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Ancak Hz. Ömer döneminde kâdılık bir meslek olarak kabul edilmiş ve tayinlerin belirli kurallara göre yapılması karara bağlanmıştır.¹³

Klasik kaynaklarda kâdı tayin işlemi devlet başkanıyla kâdı arasında yapılan bir akit olarak görülüp tayin işleminin gerçekleşmesi ve tarafların yükümlülükleri bu çerçevede ele alınır. Halife kâdıları bizzat tayin edebileceği gibi bu husustaki yetkilerini başkalarına da devredebilir. Nitekim Hulefa-yi Râşidin döneminden itibaren valilere Hârûnurreşîd'den itibaren de kâdiyûlkudatlara bu konuda yetki verildiği ve bazı kâdıları yardımcı kâdı tayin etme yetkisi tanındığı bilinmektedir. Kâdı tayini sözlü olabildiği gibi yazılı da olabilirdi.¹⁴

Abbasiler döneminde kâdiyûlkudatlık makamına büyük hukukçu Ebu Yusuf'un getirildiği kaynaklarda zikredilmektedir.¹⁵

Kâdıların görevlerine son verilmesi tayinindeki usulle olur. Fakihler azle yetkili makamın bu yetkisini makul ölçüler içerisinde ve maslahat prensibine uygun olarak kullanılması gerektiğine, teftiş yapılmadan ve geçerli bir sebep olmadan kâdının görevine son verilmeyeceğine işaretlerle yetinirler. Azil sebepleri olarak da kâdının adalet vasfını kaybettirecek haram bir fiil veya cezayı gerektiren bir suç işlemesi, görevini kötüye kullanması, sağlık yönünden görevini sürdüremez duruma gelmesi gibi durumlar gösterilir. Kâdıyı atayan devlet başkanının vefatı veya görevden alınmasıyla kâdının görevine son verilmeyeceği belirtilmiştir.

Bir kamu hizmeti olan yargı işiyle ilgilendiklerinden dolayı çalışmalarına karşılık olarak kâdıları devlet bütçesinden maaş ödenirdi. Maaşlar tespit edilirken hayat şartları ve sosyal mevkileri göz önünde bulunduruldu. Hulafâ-yi Râşidin döneminde de böyle bir ücretlendirme olayının olduğunu görmekteyiz.¹⁶

---

¹³ Şeniz Anbarlı Bozatay, Konur Alp Demir, "Osmanlı Adli ve İdari Sisteminde Kâdılık: Kurumsal Bir Değerlendirme", *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, S. 10, Haziran 2014, s. 75; İlkhan, a.g.m, s. 3;

¹⁴ Atar, a.g.md, s.68.

¹⁵ Ekinci, a.g.m, s. 417.

¹⁶ Atar, a.g.md, s. 68.

5. Görev ve Yetkileri

Kâdıların asıl görevi insanlar arasında meydana gelen hukuki ihtilafları sonuçlandırmak, hukuka aykırı davranışların cezasını hükme bağlamak, verdikleri hüküm ve cezaları icra ve infaz etmektir. Ancak İslam tarihinde kâdırlara dini (imam-hatiplik gibi), mali, idari eğitim öğretim vb. kazâi olmayan görevlerin tevdi edildiği de olmuştur. Klasik dönem fakihleri, önceki dönem uygulamaları da göz önüne alarak görevine sınırlandırma konulmamış bir kâdının görevlerini şöyle sıralamışlardır: Da'vâlara bakıp onları hükme bağlamak, hakları sahiplerine iade etmek, yetimlerin, akıl hastalarının, hacir altına alınanların mallarında tasarrufta bulunmak, vakıflara nezâret etmek, vasiyetleri yerine getirmek, velileri bulunmayan yetim kızları denkleleriyle evlendirmek, had cezalarını infaz etmek, şehrin asayiş ve emniyetini sağlamak, belediye ile ilgili görevleri ifa etmek, şahitleri ve sorumluluğu altında bulunan memurları denetlemektir.¹⁷

Kâdılar kendilerine verilen görevleri titizlikle yerine getirmekle ve da'vâları dikkatli bir şekilde inceleyip makul bir sürede sonuçlandırmakla yükümlüdür. Yargılama esnasında kâdılar, tam bir tarafsızlık içinde olmalı, da'vâcı ve da'vâlıların menfaatlerini eşit bir şekilde gözetmeleri gerekir (Mecelle Md. 1799). Kur'an'da şahitlik örneğinde, kişilerin en yakınları ve sevdikleri aleyhine de olsa asla adâletten sapmamaları emredilmektedir (Nisa, 4/135). Hz. Peygamber de "sizden biriniz yargı görevini üstlenince oturtmak, bakmak, işaret etmek hususlarında taraflara eşit muamele yapsın. Sesini iki hasımdan sadece birine karşı yükseltmesin"¹⁸ diyerek yargılamanın tarafsızlığı ve verilen kararın adaletli olması kadar da'vâda tarafların yargı organına güvenlerini korumanın da önemli olduğuna işaret etmiştir. Literatürde kâdılarının duruşma esnasında alışveriş, şakalaşma gibi yargı makamının saygınlığı ile bağdaşmayacak davranışlarda bulunamayacağı, taraflardan hiçbirinin hediyesini kabul edemeyeceği ve ziyaretlerine gidemeyeceği vurgulanırken, hatta kâdının giyim ve kuşamından hal ve davranışlarına kadar birçok ayrıntıya temas edilirken benzeri

---

¹⁷ Atar, a.g.md, s. 68; Hacı Ahmet Günay, *İslam Hukuku El Kitabı* (Editör: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 402.

¹⁸ Dârekutni, IV, 205.

amaçlar güdülmüştür. Kâdıların usul ve fûru, yakın akraba, iş ortağı, vekil, müvekkil, eş ve hasım gibi tarafsız kalamayacağından endişe edilen şahısların da'vâlarına bakmaması da böyle bir düşüncenin ürünüdür.¹⁹

Kâdı yargılamayı eşitlik ve tarafsızlık, aksi tespit edilene kadar kişilerin borçsuz ve suçsuz olacağı ilkesine bağlı kalarak yürütür, tarafların delillerini değerlendirir, gerektiğinde bilirkişilerin görüşünü de alarak da'vâları sonuca bağlar.²⁰

Kâdılar aynı zamanda mahkemedeki görevlerini yerine getirirken defter halinde kayıtlar tutmuşlardır. Bu kayıtlar tarih sırasına göre deftere kaydedilirdi. Ancak bu işlemde bir metot takip edilir ve defterin bir yanına mahalli kayıtlar, diğer bir yanına da merkezden gelen her türlü emir yazılırdı.²¹

6. Denetim ve Sorumlulukları

Tarih boyunca kâdılar hep yargılayan taraf değil yanılmaları, görevi ihmal etme veya suiistimalde bulunmaları, kâdılık mesleğiyle bağdaşmayacak işler yapmaları gibi durumlarda denetlenmeleri de gerekir. Bunun için kaynaklarda, ilk dönemlerden itibaren kâdıların tâbi tutulduğu idari ve adli denetimin çeşitli örnekleri yer aldığı gibi fakihler de haklarında şikâyet olsun olmasın bütün kâdılar üzerinde devlet başkanı ve kâdiyülkudatların denetim hakkının bulunduğunu belirtmişlerdir.

Kâdı görevini yerine getirirken kasıt, ihmal ve kusur olmaksızın taraflardan birine verdiği zarardan sorumlu değildir. Böyle bir durumda zarar beytûlmalden ödenir. Ancak kasıtlı ve kusurlu davranması sebebiyle verdiği zararı kâdı kendi malından ödemek zorundadır. Mesela; delilleri yeterince incelemeyen birinin ölümüne karar vermesi halinde ölenin diyetini karşılar. Kasıtlı davranarak birisinin ölümüne karar veren kâdıya Hanefiler diyeti, bir kısım Maliki ve Şafii fakihleri kisası gerekli

---

¹⁹ Atar, a.g.md, s. 69.

²⁰ Atar, a.g.md, s. 69.

²¹ Salih Akyel, "1840-1843 (H.1256-1258) Tarihli Eğin Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 15, S. 1, Elazığ-2005, s. 300.

görür. Kâdılar cezayı gerektiren bir suç işlediklerinde diğer kimseler gibi cezalandırılırlar.²²

II. Osmanlı Devletinde Kâdı

1. Osmanlıda Kâdı

Osmanlı Hukukçuları, kâdıyı, “insanlar arasında meydana gelen da’vâ ve anlaşmazlıkları şer’i hükümlere göre karara bağlamak için devletin en yüksek icra makamı tarafından tayin edilen şahıs” diye tarif etmektedirler.²³ Aynı zamanda Osmanlı devletinde kâdı, kaza adı verilen yerleşim yerlerinde, belirli bir süreliğine mülki idare amiri, yerel yönetici ve emniyet müdürlüğü görevlerini yerine getirmekle de sorumlu olan şahıstır.²⁴

Osmanlı kâdısı, İslam devletleri içerisinde saygın bir yeri olan adliye ve mülkiye görevlisidir. Kendinden önceki dönem kâdılarına göre daha geniş yetkilerle donatılmıştır. İlmiye sınıfına mensup olan Osmanlı kâdısı son İslam devletinin yegâne temsilcisi ve bu devletin hukukçular sınıfını şahsında temsil eden meslek adamıdır.²⁵

Kâdı, mülki erkân içindedir. Bütün yönetici zümre gibi askeri sınıfın bir üyesidir. Vergiden muaf, yönetici imtiyaz ve yetkileri vardır. Bir yerde yönettiği Müslüman halkın dahi merkezi devlet karşısında sözcüsü odur. Gayr-imüslim ahalinin yaşantısına mudâhili yoksa da o zümrenin hukukunu gözetmek ve mali yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine dikkat etmek zorundadır. Yani kâdı, sadece Müslüman tebanın değil gayr-imüslim tebaanın da üzerinde bir gözetmendir.

Kâdıların siyaset cezası uygulanamazdı. IV. Murad’ın Bağdat seferi sırasında İznik Kâdısını yollar temiz olmadığı için idam etmesi protesto edilen bir eylemdi ve

---

²² Atar, a.g.md, s. 69.

²³ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, Fey Vakfı, C. 1, İstanbul 1990, s. 227.

²⁴ Bozatay, Demir, a.g.m, s. 72; Berna Çelik, *6 Numaralı Eğin Şer’iyye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ-2003, s. 4.

²⁵ Ortaylı, a.g.mad, s. 70.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kızıl Yenicesi kâdısını menzil parasını çalması yüzünden astırması dışında bu kuralın ihlaline pek rastlanmaz.²⁶

2. Tarihi Gelişimi

Osmanlı Devleti'nde ilk olarak Sultan Osman Gazi tarafından kâdı tayini yapılmıştır.²⁷ Kaynaklara göre de Sultan Orhan zamanında kâdıların eğitimi için ilk medrese kurulmuştur.²⁸ Fakat Osmanlı Devleti'nde tam manada kâdılık müessesesinin şekillenışı Fatih Sultan Mehmet döneminde olmuştur. Bu dönemde de henüz başşehir müftüsü, ne şeyhülislam unvanı taşır ne de ilmiyenin reisidir. İlmiyenin reisleri Anadolu ve Rumeli kazaskerleridir.²⁹

Eldeki en eski şer'iyye sicilleri (Bursa Şer'iyye sicilleri) XV. yüzyılın ikinci yarısına uzandığından Osmanlı idaresinin ilk bir buçuk asrında kâdılar ve mahkeme faaliyeti hakkında birinci derecede kaynaklardan bilgi edinme imkânı yoktur. İlk kâdıların İznik, Bursa ve Edirne gibi merkezlere tayin edildiği, yeni fethedilen yerlere ikinci ve üçüncü derecede kâdılarının gönderildiği vekâyinamelerden öğrenilmektedir.³⁰

Kâdılarının mesleki eğitiminde kurumlaşma ve hiyerarşinin yerleşmesi açısından en önemli olay Sahn-ı Seman diye bilinen Fatih medreselerinin teşekkülüdür. Böylece XVI. yüzyılda Süleymaniye medreseleri kuruluncaya kadar bu yüksek eğitim kurumu kâdılık mesleğine girecek gençlerin tahsil görüp icazet aldıkları yer olmuştur. Süleymaniye medreselerini bitiren bir kişi, kazaskerliğe müracaattan sonra bir nevi stajyerlik olan mülâzemet için önemli sancaklara mevleviyet payeli kâdılar yanına gönderilir ve mülâzemet devri (üç-beş yıl) sonunda İstanbul'a gelirdi. XVIII. yüzyılda da uzatılan bu bekleme döneminin ardından imtihanı verenler en alt kademedeki kazalardan birine tayin edilerek mesleğe başlardı.³¹

---

²⁶ Ortaylı, a.g.md, s. 70.

²⁷ Bozatay, Demir, a.g.m, s. 76.

²⁸ İlkhan, a.g.m, s. 12; Ahmet Halaçoğlu, *381 Numaralı Harput 'Ma'mûratü'l Aziz' Şer'iyye Sicili (H. 1283-84) (M. 1866-68)*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1986, s. 8.

²⁹ Ortaylı, a.g.md, s. 70; İlkhan, a.g.m, s. 12.

³⁰ Ortaylı, a.g.md, s. 70.

³¹ Ortaylı, a.g.md, s. 70.

3. Kâdıllarda Aranılan Nitelikler

Kâdıllarda aranılan nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Kâdıllar, akıl-baliğ ve hür olmalı.
2. Müslüman ve âdil olmalı.
3. Hukuki ehliyet ve muamele kabiliyetine sahip olmalı.
4. Nesebi sahih olmalı.
5. Tarafsız olmalı.
6. Yeterli derecede hukuki bilgiye sahip olmalı.
7. Kör olmamalı.
8. Erkek olmalı.
9. Fasık yani günahkâr olmamalı
10. Sağır ve dilsiz olmamalı.³²

4. Kâdılların Tayini

Kâdılların tayini mutlaka padişah beratıyla olur,³³ ilmiye mensuplarının tayin, yol ve nakil işlemlerini Anadolu ve Rumeli kazaskerleri yaptı; bunun için de kâdının mesleğe intisabında bu dairelerden birini seçmesi gerekirdi. Dairelerde işlemler rûzname denilen defterlere kaydedilir ve artık kâdılların meslekteki terfii ve özlük işleri bu büroda yürütülürdü. Pek azı literatürde kullanılan bu defterlerin geniş ölçüde incelenip tasnifi yoluyla kâdı biyografileri elde edilebilir. Eğer bir kâdının tayini bu

---

³² İlber Ortaylı, "Osmanlı Kadısı, Tarihi Temeli ve Yargı Görevi", *AÜSBF Dergisi*, C. 30, S. 1, Yıl 1975, s. 118; Bozatay, Demir, a.g.m, s. 80; Serhat Şara, *8 Numaralı Eğin Şer'iyye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ-2004, s. 5; Çelik, a.g.e, s. 4.

³³ Feda Şamil Arık, "Osmanlılarda Kâdıllık Müessesesi", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Yayın 1997, S. 8, s. 6.

deftere işlenmemişse eldeki berat hükümsüzdür ve iptali gerekir. Aynı şekilde beratsız göreve gelen kâdının tayin işlemi geçersiz olur.³⁴

Osmanlı Devleti'nde kâdı tayini her şeyden önce belirli tahsil ve hiyerarşik terfi düzenine dayanır. Bundan dolayı klasik İslam döneminde kâdılık için ön görülen şartlar (erkek ve reşit olmak, temyiz kudretine ve yeterli bilgiye sahip olmak, sağır-kör olmamak) dışında eğitim de önemlidir.³⁵

Kâdıların göreve tayini ve görev yerlerindeki sürelerinin uzatılması, kısa tutulması veya iki kâdının karşılıklı yer değişimiyle ilgili zengin örneklere kazasker rûznameçesi denilen defterlerde rastlanmaktadır. Kâdılar bir bölgeye iki yıllığına tayin edilirdi. Ancak bu sürenin kısaltılması veya uzatılması da mümkündü.

Bir aday mülâzemette en az üç yıl kalıp mesleği öğrendikten sonra en az yevmiyeli ve en az işi olan kaza kâdılıklarında Anadolu ve Rumeli kazaskerinin dairesine intisapla göreve başlar. Bu ikisinin dışında bir de Mısır için bir kariyer vardır. Görev süresinin sonunda aday merkeze mâzulen gelir ve bir üst derecedeki kazaya tayinini bekler. Kaza kâdılıklarının en yüksek derecelisinde görevi tamamlayıp dönen kâdı, merkezde “tahta başı” denen ve mevleviyet pâyeli sancak merkezlerine tayini bekleyen kâdılar arasında yer alır.³⁶

5. Görev ve Yetkileri

Kâdının görev ve yetkileri şunlardır:

- 1- Kâdılar her şeyden önce buldukları bölgelerdeki halkın hukuk ve cezaya taalluk eden işlerine bakardı.
- 2- Kâdılar buldukları bölgede velâyet-i amme sıfatını haiz olduklarından âmme hukukunu korumak da bunların vazifesiydi. Bu sebeple vakfiyelerin tanzim, tescil ve vazifelerin tayini de bunlara düşerdi. Bölgelerinde âmme hizmeti görenlerle ilgili yazışmalar da kâdılar tarafından yapılırdı.

---

³⁴ İlkhan, a.g.m, s. 16; Ortaylı, a.g.md, s. 71.

³⁵ Bozatay, Demir, a.g.m, s. 80; İlkhan, a.g.m, s. 16; Ortaylı, a.g.md, s. 71.

³⁶ Ortaylı, a.g.md, s. 71.

- 3- Kazalara kadar yayılmış bulunan kâdıların daha küçük yerleşim bölgelerindeki işleri takip etmek üzere nâib tayin etme yetkileri de bulunduğundan bölgelerinin en uzak köşelerine kadar cereyan eden bütün hâdiselerden naibleri vasıtasıyla haberdar olur, hususi ve âmme hukukuyla alakalı meseleleri sicillerine kaydederlerdi.
- 4- İslam Hukukunun muâmelât kısmına taalluk eden ve bugün noterlerce ifa edilen her türlü kefâlet, vekâlet, mukavele ve borçlanma gibi akitler de kâdılar tarafından yerine getirilir ve bunlar da sicillere işlenirdi.
- 5- Yine İslam hukukunun mirasa taalluk eden ferâiz meseleleri de kâdı ve naibleri tarafından neticelendirilirdi. Bu nevi muamelelerde sicillere işlenirdi.
- 6- Aile hukukunun tanzim ve takipçisi de kâdılarıdır. Nikâhlar, kâdı ve naibi huzurunda kıyılır veya bunların yazılı olarak verdikleri “izinname” lerle imamlar tarafından bu hizmet yerine getirilirdi.
- 7- Kâdılar, buldukları bölgelerdeki bütün vakıf, mukataa ve tımarın da murakıbbı idiler. Buralarda meydana gelen yolsuzluklar hakkında karar verirler ve gerektiğinde de Divân-ı Hümâyûn’a arz-ı halde bulunurlardı.
- 8- Merkezden yazılan idari, iktisadi hatta askeri yazılar birer sureti de beylerle birlikte kâdılarına da gönderilirdi. Kâdılar da bunları sicillerine kaydederlerdi.
- 9- Ordu-yu Hümâyûn’un seferde bulunduğu bölgenin kâdıları da orduyla birlikte sefer görevi alırdı. Menzillerin tanzimi, sefer kaçaklarının tedibi, ordunun iâşe ve mühimmatının takviyesi kâdı ve naiblerine aitti. Bu hususlarda ihmali görülen kâdılar muâheze edilirdi.
- 10- Bölge asayişinin temini hususu da beylerbeyi sancak beyi ile birlikte kâdıya aitti. Emniyet kuvvetlerince yakalanan eşkıyalar kâdıya getirilir ve kâdı tarafından hüküm verilerek gereği yerine getirilirdi.
- 11- Kâdıların çok önemli vazifeleri de bugünkü belediye hizmetlerini görmüş olmalarıdır. Osmanlıda 1272/1855 tarihine kadar devam eden bu hizmette kâdılar, bilhassa narhların (el-es’ar) tespiti, esnafın teftişi, ihtikâr ve iddiharın önlenmesi hususunda önemli vazifeler ifa etmişlerdir.

- 12- Osmanlıda esnaf teşekkülü olan loncalar kurulmaya başladıktan sonra, her meslekteki esnaf loncasının başında “Esnaf Şeyhi” bulunurdu. Bu şeyh de esnafın arzusu istikametinde kâdı tarafından tayin edilirdi.
- 13- Osmanlıda seyfiyeden birinin yaptığı sû-i istimalleri teftiş etmek üzere zaman zaman ilmiye ricalinin tayin edildiğini görmekteyiz. Bu rical arasında daha çok kâdılar bu hizmette görevlendirilirlerdi. Böylece kâdının, beylerbeyi ve sancakbeyini teftiş ettiği görülmektedir.
- 14- Kâdılar, arâzi ve emlak alım satım işleriyle de meşgul olurlardı.
- 15- Merkezden yazılan fermanlar, hatt-ı hümayunlar beratlar ve muhtelif yasaklar (tütün ve içki yasağı gibi) da doğrudan doğruya kâdıya bildirilirdi. Kâdı da hem bunların gereğini yerine getirir hem de birer suretini sicile geçirirdi.
- 16- Kâdılar, bazı meselelerde iftâ makamından fetva sorarlar ve ona göre mahkemede hükmederlerdi.
- 17- Kâdılar, yangın, zelzele, fazla kış, kuraklık, Ramazan ve bayramların ilanı “Ru’yet-i Hilal” gibi mevzularla da tabii olarak ilgileniyorlardı. Bu sebeple kâdı sicillerinde bu nevi mevzularda yer almıştır.³⁷
- 18- Bazı durumlarda kâdının değişik dinden kimselerin miras da’vâlarına bakabildiğine dair kayıtlar vardır; ancak esas itibariyle kâdı şeriat adamı olarak Müslümanların hâkimidir ve bazen cemaat adına onların taleplerini merkeze arz eder.
- 19- Ülkede pazar yeri değişikliği, imam ve müezzin tayini onun görevleri arasındadır.³⁸

Kâdılarının hizmetleri karşılığı aldıkları maaşlara kısaca değinilecek olursa maaş miktarları padişah dönemine göre farklılık göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğunda Orhan Bey zamanında “kimseden nesne almamaları” için kâdılarına vakıf gelirlerinden bir miktar paranın ayrıldığı görülmektedir. Ancak I. Beyazıd zamanına gelinceye kadar kâdılarının belirli bir gelirleri bulunmuyordu ve bu aksaklıkta kâdılarının geniş ölçüde

---

³⁷ Şara, a.g.e, s. 7-9; Çelik, a.g.e, s. 6-8.

³⁸ Ortaylı, a.g.md, s. 72; Alpaslan Demir, Yasin Dönder, *Gümüştane Şer’iyye Sicili* (1887-1892), Mavi Atlas, 5/(1) 2017, s. 161; Bozatay, Demir, a.g.m, s. 77.

rüşvete yönelmelerine neden olduğu için harç sistemi kurulmuştur. I. Beyazıd zamanında, resmi sicil 6-8 akçe, suret-i sicil 10-14 akçe, hüccet için 20-32 akçe alma yetkisi kâdırlara tanınmıştır. Fatih kanunnamesine göre de resmi sicil 7 akçe, hüccetten 32 akçe, imzadan 12 akçe, resm-i emvalden binde yirmi akçe, resmi nikâh için evlenen eğer genç kız ise 32, dul ise 15 akçe alındığı görülüyor. Yine Fatih zamanında 1479 tarihli bir hükme göre ıtaknameden 30 akçe, nikâh resminden 20, miras taksiminden binde yirmi akçe, hüccet için 15 akçe alınacaktı. I. Süleyman zamanında ise 1521 tarihli bir hükme göre; ıtaknameden 20 akçe, miras taksiminden binde on dört, hüccet için 20 akçe, sicile kayıttan 7 akçe, Mürâseleden 7 akçe, Süleyman kanunnamesine göre de; resm-i kısmet için binde on beş, sicilden 7, suret-i sicilden 14, hüccet için 30, imza için 12 akçe alınacaktı. Tanzimat'a gelinceye kadar kâdırların "Aidât-ı Şer'iyeye" denilen ve miktarları esas itibariyle devletçe tespit edilen bu harçlarla geçindiklerini görüyoruz. Mahkeme harçlarından başka, bazı kâdırlara devlet hazinesinden belirli bir gelir de sağlanabiliyordu.³⁹

6. Kâdırların Görevden Alınması

Osmanlı Devleti'nde kâdının görev süresi için de tam bir süre sınırının konulmadığı görülmekteydi. 17. yüzyılın sonlarına doğru yeterli kadro olmaması, kâdırların içinde buldukları bölgenin halkı ile gereğinden fazla yakınlaşmaları ve hiyerarşik kademede meydana gelebilecek tıkanıklıkların önlenmesi gibi nedenlerden dolayı kâdırların görev süresi bir yıl olarak belirlenmişti. Bu duruma göre Mevlevi kâdırlıklarının süresi 16. yüzyıldan itibaren ilk olarak üç yıla sonra iki yıla ve 17. yüzyıldan sonra ise bir yıla düşürülmüştü. Küçük kâdırlıkların görev süresi ise önce iki seneye sonra 20 aya indirilmişti.⁴⁰

Kâdırlar hukuki görevlerini yerine getirirken kasıtlı olarak hukuka aykırı bir karar almadıkça ve mülki ve beledi görevlerini sebepsiz olarak ihmal etmedikçe görevden alınmaları veya süreleri dolmadan görev yerlerinin değiştirilmesi söz konusu olmamıştır. Ancak kâdırlar kendi istekleri doğrultusunda görevlerinden istifa

³⁹ Arık, a.g.m, s. 59-60; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, VIII, 3. Baskı, Ankara 1988, s. 84-85.

⁴⁰ Erçin, a.g.m, s. 17.

edebilirler ve karşılıklı anlaşmak suretiyle iki kâdı kendi aralarında görev yerlerini değiştirebilirlerdi. Kâdılar herhangi bir sebepten dolayı görevden alınmaları durumunda müftülük ve müderrislik gibi görevler üstlenebilmekte ve dolayısıyla geçim sıkıntısı çekme gibi durumlar söz konusu olmamaktaydı.⁴¹

Bir kâdının görevden alınması veya istifasının kabul edilmesi belirli şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar:

- 1- Akıl sağlığı ve temyiz kudretini kaybetmesi,
- 2- Göreve başladıktan sonra geçirdiği bir rahatsızlık sonucu kör, sağır ve dilsiz olması,
- 3- Yolsuzluk olaylarına karışması ve bu durumun tespit edilmesi,
- 4- Görevini kötüye kullanması veya kanunu ihlal etmesi,
- 5- Halka karşı zulmetme,
- 6- İmanını kaybetmesi,
- 7- Kâdılığın gerektirdiği yeterlilikte bilgi sahibi olmadığının anlaşılması veya kendisinin bu durumu itiraf etmesidir.⁴²

---

⁴¹ Ortaylı, a.g.md, s. 72.

⁴² Bozatay, Demir, a.g.m, s. 82-83; Arık, a.g.m, s. 69.

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİN HAKKINDA BİLGİLENDİRME

I. Eğin Tarihi ve Dönem Hakkında Bilgi

EğİN tarihi, M.Ö. II. yüzyılı geçmez. Buraya yerleşen ilk unsurlar Orta Asya Türkleridir. Asurlular döneminde bölge Asurluların hâkimiyetindeydi. V. yüzyıl Grek-Pers devrinde EğİN ve Fırat vadileri genellikle Pers hâkimiyetinde kalmıştır. Roma ve Bizans hâkimiyetinden sonra Selçukluların hâkimiyetine girmiştir. Sırasıyla Çubuk oğulları Beyliği, Anadolu Selçuklu Devleti, İlhanlı ve Akkoyunluların hâkimiyetine girmiştir.⁴³ Timur'un istilasının ardından Çelebi Mehmet döneminde Osmanlı hâkimiyetine giren EğİN, uzun bir zaman Sivas Eyaletinin Arapgir sancağına bağlı olarak idare edilmiştir. 1775 yılında Maden-i Hümâyûn Emanetinin kurulmasıyla EğİN idari olarak Diyarbakır Eyaletine, mali bakımdan ise Maden-i Hümâyûn emanetine bağlı hale gelmiştir. Arapgir ve EğİN'in Sivas Eyaletinden ayrılması epeyce bir müddet anlaşmazlıklara yol açmıştır. 1837 yılında Maden-i Hümâyûn'a bağlı bir kaza iken 1846 yılında Harput Eyaleti'nin kurulmasıyla birlikte EğİN, bu tarihten itibaren Harput Eyaleti'ne bağlı bir sancak haline geldi. Bu statüsünü 1876 tarihinde Ma'mûratü'l-Azîz Mutasarrıflığının kurulmasına kadar korumuştur. Bu tarihten itibaren Harput sancağına bağlı bir kaza olarak statüsünü devam ettirmiştir.⁴⁴

Milli mücadele yıllarının sonuna doğru kasaba halkının isteğı üzerine 21 Ekim 1922 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla EğİN adı Kemaliye'ye dönüştürüldü. Cumhuriyetin başlarında önce Elaziz vilayetine bağlı bir kaza merkeziydi. 1926 yılında Malatya'ya, 11 Mayıs 1938 tarihli kanunla da Erzincan iline bağlandı. Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımında (1927) nüfusu 3488 olarak belirlendi.⁴⁵

---

⁴³ Erdoğan Akkan, Metin Tuncel; "Kemaliye", *DİA*, C. 25, TDV Yayınları, İstanbul 2002, s.236-237; Murat, a.g.e, s.7; Osman Mert, "Kemaliye'de Eski Türk İzleri: Dilli Vadisindeki Petroglif ve Damgalar", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 34, Erzurum 2007, s. 236.

⁴⁴ Salih Akyel, "1831-1837 (H.1247-1252) Tarihli EğİN Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 14, S. 1, Elazığ-2004, s. 222.

⁴⁵ Akkan, Tuncel; a.g.md, s. 237.

Eğın ismi üzerinde çeşitli rivayetler vardır. Türkçe kökenli olduğunu savunanlar olduğu gibi Ermenice olduğunu kaynak (pınar) anlamına gelen agn (akn) kelimesinden türediğini iddia edenler de vardır.⁴⁶

Eğın, Erzincan'a 164 km uzaklıkta bulunmaktadır. Eğın, Türkiye'nin doğusunda yer alıp; Sivas, Tunceli, Elazığ ve Malatya'ya sınır olup Fırat'ın bir kolu olan Karasuyun suladığı ve Munzur Dağları arasında saklı tarihi bir ilçedir.

İncelediğimiz sicil, H.1301-1302 (M.1883-1885) yılları arasındaki kayıtları içermektedir. Bu dönem Sultan I. Abdülaziz'in tahtta olduğu döneme tekabül etmektedir. Bu tarihler arasında Eğın, Harput sancağına bağlı bir kazadır.⁴⁷

II. Eğın'ın İdari Yapısı

Eğın, 1876 tarihinde Ma'mûratü'l-Azîz Mutasarrıflığının kurulmasına kadar – ileride de değinildiği üzere- birçok eyalete bağlanmıştır. Bu tarihten itibaren Harput sancağına bağlı bir kaza olarak statüsünü devam ettirmiştir.⁴⁸

Diyarbakır Eyaletine bağlı olarak kurulan Maden-i Hümâyûn Emanetine bağlı olan kazalar çeşitli tarihlerde değişiklik göstermiştir. 1837 tarihinde Harput'la birlikte Maden-i Hümâyûn Emanetine tabi olan kazalar şunlardır:

Tablo 1: Maden-i Hümâyûn Emaneti Kazaları

1. Harput	9. Çarsacak
2. Çemişgezek	10. Arapgir
3. Kemah	11. Gürcanis
4. Kuruçay	12. Palu
5. Ergani ma'a Nevahi	13. Eğın
6. Çermik	14. Çüngüş
7. Ebutâhir	15. Siverek
8. Şiro	

⁴⁶ Zeki Arıkan, "Eğın Kasabasının Tarihsel Gelişimi", *Kemaliye Formu Dergisi*, Şubat 2017, s. 3; Murat, a.g.t, s. 7; Çelik, a.g.e, s. 199.

⁴⁷ Çelik, a.g.e, s. 199-200.

⁴⁸ Ahmet Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğın (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, Kemaliye (Eğın) Kültür Turizm ve Folklor Derneği Kültür Yayını, No:1, İstanbul Haziran 2003, s. 25; Çelik, a.g.e, s. 200.

Harput'un eyalet haline gelmesinden sonra Eğin de idari olarak taksimatın içinde yer almıştır.⁴⁹

1845 tarihinde Diyarbakır'dan ayrılarak ayrı bir eyalet haline getirilen Harput Eyaleti için en önemli husus Maden-i Hümâyûn'un Harput Eyaletine dâhil edilmesidir. Eğin ise Maden-i Hümâyûndan çıkarılarak Harput sancağına dâhil edilmiştir. Bu dönemler arasında Eğin kazasına bağlı olarak tespit ettiğimiz köy sayısı 57 olup, aynı kazaya bağlı nahiye sayısı ise 3 adettir. Yine aynı dönemde Eğin merkezinde bulunan mahalle sayısı 12 adettir. 19. yüzyılın ikinci yarısında köy ve mahalle sayılarının arttığı gözlenecektir.⁵⁰

19. yüzyılın ilk yarısında Eğin'e bağlı 57 köy var iken 1892 yılında bu sayı sayısı 101'e yükselmiştir. Bu köyler arasında günümüzde Elazığ'ın Ağın, Erzincan'ın İliç ve Malatya'nın da Arapgir ilçelerine bağlı köyler olduğu görülmektedir. Bu durum Eğin'in 19. Yüzyılın sonlarında oldukça büyük bir yerleşim birimi olduğunu göstermektedir.⁵¹

III. Eğin'in Fiziki Yapısı

Eğin, Doğu Anadolu Bölgesi'nin batı ucunda, Munzur Dağlarının batı ucu ile onun batısındaki Sarıçiçek Dağları arasına derin bir biçimde gömülmüş olan Fırat (Karasu) Nehrinin sağ (batı) kıyısında yamaç bir araziye kurulmuştur. Eğin'in, deniz seviyesinden yüksekliği alt kısımlarda 900 metre iken yukarılara doğru 1000 metreyi bulur. Yükseklerden çıkan Kâdı Gölü adlı bir kaynak kasabanın bahçelerini sular, çeşmelerini besler ve değirmenlerini işleterek Eğin'e hayat suyu olur.⁵²

Munzur Dağlarının batısında, Eğinin kurulduğu Karasu Vadisinin doğu yamacı eyimliken batı yamaçları biraz daha yerleşim alanlarına müsaittir. Ancak bu meyilli yapının da arkasında yükselen sarp kayalar, Sarıçiçek yaylalarına çekilen bir set gibi

⁴⁹ Ahmet Aksın, Erdal Karakaş, "Nüfus İcmal Defterine Göre 19. Yüzyılda Arabgir", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM* 13 (2015), s. 94-95; Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s.26; Murat, a.g.e, s. 9; Şara, a.g.e, s. 313; Çelik, a.g.e, s. 200.

⁵⁰ Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s. 28; Murat, a.g.e, s. 10.

⁵¹ Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s. 35; Murat, a.g.e, s.10.

⁵² Akkan, Tuncel, a.g.md, s.236; Şara, a.g.t, s. 315; Çelik, a.g.e, s. 203.

devam eder. Kasabanın doğu, batı ve üst kesimlerinde ana kaya yüzeyde bulunduğundan tarımsal yönden uygun değildir. Buna karşın meyveleri boldur ve dutu en meşhur meyve çeşitlerindedir.⁵³

XVII. yüzyılda Kâtip Çelebinin Cihannüma'sı ile Evliya Çelebinin Seyahatnamesi'nde Eğin için, çok miktarda meyve üreten, bağlık ve bahçelik bir kasaba olarak bahsedilir. Evliya Çelebi ayrıca kalesinde ve kalenin altındaki aşağı şehirde üstü toprakla örtülü 1000 kadar bakımlı evleri bulunduğunu ve Eğin yaylalarının meşhur yaylalar olduğunu, çarşısında baştanbaşa yaylacıların satmak için getirdiğı yöresel ürünlerin sıralandığını ifade eder.⁵⁴

XVIII. yüzyıla ait belgeler, bu yüzyılın ikinci yarısında kasabanın on üç (13) mahalleden oluştuğunu (Tapur, Eskici Ahi, Erigi/Ariki, Manya, Mahallebaşı, Konzuşoğlu, Mahmut Paşa, Serdanoğlu, Kazgancı, Pencik, İlli, Arzuman ve Eskici mahalleleri) ortaya koyar. 1839 yıllarında Eğin'e gelen Charles Texier, çeşitli mahallelere dağılmış bulunan kasabada 2000'i Müslümanlara, 700'ü Hristiyanlara (Ermeni) ait olmak üzere 2700 kadar ev bulunduğunu yazar. Bu yüzyılda Eğin'de ince pamuklu bez, hamam takımları, ipekli dokuma, yazma başörtüleri ve mendil üretimi çok yaygınlaşmıştı. Yüzyılın sonuna doğru halı dokumacılığı ve ticareti de gelişti. Ayrıca kasabanın batısında Sarıçiçek yaylası gibi önemli bir hayvancılık alanının bulunması da Eğin'de başka bir zanaat kolu olan dericiliğın gelişmesini sağlamıştır.⁵⁵

IV. Eğin'in İktisadi Yapısı

17. yüzyıla kadar Eğin ekonomisi hakkında bilgi veren kaynaklara pek rastlanmaz. Halkın göçebe unsurları arazi yapısı tarıma elverişli olmadığından daha çok hayvancılıkla uğraşmışlardır. Yerleşik kesim ise daha çok el sanatları ve hayvancılığa yönelmiştir.⁵⁶

---

⁵³ Şara, a.g.e, s. 315.

⁵⁴ Akkan, Tuncel, a.g.md, s. 236; Çelik, a.g.e, s. 203; Şara, a.g.e, s. 316.

⁵⁵ Akkan, Tuncel, a.g.md, s. 237.

⁵⁶ Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s. 119.

Fırat (Karasu) Eğin'den geçer, ancak bu nehir kasabanın eteklerindeki sebze bahçelerini, ağaçları ve bağları sulamanın ötesinde ne yazık ki fazla bir yarar sağlamaz. Nehir taşıma işinde sadece sallardan yararlanılabilir.⁵⁷

İlçe dağlık olması nedeniyle ekilebilir arazisi çok azdır. İlçede dut, ceviz ve sebze üretimi de yapılmaktadır. Munzur ve Sarıçiçek dağlarında ve yaylalarında bal ve peynir üretimi de önemli bir gelir kaynağıdır.

18 ve 19. yüzyılda ise Eğin, ekonomi için önemli derecede merkezi bir özellik kazanmıştır. Bu yüzyılda kuru dut, ipek ve halı başlıca ihraç ürünleri arasında sayılmıştır.⁵⁸

19. yüzyılda kazadan hayvanlara yüklenen sarı sahtiyan⁵⁹, ipek, halı, boya ve deri dış pazarlara götürülür, dışardan ise altın ve gümüş gelirdi. Sanat ve ticaret genellikle Ermenilerin elindeydi. 19.yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da, kasaplık, hamallık, bakkallık, kömürcülük Eğinlilerin geçim kaynağı olurken Ermeniler, sarraflık ve ticari işlerde sosyal ve ekonomik yaşamı yönlendirmişlerdir. Eğin'de kervancılığın etkisiyle halıcılık ve Sarıçiçek yaylasındaki hayvancılık faaliyetlerinin etkisiyle dericilik oldukça gelişmişti. Ticaret ve sanayideki ilerleme Eğin'in ekonomik gelişmesini etkilediği gibi fiziki gelişimini de etkilemiştir.⁶⁰

19. yüzyılda Eğin'in sanayisinin de ileri seviyede olduğunu görmekteyiz. Zira Vital Quinet, 1891 yılında Eğin'de pamuklu kumaş, havlu ve yazma adı verilen ürünlerin elle ve makineyle üretildiğini, kasabada bunları üreten 11 manusa (yün ile dokunan nakışlı bez), 7 yazma imalathanesi, 7 tabakhane, 9 kürkçü, 8 kumaş boyacısının ayrıca küçük sanatlarla ilgili olarak 8 çilingir, 4 nalbant, 4 demirci, 5 silahçı, 5 saatçi, 8 fırın ve 15 kundura imalatçısının olduğunu belirtmektedir.

Öte taraftan Eğin'de ipek dokumacılığı ürünleri oldukça yüksek kalitede olup aranılan mamullerdendi. Aynı şekilde marangozluk mesleği de ileri seviyedeydi.

---

⁵⁷ Arıkan, a.g.m, s. 29.

⁵⁸ Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s. 119; Çelik, a.g.e, s. 205.

⁵⁹ Sahtiyan: Tabaklanarak boyanmış ve cilalanmış genellikle keçi derisi. (Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 2005, s. 1683)

⁶⁰ Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s. 119.

Özellikle çekmeceler, masalar, kanepeler ve sandalyeler çok zarifti ve ince işçilikleri dikkat çekmekteydi.⁶¹

Eğın kazasının geçiş bölgesi üzerinde olması nedeniyle burada gümrük işlerinin de yapıldığını görmekteyiz.⁶²

V. Eğın'ın Sosyal Yapısı

Sicillere göre Eğın'de müslümanlar ve gayr-imüslimler bir arada yaşamışlardır. Ayrıca tereke kayıtları içinde zimmiler ile ilgili belgelerden de sosyal hayatlarının müslümanlarınkinden fazla bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.⁶³

Aileler genelde bahçeli evlerde oturmaktadırlar. Sicillerden anlaşıldığı üzere Eğın'de genelde tek eşli evlilikler mevcuttur. Her ailedeki çocuk sayısı duruma göre değişmektedir. Tereke kayıtlarındaki çocuk sayılarına baktığımız zaman çocuk sayısı genel olarak en az 2, en fazla 5 olduğu görülmektedir.⁶⁴

Eğın ve çevresinde İstanbul'a büyük oranda göç olmuştur. Bunun nedeni de Eğın'de iş imkânının olmayışdır. Eğın'ın kısıtlı iş imkânları nedeniyle İstanbul'a çalışmaya giden kişiler, bir süre sonra ailelerini de yanlarına alıp hayatlarını ikame etmeye çalışmışlardır.⁶⁵

Müslüman halk arasında isimlerinin önünde bir takım lakaplarla beraber kullanılan ve genellikle sahip oldukları meslekleri belirten bakkal, nalbant, berber vb. ön adlar mevcuttur. Ayrıca saygınlık veya özelliğini belirten hacı, çebebi, ağa, bey gibi unvanlar da mevcuttur.

En çok kullanılan isimlere baktığımızda Mehmet, Ahmet, Hasan, Hüseyin, Ömer, Ali, Aişe, Hatice, Hafize, Ümmü Gülsüm; Gayr-i Müslim isimler ise: Kirkor,

---

⁶¹ Aksın, *XIX. Yüzyılda Eğın (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, s. 120.

⁶² Çelik, a.g.e, s. 205.

⁶³ Şara, a.g.e, s. 317-318; Murat, a.g.e, s. 11; Çelik, a.g.e, s. 207.

⁶⁴ Şara, a.g.e, s. 318; Çelik, a.g.e, s. 207.

⁶⁵ Çelik, a.g.e, s. 208.

Bağdesar, Mağdos, Bağos, Meram olduğu görülmüştür.⁶⁶ Ayrıca sicilimizde özellikle Kırkor ismi değişik belgelerde birden fazla geçtiği görülmektedir.

Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımında (1927) nüfusu, daha önce de belirtildiği gibi 3488 olarak belirlendi. Zirai imkânları az bir yörenin merkezi durumunda olduğundan nüfusu hiçbir sayımda 4000'i bulmamış (en fazla 1935'te 3545) ardından devamlı gerileyerek 3000'in altına düşmüş, 2000 yılının geçici sayımlarına göre 2227 nüfus sayılmıştır. Erkek nüfusun büyük şehirlerde çalıştığı "gurbetçilikle" tanınan bir kasaba oluşu bu nüfus azlığını daha iyi açıklar.⁶⁷

Toplam mahalle: 8, Toplam köy: 48, Merkez hane: 2087, Köy hane: 2895, Müslüman nüfus merkez: 2143, Müslüman nüfus köyler: 4668; Rum nüfus merkez: 277, Ermeni nüfus merkez: 2636, Ermeni nüfus köyler: 1213.⁶⁸

Günümüzde on mahalleden oluşmaktadır. İsimleri şöyledir: Arika, Dörtüolağzı, Bahçe, Genç Ağa, Halil Ağa, Hacı Yusuf, İshak Paşa, Naip, Sandık Bağı, Taşdibi'dir.⁶⁹ Sicil belgelerimizde bu mahalle isimlerinden özellikle Dörtüolağzı Mahallesi dikkat çekmektedir.

VI. Şer'iyye Sicilleri

Şer'iyye Sicilleri, Osmanlı mahkemelerinde verilen kararların ve tutulan kayıtların toplandığı defterlerdir. Kâdı sicilleri, kâdı divanı, mahkeme kayıtları, sicillât-ı şer'iyye ve yaygın kullanımı ile şer'iyye sicilleri denilen bu defterler kâdı yahut nâibi tarafından tutulmakta ve çeşitli türden belgeler içermektedir.⁷⁰ Osmanlı mahkemelerinde da'vâ sonuçları ile mahkemeye intikal eden diğer kayıtları sicillere yazma görevi "Mukayyid" denilen görevlilere aitti.⁷¹ Osmanlı Devleti'nde insanlar arasındaki hukuki ilişkilere dair kayıtları içeren bu defterler Osmanlı hayatının aile,

⁶⁶ Şara, a.g.e, s. 318.

⁶⁷ Akkan, Tuncel, a.g.mad, s.237.

⁶⁸ Şara, a.g.e, s. 318-319.

⁶⁹ Akkan, Tuncel, a.g.md, s.237

⁷⁰ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *DİA*, C. 39, TDV Yayınları, İstanbul 2001, s. 8.

⁷¹ Sevim Erdem, "1786-1789 (H.1200-1203) Tarihli 65 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 20, S. 1, Elazığ-2010, s. 492.

toplum, ekonomi ve hukuk gibi birçok alanın tarihi için en önemli kaynaklardır.⁷² Şer’iyye sicilleri Osmanlı hakkında bilgi edinmek üzere yapılan her türlü çalışmalarda ana kaynak özelliği göstermektedir.⁷³

Kâdı sicilleri her şeyden önce birer resmi evrak olup da’vâya taraf olanlar ile şahitlerin huzurunda kayda geçirildiklerinden tarihi bir kaynak olarak güvenilirlikleri muhakkaktır.⁷⁴

Şer’iyye sicilleri bir veya birkaç yılın olaylarını kapsayabilir. Umumiyetle defterin bir tarafı mahalli olayları (evlenme-boşanma, alım-satım, nafaka, vakıf, hibe, cinayet, cürüm vb.) muhtevlidir ve bu kısma “Sicil-i Mahfuz” denir. Diğer tarafı ise merkezden gelen ferman, emir gibi belgelere tahsis edilmiş olup bu kısımda “Sicil Mahfuz Defteri” olarak adlandırılır.⁷⁵

Şer’iyye sicil defterlerinin ne zamandan beri var olduğu hususundaki modern tartışmada Manna, erken dönem İslam kaynaklarında hiç zikredilmemesinden ve önceki devirlerden günümüze sicil defterlerinin kalmamasından yola çıkarak Ebied ve Mandaville gibi araştırmacıların var sayımlarının aksine bu defterlerin sistematik biçimde sadece Osmanlı döneminde tutulduğunu söylemektedir. Aynı şekilde Osmanlı Devleti’nde şer’iyye sicillerinin en erken tarihli örneklerine Bursa’da rastlanmaktadır. 1455 tarihli bu defterler XIX. yüzyılın ikinci yarısında yeni mahkemelerin kurulması sebebiyle içerdiği konular açısından bir daralmaya uğramışsa da XX. yüzyıl başlarına kadar düzenli bir şekilde tutulmuştur. Kâdılık müessesesinin Osmanlıların ilk devrinden itibaren mevcudiyeti dikkate alındığında bu tür defterlerin daha erken dönemlerde de var olduğu, ancak bunların günümüze ulaşmadığı ileri sürülebilir.⁷⁶

---

⁷² Osman Ersoy, “Şer’iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XXI, 1963, s. 3.

⁷³ Uğur, a.g.md, s. 8; Fethi Gedikli, “Şer’iyye Sicillerinin Hukuk Tarihi Açısından Önemi ve Sicillerle Dayalı Araştırmalar”, (Dünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları, Tespitler-Problemler-Teklifler), *İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)*, Yayın No: 391, Sempozyumlar/Paneller 6, İstanbul, Aralık 2007, s. 73.

⁷⁴ Yasin Taş, “Urfa Şer’iyye Sicilleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Tarih Okulu Dergisi*, Haziran 2014, Yıl 7, S. XVIII, s. 456.

⁷⁵ Halaçoğlu, a.g.e, s. XV.

⁷⁶ Uğur, a.g.md, s. 8-9.

Sicillerde bulunan belgeleri 3 ana gruba ayırabiliriz:

- 1- Kâdı tarafından verilen hükümler.
- 2- Devlet merkezinden gelen bütün emir, ferman ve tebliğler.
- 3- Resmîyete geçirilmesi istenen vakıf, hibe, şehadet, vekâlet, verese gibi konulara ait belgeler.⁷⁷

Sicil defterleri genelde dar ve uzun defterler olup (15x45 cm gibi) sayfa sayıları 10-20'den 200-300'e çıkabilmektedir. Defterler ortalama 100 sayfa civarındadır ve 400-500 kayıt içermektedir. XV ve XVI. yüzyıl şer'iyeye sicillerinin önemli bir kısmı Arapça kaleme alınmıştır. XVI yüzyıldan itibaren Arap coğrafyası dışındaki defterler çoğunlukla Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Sicil kayıtları daha çok rik'a, ta'lik⁷⁸ veya sülüs, sülüs kırması divani çeşitleri nadir olarak da siyâkatla yazılmakla birden çok yazı çeşidinin kullanıldığını görmekteyiz.⁷⁹

Kayıtların konuları ise çok çeşitlidir: Alelâde vak'alar, cinayetler, nikâh ve vergi kayıtları, narh uygulamaları, tayinler, lonca da'vâları, vakfiye ve vakıf muhasebe verileri en çok göze çarpan örneklerdir.⁸⁰ Bu örneklerin yanında eğitim, sağlık, kültür, ekonomi, ziraat, ticaret gibi pek çok konuda binlerce belgeyi bünyesinde barındırmaktadır.⁸¹

Şer'iyeye sicillerinin kataloglama çalışmalarına göz atacak olursak bu konuda ilk çalışma Prof. Dr. Osman ERSOY tarafından yapılmıştır.⁸² Türkiye'de siciller kataloğu olarak yaklaşık 17.000 deftere ait kayıt mevcuttur. Bu siciller Milli Kütüphane

---

⁷⁷ Özcan Tatar, "384 Numaralı Harput Şer'iyeye Sicilinin H. 1046-1047 (M. 1636-1637) Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 27, S. 1, Elazığ 2017, s. 233; Uğur, a.g.m, s. 9; Erdem, a.g.m, s. 493.

⁷⁸ Uğur, a.g.md, s. 9.

⁷⁹ Akyel, a.g.m, s. 220.

⁸⁰ Uğur, a.g.md, s. 10; Tatar, a.g.m, s. 234-235; Ali Kaya, "17. Yüzyıl Bursa Şer'iyeye Sicillerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17. S. 1, 2008, s. 82.

⁸¹ Demir, Dönder, *Gümüşhane Şer'iyeye Sicili* (1887-1892), s. 161.

⁸² Halaçoğlu, a.g.e, s. XII.

(Ankara) dışında Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi'nde ve Türkiye'de birçok yerel kütüphanede mevcuttur ve erişime hazırdır.⁸³

Şer'iyye sicilleri konusunda ilk ciddi çalışma Halit ONGAN tarafından yapılan "Ankara'nın 1 Numaralı Şer'iyye Sicili"dir. Daha sonra "Ankara'nın 2 Numaralı Şer'iyye Sicili" yine Halit ONGAN tarafından kitap haline getirilmiştir. Bunlardan başka birçok ilim adamı tarafından bu konuda çalışmalar yapılarak insanlığın hizmetine sunulmuştur.⁸⁴

VII. Eğin Şer'iyye Sicilleri

Eğin Şer'iyye Sicilleri toplam 36 defterdir. Elimizde bulunan ilk defter H.1199-1220 (M. 1784-1806) tarihli defterdir. Son defter ise H.1327-1329 (M.1909-1911) tarihli defterdir. İlk dönemdeki defterler Şer'iyye Sicillerine ait genel karakteristikleri gösterirken son dönemdekiler genel olarak tereke kayıtlarını ihtiva etmektedir. Bu defterler 20 tanesi XIX. yüzyıla 16 tanesi XX. yüzyılın başlarına aittir.⁸⁵

Eğin'e ait Şer'iyye Sicillerinin kataloğu şöyledir:

NO	HİCRİ TARİH	MİLADİ TARİH
1	1199-1220	1784-1806
2	1230-1256	1814-1841
3	1247-1252	1831-1837
4	1248-1256	1832-1841
5	1256-1258	1840-1843
6	1258-1264	1842-1848
7	1262-1263	1845-1846
8	1264-1273	1847-1857
9	1274-1283	1857-1867

⁸³ Uğur, a.g.md, s. 9-10; Gedikli, "Şer'iyye Sicillerinin Hukuk Tarihi Açısından Önemi ve Sicillere Dayalı Araştırmalar", *İSAM*, s. 74; Ekinci, a.g.m, s. 422.

⁸⁴ Halaçoğlu, a.g.e, s. XI.

⁸⁵ Serhat Şara, Ahmet Aksın, "1847-1857 (H.1264-1273) Tarihli (8 Numaralı) Eğin Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 16, S. 2, s. 344; Şara, a.g.e, s. 22; Çelik, a.g.e, s. 20; Akyel, a.g.m, s. 222-223.

10	1283-1285	1866-1869
11	1285-1286	1868-1870
12	1286-1287	1869-1871
13	1287-1289	1870-1873
14	1289-1290	1872-1874
15	1290-1293	1873-1877
16	1290-1291	1873-1875
17	1293-1296	1876-1879
18	1298-1299	1880-1882
19	1299-1300	1881-1883
20	1297-1301	1879-1884
21	1300-1301	1882-1884
22	1300-1301	1882-1884
23	1297-1302	1879-1885
24	1301-1302	1883-1885
25	1300-1302	1882-1885
26	1302-1302	1885-1885
27	1300-1303	1882-1886
28	1303-1305	1885-1888
29	1306-1308	1888-1891
30	1308-1310	1890-1893
31	1310-1312	1892-1895
32	1312-1315	1894-1898
33	1315-1318	1897-1901
34	1319-1321	1901-1904
35	1322-1327	1904-1910
36	1327-1329	1909-1911 ⁸⁶

---

⁸⁶ Çelik, a.g.e, s. 20-21.

VIII. 24 Nolu Eğin Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı

24 Nolu Eğin Şer'iyye Sicilimiz, 20 varak, 39 sahife ve 55 belgeden ibarettir. Sıra numarası 4684'tür. Sicil defterimizin sahifeleri ebrusuz, işlemez sade olup sayfa düzenine göre tertip edilmiştir. Defterimiz rik'a yazı türüyle yazılmıştır. Defterin kenarlarındaki numaralandırmalara bakıldığımızda 78 belge olduğunu görüyoruz. Ancak biz çalışmamızda dava bütünlüğü olması açısından aynı olayın devam ettiği belgeleri birleştirerek bir belge içinde düzenleyip toplam 55 belge olarak zikrettik. Defter sayfalarında birden fazla belgeye rastlanmaktadır. Belgelerimiz, uzun da'vâlarla beraber kısa da'vâlardan da oluşmaktadır. Sicilin bazı yerlerini okumakta zorluk çekmekle beraber, bazı madde hükümleri diğer bir maddenin içinde devam edip sonuca bağlanmıştır.

Belgelerde müslüman tebanın davalarının yanısıra yoğun bir şekilde ermeni kökenli halkın da'vâlarının da işlendiğini görmekteyiz. Bu da bize Osmanlı devletinin gayr-imüslim tebaya göstermiş olduğu adaletin yazılı bir kanıtıdır.

24 nolu Eğin Şer'iyye Sicilimiz genel itibariyle vekâlet da'vâlarından bahsediyor olup bunun yanında kayyum tayini, imam hatip tayini, vasi tayini, isbât da'vâsı, ibra ve ıskat da'vâsı, şahitlik, hıyar-ı buluğ, nişan, talak, vb. gibi da'vâlardan müteşekkildir. Da'vâlar Eğin kazasındaki olayları konu almakla beraber halkın yoğun bir şekilde ikamet ettiği İstanbul'u da konu edinmiştir.

Belgelerimizdeki tarihlendirmeler Rumi takvime göre oluşturulmuştur. Sahifelerin başlarında "bihi" kısaltmaları kullanılarak bismelenin ifade edilmek istendiğini görüyoruz. Da'vâlar karara bağlandıktan sonra da'vacı, da'vâlı ve şahitler bir tablo halinde belge sonunda ifade edilmiştir. Örneğin;

<i>Kaymakâm-ı Kazâ- i Eğin Mustafa Tevfik</i>	<i>Müftî-i mezbûr ...</i>	<i>kazâ-i Vekîl-i Muhâsebeci-i Evkâf</i>	<i>A'zâ-yı meclis-i idâre Hasan Rıza</i>
---	-----------------------------------	--	--

Sicilimiz Allah (cc)'in sıfatları olan "Yâ Fettâh, Yâ Rezzâk, Yâ Kerîm, Yâ Gafûr, Yâ Rahîm, Yâ Allah" isimleriyle başlamaktadır.

Da'vâlar mahkemede görülmekle beraber az da olsakişilerin evlerine gidilerek karara bağlandığını ifade edebiliriz. Örneğin 52. belgede şöyle zikredilmektedir: “... *Hafîze Hâtûn ibnet-i Gül Ramazan Ağa ve kerîmesi Ümmügülsüm nâm hâtûnların menzillerinde akd olunan meclis-i şer'-i münîrde zâtları Hüseyin bin Hacı Abdullah ve Ahmed Efendi bin Hasan ta'rîfleriyle mu'arrefeler oldukları hâlde mahalle-i merkûme ahâlîsinden ...*”⁸⁷

“Tezkiye” lafzıyla şâhitler mahkemeye çağırılmadan güvenilirlik sorgulamasından geçtiğini anlamaktayız. Örneğin; “...*şahidûn-ı mezbûrûn tezkiyeleriyle lede'l-havâle işbu zey-i zabt cümlesine temhîr itdirildi.*”⁸⁸

39. ve 47. belgelerde da'vâlar karara bağlanırken Mecelle'den de istifade edildiğine şahit olmaktadır. Örneğin; “... *Kehîrzâde Mehmed Ağa ve Halil bin Muharrem ve Abdullah'dan her biri dahi kezâlik alâ tarîki's-şehâde ihbâr itmeleriyle Mecelle'nin 1717'nci mâddesine tatbîkan şahidûn-ı mezbûrûn tezkiyeleriyle lede'l-havâle işbu zey-i zabt cümlesine temhîr itdirildi.*”⁸⁹ Diğer bir örnek ise “... *vefât itmekle Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'nin 644'üncü mâddesi hükmünce meblağ-ı mezkûru vâzî 'ü'l-yed olan müteveffâ-yı evvel mezbûr Halil terekesinden olmak üzere bana teslîme Vasîyy-i mezbûra kîbel-i şer'den tenbîh olunmak muradıdır ...*”⁹⁰

Da'vâlar karara bağlanmadan önce 28. ve 39. belgelerde olduğu gibi “Feteva-yı Abdurrahim ve Feteva-yı İbn Nüceym” gibi fetva kitaplarına müracaat edildiğini de söyleyebiliriz. Örneğin; “... *kütüb-i mu'teberât-ı fıkhiyyeden Fetevâ-yı İbn Nüceym'e lede'l-mürâca'a Zeyd Hind'e nâmzed oldukdan sonra ...*”⁹¹ Diğer bir örnek ise “... *Hind Zeyd'in menkûhası olmuş olur mu el-cevâb olur deyü Fetevâ-yı Abdurrahim'in yüz elli ikinci sahîfe numarasında mestûr ve muharrerdir. Nazar buyurula.*”⁹²

---

⁸⁷ Belge no, 52.

⁸⁸ Belge no, 39.

⁸⁹ Belge no, 39.

⁹⁰ Belge no, 47.

⁹¹ Belge no, 28.

⁹² Belge no, 39.

IX. 24 Nolu Eğin Şer'iyeye Sicilinde Yer Alan Belgelerin Türüne Göre Fihristi

Sahıfe Numerosu 1

1. Belge: Vekâlet Da'vâsı
2. Belge: Hisse Devri Vekâlet Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 2

3. Belge: SatıŐ Vekâleti Da'vâsı
4. Belge: Vekâlet Da'vâsı
5. Belge: Vasî Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 3

6. Belge: Vasînin Harcama Yetkisi Da'vâsı
7. Belge: Vekâlet Da'vâsı
8. Belge: Vekâlet Tasdiki Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 4

9. Belge: Alacak ve Veraset Da'vâsı
10. Belge: Vekâlet Tasdiki Da'vâsı
11. Belge: Kayyum Tayini Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 5

12. Belge: İmam Hatip Tayini Da'vâsı
13. Belge: Vekâlet Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 6

14. Belge: İmam Hatip Olarak Görevlendirme Da'vâsı
15. Belge: Vekâlet Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 7

16. Belge: Vekâlet Da'vâsı
17. Belge: Vekâlet Da'vâsı
18. Belge: Nafaka Da'vâsı

Sahıfe Numerosu 8

19. Belge: Vekâlet Da'vâsı
20. Belge: İbra ve İsbat Zabtı Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 9

21. Belge: İsbat Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 10

22. Belge: Borç İkrarı ve Şahitlik Da'vâsı

23. Belge: Nafaka ve Vekâlet Da'vâsı

24. Belge: Davaya Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 11

25. Belge: Alacakları Tahsil ve Satışa Vekâlet Da'vâsı

26. Belge: Borç Alacağının Varislerden Tahsili Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 12

27. Belge: Hıyar-ı Bulûğ (Buluğ Muhayyerliği) Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 13

28. Belge: Nişandan Vazgeçme Da'vâsı

29. Belge: Vasî Tayini Da'vâsı

30. Belge: Vekâletten Azil ve Yeni Vekâlet Tayini Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 14

Sahîfe Numerosu 15

31. Belge: İkrar ve Vekâlet Da'vâsı

32. Belge: Satışa Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 16

33. Belge: Alacağa Vekâlet Da'vâsı

34. Belge: Vasîlik İsbatı ve Alacağın Talebi Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 17

35. Belge: Bain Talak ve Çocuğa Nafaka Da'vâsı

36. Belge: Borç Ödemeye Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 18

37. Belge: Borç Alacağının ve Miras Alacağının Tahsiline Dair Vekâlet Da'vâsı

38. Belge: Alacağa İsbat Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 19

39. Belge: İsbat Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 20

40. Belge: Alacak Da'vâsı

41. Belge: Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 21

42. Belge: Vekâlet Tesbit Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 22

43. Belge: Varislik ve Alacak İddiası Tutanağı Da'vâsı

44. Belge: Kiralama ve Alacakları Tahsil Hususunda Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 23

45. Belge: Alacağın Tahsili ve Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 24

46. Belge: Vasî Tayini Da'vâsı

47. Belge: Alacağın Tesbiti ve Alacak Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 25

48. Belge: Alacak Tahsili Da'vâsı

49. Belge: Alacağın Tahsiline Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 26

50. Belge: Veraset Tesbiti Da'vâsı

51. Belge: Alacağın Tahsiline Vekâlet Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 27

52. Belge: Dava Vekâleti Da'vâsı

53. Belge: Dava Vekili Tayini Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 28

54. Belge: Alacağı Tesbit Da'vâsı

Sahîfe Numerosu 29

55. Belge: Alacak Da'vâsı

Sahife Numerosu 30

Sahife Numerosu 39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNİN HUKUKİ DEĞERLENDİRMESİ

I. 24 Nolu Eğin Şer'iyye Sicilinde Geçen Belge Terimleri Hakkında Bilgiler

1. Vekâlet

Sözlükte “itimat etmek,⁹³ birinin yerine bakmak, görevini üstlenmek⁹⁴ birine güvenmek, bir işi güvenilir birine bırakmak” anlamındaki “*vekl*” kökünden türeyen vekâlet, fıkhıta ise bir kimsenin birine kendi adına hukuki işlem yapma yetkisi vermesidir. Kendisine iş tevdi edilen tarafa *vekil*, tevdi edilen işe *müvekkelün-bih*, işin sahibine *müvekkil*, vekil kılmaya *tevkil* denir.⁹⁵

Hanefi fakihleri vekâleti, “kendi adına hukuki işlem yapabilmesi için bir başkasına yetki vermesi ve O kişiyi hukuki işlerine yetkili kılması” olarak tanımlanır. Vekâlet, icap ve kabul ile olur.⁹⁶ Bu ikisinden birinin eksikliğiyle vekâlet vukû bulmaz. Vekâlet aynı zamanda iki taraflı hukuki bir muameledir de diyebiliriz.

Vekâlet akdinin caiz oluşu kitap ve sünnete dayanır. Kur'an- Kerimde şöyle buyrulur: “... paranızla birini şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin ...” (Kehf, 18/19) ayetindeki “gönderin” ifadesi vekâlete delâlet ettiği belirtilmiştir. Sünnet delili ise Hz. Peygamber (sav)'in Hakîm b. Hizâm'ı kurban alması için vekil tayin etmesidir.⁹⁷

⁹³ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2005, s. 2085.

⁹⁴ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Basım Evi, Yeni Baskı, C. 2, Ankara-1988, s. 1556.

⁹⁵ el-Mevsilî, *el-İhtiyar*, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), Şamil Yayınevi, İstanbul 2014, s. 259; Bilal Aybakan, “Vekâlet”, *DİA*, İstanbul 2013, C. 43, s. 1; İlmihal (Heyet), Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 22. Baskı, Ankara Nisan 2014, C. II, s 405.

⁹⁶ Aybakan, a.g.md, s. 1.

⁹⁷ İbn-i Âbidin, *Reddül-Muhtar Ale'd-Dürri'l-Muhtar*, (Tercüme Eden: Mazhar Taşkesenlioğlu), Şamil Yayınevi, İstanbul-1986, C. 13, s. 5.

1. 1. Vekâlet Akdinin Unsur ve Şartları

a) Sîga (İcap ve Kabul): İcap, kural olarak müvekkil tarafından yapılır, kendine ait bir işin görülmesini başkasına vermek isteyen müvekkil, bu iradesini vekâlet veya bu anlama gelen bir lafızla ifade eder. İcap, Hanefilere göre muhataba ulaşması gereken bir irade beyanıdır. Aksine ulaşmazsa kabul görmez. Kabulün sarîh olması zorunlu değildir, zımnî de olabilir. Kendisine yapılan vekâlet teklifine red cevabında bulunmadan o teklifin gereğini yapmaya girişmek kabul sayılır. Vekâlet aktinde meclis birliği şartı aranmamıştır.⁹⁸

b) Taraflar: Müvekkil ancak bağımsız olarak yapabildiği işlemlerde başkasına vekâlet verebilir. Bundan dolayı yaş küçüklüğü veya akıl hastalığı sebebiyle temyiz gücünden mahrum bulunan tam ehliyetsizlerin vekâlet dâhil bütün sözlü tasarrufları geçersizdir ve kabul görmemektedir. Sınırlı ehliyetsizlerinde bu tasarrufu Hanefilerce geçersizdir. Mümeyyiz küçükler ise yararına olan işlerde temsilcilerinin muvafakatine gerek kalmadan kendi iradeleriyle vekâlet verebilmekteler. Ancak yararına olmayan işlerde vekâlet verebilmeleri temsilcilerinin muvafakatiyle mümkündür.⁹⁹

Müvekkilin, tasarruf hakkına sahip ve hüküm giyebilen kişilerden; vekil ise satıştan anlayan ve bu işe yönelebilen kişilerden olması gerekir.¹⁰⁰

c) Akdin Konusu: Vekâlete konu olan işin müvekkilin yetkisi dâhilinde bulunması gerekir. Kişi yetkisi dâhilinde bulunmayan bir işi başkasına veremez. Bu aynı zaman da nelerin vekâlete konu yapılabileceğini de belirler. Allah ve kul hakları ayırımında bireyim mi kamunun mu yetkili sayıldığı tartışmasına bağlı olarak suçların ispatı ve cezaların infazının vekâlete konu edilip edilemeyeceği fakihler arasında tartışılmıştır. Hukuk davalarına ilişkin vekâlet verilebileceğinde ittifak varsa da ceza davaları ihtilafıdır. İşlenen suçla daha çok kimin menfaatinin zedelendiği meselesi bu konuda belirleyici role sahiptir. Zina yapmak, içki içmek gibi haddi gerektiren suçların ispatı için vekâlet çoğunlukla kabul edilmemiş, Ancak Hanbeliler, Üneys hadisine

⁹⁸ Aybakan, a.g.md, s. 1.

⁹⁹ Aybakan, a.g.md, s. 1.

¹⁰⁰ El-Kudûrî, Ebû'l Hasan Ahmad b. El-Kudûrî el-Bağdâdî, *Kudûrî Metin ve Tercümesi*, (Tercüme Eden: Süleyman Fâhir), KİT-SAN Matbaacılık ve Neşriyat, İstanbul-1979, s. 198.

dayanarak (Buhari, “Vekâlet”, 13) bu suçların ispatı için vekâlete cevaz vermişlerdir. Karma haklar kapsamına giren hırsızlık, kazif gibi had suçları ile kısası gerektiren suçların ispatına ilişkin ceza da’vâları Ebu Hanife ve İmam Muhammed’e göre vekâlete konu olabilir derken bir kısım ulema bunu kabul görmemiştir.¹⁰¹

d) Vekâlette Ücret: Vekâlet ücretli olabilir.¹⁰² Mecelle’ye göre (md. 1467), akit yapıldığı sırada ücret şart koşulmuşsa veya vekil âdeten ücretle iş yapıyorsa ücrete hak kazanır.¹⁰³

Vekâlet akdi, müvekkilin ölümü veya tamamen delirmesi yahut dininden dönerek düşman ülkesine sığınması halinde veya vekilin vekâleti bırakması gibi durumlarda vekâlet son bulur.¹⁰⁴

Defterimizde vekâletle ilgili 29 adet belge mevcuttur. 15. Belge buna örnektir.

15. Belge Müsveddesi tanzîm şod

“Eğîn kazâsı kurâsından Salihli karyesi ahâlîsinden Seyyid Beyoğlu Süleyman ve Receb Mehmed ibnân Mustafa nâm kimesneler kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma’kûd meclis-i şer’-i münîrde yine karye-i mezkûr sakinlerinden Seyyid Beyoğulları Hüseyin Hüsnü ve Kamil ibnân el-Hâc Ahmed hâzır oldukları hâlde takrîr-i kelâm idüp Der’aliyye’de Tophâne’de Manavlarîçi nâm mahalde kâin Merzifonî Kara Mustafa Paşa Vakfî’ndan olmak üzere bir bâb kassâb-ı bakar dükkânı mülk ve gediğinde bâ-temessük-ı mütevellî ve ber-muceb-i kuyûd mutasarrıflar olduğumuz husse-i şâyı’alarımızı fikarât-ı mezbûrât ile hâlâ Der’aliyye’de sâkin er karındaşları Edhem Efendi yedlerinden mukaddemâ bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûrumuza sarfle istihlâk eylediğimiz be aded yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde mahallinde bare’y-i mütevellî huzûr-ı şer’-i şerîfde hazırân-ı mezbûrân ile mezbûr Edhem Efendi’den her birine seviyyen ferâğ ve tefvîz ve takrîr ve mu’âmele-i lazimesini icrâya ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine taraflarımızdan kazâ-i mezkûr

¹⁰¹ Aybakan, a.g.md, s. 2.

¹⁰² Aybakan, a.g.md, s. 2; Hamdi Döndüren, *Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali*, Erkam Yayınları, İstanbul 2010, s. 551.

¹⁰³ Aybakan, a.g.md, s. 2.

¹⁰⁴ Ebu Yusuf, a.g.e, s. 201.

kurâsından Miçinkağ karyesi ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de Karaköy nâm mevki'de sâkin Mustafa Nuri Efendi ibn-i Ahmed Şakir Bey'i vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyeye ile kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledik didikleride anlar dahi ba'de't-tasdîk zabt olundu." Fî 27 Rebî'ü'l-evvel sene 302.¹⁰⁵

Vekâletle ilgili belgeler sadece satışla sınırla olmayıp bunun yanında hisse devri vekâleti, nafaka vekâleti, da'vâ vekâleti, alacak vekâleti, borç ödeme vekâleti, borç alacağı ve miras alacağının tahsiline dair vekâlet, kiralama ve alacakları tahsil vekâleti gibi vekâlet çeşitlerinden oluşmaktadır.

2. Nikâh

Sözlükte, "bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem"¹⁰⁶ olarak tanımlanmıştır. Fıkıhta ise evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının hayatlarını geçici olmaksızın birleştirmelerini sağlayan akdi ve bu yolla eşler arasında meydana gelen evlilik ilişkisini ifade eder.¹⁰⁷

Kur'an-ı Kerim, insanları evliliğe teşvik etmekle beraber (en-Nur, 24/32), Resul-i Ekrem (sav) de imkânı olanları evlenmeye teşvik etmiş (Buhari, "Nikâh", 3; Müslim, "Nikâh", 1), evliliğin iffeti korumada ve neslin devamında önemini vurgulamıştır. Evliliğin kalıcı olması ve mutluluk içinde sürmesi için eşler arasında denklige dikkat edilmesini ve evlenmeden önce eşlerin birbirlerini görmelerini tavsiye etmiş, velisiz nikâh yapılmamasını fakat mutlaka kadının da rızasının alınmasını istemiş ve evlilik ilişkisinin ciddi bir sebep bulunmaksızın sona erdirilmesinden Allah'ın hoşnut olmadığını belirtmiştir. Sünnette en az iki şâhit huzurunda aleni olarak gerçekleştirilmesi istenen nikâh akdi, belli bir merasime tabi tutulmamış ancak evliliğin ilan edilmesi, bir konuşma yapılması, bu vesileyle dost ve akrabaya ziyafet

---

¹⁰⁵ Belge No: 15.

¹⁰⁶ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 2005, s. 1474.

¹⁰⁷ Fahrettin Atar, "Nikâh", *DİA*, İstanbul 2013, C. 33, s. 112.

verilmesi, def vb. aletlerle eğlenilmesi tavsiye edilmiştir.¹⁰⁸ Meşruiyeti Kur'an, Sünnet ve icmayla sabittir.¹⁰⁹

1917 tarihli Osmanlı Hukûk-i Âile Kararnâmesi'yle yapılan nikâhların kayıt edilmesi esas getirilmiş¹¹⁰ ve böylelikle evlilik akitleri garanti altına alınmıştır.

Konuyla ilgili ayet ve hadislerden hareketle İslam âlimleri evlenmeyi çeşitli durumlara göre değişen farz, vacip, sünnet, mekruh hatta haram bir davranış olarak nitelendirmişlerdir.¹¹¹ Bu tür nitelendirmeler evlilik akdinin öyle sıradan bir akit olmadığını aksine öneminin büyük olduğunu gösterir niteliktedir.

Nikâh akdi ancak tezviç ve nikâh sözleriyle sahih olur. Çünkü bunlar sarih sözlerdir. Kinaye sözler ortaklıkta caiz değildir.¹¹²

Burada ifade etmemiz gereken bir hususta denklik meselesidir. Kefâet terimiyle ifade edilen denklik ile evlenecek eşler arasında dini, iktisadi ve sosyal bakımdan bir denkliğin olmasıdır. Burada esas itibariyle kadının erkeğe denkliği değil aksine erkeğin kadına denkliği aranmaktadır.¹¹³ Hanefi mezhebinde şu altı noktada kocanın kadına denk olması aranmıştır: Soy, Müslüman oluş, diyânet, hürriyet, servet ve meslek.¹¹⁴

Nikâhta kefâet (denklik) muteberdir. Bir kadın dengi olmayan bir erkekle evlenirse veliler onları ayırabilirler.¹¹⁵

---

¹⁰⁸ Atar, a.g.md, s. 113.

¹⁰⁹ Atar, a.g.md, s. 113.

¹¹⁰ Atar, a.g.md, s. 114; Türcan, a.g.e, s. 439.

¹¹¹ İbrahim Halebi, *İslam Fıkhı* (Yeni Mülteka Tercümesi: Hüsamettin Vanlıoğlu), Yasin Yayınevi, İstanbul 2006, s. 509; Saffet Köse, "Nikâh", *İslam Hukuku El Kitabı* (Edit: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 438; Ali Fikri Yavuz, *İslam İlmihali*, Çile Yayınevi, İstanbul 1979, s. 339.

¹¹² İbn-i Âbidin, *Reddül-Muhtar Ale'd-Dürrü'l-Muhtar*, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), Şamil Yayınevi, İstanbul-1983, C. 5, s. 274.

¹¹³ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuki İslamiye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, Bilmen Yayınevi, İstanbul-1970, C. 2, s. 65-75; Köse, a.g.e, s. 439-441; Küçüker, *İzahlı İslam İlmihali*, Baskı Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara, s. 474.

¹¹⁴ Abdurrahman Cezîrî, *Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı*, (Çeviren: Mehmet Keskin), Çağrı Yayınları, 2. Baskı, C. 5, İstanbul 1990, s. 2111; Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 65-66; Küçüker, a.g.e, s. 474.

¹¹⁵ El-Kudûrî, a.g.e, (Tercüme Eden: Süleyman Fâhir), s. 250.

2. 1. Evlenmenin Unsurları (Rükünleri)

a) Taraflar

Hanefilere göre akdin unsurları icap ve kabuldür.¹¹⁶ Diğer mezhepler ise Tarafları akdin unsurları arasında sayarlar. Gerekli şartlar sağlandıktan sonra kişiler bizzat kendileri akdi gerçekleştirebilecekleri gibi velileri aracılığıyla gerçekleştirebilirler.¹¹⁷

b) İrade Beyanı

İrade beyanı, evlenme isteğinin ortaya konmasıdır. İcap ve kabulden oluşur. İcap, bir akdi kurmak için taraflardan birinin sözlü beyanıyla akit yapma teklifi, kabul de diğer tarafın o teklife olumlu olarak verdiği cevaptır. İcap ve kabulün sözlü olması esas ise de belli hallerde sözsüz de olabilir. Bunun yanında aynı mecliste hazır bulunmayanlar için yazılı olarak, işitme engelliler ve dilsizlerin anlaşılabilen işaretleriyle de icap ve kabul yapılabilir. İcap ve kabulden en az birisinin mazi sigası (evlendim gibi) yani geçmiş zaman kipinde olması gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁸

2. 2. Evlenmenin Şartları

2. 2. 1. Kuruluş Şartları (İn'ikât Şartları)

a) Ehliyet

Evlilik sözleşmesi yapanların tam ehliyetli olması gerekir. Yani hukuken tasarruf yetkisine sahip olabilmektir. Bazı durumlarda eksik ehliyetliler veya ehliyetsizler bizzat evlenemedikleri halde velileri tarafından evlendirilebilmektedirler.¹¹⁹ Buna göre evlenme ehliyetinin asgari şartı, temyiz gücüne sahip olabilmektir.¹²⁰

¹¹⁶ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 15; Küçükler, a.g.e, s. 460; Köse, a.g.e, s. 443; Atar, a.g.md, s. 114.

¹¹⁷ Köse, a.g.e, s. 443; Atar, a.g.md, s. 114.

¹¹⁸ Köse, a.g.e, s. 443; Atar, a.g.md, s. 114; Küçükler, a.g.e, s. 460.

¹¹⁹ Atar, a.g.md, s. 115.

¹²⁰ Köse, a.g.e, s. 445.

b) Meclis Birliği

Evlilik birliğini kuran icap ve kabullerin aynı ortamda olması ve araya taraflardan birinin bu sözleşmeden vazgeçtiğini gösteren herhangi bir davranışının olmaması gerekir. İşte irade beyanlarının aynı ortamda ortaya konmasına “meclis birliği” denir.¹²¹ İcaptan sonra kabulden önce araya herhangi bir zaman girmesi durumunda ya da icaptan dönüşü ifade eden bir söz veya davranış söz konusu olursa icap yok hükmünde sayılır.¹²²

c) Evlenme Engelinin Olmaması

Arada kan veya süt hısımlığı veya sıhrî hısımlık¹²³ gibi devamlı ya da başkasıyla evli olma, din farkı, üç kere boşanma, beşinci kadın, iki akraba, iddet bekleme gibi geçici bir evlenme engelinin bulunması durumunda taraflar sürekli olarak veya bu engeller ortadan kalkıncaya kadar birbirleriyle evlenemezler.¹²⁴ Bu şartlara uymamak akdin geçersiz olması sonucunu doğurur.¹²⁵

d) Evliliğin Şartsız Olması

Evlilik akdinin herhangi bir geciktirici veya bozucu bir şarta bağlanmamasıdır. Dolayısıyla “Anne-babamın razı olması şartıyla seninle evleniyorum” gibi bir geciktirici şartın veya “Velim razı olmazsa bozulması şartıyla evliliği kabul ediyorum” gibi bir bozucu şartla evlilik akdi kurulamaz.¹²⁶ Bu durumlar evlilik aktini geçersiz kılar.

2. 2. 2. Sıhhat Şartları

a) Şahitler

Sıhhat şartlarından en önemlisi nikâhın şâhitler huzurunda kıyılmasıdır.¹²⁷ Malikiler hariç diğer üç mezhebe göre nikâh şâhitlerin huzurunda kıyılmalıdır. Ancak

¹²¹ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 15; Köse, a.g.e, s. 445.

¹²² Köse, a.g.e, s. 445.

¹²³ Köse, a.g.e, s. 445-448.

¹²⁴ Atar, a.g.md, s. 115-116; Köse, a.g.e, s. 448-452.

¹²⁵ Atar, a.g.md, s. 116.

¹²⁶ Köse, a.g.e, s. 452.

¹²⁷ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 29; Köse, a.g.e, s. 457.

Malikilerde böyle bir şart aranmaz.¹²⁸ Hanefilerin dışındaki mezhep hukukçuları, şahitlerin ikisinde erkek olması şartını koşarken Hanefiler Bakara sûresi 282. ayeti yorumlayarak nikâhta iki erkek şahit bulunmadığı durumda bir erkek ve iki kadının şahitliğini de kabul ederler.¹²⁹ Şahitliğe davet edilenler “çağrıldıklarında şahitler gelmemezlik etmesinler” (Bakara, 2/282) ayeti gereği dâvete icâbet etmelidir. Şahitlere nikâhı gizlemeleri yönündeki telkin, tavsiye, talep ya da zor kullanma uygun görülmemiştir.¹³⁰ Nikâh akdinde şahitlerin hür, Müslüman, erkek, âkil ve bâliğ olması şarttır.¹³¹

b) Evlenme Engelilin Olmaması

Evlenmenin sahîh olarak gerçekleşmesi için evlenme engellerinin bulunmaması gerekir. Bununla ilgili bilgi daha önce verilmişti.

c) İkrahin Olmaması

Hanefiler’in dışındaki üç mezhebe göre nikâhta herhangi bir cebir ve zorlamanın (ikrahın) olmaması da bir sıhhat şartıdır. Dolayısıyla ikrahla yapılan bir akid, sıhhat şartlarının eksikliği sebebiyle geçersiz (fâsîd) bir akittir. Hanefiler ise ikrahi iradeye zarar veren bir sebep olarak kabul etmezler. Bu konu da üç mezhebin dayanağı “Ümmetimden hata, unutmama ve yapmaları için cebir ve tazyike maruz kaldıkları şeylerin sorumluluğu kaldırılmıştır” (İbn Mâce, “Talâk”, 16) hadisidir. Hanefilerin dayanağı ise “Üç şeyin şakasıda ciddidir, ciddisi de ciddidir; nikâh, talâk ve talâktan dönüş” (Ebû Dâvûd, “Talâk”, 9; İbn Mâce, “Talâk”, 13) hadisidir.¹³²

Osmanlı Hukûk-i Âile Karamânesi gerek zorla yapılan nikâh ve gerekse aynı durumdaki boşanmalar konusunda Hanefilerin kararını değil diğer üç mezhebin görüşünü kabul etmiştir (md. 57, 105).¹³³

¹²⁸ Cezîrî, a.g.e. (Çeviren: Mehmet Keskin), s. 2075; Köse, a.g.e. s. 454; Atar, a.g.md, s. 116

¹²⁹ Cezîrî, a.g.e. (Çeviren: Mehmet Keskin), s. 2075; Atar, a.g.md, s. 116; Köse, a.g.e. s. 457.

¹³⁰ Köse, a.g.e. s. 455-456.

¹³¹ El-Kudûrî, a.g.e. (Tercüme Eden: Süleyman Fâhîr), s. 198; Atar, a.g.md, s. 116; Köse, a.g.e. s. 457.

¹³² Köse, a.g.e. s. 457.

¹³³ Köse, a.g.e. s. 458.

d) Evlenmenin Gizlenmemesi

Bu şart sadece Mâlikiler tarafından ileri sürülmüştür. Onlara göre şahitlerle anlaşarak evliliğin gizlenmesi sıhhat şartlarına aykırıdır, dolayısıyla böyle bir nikâh geçersizdir. Diğer üç mezhep bunu sıhhat şartı olarak kabul etmezler, şahitlerin duyduğu nikâh artık gizli bir akit olmaktan çıkmıştır derler. Dolayısıyla ilan etmek için ayrıca halkı davete gerek yok demişlerdir.¹³⁴

2. 2. 3. Yürürlük Şartları (Nefaz Şartları)

Evliliğin işlerlik ve yürürlük kazanması için aranan şartlardır. Böyle akitlere mevkûf akitler denir. İlgili kişi akde onay vermesi halinde geçerlilik kazanır. Mesela, eksik ehliyetlilerin velilerinin iznini almadan yaptıkları akit böyledir. Veli izin verirse ancak geçerlilik kazanır¹³⁵ aksi takdirde askıdadır.

2. 2. 4. Lüzum Şartları

Evliliğin bağlayıcı olması için aranan şartlardır. Lüzum şartlarını taşımayan evlilik, hukuken tamam olmakla birlikte haklı bir itiraza bağlı olarak feshedilebilen konumda bulunan akdi ifade eder. Örneğin, Hanefilere göre akıllı ve bâliğ olmuş bir kız velisinden izinsiz olarak evlenebilir. Ancak veli belli şartlarda nikâha itiraz edip akdi feshedebilir.¹³⁶

2. 3. Ehliyet

Ehliyet sözlükte “yeterlilik, iktidar, liyâkat, istihkak, mâharet ve mensûbiyet” gibi anlamlara gelir.¹³⁷ Fıkhi terim olarak ise, bir kişinin bir şeye elverişliliğini veya salâhiyetli olduğunu ifade eder. Aile hukukunda ehliyet denildiğinde kişinin kendi irade beyanıyla geçerli bir evlilik yapabilmesi veya mevcut bir evliliği sonlandırabilmesi anlaşılır.¹³⁸ Yani tasarruf yetkisini kullanabilmesidir.

---

¹³⁴ Köse, a.g.e, s. 454.

¹³⁵ Köse, a.g.e, s. 458-459; İlmihal II, s. 208-209.

¹³⁶ Köse, a.g.e, s. 459.

¹³⁷ Abdullah Yeğin, Yeni Lûgat, Yeni Asya Yayınları, Üçüncü Baskı, Nurtan Ofset 1975, s. 122; Ali Bardakoğlu, “Ehliyet”, *DİA*, İstanbul 2013, C. 10, s. 533.

¹³⁸ Köse, a.g.e, s. 459; İlmihal II, s. 210.

a) Tam Ehliyetliler

Ebu Hanife ve İmam Yusuf'a göre erkek olsun kadın olsun temyiz gücüne sahip ve ergenlik çağına gelmiş herkes tam ehliyetlidir. Hanefilere göre sefihlerde tam ehliyetlidir.¹³⁹

b) Eksik Ehliyetliler

Temyiz gücü eksik bulunan veya temyiz gücü bulunup da ergenlik çağına ulaşmamış olan kimseler (gayr-i mümeyyiz çocuklar), akılı zayıf dediğimiz bunaklar (matuhlar) ve köleler bu grupta yer alır. Bunlar ancak velilerinin izni dâhilinde evlenebilirler veya velileri tarafından evlendirilirler.¹⁴⁰

c) Ehliyetsizler

Temyiz gücüne sahip olmayan kimselerdir. Gayr-i mümeyyiz küçükler ve akıl hastaları bu gruptadır. Bu grupta yer alan kimseler velilerinin izni olsa bile, kendi irade beyanlarıyla evlenemezler. Ancak belirli şartlar dâhilinde velileri tarafından evlendirilebilirler.¹⁴¹

2. 4. Velâyet

Başkaları adına onların rızaları aranmaksızın hukuki işlemde bulunma yetkisini ifade eder.¹⁴² Bu yetkiyi elinde tutan kişiye de veli denir.¹⁴³ Hanefilerin dışındaki fukahaya göre de veli, akıllı, erkek ve dini vecibelerine bağlı olmalıdır. Fasık kimse veli olamaz.¹⁴⁴ Velâyet, zorlayıcı velâyet (rıza almaksızın evlendirme yetkisi) ve zorlayıcı olmayan velâyet (rıza alınarak yapılan velâyet) diye iki kısma ayrılır.¹⁴⁵ Veli, hususi veli (araya kadın akraba girmeksizin evlendirme yetkisine sahip akrabalar) ve umumi veli (devlet başkanı veya hâkim) olmak üzere ikidir.¹⁴⁶

¹³⁹ Köse, a.g.e, s. 459-460.

¹⁴⁰ Köse, a.g.e, s. 460-461.

¹⁴¹ Köse, a.g.e, s. 461.

¹⁴² Köse, a.g.e, s. 461.

¹⁴³ H. Yunus Apaydın, "Velâyet", *DİA*, İstanbul 2013, C. 43, s. 16; Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 46; Köse, a.g.e, s. 461.

¹⁴⁴ Köse, a.g.e, s. 461; Apaydın, a.g.md, s. 19.

¹⁴⁵ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 47.

¹⁴⁶ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 47-49; Köse, a.g.e, s. 461-462.

Ayrıca şu dört sebeple velâyet hakkı sabit olur:

a) Akrabalık (Karâbet), b) Efendilik (Velâet), c) İmamet (Veliyyül emr veya onun naibi olmak), d) Sahibi Bulunmak (Mâlikiyyet).¹⁴⁷

Bir kadının nikâh hususunda velisi, babası, kardeşleri, dedesi, amcası ve amca oğullarıdır. Fakat bir kadının oğlu, kendisinin velisi olamaz.¹⁴⁸

2. 5. Mehir

Mehir sözlükte, “evlenme muâmelesinde erkek tarafından kadına verilen nikâh bedelidir.”¹⁴⁹ Mehir için “sadâk, sadaka, nihle, atıyye ve ukr” gibi isimler de kullanılmıştır.¹⁵⁰ Mehirsiz nikâh olmaz. Mehir kadının hakkıdır.¹⁵¹

Mehirle ilgili Kur’an-ı Kerimde çeşitli ayetler vardır (en-Nisa, 4/4, 24), en-Nisa 4. ayet mehrin vacip olduğuna delâlet eder.¹⁵² Kadın razı olmadıkça erkeğin mehirde herhangi bir tasarrufu söz konusu değildir. Mehir, akit esnasında konuşulmasa hatta verilemeyeceği şart koşulsa bile kadın evlilikle mehire hak kazanır.¹⁵³ Mehir, evlenecek kızın doğrudan kendisine verilmekte veya doğrudan ona borçlu olunmaktadır. Ayrıca mehir, nikâh akdinin şartlarından değil sonuçlarındandır.¹⁵⁴ Mehir, başta ortadan kaldırılamaz. Lakin nikâhtan sonra kadın isterse, mehrini kocasına bağışlayabilir.¹⁵⁵

Mehir olarak her türlü mal veya parasal değeri olan her türlü menfaat tesbit edilebilir. Mehrin en az miktarı Hanefiler’e göre 10 dirhem –bu dirhem yedi miskal ağırlığında gümüş, madrub (işlenmiş) olsun veya olmasın farketmez-¹⁵⁶ (ilk asırda

¹⁴⁷ Mustafa Efe, *Feteva-i Hindîyye (Feteva-i Alemgiriyye)*, Akçay Yayınları, C. 2, 1983, s. 305.

¹⁴⁸ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 47.

¹⁴⁹ Yeğîn, *Yeni Lûgat*, s. 400.

¹⁵⁰ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 5, s. 457.

¹⁵¹ el-Mevsilî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 365; Mehmet Âkif Aydın, “Mehir”, *DİA*, İstanbul 2003, C. 28, s. 390.

¹⁵² Mehmet Vehbi, *Ahkâm-ı Kur’ânîyye*, Bahar Yayınevi, Üçüncü Baskı, Beyazıt İstanbul 1966, s. 130.

¹⁵³ Köse, a.g.e, s. 476; Küçükler, a.g.e, s. 469.

¹⁵⁴ Aydın, a.g.md, s. 390.

¹⁵⁵ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 115.

¹⁵⁶ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 5, s. 457-459; Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 116.

yaklaşık iki koyun bedeli), Mâlikîler'e göre 3 dirhem gümüştür. Şâfiî ve Hanbelî hukukçulara göre ise mehirin alt sınırı olmadığı gibi üst sınırıda yoktur. Mehirin üst sınırının olmadığı konusunda Hanefî ve Mâlikîler de diğer iki mezhep gibi düşünmektedir.¹⁵⁷ Mehir on dirhemden az olarak tayin edilirse kadın yine on dirhem alır.¹⁵⁸

Mehrin konusu ise satışı veya kullanılması yasak olmayan her şey mehir olarak verilebilir. Menkul, gayr-i menkul mallar, zinet eşyası, hayvanlar, mislî şeyler ve hatta menkul ve gayr-i menkul mallardan yararlanma hakkı bunlar arasındadır.¹⁵⁹ Ancak şarap, domuz, kan veya leşin mehir olarak verilmesi sahih olmaz. Çünkü bunlar İslâm şeriatı nazarında kıymetsiz şeylerdendir. Her ne kadar gayr-imüslimlere göre bunların malî bir değerleri varsa da İslâm dini bunlara değer vermez.¹⁶⁰ Eğer ki zımmi zımmiyyeyi, muayyen domuz veya şarâb ile nikâh etse ve ikiside İslam'a girse veya ikisinden biri İslam'a girse zımmi kadın için o muayyen olan şey vardır. Muayyen olmayanda, şarabda şarabın kıymeti vardır. Yani mehr-i müsemma şarab olursa şarabın kıymeti lazım gelir. Domuzda zımmi kadın için mehr-i misil vardır. Çünkü şarab onlara göre mislidir. Fakat domuz onlara göre kıymeti olan şeylerdendir. Dolayısıyla domuzdan yüz çevirmek için mehr-i misil vacib olur.¹⁶¹

2. 5. 1. Mehrin Çeşitleri

a) Mehr-i Müsemma

Nikâh akdi sırasında veya daha sonra eşlerin karşılıklı rıza ile belirledikleri mehirdir.¹⁶²

¹⁵⁷ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 116; Köse, a.g.e, s. 477; Halebi, a.g.e, s. 548; Aydın, a.g.md, s. 390.

¹⁵⁸ El-Kudûrî, a.g.e, (Tercüme Eden: Süleyman Fâhir), s. 252; Abdullah b. Mahmud b. Mevdûdi el-Mevsîlî, *el-İhtiyar*, Matbaatü'l Halebi, C. 3, Kâhire 1937, s. 101; Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 116.

¹⁵⁹ Köse, a.g.e, s. 478.

¹⁶⁰ Cezîrî, a.g.e, (Çeviren: Mehmet Keskin), s. 2168.

¹⁶¹ Molla Hüsrev, *Gurer ve Dürer (Büyük İslam Fıkhı)*, (Terceme Eden: Arif Erkan), Eser Neşriyat, Konya-1979, C. 2, s. 143.

¹⁶² Köse, a.g.e, s. 479; Küçükler, a.g.e, s. 470.

b) Mehr-i Misil

Nikâh akdi sırasında belirlenmemiş olan mehire denir. Başka bir ifadeyle evlenen kızın akrabaları arasında her bakımdan kendi konumundaki kızlara ödenen mehirdir.¹⁶³ Bir kadının babası tarafı akrabalarından emsali bulunmazsa babasının kabilesine denk olan bir memleket halkının kadınlarının mehirleri emsal olarak araştırılır ve onlara göre tayin edilir.¹⁶⁴ Nikâh akdinde mehir zikredilmemişse, mehir tayin edilmiş olmakla beraber hakkında bilgisizliğin fazla olması (cehâletü'l fâhişe) veya gayr-i mütekavvim (domuz içki vb.) bir mal olarak tayin edilmesi durumunda, mehrin zikredilip zikredilmediği konusunda karı-koca arasında ihtilafın ortaya çıkması vb. durumlarda mehri misil gerekir.¹⁶⁵

c) Mehr-i Muaccel

Evlilik anında peşin olarak ödenen mehir demektir. Eşler, mehrin miktarını belirlemekle birlikte, ödeme şeklini tespit etmemişlerse peşin ödenecek miktar örfeye göre belirlenir.¹⁶⁶

d) Mehr-i Müeccel

Ödenmesi sonraya bırakılan mehir demektir. Bu durumda kadın vâde gelmeden önce mehri isteyemez. Kocanın vefatı nedeniyle müeccel mehir muaccel dönüşür ve terekeden ödenir.¹⁶⁷

Sahih bir evliliğin ardından mehrin ödenmesinin gerekli olması için ya evlenen kadın zifaf için hazır olmalı ve aralarında sahîh halvet vuku bulmalı veya taraflardan birisi nikâhtan sonra zifaf veya sahîh halvetten önce ölmüş bulunmalıdır.¹⁶⁸

¹⁶³ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 5, s. 531; Köse, a.g.e, s. 481.

¹⁶⁴ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 5, s. 534; Küçükler, a.g.e, s. 471; Yavuz, a.g.e, s. 344.

¹⁶⁵ Köse, a.g.e, s. 481.

¹⁶⁶ Köse, a.g.e, s. 479; Aydın, a.g.md, s. 390.

¹⁶⁷ Köse, a.g.e, s. 479-480.

¹⁶⁸ Bilmen, a.g.k, C. 2, s. 124; Köse, a.g.e, s. 481-483.

3. Nafaka

Sözlükte “geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik veya birinin geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere mahkeme kararıyla bağlanan aylık”¹⁶⁹ anlamına gelir. Terim anlamı ise “hayatiyetin ve yararlanmanın devamlılığını sağlamak için yapılması zorunlu olan harcamalar” şeklinde ifade edilir.¹⁷⁰ Bir kişinin nafakası üç sebeple başkasına vâcib olur. Bunlar; evlilik, akrabalık ve milktir.¹⁷¹

Kur’an-ı Kerim (Bakara, 2/34, 233; Talâk, 65/6, 7) ve Hz. Peygamber’in sünnetine (Buhâri, Nafakât, 1-3, 5, 9; Müslim, Zekât, 38 39; Ebû Dâvûd, Nikâh, 40-41) göre eşin nafakasıyla yükümlü olan kişi kocadır.¹⁷²

İslam hukukçuları nafaka yükümlülüğünün evlilik akdinin hukuki sonuçlarından olduğuna dair ittifak etmiştir. Evlilik süresince bu yükümlülük devam eder. Evliliğin sona ermesi halinde iddet nafakası ödenip ödenmemesi evliliği sona erdiren sebebe göre değişiklik gösterir. İslam hukukçularının büyük çoğunluğu evlilik nafakasında – fakir, gaib veya hasta bile olsa- kocanın nafaka borçlusu, kadının –zenginde olsa- nafaka alacaklısı olduğu konusunda ittifak etmiştir.¹⁷³ Ancak bu borç, kadın kendisini kocasının evinde kocasına teslim ettiği zaman meydana gelir. Kocanın talebine rağmen, kocasının evine gelmeyen kadına nafaka gerekmez.¹⁷⁴ Nafaka, sahih nikâhla gerçekleşir. Fâsid veya bâtil yolla yapılan nikâhla nafaka yükümlülüğü meydana gelmez.¹⁷⁵

Nafaka borçlusu olan koca, normal şekilde hayatını ikame ettirebilmesi için gerekli olan yiyecek, içecek ve diğer ihtiyaç malzemelerini temin etmek, yazlık-kışlık ayırımına dikkat ederek giyim ihtiyacını karşılamak, sosyal durumuna uygun dayalı döşeli bir mesken temin etmek zorundadır. Bu hususlarda kocanın zenginlik ve

---

¹⁶⁹ Türkçe Sözlük, TDK, s. 1450.

¹⁷⁰ Celal Erbay, “Nafaka”, *DİA*, İstanbul 2003, C. 32, s. 282.

¹⁷¹ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 7, s. 283.

¹⁷² Köse, a.g.e, s. 483.

¹⁷³ Erbay, a.g.md, s. 282.

¹⁷⁴ Yavuz, a.g.e, s. 364.

¹⁷⁵ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 7, s. 283.

yoksulluk durumu¹⁷⁶ ayrıca çevrenin örf ve âdeti dikkate alınır.¹⁷⁷ Kadının nafakası aylık olarak takdir ve farz edilip kendisine teslim edilir. Elbisesi ise altı ayda bir verilir.¹⁷⁸

“... mezbûr Fatma Hâtûn ba‘de‘t-tahlîfi‘ş-şerî zevci gâib-i mezbûr Mehmed üzerine işbu târîh-i vesîkadan küll-i yevm iki guruş cânib-i şer‘-i şerîfden nafaka farz ve takrîr olmağın zabt olundu”¹⁷⁹ ifadesinde günlük 2 kuruş nafakaya karar verildiğini görmekteyiz.

Nafaka alacağı diğer alacıklardan önce gelir, asli ve temel ihtiyaçlardan olduğu için haczedilemez. Zevce, geçmişe ait birikmiş nafakalarından vazgeçebilirse de ileriye dönük nafaka hakkından vazgeçmesi geçerli değildir. Gerek mahkemece gerekse tarafların rızasıyla kararlaştırılan nafaka alacağı koca yaşadığı sürece zaman aşımına uğramaz. Önceden tesbit edilmemiş nafaka alacağı ise bir aylık zaman aşımına tabidir. Kocanın ölümü halinde kadın hamile olsa bile İslam hukukçularının ekserisine göre iddet nafakası söz konusu olmayıp mirasçı sıfatıyla kocasının terikesinden hissesine düşeni alır.¹⁸⁰ Kadın ister bâin talak ister ric‘i talakla boşanmış olsun iddetini beklerken nafaka ve mesken hakkı vardır. Kocasını ölen kadının ise nafaka alma hakkı yoktur.¹⁸¹

Defterimizde nafakayla ilgili 3 adet belge mevcuttur. Aşağıdaki 18. belge buna örnektir.

18. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı mahallâtından Ulyâ mahallesi sâkinelerinden ve zâtı mahalle-i merkûme ahâlîsinden karındaşı Bekir bin Mehmed Said ve Muhzır Mustafa ibn-i Mehmed ta‘rîfleriyle mu‘arrefe olan Fatma ibnet-i Mehmed Said nâm hâtûn kazâ-i mezkûr

¹⁷⁶ Serahsi, *Mebûd*, (Editör: Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit), Gümüşev Yayıncılık İstanbul-2008, C. 5, s. 182.

¹⁷⁷ Erbay, a.g.md, s. 282.

¹⁷⁸ el-Mevsîlî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 435; Yavuz, a.g.e, s. 364.

¹⁷⁹ Belge, 18.

¹⁸⁰ Erbay, a.g.md, s. 282-283.

¹⁸¹ el-Mevsîlî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 439; Yavuz, a.g.e, s. 365.

bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde takrîr-i kelâm idüp hâlâ taht-ı nikâhında bulunduğum yine mahalle-i merkûme ahâlisinden Çelenk Mustafaoğlu Mehmed nâm kimesne işbu târîh-i zabtdan bir sene mukaddem beni bilâ-nafaka velâ kisve birâderim mezbûr Bekir'in hânesine koyup ve ba'dehû bundan dört mâh mukaddem dahi kezâlik bilâ nafaka velâ kisve beni birağup diyâr-ı âhara azîmet itmekle ve el-hâletü hâzihî dahi karındaşı mezbûrun hânesinde sâkine olup ve târîh-i mezkûrdan bu ana kadar cins-i nafakadan dahi bir nesne tarafıma irsâl itmeyüp nafakaya eşedd-i ihtiyâci ile

Sahîfe Numerosu 8

muhtâc olmamla zevcim gâib-i mezbûr üzerine kibel-i şer'den mikdâr-ı kâfiye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur didikde mezbûre Fatma Hâtûn'un takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık ve zikri âtî meblağ kader-i ma'rûf idüğü sikâtü sahihatü'l-kelimât zîrde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağla mezbûr Fatma Hâtûn ba'de't-tahlîfi's-şerî zevci gâib-i mezbûr Mehmed üzerine işbu târîh-i vesîkadan küll-i yevm iki guruş cânib-i şer'-i şerîfden nafaka farz ve takrîr olmağın zabt olundu. Fî 10 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Müdde'ie-i mukirre-i mezbûre

Fatma Hâtûn

Şuhûdü'l-hâl

<i>Mahalle-i mezkûr ahâlisinden Osman Efendi İbnu'l-Hâc Ali</i>	<i>Mahalle-i merkûme ahâlisinden Bekir bin Mehmed Said</i>	<i>Müezzinzâde Mustafa Ağa</i>
<i>Balıoğlu Hacı Ömer Ağa</i>	<i>Odacı Hüseyin Ağa</i>	<i>Hacı Abdullah¹⁸²</i>

Bu belgede, Mehmet Said kızı Fatıma, Çelenk Mustafaoğlu Mehmet adlı kişi tarafından kardeşi Bekir'in yanına gönderiliyor ve 4 ay geçmesine rağmen nafakası

¹⁸² Belge, 18.

ödenmiyor. Bu durum üzerine Mehmet Said kızı Fatıma, mahkemeye başvurarak nafaka temin edilmesini istiyor. Mahkemede günlük 2 kuruş olmak üzere nafaka ödenmesine karar veriyor. Böylece bir nafaka örneğini açıklamış bulunuyoruz.

4. Talâk

Sözlükte, “evliliğin sona ermesi, erkeğin karısını boşaması”¹⁸³ anlamında kullanılır. “Serbest kalmak/serbest bırakmak, bağından kurtulmak/bağını çözmek, salı vermek”¹⁸⁴ anlamlarına da gelir. Talâk kelimesi fıkıh terimi olarak “belli lafızlarla nikâh akdinin iptal olmasını” ifade eder. Türkçe karşılığı boşanma ve boşamadır.¹⁸⁵ Tarafların anlaşarak evlilik birliklerine son vermelerine hul’ veya muhâlea, mahkeme kararıyla meydana gelen boşanmaya da tefrik denir.¹⁸⁶ Boşamak ve boşanmak; Kitab, Sünnet ve icma’ ile sabittir.¹⁸⁷

Talâkın olabilmesi için hem erkekte hem de kadında aranan bir takım şartlar vardır. Erkeğe ait şartlar; âkil ve bulûğdur. Başka bir deyişle akıl hastası ve mümeyyiz olsa bile çocuğun boşaması geçerli değildir. Sefihin boşaması geçerlidir. Kadına ait şart ise; kadın boşayanın nikâhlısı olmalıdır, nikâhsız iki kişi arasında talâk meydana gelmez.¹⁸⁸

Sarhoşluk verici maddeyi bilmeyerek veya zorla alanlarla ilaç gibi bir madde içinde meşru bir şekilde alanların boşamaları geçerli değildir. Ancak bilerek ve isteyerek keyif verici bir madde olarak alanların boşaması hukukçuların ekserisine göre özellikle Hanefiler’e, İmam Mâlik ve Şâfiî’ye göre bu durumdaki sarhoşun ehliyeti tamdır ve boşaması geçerlidir. Bunların aksine Hanbeliler sarhoşun boşamasını geçerli görmezler¹⁸⁹ bu hususta ihtilaf söz konusudur.¹⁹⁰

¹⁸³ Türkçe Sözlük, TDK, s. 1894.

¹⁸⁴ Serahsi, a.g.e, (Editör: Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit), C. 6, s. 2; İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 6, s. 142.

¹⁸⁵ H. İbrahim Acar, “Talâk”, *DİA*, İstanbul 2010, C. 39, s. 496; Küçükler, a.g.e, s. 477.

¹⁸⁶ Acar, a.g.md, s. 497; Köse, a.g.e, s. 502-505.

¹⁸⁷ el-Mevsılî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 381; Yavuz, a.g.e, s. 349.

¹⁸⁸ Köse, a.g.e, s. 484-485.

¹⁸⁹ Köse, a.g.e, s. 485; İlmihal II, s. 226.

¹⁹⁰ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 6, s. 170

Mükrehin (tehdit edilen) boşamasına gelince Hanefiler bu kimsenin rızası yoksa da irade ve ihtiyarı vardır, dolayısıyla iradesinin sakatlandığı söylenemez, boşaması geçerlidir. Diğer mezhep hukukçularına göre ise mükrehin boşaması geçerli değildir. Hukûk-i Âile Kararnâmesi de mükrehin boşamasını geçersiz saymıştır (md. 105).¹⁹¹

Şaka ile yapılan talâk hukukçuların çoğunluğuna göre geçerlidir.¹⁹² Hz. Peygamber “üç şeyin ciddisi de ciddidir, şakası da ciddidir: Nikâh, talâk ve talâktan dönme” (Ebû Dâvûd, Talâk, 9; Tirmizî Talâk, 9; İbn Mâce, Talâk, 13) buyurmuştur. Öte yandan ne söylediğini ve ne yaptığını bilmeyecek derecede öfkelenmiş ve kendisi üzerindeki kontrolünü kaybetmiş bir kimsenin boşamasının geçerli olmadığı da genellikle kabul edilmektedir.¹⁹³

Hasta, tam ehliyetli olduğu için boşamasının geçerli olduğu konusunda ittifak vardır. Hanefilere göre koca, boşadığı kadının iddeti içinde ölürse kadın ona mirasçı olur. Hanbeliler, mirasçı olabilmesi için başkasıyla evlenmemeyi şart koşarlar. Malikilere göre ise kadın her halükarda kocasına mirasçı olur. İmam Şâfiî’ye göre bu durumda mirasçılık söz konusu değildir.¹⁹⁴

Dilsizin boşaması işaret etmesiyle meydana gelir. Çünkü bu işaret istihsanen konuşan kimsenin sözü gibidir. Fetva bununla verilir.¹⁹⁵

Hata ile boşamaya gelince başka bir şey söylemek isterken ağızından karısını boşayacak bir ifade çıkan kimsenin talâkı, Şâfiîler’e göre geçersizdir. Malikilere göre de bunu isbât etmesi şartıyla hukuken talâk vaki olmaz. Hanefiler ve Hanbelilere göre ise kazâen talâkın vaki olduğuna hükmedilir.¹⁹⁶ Bozuk lafızlarla yapılan talâk da sadece kazâen vâki olur.¹⁹⁷

¹⁹¹ el-Mevsîlî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 385; Köse, a.g.e, s. 486-492.

¹⁹² el-Mevsîlî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 385; İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 6, s. 168.

¹⁹³ Acar, a.g.md, s. 498; Köse, a.g.e, s. 492.

¹⁹⁴ Köse, a.g.e, s. 492-493.

¹⁹⁵ el-Mevsîlî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 385; İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 6, s. 172.

¹⁹⁶ Köse, a.g.e, s. 494.

¹⁹⁷ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 6, s. 174.

Boşama, sarîh (“boş ol” veya “seni boşadım” gibi) ve kinayeli (“serbestsin”, “haydi babanın evine” gibi) lafızlarla gerçekleşir.¹⁹⁸ Koca eşini boşayacağı zaman istisna anlamında “inşallah” lafzıyla kayıtlarsa talâk vaki olmaz. Çünkü talâkta istisnaya yer verilmez.¹⁹⁹

Kocanın bir evlilik içinde sahip olduğu boşama hakkı üçtür. İlk ikisinde koca dilerse belirli şartlarla boşamış olduğu eşine geri dönebilir. Bu geri dönüş bâin talâkta yeni bir nikâhla olur, ric’i talâkta yeni bir nikâha gerek de yoktur. Üçüncü hakkını da kullanan koca istese bile ne yeni bir nikâhla ne de nikâhsız eski eşine geri dönebilir. Hukukçuların büyük çoğunluğuna göre aynı anda veya aynı temizlik süresi içinde verilen üç talâk, üç talâk olarak geçerli olur. Böylece koca tüm boşama haklarını kullanmış olur.²⁰⁰

Hukûk-i Âile Kararnâmesi’nde boşanmaların tescili usulü getirilmiş (md. 131) ve Osmanlı Ceza Kanunu “zevcesini tatlik ettiğini on beş gün zarfında hâkime ihbar etmeyen bir kimse bir haftadan bir aya kadar hapsolünür” hükmünü düzenlemiştir (md. 200).²⁰¹

4. 1. Talakın Kısımları

a) Ric’î Talâk

Erkeğin yeni nikâh akdine gerek kalmadan iddet süresi içinde eşine dönebildiği boşamadır. Boşamanın ric’î sayılabilmesi için birinci veya ikinci talâk olması, tarafların fiilen karı-koca hayatı yaşamış olmaları, boşamanın bir bedel karşılığında yapılmaması ve Hanefiler’e göre sarîh ya da sarihe yakın belli lafızlarla gerçekleşmesi gerekmektedir. Ric’î talâkta koca iddet süresi içinde kadının rızası bulunmasa da sözle veya evlilik hayatını fiilen sürdürerek eşine dönebilir; ancak sözle yapılması ve bu esnada şahitlerin bulundurulması, dolayısıyla insanların bu olaydan haberdar olmaları mendup görülmüştür. İddet süresi içinde dönülmemesi halinde ayrılık bâin talâğa

---

¹⁹⁸ Köse, a.g.e, s. 494-495; el-Mevsilî, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 385; Acar, a.g.md, s. 497.

¹⁹⁹ Celal Yıldırım, *Kaynaklarıyla İslam Fıkhı*, Uysal Kitapevi-Konya 1985, s. 23.

²⁰⁰ Köse, a.g.e, s. 496.

²⁰¹ Acar, a.g.md, s. 498.

dönüşür. Ric'î talâk sebebiyle beklenen iddet süresi içinde eşlerden birinin vefat etmesi halinde diğeri ölene mirasçı olur.²⁰²

b) Bâin Talâk

Eşlerin tekrar bir araya gelebilmeleri için yeni nikâh akdinin gerekli görüldüğü talâktır. Zifaktan önce veya bedel karşılığında gerçekleşmesi ve Hanefiler'e göre kinayeli lafızların kullanılması durumunda talâk bâin olur. Talâk sayısının bir veya iki olması halinde buna küçük ayrılık (el-beynûnetü's sügrâ) denir ve taraflar, ister iddet süresi içinde ister iddet bitiminde yeni bir nikâh akdiyle bir araya gelebilirler. Talâk sayısının üç olması durumunda meydana gelen ayrılığa büyük ayrılık adı (el-beynûnetü'l kübrâ) verilir ve kadın başka bir erkekle evlenip boşanmadan eski kocasıyla yeni bir nikâh akdi kuramaz. Üç talâktan sonra eski karı-kocanın tekrar evlenmesini sağlamak amacıyla kadının başka bir erkekle yapmış olduğu hileli evliliğe hülle denir ki; Hz. Peygamber (sav) bu davranışı lanetlemiştir.²⁰³

“... bir sene mukaddem mahaall-i merkûmede mahzar-ı şuhûdda beni bâyinen tatlîkan itmişidi...”²⁰⁴ ifadelerinden bunun bir bain talak olduğunu anlıyoruz. Devamında ise mahkeme, “... küll-i yevm babası üzerine altmış para nafaka ve kisve cânib-i şer‘den takrîr olundu.”²⁰⁵ hergün 60 para olmak üzere nafaka verilmesine karar verdiğini anlamaktayız.

Defterimizde de “Bâin Talak ve Çocuğa Nafaka” adlı 35 numaralı bir belge bulunmaktadır.

35. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı mahallâtından Enbiyabey mahallesi sâkinelerinden ve zâtı mahalle-i merkûme ahâlîsinden ...oğlu Mehmed Yaşar ibn-i Mehmed ve Orta Câmî'-i şerîf mahallesi ahâlîsinden Muhzırzâde Ali Efendi ibn-i Mehmed ta'rifleriyle mu'arrefe

²⁰² Acar, a.g.md, s. 498; Saffet Köse, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Mehir Vakfı Yayınları, 6. Baskı, Temmuz 2016, s. 341; Köse, a.g.e, (İslam Hukuku El Kitabı), s. 497; Yavuz, a.g.e, s. 353.

²⁰³ Acar, a.g.md, s. 499; Köse, a.g.e, s. 498.

²⁰⁴ Belge, 35.

²⁰⁵ Belge, 35.

olan Fatma Hâtûn ibnet-i İsmail nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-'i münîrde takrîr-i kelâm idüp mârû'z-zikr Enbiyabey mahallesi ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de bulunan Avâreoğlu Receb bin Mustafa nâm kimesne bundan akdem zevc-i dâhilim olup işbu târîh-i zabtdan bir sene mukaddem mahaall-i merkûmede mahzar-ı şuhûdda beni bâyinen tatlıkan itmişidi lâkin mezbûr Receb'in firâşından hâsıl ve hîn-i tatlıkde batnımda mütebeyyen-i hilm olup târîh-i tatlıkden dört ay sonra vaz'-'ı haml ile benden mütevellid işbu hâzır-ı bi'l-meclis hâlâ bihakki'l-hısâne hicr ü terbiyemde olan sekiz aylık sulbî sağır oğlu Mustafa'nun nafakası babası üzerine olup ben fakîre ve mu'assire olup sağır-i mezbûr dahi nafakaya muhtâc olmağla hâzır-ı sağır-i mezbûrun nafaka ve kisve-bahâ ve sâir levâzım-ı zarûriyesi için babası gâib-i mezbûr Receb üzerine kıbel-i şer'den kader-i kifâye nafaka farz ve takdîr olunmak matlûbundur didikde mukirre-i mezbûre Fatma Hâtûn'un takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık olup mezbûre Fatma gâib-i mezbûr Receb'in zevcesi olunduğu hâlde târîh-i mezkûrda mezbûr Receb dahi burada bulunduğu hâlde mezbûreyi ber-vech-i muharrer huzûrumuzda tatlık idüp Der'aliyye'ye azîmet itmekle ba'dehû işbu hâzır-ı meclis sağır-i mezbûr Mustafa ve mezbûreden mütevellid olduğu ve sağır-i mezbûr el-yevm altmış para nafaka ile ancak idâre ve nafaka olunacağını mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Mehmed Yaşar ibn-i Mehmed ve Affanoğlu Abdullah Ağa ibn-i Mustafa ve mezbûr Ali Efendi ibn-i Mehmed nâm kimesneler alâ tarîki'-şehâde ihbâr itmeleriyle ol vecihle sağır-i mezbûre işbu târîh-i zabtdan küll-i yevm babası üzerine altmış para nafaka ve kisve cânib-i şer'den takrîr olundu. Fî 11 C sene 302

<i>Bende</i> <i>Mukirre-i mezbûre</i> <i>Fatma</i>	<i>Bende</i> <i>Muhbir-i mezbûr</i> <i>Mehmed bin</i> <i>Mehmed</i>	<i>Bende</i> <i>Muhbir-i mezbûr</i> <i>Es-Seyyid</i> <i>Abdullah</i>	<i>Bende</i> <i>Muhbir-i mezbûr</i> <i>Ali Rıza²⁰⁶</i>
--	--	---	---

²⁰⁶ Belge, 35.

c) Sünni Talâk

Erkeğin karısını cinsel ilişkinin bulunmadığı temizlik döneminde boşamasıdır. Sünni talâk aynı şekilde Kur'an ve Sünnete uygun olan boşama şeklinde de tanımlanır. Sünni talâk anlık öfke, ârizi duygu ve düşüncelerin etkisi altında sonradan pişmanlık duyulacak adımlar atılmasını ve aile yuvasının dağılmasını önlemek için alınan tedbirlerden biridir.²⁰⁷

d) Bid'î Talâk

Erkeğin, karısını hayızlı yahut nifaslı iken veya cinsel ilişkide bulunduğu temizlik döneminde boşamasıdır. Fakihlerin çoğunluğuna göre ister aynı mecliste ister ayrı meclislerde aynı temizlik dönemi içinde birden fazla boşama da bid'î sayılır. Bid'î talâk, fakihlerin çoğunluğuna göre -sünnete aykırı olmakla beraber- ehlinden sadır olması durumunda hukuki netice doğurur.²⁰⁸

Bir defada üç talâk hakkının kullanılması fakihlerin çoğunluğu tarafından hukuken geçerli sayılmıştır. Onlara göre bu durumda koca sünnete aykırı davranışa da kendine tanınan hakları bir anda kullanmıştır. Üçten fazla talâkla yapılan boşamada da üç talâk gerçekleşir ve boşama vaki olmuştur.²⁰⁹

Ayrıca burada zikredilmesi gereken başka bir hususta eşlerin ayrılması durumunda çocuğun kimin yanında kalması gerektiği hususudur ki; bu konu da Serahsi, Mebsud adlı kitabında şöyle bir izahta bulunur: “Karı-koca arasında meydana gelen her türlü ayrılıkta anne, (başka biriyle evlenmediği) sürece çocuğa bakmaya daha fazla hak sahibidir.”²¹⁰

Talâkla ilgili olması nedeniyle muhâlea, tefrik, liân ve îlâ gibi kavramları kısaca açıklamak isabetli olacaktır.

²⁰⁷ Acar, a.g.md, s. 499; Köse, a.g.e, s. 498.

²⁰⁸ Acar, a.g.md, s. 499; Köse, a.g.e, s. 498-499.

²⁰⁹ Acar, a.g.md, s. 499.

²¹⁰ Serahsi, a.g.e, (Editör: Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit), C. 6, s. 171.

Muhâlea veya hul, “elbiseyi çıkarmak soyunmak, ayırmak”²¹¹ gibi anlamlara gelir. Fıkıhta ise “eşlerin evlilik birliğini karşılıklı anlaşarak rızaları dâhilinde sona erdirmelerine” denir.²¹² Böyle bir boşanma teklifi genellikle kadından gelir. Muhâleanın geçerli olabilmesi için kadının sadece âkıl ve bâliğ olması yetmez; ayrıca reşid olması da gerekir. Muhâlea, bâin talâk sayılır ve bununla bir bain talâk hakkı kullanılmış olur.²¹³ Kadın kocasıyla muhâlea yaptığı zaman bu muhâlea caizdir.²¹⁴

Tefrik, “iki şeyi birbirinden ayırmak”²¹⁵ anlamında kullanılır. Fıkıhta ise eşlerin evlilik birlikteliklerini sonlandırmak için mahkemeye başvurarak hâkim kararıyla boşanmalarına denir. Bu tür boşanmanın diğer boşama çeşitlerinden farkı hâkim kararıyla boşamanın gerçekleşmesidir. Bununla bir bâin talâk hakkı kullanılmış olur.²¹⁶

Kazâi boşanma sebepleri de kısaca şöyle izah edilebilir:

a) Hastalık ve kusur, kocada iktidarsızlık vb. gibi cinsi münasebete engel bir hastalık ve kusurun bulunması durumunda bunun bir boşanma sebebi olduğunda hukukçular görüş birliğindedir. Delilik, cüzzam vb. hastalıkların her iki eş için de olması durumunda bunun bir boşanma sebebi olup olmadığı hususunda birlik söz konusu değildir. Ebû Hanife boşanma sebebi saymazken diğerleri boşanma sebebi olarak görürler.

b) Kocanın nafakayı temin etmemesi durumunda Hanefî mezhebinde bu bir boşanma sebebi değildir. İmam Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel’e göre bir fesih, İmam Mâlik’e göre bir ric’i talâktır.

c) Terk ve Gaiplik. Gaip, Ebû Hanife ve Şâfiî’ye göre bu bir boşama sebebi değildir. Kadın kocasının ölümüne hükmedilinceye kadar kocasını beklemek

---

²¹¹ Fahrettin Atar, “Muhâlea”, *DİA*, İstanbul 2005, C. 30, s. 399; el-Mevsili, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 411.

²¹² Köse, a.g.e, (Mehir Vakfı Yayınları), s. 341; el-Mevsili, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 411.

²¹³ Köse, a.g.e, s. 502-505.

²¹⁴ Serahsi, a.g.e, (Editör: Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit), C. 6, s. 171.

²¹⁵ H. İbrahim Acar, “Tefrik”, *DİA*, İstanbul 2011, C. 40, s. 277.

²¹⁶ Köse, a.g.e, s. 505-511.

zorundadır. İmam Mâlik ve Ahmet b. Hanbel ise gaibin ölümüne hükmedilme dışında, bunu bir boşanma sebebi olarak da kabul etmişlerdir. Terk konusu ise Hanîfiler ve Şâfiîler bu durumu da bir boşama sebebi olarak görmezler. Mâliki ve Hanbeliler ise kadına boşama hakkı tanımışlardır. Hukûk-i Âile Kararnâmesi de bu görüşü benimsemiştir.

d) Fena muamele ve geçimsizlik durumu ise şöyledir: Hanefî ve Şâfiîlere göre eşler arasındaki şiddetli geçimsizlik bir boşanma sebebi değildir. Mâliki ve Hanbelilere göre ise bir boşanma sebebidir.²¹⁷

Liân, “kovmak, Allah’ın rahmetinden uzaklaştırmak” anlamlarına gelir.²¹⁸ Lâane fiilinin mastarıdır.²¹⁹ Karısının zina ettiğini veya çocuğunun zina mahsülü olduğunu iddia eden ve bu iddiasını gerektiği şekilde isbât edemeyen koca hâkim huzurunda hususi bir şekilde yeminleşir ve evlilik birliğine hâkim tarafından son verilmesine denir. Ebû Hanife ve Ahmed b. Hanbel’e göre hâkim bu durumda eşleri birbirinden ayırır. İmam Mâlik ve İmam Şâfiî’ye göre ise evlilik akdinin doğrudan sona ereceği kanaatindedir.²²⁰ Liânın gerçekleşmesi için evliliğin devam etmesi ve nikâhın fâsid değil sahih olması gerekir.²²¹

İlâ, “yemin etmek” anlamına gelir.²²² Terim olarak ise “kocanın dört ay veya daha fazla karısına yaklaşmayacağına dair yemin etmesi veya bu içerikte bir nezirde bulunmasına” denir.²²³ Bir anlamda kadını cezalandırma aracı olarak kullanılan bir uygulamadır.²²⁴ Koca bu süre içerisinde karısına dönmezse hâkimin kararına gerek

²¹⁷ Köse, a.g.e, s. 505-511; İlmihal II, s. 233-237.

²¹⁸ Mehmet Âkif Aydın, “Liân”, *DİA*, İstanbul 2003, C. 27, s. 172.

²¹⁹ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 7, s. 96.

²²⁰ Köse, a.g.e. s. 512-513; el-Mevsîli, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 421.

²²¹ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 7, s. 96.

²²² Hamdi Döndüren, “İlâ”, *DİA*, İstanbul 2000, C. 22, s. 61; el-Mevsîli, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 407.

²²³ El-Merğînânî, Ebu’l Hasan Burhaneddin el-Merğînânî, el-Hidâye, (Tahkik Eden: Talâl Yûsuf), Derahyau’l Terâsi’l Arabi, Beyrut-Lübnan, C. 2, s. 259; İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 6, s. 163.

²²⁴ Köse, (Mehir Vakfı Yayınları), s. 335.

kalmadan kadın bir bâin talâkla boşanmış sayılır. Hanefilere göre doğrudan doğruya, diğer üç mezhebe göre mahkeme kararıyla boşama meydana gelir.²²⁵

Zihar, zâhera fiilinin mastarıdır.²²⁶ “Sırt, arka, yüzey” gibi anlamları bulunan zahr kelimesinden türemiş olup kocanın, kendisine haram kılmak maksadıyla karısını veya karısının vücudunu evlenmesi dinen yasak olan (anne, kız kardeş, kız evlat, hala, teyze vb) bir kadına benzetmesine denir.²²⁷ En basit kullanımıyla “sen bana annemin sırtı gibisin” ifadesidir. Kadınlarıyla zihar yapıp sonra söylediğinden pişman olup dönen kişi önce bir köle azat etmeli, buna güç yetiremezse peşpeşe iki ay oruç tutmalı, buna da güç yetiremezse altmış fakiri doyurmalıdır (Mücâdele, 58/3-4). Bu şartları yerine getirmeyen kocanın karısına dönemeyeceği görüşünde ittifak sağlanmıştır.²²⁸ Ayrıca zımmînin zihârı yoktur. Çünkü keffâret ehlinde değildir. Ancak İmam Şâfi’ye göre sahihtir.²²⁹

İrtidât (ridde), “dönmek, geri çevirmek, kabul etmemek” anlamlarındaki redde kökünden türemiş olup Müslüman bir kişinin kendi isteği ile İslam dininden çıkmasını veya inkâr etmesini ifade eder. İrtidât eden erkeğe *mürted*, kadına ise *mürtedde* denir.²³⁰ Evli iken eşlerden birinin dinden çıkması nikâhı sonlandırır ve tarafların arası ayrılır. Bu ayrılık bir fesihtir.²³¹

İddet, “saymak, miktar, adet” anlamlarına gelir. İslam hukukunda ise evliliğin herhangi bir sebeple sona ermesi durumunda kadının yeni bir evlilik yapabilmesi için beklemek zorunda olduğu süredir.²³² Kadının iddet süreleri şöyledir: Ölüm iddeti için dört ay on gün bekler (Bakara, 2/234). Kadın hamile ise iddet doğumla son bulur (Talâk, 65/4). Boşanmış kadın ise üç kur’ bekler (Bakara, 2/228).²³³

---

²²⁵ Köse, a.g.e, s. 513-514.

²²⁶ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 7, s. 58.

²²⁷ Ahmet Yaman, “Zihâr”, *DİA*, İstanbul 2013, C. 44, s. 387; el-Mevsîli, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 415.

²²⁸ Köse, a.g.e, s. 516-518.

²²⁹ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), C. 7, s. 58-60.

²³⁰ İrfan İnce, “İrtidât (Ridde)”, *DİA*, İstanbul 2008, C. 35, s. 88.

²³¹ Köse, a.g.e, s. 518.

²³² H. İbrahim Acar, “İddet”, *DİA*, İstanbul 2000, C. 21, s. 466; el-Mevsîli, a.g.e, (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), s. 425.

²³³ Köse, a.g.e, s. 519-520.

5. Vasî ve Kayyım Tayini

Vasî, “eklemek, bitişirmek; birinden bir işi üzerine almasını istemek” anlamındaki *vasy* kökünden türeyen vesâyet, fıkhîta edâ ehliyeti bulunmayan veya eksik olanlarla ehliyeti sonradan kısıtlananların mallarını koruma ve işletme, onlar adına mallarında tasarrufta bulunma yetki ve sorumluluğunu yahut veli/hâkim tarafından bir kimseye bu yetki ve sorumluluğun verilmesini ifade eder. Bu yetkiyi veren veliye (baba ve dede) *mûsî*, yetki verilen kişiye *vasî*, vesâyetin sağladığı yetki ve yüklediği sorumluluğa *mûsâ bih*, vesâyet altındaki kimseye de *mûsâ aleyh* denir. Mümeyyiz küçüklerin, gayr-i mümeyyiz küçüklerin, akıl hastalarının, akli zayıfların ve sefihlerin haklarını onlar adına birinci derece de yakını ve velisi olan baba ve dede gözetir. Eğer baba ve dede yok ise bu kimselerin malları onların belirlediği veya kâdı tarafından tayin edilen vasî tarafından idare edilir.

İslam hukukunda vesâyet, Hanefiler’e göre icap ve kabul ile kurulur. Diğer fakihler, sîga ile birlikte mûsî, vasî ve mûsâ bihi akdin unsurları olarak sayarlar. Vasî tayin hakkı öncelikli olarak velâyete sahip bulunan babaya aittir. Babadan sonra sırasıyla dedeye sonra da kâdıya aittir. Velinin yaptığı tayini vasînin sözlü kabulü veya buna delalet eden bir hareketi sonucunda vesâyet kurulmuş olur.²³⁴

Mûsî’nin vasîyi onun haberi olmadan vasîlikten çıkarması Ebu Hanife’ye göre sahihtir. Ebu Yusuf’a göre ise sahih değildir.²³⁵

Gayr-imüslim veya bir fasiğın vasî tayin edilmesi geçersiz sayılmıştır. Velew ki gayr-imüslim veya fasık biri vasî olarak tayin edilmiş olsa bile kâdı onların vasîliğini iptal eder bir başkasını atar. Çünkü gayr-imüslimde din düşmanlığı, fâsıkta ise sağlam olmama şüphesi mevcuttur.²³⁶

---

²³⁴ Ali Bardakoğlu, “Vesâyet”, *DİA*, İstanbul 2013, C. 43, s. 66-67.

²³⁵ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Mazhar Taşkesenlioğlu), C. 17, s. 186.

²³⁶ El-Merğînânî, Ebu’l Hasan Burhaneddin el-Merğînânî, *Hidaye Tercümesi (İslam Fıkhı)*, (Çeviren: Ahmed Meylani), Kahraman Yayınları, İstanbul 1986, C. 4, s. 338-341.

Kayyım, sözlükte “belli bir malın yönetilmesi veya belli bir işin yapılması için görevlendirilen kimse” demektir.²³⁷ Kelime anlamından da anlaşılacağı üzere kayyım tayini, mallarının üzerinde tasarruf yetkisi bulunmayan (gaip, kısıtlı ehliyetli) kişiler adına hukuki tasarrufta bulunmak üzere tayin edilen kişilere denir.²³⁸

Kayyımlık müessesesi sadece İslam toplumlarına veya sadece Osmanlıda uygulanan bir hukuki müessese değil ayrıca Roma İmparatorluğunda da kullanıldığı görülmektedir.²³⁹ Yine kaynaklarda kayyımlık müessesesi sadece Müslümanlara değil Gayr-i Müslimlere de uygulandığı zikredilmektedir. Osmanlı devletinde vasî veya kayyım atamasındaki ana amaç çeşitli sebeplerle malını koruma veya muhafaza etmesi mümkün olmayan kişilerin mal varlığının zarara uğramasının devlet tarafından kontrol altına alınmasıdır. Kayyım atamasında bir takım vasıflar şart olarak kabul edilmiştir. Bunlar: Güvenilir olmak, dinine bağlı biri olmak, doğru düzgün ve hilesiz olmasına özen gösterilmiştir.²⁴⁰

“...*kayyûm nasb ve ta'yîn buyurulup yine mezbûrûn ihbârlarıyla kayyûm-ı mezbûr üzerine Müftîzâde Abdi Efendi dahi nâzır nasb ve ta'yîn kılıldığı zabt olundu.*”²⁴¹ ifadeleri bu belgenin bize vasi ve kayyım tayini ile ilgili bir belge olduğunu gösteriyor. Olay kısaca şöyle gerçekleşmekte: Taşdibi mahallesinden olan İmam Ebubekir Efendi'nin harabeye dönmüş bir mülkün, yıkılmaya yüz tuttuğu bir yerden bahsediliyor. Bu mülkün birilerine zarar vermemesi için yıkılıp enkazının satılması isteniyor. Semen sahipleri olan Hasan ve Fatıma Hanım'a ödenmesi için vasî ve kayyım tayini için mahkemeye müracaat ediliyor ve Müftîzâde Abdi Efendi nasb ve tayin kılınıyor.

²³⁷ Türkçe Sözlük, TDK, s. 1120; Uğur Ersoy, “Bir Koruma Tedbiri Türü Olarak Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini”, *AÜHFD* 65 (4) 2016, s. 3397.

²³⁸ Veysel Gürhan, “Osmanlı Devleti'nde Kayyımlık Müessesesi: 18. Yüzyıl Diyarbekir Şer'iyye Sicillerine Göre Kayyımlık Müessesesinin Hukuki, İdari ve Sosyal Olarak Uygulanışı”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2017, s. 1073.

²³⁹ Seldağ Güneş Ceylan, “Roma Hukukunda Kayyımlık (Cura) Müessesesine Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2004, C. 53, S. 1, s. 221; Uğur Ersoy, a.g.m, s. 3396.

²⁴⁰ Gürhan, a.g.e, s. 1073-1081.

²⁴¹ Belge, 11.

Defterimizde 5 vasî ve 1 tane de kayyim tayiniyle alakalı belge bulunmaktadır.
11. Belgemiz her ikisinde örnektir.

11. Belge Müsveddesi kaleme alına

Eğîn kazâsı mahallâtından Taşdibi mahallesi ahâlîsinden İmâm Ebubekir Efendi'nin fi 17 Teşrîn-i Sâni sene 300 târihiyle kazâ-i mezkûrun kaymakamlığı cânibine takdîm idüp kazâ-ı mezkûr belediyesine havâle buyurulan bir kıt'a arzihâli meâlî mahalle-i merkûme ahâlîsinden Kassâb Hasan Ağa ile zevcesi Fatma Hanım'ın mutasarrıf oldukları mahalle-i merkûmede kendü hânesi fevkinde bulunan bir bâb köhne mülk menzilleri kendüleri bir müddetden berü Der'aliyye'de buldukları cihetle menzil-i mezkûr harâba yüz tutmuş olduğu şu günlerde nüzûl iden bârânda bütün bütün harâb olarak hemân hânesinin üzerine yıkılacağından başka önündeki tarîk ile cümlelerin def'-i zurûriyeti olan su harkına dahi ve civârında bulunan hânelere dahi mazarrat olacağından ol vecihle mazarratının men'ini iddi'â itmekle hâne-i mezkûr keşf ve mu'âyene olundukda müsted'î merkûmun hânesi üzerinde olup mâil-i inhidâm ve tehlikede bulunduğu cihetle umûmînin mürâr-gâhı olan tarîkve harka mazarrat olacağı anlaşılmış ve sâhib-i hâne dahi

Sahîfe Numerosu 5

diyâr-ı âhârda buldukları ve buraca vekîl-i musaddakları olmadığından hâne-i mezkûrun bekâsı câiz ve muhâtaradan sâlim olamayacağından enkâzının zâyi' ve telefden vikâyesi işbu istid'ânın cânib-i şer'-i şerîfe havâlesi tezekkür kılındı deyü fi 22 Teşrîn-i Sâni sene 300 târihiyle cânib-i belediyeden bâ-i'lâm ifade olunmuş olmağla hâne-i mezkûr cânib-i şer'den ba'de'l-keşf ve'l-mu'âyene fi'l-hakîka meşrûb-ı harâb olup ber-vech-i muharrer mazarratı olduğu derkâr olmağla hâne-i mezkûru telefden vikâye zımında sökülüp enkâzı semen-i kalîle âhara bey' olunarak esmâni sâhibleri mezbûrân Hasan ve Fatma Hanım'a irsâl olunmak üzere cânib-i şer'-i şerîfden husûs-ı mezkûr zımında bir kayyûm nasb olunmak iktizâ itmekle mahalle-i merkûme ahâlîsinden olup emânet ile me'lûf ve istikâmet ile mevsûf ve her vecihle umûr-ı kayyûmluğu rü'yete kâdir idüğü ve fi'l-hakîka hâne-i mezkûr mâil-i harâb olup biraz müddet dahi böyle hâli üzere kalur ise bilküllüye münhedim olup tahtında

bulunan müsted'î merkûmun hânesiyle hark ve tarîk-i ve sâireye mazarrat-ı küllî olacağını mahalle-i merkûme ahâlîsinden İmâm Bekir Efendi ve Mehmed Âlî Efendi ve Affânzâde Ahmed Efendi ve Şükrü Efendi ve Hüseyin Ağa'dan her biri ihbârlarıyla mütehakkık olan yine mahalle-i merkûme ahâlîsinden Emin Efendizâde Ahmed Efendi ibn-i Mehmed Emin Efendiler kâbel-i şer'den kayyûm nasb ve ta'yîn buyurulup yine mezbûrûn ihbârlarıyla kayyûm-ı mezbûr üzerine Müftîzâde Abdi Efendi dahi nâzır nasb ve ta'yîn kılıldığı zabt olundu. Fî 29 Safer sene 302

<i>Kayyûm-ı mezbûr</i>	<i>Nâzır-ı mezbûr</i>	<i>Bende</i>	<i>Bende</i>
<i>Es-Seyyid Ahmed Azmi</i>	<i>Es-Seyyid Abdullah Şükrü</i>	<i>Muhbir-i mezbûr İmâm Ebubekir</i>	<i>Bu dahi Mehmed Âlî²⁴²</i>
<i>Bende</i>	<i>Bende</i>	<i>Bende</i>	
<i>Bu dahi Ahmed</i>	<i>Bu dahi Şükrü</i>	<i>Hüseyin</i>	

6. Şâhitlik

Sözlükte “tanıklık etmek”²⁴³ anlamında kullanılır. Şehâdet kökünden türeyen şâhit, fıkıh terimi olarak “bir olaya veya duruma tanık olan, onu zâhiren gören veya tanıklık eden kişiyi”²⁴⁴ ifade eder. Bu tanımla beraber mahkemede hakkı isbât etmek için şehâdet lafzı ile doğru olanın haber verilmesidir.²⁴⁵ Şehâdette bulunan kişiye *şâhit*, lehine şâhitlik edilen kişiye *meşhûdun leh*, aleyhinde şâhitlik edilen kişiye *meşhudun aleyh* ve şâhitlik edilen mevzuya ise *meşhûdun bih* denir.²⁴⁶ Şâhitlik sayesinde hakların inkâr edilmesinin önüne geçilip bunların sahiplerine aidiyeti korunmuş olur. Âyet ve hadislerde şâhitliğin önemine defaatle işaret edilmektedir. Âyet ve hadislerdeki öneminden atıfla şâhitliğin farz-ı kifâye olduğu sonucuna ulaşımlardır.²⁴⁷

²⁴² Belge, 11.

²⁴³ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988, s. 1366.

²⁴⁴ H. Yunus Apaydın, “Şâhit”, *DİA*, İstanbul 2010, C. 38, s. 278.

²⁴⁵ Mücahit Çolak, “İslam Muhakeme Hukukunda Şâhitlik ve Hükümleri”, *EÜSBED (ERZSOSDE) IX-II*, 2016, s. 86.

²⁴⁶ Kemal Yıldız, *İslam Yargılama Hukukunda Şâhitlik*, Hacegan Akademi Kitaplığı, İstanbul 2005, s. 44; Efe, a.g.e, C. 6, s. 483.

²⁴⁷ Apaydın, a.g.md, s. 278.

İslam hukukunda tanıklığın kabul edilmesi için kadın ve erkek arasında uygulama da cinsiyet ayrımı yapılmıştır. Bazı durumlar da (had, kısas gibi ceza da'vâlarında) kadının şâhitliği kabul edilmezken medeni muhâkeme ve hukuk da'vâlarında (alış-veriş, nikâh, talâk, vekâlet, vasiyet, hibe... gibi) iki kadının şâhitliği bir erkeğin şâhitliğine denk tutulmuştur. Bazı durumlarda (bekâret, evlilik, doğum... gibi) bir kadının şâhitliği ile de yetinilmiştir.²⁴⁸

Fâsık olan kişinin mahkemede ifa ettiği şâhitlik sahihtir. Ancak bu şâhitlik gereği hâkimin buna dayanarak karar vermesi vacip değildir.²⁴⁹

Şâhitte aranan şartları kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

- a) İslam,
- b) Akıl-Buluğ,
- c) Hürriyet,
- d) Adalet,
- e) Hıfz,
- f) Konuşabilme,
- g) Görme,
- h) Cinsiyet.²⁵⁰

Şâhitliğe engel olan durumları ise şöyle sıralayabiliriz:

- a) Akrabalık,
- b) Düşmanlık,
- c) Töhmets.²⁵¹

Şâhitliğin rüknü ise “eşhedü” lafzıdır.²⁵²

---

²⁴⁸ Hadi Sağlam, Sema Gökbayır, Emine Sağlam, Mehmet Çolak, “İslam Hukuku ve Modern Hukuk Bağlamında Şâhitlik Müessesesinin Değerlendirilmesi”, *HÜSBED*, Yıl 5, Sayı 2, Aralık 2012, s. 99; Apaydın, a.g.md, s. 280.

²⁴⁹ İbn-i Âbidin, a.g.e, (Tercüme Eden: Mehmet Savaş), C. 12, s. 476-479.

²⁵⁰ Apaydın, a.g.md, s. 278-282; Çolak, a.g.m, s. 91-98; Efe, a.g.e, C. 6, s. 485.

²⁵¹ Çolak, a.g.m, s. 99-100.

²⁵² Abdulğani Ğanîmî'l Meydânî, *el-Lübâb*, Dersaadet Kitabevi, C. 4, İstanbul, s. 54.

Şâhitliğin bilgisi “şek ile yakın zâil olmaz” (mecelle md. 4.) gereği şüphelerden ve kapalı lafızlardan uzak, güneş gibi apaçık olmalı, kesin bilgi içermelidir. Yalan yere şahitlik yapılarak haksızlıklara ya da haksızlığın devam edip gitmesine fırsat verilmemelidir. Şâhitliğin bir kul hakkı olduğu bilinci her daim hatırdâ tutulmalı ve ona göre şahitlik edilmelidir.

“...*Ahmed Hayyat Ağa ber-vech-i muharrer ikrâr-ı kat'î mezkûr müdde'âsını Zabtiye Mehmed bin Halil dîger bir şâhid getürmek üzere zabt olundu.*”²⁵³ ifadesi bu belgenin şahitlik Da'vâsıyla alakalı olduğunu ifade ediyor. Olay kısaca şöyledir: Zekât toplama memuru zekât alacağı için Arapgir kazasına gider ve zekât vereceğinin bir kısmını para kalanın da karşılığı olarak bir saat alır gelir. Memur, zekât parasını ve saati teslim eder. Ancak zekât alınanların yakını saatin teslim edilmediğini iddia eder. Zekât memurunun bunu isbâtedebilmesi için şahit getirmesi istenir ve buna karar verilir.

Defterimizde “Borç İkrarı ve Şâhitlik Da'vâsı” başlığında 22. belge numarasıyla bir tane belgemiz bulunmaktadır.

22. Belge *Evvelâ mestûresi tanzîm oluna ba'dehû i'lâm-ı müsveddesi kaleme alına*

İ'lâm-ı müsveddesi kaleme alınarak yazılmışdır

Fi'l-asl Arapgir kazâsı ahâlîsinden olup Eğin kazâsında zabtiye me'mûru bulunduğu hâlde bundan akdem vefât iden Ahmed Ağa İbnu'l-Hâc Mehmed'in verâseti mârû'z-zikr Arapgir kazasında sâkineler zevce-i menkûha-i metrûkesi Dudu bint-i Numan ve sulbiye sağıre kızı Fatma Saadet ve liebeveyn kız karındaşı Ayşe'ye munhasıra olduğu bi'l-ihbâr mütehakkık olup müteveffâ-yı mezbûrun dâyinlerinden ve Eğin kazâsı kurâsından geruşla karyesi ahâlîsinden ve asâkir-i zabtiye suvârî neferâtından Ahmed Hayyat ibn-i Osman nâm kimesne mârû'z-zikr Eğin kazâsı bidâyet mahkemesine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde verese-i mezbûrun taraflarından bâ-hüccet-i şer'îyye vekîl-i şer'ileri Arapgir kazâsı ahâlîsinden İbrahim Efendi ibn-i İsmail mahzarında üzerine da'vâ idüp ben zabtiye bulunduğum hâlde bundan

²⁵³ Belge, 22.

tahmînen bir sene mukaddem müteveffâ-yı mezbûr zâbitamız olmağla aded-i ağnâm tahlîsi zımında beni kurâlara gönderüp ben dahi Poşayi karyesinden aded-i ağnâm parasından olarak karye-i mezkûre ahâlîsi zimmetlerinden yüz yetmiş beş guruş tahsîl idüp ve karye-i mezkûr ahâlîsinden Mehmed Ağa'nın dahi aded-i ağnam olan yirmi beş guruş zimmetine mukâbil bir sâ'at virüp ben dahi meblağ-ı mezbûr yüz yetmiş beş guruş ile mezkûr sâ'atî getürüp ol vakit müteveffâ-yı mûmâ ileyhe hayâtında teslîm idüp müteveffâ-yı mezbûr sâ'atî kabûl itmeyüp bana red iderek hâlâ zimmetimde olup meblağ-ı mezkûr yetmiş beş guruşa Mâl Sandığı'na ilmühaberini çıkarmak üzere iken Mâl Sandığı'na kable'l-edâ ve't-teslîm vefât idüp meblağ-ı mezkûrun ilmü haberini dahi karye-i mezkûre ahâlîsinden benden talep itmekde olduklarından meblağ-ı mezkûru vâzî'ü'l-yed olduğı müvekileleri mezbûrünün mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden talep iderim hattâ müteveffâ-yı mezbûr dahi meblağ-ı mezkûr zimmetinde olduğı mahzar-ı şuhûdda ikrâr dahi itmişdir deyü da'vâ vekîl-i mezbûru İbrahim Efendi cevâbında bi'l-vekâle külliyyen inkar idicek müdde'î mezbûr Ahmed Hayyat Ağa ber-vech-i muharrer ikrâr-ı kat'î mezkûr müdde'âsını Zabtiye Mehmed bin Halil dîger bir şâhid getürmek üzere zabt olundu. Fî 24 Rebî'ü'l-âhir sene 302

<i>Bende</i>	<i>Vekîl-i müdde'â aleyh</i>	<i>Şâhid Mehmed bin Halil</i>
<i>Müdde'î mezbûr Hayyat</i>		

Müdde'î mezbûr Hayyat ber-vech-i muharrer ikrâr-ı kat'î mezkûr müdde'âsını Zabtiye Halil bin İbrahim nâm kimesne ve bâlâda muharrer Mehmed bin Halil şehâdetleriyle ba'de'l-ısbât ve'l-halef mucibiyle meblağ-ı mezbûr tereke-i müteveffâ-yı meburdan lâzım geldiğı. Fî 24 Rebî'ü'l-âhir sene 302

<i>Müdde'î mezbûr</i>	<i>Vekîl-i müdde'â aleyh</i>
...	...
<i>Şâhid Halil²⁵⁴</i>	

²⁵⁴ Belge, 22.

7. Vâris

Sözlükte “mirasçı,²⁵⁵ alışveriş vb. bir akit bulunmadan bir mala sahip olmak, ölen kimsenin servetinden pay almak” anlamındaki *viris* (virâset) kökünden türeyen vâris, ölenin malını mülk edinmeye hak kazanan kimse demektir. Aynı zamanda Allah’a nisbet edilen bir sıfat olarakta kullanılmaktadır.²⁵⁶

Ölen kimseye kimler vâris olur:

- a) Usûlü: Babası, babanın babası, annesi, annenin annesi, babanın annesi.
- b) Furûu: Çocukları ve onların çocukları (torunları).
- c) Usûlün furûu: Erkek ve kız kardeşler, amcalar ve onların erkek çocukları.
- d) Nikâhlı eş.
- e) Velâ, (âzâd eden kişi ile âzâd edilen kişi arasında doğan hükmi akrabalık) Hanefiler’e göre âzâd eden, âzâd edilene mirasçı olur. Cumhûra göre olamaz.

Ölen kişiye kimler vâris olamaz:

- a) Kölelik (Rıkk)
- b) Vârisin Mûrisini Öldürmesi (Katl)
- c) Din Farkı (İhtilâf-ı Din)
- d) Ülke Farkı (İhtilâf-ı Dâr)

Mirasçılık bakımından vârislerin dereceleri ise şöyledir:

- a) Ashâb-ı Ferâiz (Hisse sahipleri, kanuni mirasçılar).
- b) Asabe (Ashâb-ı ferâizin hisseleri dağıtıldıktan sonra kalan hisseyi alan ya da Ashâb-ı ferâiz yok ise mirasın tamamını alan mirasçılar).
- c) Zevi’l Erhâm (Mûrisin, ashâb-ı ferâiz ve asabesinden olmayan akrabalarıdır.)²⁵⁷

²⁵⁵ Türkçe Sözlük, TDK, s. 2079.

²⁵⁶ Bekir Topaloğlu, “Vâris”, *DİA*, İstanbul 2012, C. 42, s. 522.

²⁵⁷ Oğuzhan Tan, “Miras”, *İslam Hukuku El Kitabı* (Edit: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 546-555.

“...lâkin müdde‘î asîl ve Vasîyy-i mezbûr Süleyman Efendi'nin ber-vech-i muharrer verâset müdde‘âsını inkar idicek müdde‘î Vasîyy-i mezbûr Süleyman Efendi ber-vech-i muharrer eylediği verâset müdde‘âsını karye-i mezkûre ahâlisinden Ali Bey İbnu'l-Hâc Hasan Ağa ve Abdi Efendi İbnu'l-Hâc Feyzullah şehadetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer‘î isbât itmekle şâhidân-ı mezbûrân tezkıyeye lede'l-havâle zabt olundu.”²⁵⁸ ifadelerinden şâhitlerinde ikrarıyla bir vâris da‘vâsı olduğunu anlıyoruz.

Defterimizde “Vârislik ve Alacak İddiası Tutanağı Da‘vâsı” adlı 43. belge numarasıyla bir tane belgemiz bulunmaktadır.

43. Belge

Eğın kazâsı kurâsında Geşo karyesi sâkinelerinden iken bundan akdem vefât iden Hatice Hanım ibnet-i Mehmed Necib Efendi İbnu'l-Hâc Hasan Ağa'nın sadrî kebîr oğlu ve ber-vech-i âtî vârisi olduğunu iddi‘â iden yine karye-i mezkûrede sâkin Süleyman Efendi ibn-i Ahmed Efendi kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma‘kûd meclis-i şer‘-i münîrde müteveffıye-i mezbûrenin medyûnu kazâ-i mezkûr mahallâtından Dörtıyolağzı mahallesi ahâlisinden Müezzinzâde Mustafa Ağa ibn-i Mehmed müvâcehesinde benimle işbu hâzırân-ı bi'l-meclis Abdürrahim ve Mehmed Rifat nâm sağırândan her birimiz vâlidemiz müteveffıye-i mezbûrenin zevci babamız akdem vefât iden mezbûr Ahmed Efendi ibn-i Hacı Ömer Efendi'nin firâşından hâsıl ve zevce-i menkûhası vâlidemiz müteveffıye-i mezbûre Hatice'den mütevellid sadrî kebir ve sağır oğulları olmamızla vâlidemiz müteveffıye-i mezbûrenin benimle sağırân-ı mezbûrândan gayrî vârisi ve terekesine müstahak âharı olmayup verâseti bize munhasıradır ve maskat-ı re’slerimiz mezkûr Geşo karyesi olmağla vâlidemiz müteveffıye-i mezbûrenin hayâtında medyûn-ı mezbûr zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan yüz guruşu kabe'l-ahz ve'l-istîfâ vefât itmekle meblağ-ı mezbûr mes’el-i mîrâsımız vechile benimle bâ-hüccet-i şer‘iyye vasîleri olduğum hâzırân-ı mezbûrâna mevrûs olmağla meblağ-ı mezkûru asâleten ve vesâyeten hâlâ bana edâ ve

---

²⁵⁸ Belge, 43.

teslîme medyûn-ı mezbûra kâbel-i şer‘den tenbîh olunmak bi‘l-asâle ve bi‘l-vasâye ve bi‘l-verâse murâdıdır diye da‘vâ itdikde ol dahi cevâbında müteveffîye-i mezbûre Hatice Hanım'a hayâtında zimmetinde cihet-i merkûmeden ol mikdâr gurusı deyni olduğunu tav‘an ikrâr lâkin müdde‘î asîl ve Vasîyy-i mezbûr Süleyman Efendi'nin ber-vech-i muharrer verâset müdde‘âsını inkar idicek müdde‘î Vasîyy-i mezbûr Süleyman Efendi ber-vech-i muharrer eylediği verâset müdde‘âsını karye-i mezkûre ahâlîsinden Ali Bey İbnu‘l-Hâc Hasan Ağa ve Abdi Efendi İbnu‘l-Hâc Feyzullah şehadetleriyle bi‘l-müvâcehe ber-nehc-i şer‘î isbât itmekle şâhidân-ı mezbûrân tezkîyeye lede‘l-havâle zabt olundu. Fî 18 Şa‘bân sene 302

<i>Bende Müdâhale ibn-i asîl ve Vasîyy-i mezbûr Süleyman bin Ahmed sâkin-i karye-i mezbûr</i>	<i>Bende Müdde‘î mebur Mustafa bin Mehmed sâkin-i mahalle-i mezbûr</i>	<i>Bende Şâhid-i mûmâ ileyh Mehmed Ali</i>	<i>Bende Şâhid-i mezbûr Abdullah²⁵⁹</i>
---	--	--	--

8. İsbât

İsbât “bir şeyi açıklığa kavuşturma, delil getirme, bir hak veya olgunun gerçekliğini delille ortaya koyma” anlamına gelir.²⁶⁰ Diğer bir deyişle mahkemede ileri sürülen ve hukukî sonuçları bulunan bir iddianın gerçekliği konusunda kesin bilgi ya da gâlip zan oluşturacak şekilde delil getirmeyi de ifade eder.

Ayet ve hadislerde isbâtın nasıl olacağı ve ne gibi karakterlerde olacağı ifade edilmiştir. Örneğin ispatın mümkün olduğunca kesin bilgi içeren delillerle yapılması, şâhitlerin âdil ve dürüst olması gibi özellikler ilke edinilmiştir.

²⁵⁹ Belge, 43.

²⁶⁰ Ali Bardakoğlu, “İsbât”, *DİA*, İstanbul 2000, C. 22, s. 492-496.

İsbât vâsıtalarını; şahitlik, ikrar, yemin, yazılı belge, karine, bilirkişi ve hâkimin şahsi bilgisi şeklinde sıralamak mümkündür.²⁶¹

Açılan bir da'vânın sonuçlanması büyük ölçüde, ileri sürülen iddianın ispatlanmasına ya da çürütülmesine bağlıdır. İsbâtın, iddianın ileri sürülmesinden sonra ve yargılama sonuçlanmadan mahkeme önünde yapılması, iddia ile isbât arasında konu birliğinin bulunması, konunun hukuka uygunluğu ve isbâta elverişli olması en başta gelen şartlardandır. İsbât yükü da'vâcıya, savunma hakkı da da'vâlıya aittir (Mecelle md. 76). Da'vânın beyyine ile isbâtlanması asıldır. Da'vâcı iddiasını isbâtlayacak bir delil getiremediği durumda son çare olarak da'vâlının yeminine başvurulur. İsbât hukukunda kanunîlik, açıklık ve objektiflik hâkimdir.

İsbâtın en tabii sonucu, yargılamanın iddiasını delille isbât eden lehine sonuçlanmasıdır. İsbât vasıtaları esasen bir hakkı kurucu değil mevcut bir hakkı ortaya çıkarıcı tasarruflardır. Bunun içinde doğrulama ve yalanlamayla karşı karşıyadır.

İkrar, şüphe ve töhmetten uzak bir delil sayıldığı için şahitlikten daha kuvvetli görülmüştür. Yargılamada kanunîliğin, açıklık ve güvenin gerçekleşebilmesi için isbât vasıtalarının taraflarca önceden biliniyor olmasının yanı sıra bunların hâkim nezdinde belli ölçüde bağlayıcılık taşıması gerekir. Son olarakta hâkim, kararını sunulan delillere göre vereceğinden isbâtın olaya uygun olması gerekir ki; hem dini hemde kazâi adâlet gerçekleşsin. Aksi durumda sadece kazâi adâlet gerçekleşmiş olur, dini adâlet ise ziyan olmuş olur.²⁶²

“...Fatma Hâtûn'a izâfete mukırr-ı mezbûr İsmail'in ber-minvâl-i muharrer takrîr-i meşrûhunu ya'nî târîh-i mezkûrda mutallakım olup ber-vech-i muharrer ba'dehû mahzar-ı şuhûdda meblağ-ı mezkûr 301 guruş mehr-i müeccel ile mezbûr İsmail'in hâlâ taht-ı nikâhında zevcesi bulunduğunu bi'l-vekâle tasdik ve sâlifü'z-zikr târîh-i mezkûrda müvekkile-i mezbûrenin zevc-i sâbıkı gâib-i mezbûr Abdullah mezbûre Fatma Hâtûn'u tatlık eylediği ikrârını mûmâ ileyh Mustafa Efendi İbnu'l-Hâc

²⁶¹ Hacı Mehmet Günay, “Yargılama Hukuku (İsbât)”, *İslam Hukuku El Kitabı* (Edit: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 410-414; Bardakoğlu, a.g.md, s. 493.

²⁶² Bardakoğlu, a.g.md, s. 492-496; Günay, a.g.e, s. 410-413.

Ahmed Ağa ve Bekir Efendi ibni Salih ve mezbûrûn Karabey ve Muhzır Mustafa Ağa dahi ve Hamamcı Mevlüd bin Osman ve İbrahim bin Mustafa'dan her biri alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr itmeleriyle ve sâniyen dahi mezbûre Fatma'nın müdde'î mezbûr İsmail'e ber-vech-i muharrer huzûrlarında akd-i nikâh olduğunu dahi mezbûrûn Kehîrzâde Mehmed Ağa ve Halil bin Muharrem ve Abdullah'dan her biri dahi kezâlik alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr itmeleriyle Mecelle'nin 1717'nci mâddesine tatbikan şahidûn-ı mezbûrûn tezkiyeleriyle lede'l-havâle işbu zey-i zabt cümlesine temhîr itdirildi."²⁶³ ifadeleri bu belgenin bir isbât da'vâsı olduğunu gösteriyor. Olay kısaca şöyledir: Eğin kazası ahâlisinden İsmail Ağa, Ahmet kızı Fatıma Hatun'u "Fatma'yı tatlîk itdim" lafzıyla önce boşuyor daha sonra Fatıma Hanımı, "301 gurus mehr-i müeccel ..." ile tekrar nikâhladığını şâhitlerin de ikrarıyla isbât ediyor.

Defterimizde 5 tane isbat da'vâsı mevcuttur. 39. belge buna örnektir.

39. Belge

Eğin kazâsı mahallâtından Bâğçe mahallesi ahâlîsinden Katırcı esnâfından İsmail Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde kazâ-i mezkûrun Enbiyabey mahallesi sâkinelerinden mezbûr İsmail'in ber-vech-i âtî zevce-i menkûhası olduğunu mukırre ve mute'arrife olan Fatma Hâtûn ibnet-i Ahmed tarafından husûs-ı âtide vekâlet-i âmme ile vekîl-i müsecell-i şer'îsi Apçağa karyesi ahâlîsinden Muhtar Bekir Efendi ibn-i Osman müvâcehesinde hâlâ zevcem müvekkile-i mezbûre Fatma Hâtûn gâib-i ani'l-meclis mezkûr Enbiyabey mahallesi ahâlîsinden Affanoğlu Abdullah ibn-i ... bundan akdem taht-ı nikâhında iken geçen bin üç yüz bir senesi mâh-ı Cümâdü'l-ülânın on sekizinci gününe müsâdif sene-i Rûmiye fî 3 Mart sene 1300 târîhinde bidâyet mahkemesinde istintâk odasında hîn-i istintâkında müstantık Mustafa Efendi ve mu'âvini Bekir Efendi huzûrunda ben zevcem mezbûre Fatma'yı tatlîk itdim deyü ikrâr ve bunu mezbûr Enbiyabey mahallesi ihtiyâr meclisi tarafında mevrûd bir kıt'a ilmühaberde dahi ihbâr ve iş'âr olunmuş ve muahharan dahi yine târîh-i mezkûrda Kehîrzâde Karabey ve Muhzır Mustafa Ağa ve Hamamcı Mevlüd ve Erikli İbrahim nâm kimesnelere dahi ber-

²⁶³ Belge, 39.

vech-i muharrer zevcem mezbûre Fatma'yı tatlık eyledim deyü ikrâr idiüp mezbure Fatma Hâtûn mezbûr Abdullah'ın mutallakası olduğu hâlde târîh-i tatlıkden altı ay sonra mezbûre Fatma'yı mezkûr Bâğçe mahallesinde zevcem müvekkile-i mezbûrenin dayısı Kehrîoğlu Mehmed Ağa ve Muharrem mahdûmu Halil ve Bâğçeli Yalancı Hasanoğlu Abdullah ve Bâğçeli Osman Efendi ve amûcemoğlu Bekir nâm kimesneler huzûrlarında üç yüz bir guruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle Maden kazası kurâsından Hoca Süleyman Efendi ma'rifetiyle mezbûre nefsini bana tezvîc ben dahi tezevvüc ve kabûl idiüp bu vecihle mahzar-ı şuhûdda akd-i nikâh idiüp ol vecihle müvekkile-i mezbûre Fatma Hâtûn meblağ-ı mezbûr 301 guruş mehr-i müeccel ile hâlâ zevce-i menkûham olmuş iken mârû'z-zikr Enbiyabey mahallesi ahâlisi taraflarından gûyâ mezbûre taht-ı nikâhında olmayup fuzûlî hânesine gidüp geldiğimden bahisle da 'vâda bulunmuş olduklarından bâlâ-yı mazbatada muharrerü'l-esâmî müsliminden husûs-ı müdde 'â lede's-suâl mezbûre taht-ı nikâhında olduğuna ve hâlâ zevcem bulunduğuna dâir cânib-i şer' -i şerîfden yedime bir kıt'a i 'lâm-ı şer'înin i 'tâsıyla mahalle-i mezbûre ahâlisinin fuzûlî ta 'arruzlarının men 'i murâdımdır didikde vekîl-i mezbûr Bekir Efendi dahi müvekkilesi mezbûre Fatma Hâtûn'a izâfetle mukırr-ı mezbûr İsmail'in ber-minvâl-i muharrer takrîr-i meşrûhunu ya 'nî târîh-i mezkûrda mutallakım olup ber-vech-i muharrer ba'dehû mahzar-ı şuhûdda meblağ-ı mezkûr 301 guruş mehr-i müeccel ile mezbûr İsmail'in hâlâ taht-ı nikâhında zevcesi bulunduğunu bi'l-vekâle tasdik ve sâlifü'z-zikr târîh-i mezkûrda müvekkile-i mezbûrenin zevce-i sâbıkı gâib-i mezbûr Abdullah mezbûre Fatma Hâtûn'u tatlık eylediği ikrârını mûmâ ileyh Mustafa Efendi İbnu'l-HâcAhmed Ağa ve Bekir Efendi ibni Salih ve mezbûrûn Karabey ve Muhzır Mustafa Ağa dahi ve Hamamcı Mevlüd bin Osman ve İbrahim bin Mustafa'dan her biri alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr itmeleriyle ve sâniyen dahi mezbûre Fatma'nun müdde 'i mezbûr İsmail'e ber-vech-i muharrer huzûrlarında akd-i nikâh olduğunu dahi mezbûrûn Kehîrzâde Mehmed Ağa ve Halil bin Muharrem ve Abdullah'dan her biri dahi kezâlik alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr itmeleriyle Mecelle'nin 1717'nci mâddesine tatbikan şahidûn-ı mezbûrûn tezkiyeleriyle lede'l-havâle işbu zey-i zabt cümlesine temhîr itdirildi. Fî 8 Receb sene 302

Bende	Bende	Bende	Bende	Bede	Bende
-------	-------	-------	-------	------	-------

<i>Müdde'î mukırr-i mezbûr İsmail</i>	<i>Vekîl-i mezbûr Bekir Efendi</i>	<i>Mûmâ ileyh Mustafa Efendi</i>	<i>Mûmâ ileyh Bekir Efendi</i>	<i>Muhzır Mustafa</i>	<i>Karabey²⁶⁴</i>
<i>Bende İbrahim</i>	<i>Bende Mezbûr Halil bin Mehmed</i>	...	...		

Şahidûn-ı mezbûrûn lede't-tezkiye adl ve maktûlû's-şehâde idükleri inde's-şer' zâhir ve mütehakkık olduğu işbu mahalle şerh verildi. Fî 8 Receb sene 302

Zeyd nâmında şuhûd mahzarında nefsinı bana yirmi beş guruşa bey' eyle didikde Hind dahi nefsimi sana yirmi beş guruşa bey' itdim deyüp Zeyd dahi kabûl itdim dise Hind Zeyd'in menkûhası olmuş olur mu el-cevâb olur deyü Fetevâ-yı Abdurrahim'in yüz elli ikinci sahîfe numarasında mestûr ve muharrerdir. Nazar buyurula.

Ber-mûceb-i fetvâ-yı şerîfe bu sûretde akd-i mezbûrun sıhhatine hükm şod. Fî 8 Receb sene 302

9. İbrâ ve Iskat

İbrâ sözlükte, “aklamak, temize çıkarmak”²⁶⁵ gibi anlamlara gelir. Aynı kökten türeyen ve gerek ibrâ işleminin gerekse başka sebeplerin sonucunda gerçekleşen suçsuzluk, borçsuzluk ve yükümlülükten kurtulma durumunu ifade eden berâet kavramıyla yakından ilişkilidir. Aynı zamanda karı ve kocanın evlilik haklarından karşılıklı olarak vazgeçmeleri anlamındaki mübâree veya yine bir fıkıh terimi olan istibrâ kavramlarıyla da anlam benzerliğine sahiptir. Fıkıh terimi olarak ibrâ, bir kimsenin başkasının zimmetinde veya nezdinde olan hakkından karşılıksız olarak vazgeçmesini ifade eden hukuki işlemin adıdır. Hakkın, sahibi tarafından düşürülmesini ve dava konusu olmaktan çıkarılmasını ifade etmesi itibariyle ibrâ borç münasebetini sona erdiren bir işlemdir. Bu işlemde ibrâ eden kimseye *mübri'*, ibrâ

²⁶⁴ Belge, 39.

²⁶⁵ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988, s. 672.

edilen kimseye *mübre* ' ve *ibrânın* konusu olan hak veya borç *mübreün minh* denilir.²⁶⁶ Kısaca ifade etmek gerekirse *ibrâ*, bir kimsenin diğer bir kimsede olan alacak hakkından vazgeçmesidir. Bir tür sosyal yardımlaşma ve dayanışma hatta borcunu ödeme zorluğu çekene karşı bir kolaylık olarakta ifade edilebilir. *İbrâ* işlemi, *ibrâ* edilen kişinin sırf yararına olan bir tasarruf olduğunu belirtmek gerekir. *İbrâ*, kural olarak ıskat grubunda yer aldığından onun özel bir türünü de teşkil eder.

İbrânın kuruluşu için taraflar, irade beyanı ve akit konusu gibi üç tabii unsuru vardır.

- a) Taraflar. *İbrâ* işleminin gerçekleşmesi için biri *ibrâ* eden, diğeri *ibrâ* edilen olmak üzere iki tarafın bulunması gerekir. *İbrâ*, temelde bağışlama mahiyetinde olduğundan *ibrâda* bulunanın tam edâ ehliyetine sahip olması gerekir. *Rızânın* ikrah ve hezl gibi sebeplerle sakatlanmaması hususunda görüş birliği vardır. *İbrânın* vekâlet yoluyla da yapılması mümkündür. Ancak vekilin *ibrâyı* müvekkile izâfe etmesi gerektiği, aksi takdirde *ibrânın* sahih olmayacağı ifade edilmiştir.
- b) *İrâde* Beyanı. *Mâlikiler* ve *Hanefiler*'den *Züfer*'e göre *ibrâ* akdinin kurulabilmesi için *ibrâ* edilen borçlunun bu *ibrâyı* kabul etmesi gerektiği görüşündedir. *Hanefi*, *Şâfiî* ve *Hanbeli* ekollerine göre ise *ibrâ*, borçlunun kabulüne gerek olmaksızın alacaklının tek taraflı iradesiyle gerçekleşir. Mutlak *ibrâyı*, bir süreyle sınırlandırmak mümkün değildir.
- c) Konu. *Zimmette* sabit olan semen, ücret, haraç, cizye, nafaka, mehir ve diyet gibi borçlar *ibrâyı* konu olabilirken *şâriin* düzenlemesini değiştirme anlamına geldiği gerekçesiyle ıskata elverişli görülmeyen mirasçılık hakkı, hibe ve vasiyetten geri dönme hakkı gibi haklara ilişkin *ibrânın* sahih olmayacağı ifade edilmiştir. *İbrâ* işlemi sırasında *ibrâ* konusu olan şeyin mevcut bulunması gerekir.

İbrâ, “ıskat *ibrâsı*” ve “*istîfâ* *ibrâsı*” olmak üzere ikiye ayrılır. *İskat* *ibrâsı*, *zimmetteki* borcun tamamen veya kısmen düşürülmesine yönelik olup *ibrâ* denince

---

²⁶⁶ H. Yunus Apaydın, “*İbrâ*”, *DİA*, İstanbul 2000, C. 21, s. 263.

genelde bu kastedilir. İstîfâ ibrâsı ise bir kimsenin diğeri bir kimseden hakkını kabz ve istîfâ etmiş, yani tam olarak almış olduğunu itiraf eden bir ikrardır.

Şartlarını tamamlamış olarak yapılan ibrânın hükmü ve sonucu ibrâ edilen hakkın düşmesidir. Bu bakımdan ibrâ edenle ibrâ edilen arasındaki borç ilişkisini sona erdirmiş olur. Hak düştükten sonra onu talep etmek caiz olmaz ve ibrâ edenin bundan vazgeçmesi mümkün olmaz. “Sâkıt olan şey geri dönmez” (Mecelle, md. 51) ifadesi bunu desteklemektedir.²⁶⁷

Iskat ise sözlükte “düşürme, düşürülme”²⁶⁸ anlamlarına gelir. Sükût kökünden türemiş olup “düşürmek, atmak, izâle etmek” manasına gelir. İslam hukukunda ise bir hak veya mükellefiyeti düşürmeyi ifade eder. Literatürde iskât, “ıskât-ı cenin”in kısaltılmış şekli olarak “anne karnındaki ceninin düşürülmesi” veya “ıskât-ı salât” ve “ıskât-ı savm”ın kısaltılmışı olarak “bir kimsenin sağlığında yerine getiremediği bazı ibadetlerle ilgili bazı sorumlulukların vefatından sonra fidye ödenerek düşürülmesi”²⁶⁹ anlamlarında kullanılır.

Hukuki işlem olarak ıskat, bir kimsenin başkasının hakkını ihlal etmeden kendi hukukunu ilgilendiren bir tasarrufta bulunmasıdır. Iskatın rüknü ise var olan bir hakkın sâkıt olduğuna veya o haktan vazgeçildiğine açıkça dalâlet eden sözdür (siga). Iskatın rüknü sayılan siga, icap ve kabul şeklinde iki ayrı parçadan değil sadece tek tarafın ıskat ifade eden sözünden ibarettir. Çünkü ıskat, tek taraflı bir hukuki işlemdir çift taraflı değil. Kural olarak ıskat, ıskatta bulunan için sırf zarar, karşı taraf içinde sırf fayda içeren bir işlem olduğundan ıskatta bulunanın tam eda ehliyetine sahip olması, ıskat beyanının da iradeyi sakatlayan herhangi bir duruma mâruz kalmaması gerekir. Bu sebeple gayri mümeyyiz veya mümeyyiz küçüklerin, ehliyeti kısıtlanmış (mahcur) kimselerin ve ikrah altında bulunanların ıskat beyanı geçerli görülmez.

İbadetlerde ıskat ise namaz, oruç, kurban, adak, kefâret gibi ibadet ve borçları ifa etmeden ölen bir kimseyi bu yükümlülükten kurtarmak için fakirlere fidye

²⁶⁷ Apaydın, a.g.md, s. 263-266.

²⁶⁸ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988, s. 665.

²⁶⁹ Ali Bardakoğlu, “Iskat”, *DİA*, İstanbul 1999, C. 19, s. 137.

ödenmesidir. Literatürde daha çok “ıskâtı salât” ve “ıskât-ı savm” terimleri kullanılır. Burada fidyeden maksat, söz konusu ibadetlerin yerine geçmesi ve mükellefi onların terkinden doğan uhrevî sorumluluktan kurtarması amacıyla yapılan nakdî ve aynî ödemelerdir.²⁷⁰ Yapılan bu işleme aynı zamanda devir de denmektedir.

“...*bi'l-vasâye ibrâ ve ıskât eyledim didikde ol dahi ber-vech-i muharrer ibrâ-i mezkûru kabûl itmeğın tarafeynin ikrâr ve tasdikleriyle tescil ve zabt olundu.*”²⁷¹ ifadesinden bu belgenin ibrâ ve iskat da'vâsı olduğunu anlamaktayız. Olay kısaca şöyledir: Ümmü Gülsüm Hanıma babası Halil Ağa tarafından İstanbulda Çenberlitaş mevkinde bir kahve dükkânı kalır. 3750 kuruş karşılığında hakkından ferağat ettiğini ifade eder.

Defterimizde “İbrâ ve İskat Zaptı Da'vâsı” adlı 20. belge numarasıyla bir adet da'vâ bulunmaktadır.

20. Belge

Eğın kazâsı mahallâtından Dört yolağzı mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât iden Halil Ağa ibn-i Ahmed'in sulbiye sağıre kızı Hatice'nin vâlidesi ve tesviye-i umûruna bâ-hüccet-i şer'iyeye mansûb vasîsi mu'arrefetü'z-zât Ümmügülsüm Hâtûn ibnet-i Ebubekir nâm hâtûn meclis-i şer'de yine mahalle-i merkûma ahâlîsinden işbu bâ'isü'l-vesîka Tütüncüzâde Mahmud Efendi ibn-i Abdurrahman mahzarında bi'l-vasâye takrîr-i kelâm idüp vasîsi olduğum evlâdım sağıre-i mezbûrenin babası müteveffâ-yı mezbûr Halil Ağa'dan kendüsüne intikâl idüp Nezâret-i Evkâf-ı Humâyûn'a mülhak evkâfdan merhûm Bayram Paşa Vakfı müsakka fâtından İstanbul'da Çenberlitaş kurbunda Atik Ali Paşa mahallesinde Medrese sokağında on yedi numero ile murakkam şehri altmış akçe icâre-i müeccelelü fevkinde dört bâb odaları müştemil bir bâb kahve dükkânının sümün hisse-i şâyı'asını mahallinde mesûğ-ı şer'iyeye binâne semen-i misliyle âhara ferâğ ve kabz-ı bedele ve makhûzunu tarafıma irsâl ve teslîme bundan akdem tarafımdan bi'l-vasâye mûmâ ileyh Mahmud Efendi'yi bâ-hüccet-i şer'iyeye vekîl nasb itmişidim ol vecihle vekîl-i mûmâ ileyh

²⁷⁰ Bardakoğlu, a.g.md, s. 138-140.

²⁷¹ Belge, 20.

yedinde olup fi 6 Zilhicce sene 302 târihiyle muvarrah Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye'de hâlâ Evkâf-ı Humâyûn Müfettişi Bedreddin Efendizâde semâhatlü Ahmed Muhtar Efendi hazretlerinin imzâsıyla mumzâ ve hatemiyle mahtûm bir kat'a hüccet-i şer'îyye mantûkunca vekîl-i mûmâ ileyh dahi saġîr-i mezbûrun sümün hisse-i şâyı'a-i mezkûresini bâ-re'y-i mütevellî bedel-i misli olan 3750 guruşa kat'îyyen âhara ferâġ idüp meblaġ-ı mezkûru müfettiş-i müşârün ileyh huzûrunda şer'-i şerîfe tevfiķan vekîl-i mûmâ ileyh Mahmud Efendi getirüp saġîre-i mezbûre için bana teslîm itmek üzere idâne ve teslîm olunup ol dahi istidâne ve kabz idüp vekîl-i mûmâ ileyh dahi ez-gayr-ı masarîfim üç bin beş yüz guruşu işbu meclis-i şer'de tamâmen ve kâmilen bana def' ve teslîm ben dahi bi'l-vasâye yedinden bitamâmihâ ve'l-kemâl_ahz u kabz idüp husûs-ı mezkûrdan dolayı vekîl-i mûmâ ileyh Mahmud Efendi'nin zimmetini ibrâ-i âmm-i sahîh-i şer'î ile bi'l-vasâye ibrâ ve iskât eyledim didikde ol dahi ber-vech-i muharrer ibrâ-i mezkûru kabûl itmeġin tarafeynin ikrâr ve tasdikleriyle tescîl ve zabt olundu. Fî 13 Rebî'ü'l-âhir sene 302

<i>Bende</i>	<i>Bende</i>	<i>Zât-ı mezbûreyi mu'arrefe</i>
<i>Mukırra-i Vasîyye-i</i>	<i>Vekîl-i müdde'â ileyh</i>	<i>Halil Ağazâde Hasan bin</i>
<i>mezbûre Ümmügülsüm</i>	<i>...</i>	<i>Yaşar</i> ²⁷²
<i>Hâtûn</i>		

10. Da'vâ

Sözlükte “çözümlemesi gerekli olan konu”²⁷³ anlamına gelen da'vâ, fıkıh terimi olarak “bir kimsenin başka bir kimseden hâkim huzurunda hakkını istemesini” ifade eder. Da'vâcıya *müddei*, da'vâlıya *müddeâ aleyh*, da'vâ konusu hakka *müddeâ* veya *müddeâ bih* denir.²⁷⁴ Bir hakkın mahkeme yoluyla talep edilmesi anlamında da kullanılır.

²⁷² Belge, 20.

²⁷³ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988, s. 341.

²⁷⁴ Cevdet Yavuz, “Da'vâ”, *DİA*, İstanbul 1994, C. 9, s. 12.

Kur'an-ı Kerimde da'vâ kelimesi gerçek manasıyla 3 ayette geçmektedir (el-A'râf, 7/5, Yunus, 10/10, el- Enbiyâ, 21/15). Hz. Peygamberin (sav) hayatında da da'vâ ile ilgili uygulama örneklerine rastlanmaktadır. Medine döneminde devlet başkanı ve hâkim sıfatıyla da'vâ dinlediği kayıtlarda zikredilmektedir. Sünnette iddia ve da'vâların iki şahitle isbât edilmesi, delilin bulunmadığı durumlarda yemine başvurulması, delil getirmenin iddia sahibine yeminin ise inkâr eden tarafa gerektiği gibi hususlarla hâkimin da'vâda iki tarafı da dinlemesi, açık ve eşit şartlarda yargılaması, delil ve izahları esas alması gibi birçok ilkeler mevcuttur. Hz. Peygamberden sonra gelen Hulefâ-yi Râşidin'in, ashap ve tâbiinden kâdı olanların bu usüllerce da'vâlara baktığı bilinmektedir.

Da'vânın unsurları olarak taraflar (da'vâlı ve da'vâcı), da'vâ konusu hak (müddeâ bih), bu hakkın talebini içeren irade beyanı ve bu talebi sonuca bağlayan yargı mercii gösterilebilir. Da'vâ şartları ise açılan da'vânın mahkemece dinlenebilmesi ve hâkimin esas hakkında inceleme yapabilmesi için bu unsurları taşıması gerekli şartlardır. Vücûb ehliyeti bulunan her kişi da'vâya taraf olabilir. Eda ehliyeti olmayanları da temsilcileri temsil eder. İslam hukukçularının çoğunluğu, da'vâcının mazereti veya da'vâlının rızası bulunmadan da mahkemede da'vâcıyı vekilin temsil edeceğini kabul eder.

Da'vâ çeşitleri, sahih, fâsid ve bâtıl olmak üzere üç'e ayrılır. Sahih da'vâ, hukuken aranan şartları taşıyan da'vâlardır. Fâsid da'vâ, hukuka uygun olan ancak tâli ve hâricî vasıflarında eksiklik bulunan da'vâlardır. Batıl da'vâlar ise temeli bozuk, hiçbir geçerliliği bulunmayan da'vâlardır.

Da'vânın sonuçlanması hâkimin kararıyla olur. Da'vâ, da'vâlının ikrar ve itirafı, şahsi haklara ilişkin da'vâlarda tarafların anlaşması veya hak sahibinin af veya vazgeçmesi gibi taraf işlemleriyle de sona erdirilebilir. Usule göre yapılmış da'vâlar, tekrar da'vâ edilmez.²⁷⁵

---

²⁷⁵ Yavuz, a.g.md, s. 12-16.

Ayrıca da'vâcı, bir kişinin bir şeyi kendi isteğiyle kabul ettiğini isbat etse, da'vâlı da “ben o ikrara mecbur bırakıldım” dese mecburiyet beyyinesi kabul edilir. Çünkü zâhirin hilafını isbât etmektedir.²⁷⁶

“...mîrâsımız vecihle bizim husse-i irsiye-i şer'iyemizi efend-i mûmâ ileyhden taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ...”²⁷⁷ ifadelerinden bu belgenin bir da'vâ belgesi olduğunu anlamaktayız. Olay kısaca şöyledir: Müftîzâde Abdülvehhâb Yaşar Efendi ibn-i Ahmed Efendiden evler ile bağ ve çalılıklar kalır. Mehmet Ali Efendide, Müftîzâde Abdülvehhâb Yaşar Efendi ibn-i Ahmed Efendinin sağığında bu evler ile bağ ve çalılıkları kendisine sattığını iddia eder. Müftîzâde Abdülvehhâb Yaşar Efendi ibn-i Ahmed Efendinin çocukları da buraları almak için Mehmet Ali Efendiye da'vâ açarlar ve olay bu şekilde cereyan eder.

Defterimizde da'vâ ile ilgili genel da'vâlar hariç tutulursa özelde “Da'vâ Vekâleti Da'vâsı, Da'vâ Vekili Tayini Da'vâsı ve Da'vâya Vekâlet Da'vâsı” isimli 24, 52 ve 53. belge numaralı 3 belge bulunmaktadır. 52. belge buna örnektir.

52. Belge

Bihî

Eğîn kazâsı mahallâtından Taşdibi mahallesinde Müftü mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Müftîzâde Abdülvehhab Yaşar Efendi ibn-i Ahmed Efendi'nin vereselerinden zevce-i menkûha-i metrûkesi Hafize Hâtûn ibnet-i Gül Ramazan Ağa ve kerîmesi Ümmügülsüm nâm hâtûnların menzillerinde akd olunan meclis-i şer' -i münîrde zâtları Hüseyin bin Hacı Abdullah ve Ahmed Efendi bin Hasan ta'rîfleriyle mu'arrefeler oldukları hâlde mahalle-i merkûme ahâlîsinden Müftîzâde âkile-i bâliğa Efendi ibn-i Bekir Efendi mahzarında müteveffâ-yı mezbûrun sulbî kebîr oğlu Mehmed Ali Efendi hâzır olduğu hâlde mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûrun hayâtında ile'l-vefât mutasarrıf olup ba'de vefâtihî bizimle mezbûr Mehmed Ali Efendi ve verese-i sâiresinde mevrûs olan terekesinden olup mahalle-i merkûmeda ve

²⁷⁶ Hüsrev, a.g.e, (Terceme Eden: Arif Erkan), C. 4, s. 268.

²⁷⁷ Belge, 52.

Sandıkbağı mahallesinde vâki' mülk menziller ile bâğ ve çalulukdan mezbûr Mehmed Ali Efendi pederim hayâtında bana bey' ve hîbe itmişdir deyü zabt ve hâlâ vâzî 'ü'l-yed olduğu menziller ve bâğ ve çalulukda mes'el-i mîrâsımız vecihle bizim husse-i irsiye-i şer'iyemizi efend-i mûmâ ileyhden taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve bize teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine mûmâ ileyh Abdi Efendi'yi tarafımızdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyeye ile vekîl nasb ve ta'yîn eyledik didiklerinde mûmâ ileyh Abdi Efendi dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl itdim didikde takrîrleri zabt ve tescîl kılındı. Fî 23 Zilka'de sene 302

<i>Mezbûre Hafize Hâtûn</i>	<i>Mezbûre Ümmügülsüm</i>	<i>Vekîl-i mûmâ ileyh Abdullah ...</i>	<i>Hâzır-ı mûmâ ileyh Mehmed Âlî</i>
-----------------------------	---------------------------	--	--------------------------------------

Zevce-i mezbûre Hafize Hâtûn dahi yine meclis-i şer'de mûmâ ileyh Abdi Efendi mahzarında zevcim müteveffâ-yı mezbûr Abdülvehhab Yaşar Efendi hayâtında mutasarrıf olduğu mülk menzili fevkinde vâki' müferrez dört bâğ mahalli bâ-sened bana bin beş yüz guruşa bey' idüp ben dahi iştirâ itmemele ol vecihle fevkânî menzil-i mezkûra mutasarrıfa olmuş iken müteveffâ-yı mezbûrun vereseleri hâzır-ı meclis oğlu Mehmed Âlî Efendi müdâhalede bulunduğundan mûmâ ileyh verese-i sâire ile husûs-ı mezkûrdan dolayı muhâkeme ve muhâsama ve redd-i cevâba vekâlet-i âmme ile mûmâ ileyh Abdi Efendi'yi vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl eylediği tescîl kılındı. Fî 23 Zilka'de sene 302

<i>Mezbûre Hafize</i>	<i>Vekîl-i mûmâ ileyh Es-Seyyid Abdullah Şükrü</i>	<i>Hâzır-ı mûmâ ileyh Mehmed Âlî</i>
-----------------------	--	--------------------------------------

İşbu iki kıt'a tescîl-i vekâlet takrîrleri hâzır olduğumuz hâled cereyân itemkel tasdik kılındı. Fî 23 Zilka'de sene 302

<i>Mukâvalât Muharrir Mehmed ...</i>	<i>Mezbûr Hüseyin</i>	<i>Mezbûr Ahmed Efendi Rumelilizâde²⁷⁸</i>
--------------------------------------	-----------------------	---

²⁷⁸ Belge, 52.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

24 NOLU EĞİN ŞER'İYYE SİCİLİNİN METİN TRANSKRİPSİYONU

I. Metin Transkripsiyonu

Bihî

İşbu üçüncü cerîde-i zabt-ı da'vâ yirmi varak ve otuz dokuz sahîfeden ibâret olmağla tasdîkan temhîr kılındı. Fî selh Zilka'de sene 301

Hâkimü's-Şer' Kazâ-i

Eğîn

(mühür)

Mustafa Naim

Sahîfe Numerosu 1

1. Belge Mazbata tanzîm ve i'tâ şod

Yâ Fettâh   Yâ Rezzâk   Yâ Kerîm   Yâ Gafûr   Yâ Rahîm   Yâ Allah

Eğîn kazâsı kurâsından Hapanos Ekreği karyesi sâkinelerinden olup ve zâtı karye-i mezkûra ahâlîsinden Osman Efendi ibn-i Mahmud ve İsmail Efendi İbrahim Süleyman ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Emine Hâtûn İbnetü'l-Hâc Mehmed Hurşid Ağa nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde karye-i mezkûre ahâlîsinden Tataroğlu Ali Efendi ibn-i Mehmed müvâcehesinde karye-i mezkûre ahâlîsinden olup hâlâ zevci Feyzullah Efendi ibn-i Hüseyin hâzır olduğı hâlde takrîr-i kelâm idüp Nezâret-i Evkâ-ı Humâyûn-ı Mülûkâne'ye mülhak

evkâfıdan Ayasofya-i Kebîr vakfından olmak üzere mahmiye-i İstanbul'da Çarsû-yı Kebîr'de Acıçeşme karşusunda kâin yirmi dokuz numero ile murakkam bir bâb muhallebici dükkânı mülk ve gediğinde bâ-temessük-i mütevellî ve ber-mûceb-i kuyûd mutasarrıf olduğum üç akçe hisse-i şâyı'amın iki hissesi yedimde ibkâ bir akçe hisse-i şâyı'amı zevcim hâzır-ı mezbûr Feyzullah Efendi mâlından ve yedinden bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk eylediğim kırk aded yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde zevcim hâzır-ı mezbûr Feyzullah Efendi'ye fâriğ olmamla ber-vech-i muharrer bir akçe hisse-i şâyı'anın ferâğı mahallinde mütevellîsi ma'rifetiyle huzûr-ı şer'-i şerîfde zevcim hâzır-ı mezbûr üzerine takrîr ve mu'âmel-i lâzimesi icrâ ve iktizâ iden temessükü tanzîm ve i'tâya ve mütevakkıf olduğu umûrun küllisine vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile mezbûr Ali Efendi'yi vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde hâzır-ı merkûm Feyzullah Efendi dahi zevcesi mukırre-i mezbûreyi ba'de't-tasdîk vekîl-i mezbûr dahi vekâlet-i mezkûru kabûl ve hizmetini edâya te'ahhüd ve iltizâm itmeğın zabt olundu. Fî 7 Zilhicce sene 301

Bende Mukırre-i mezbûre Emine Hâtûn İbnetü'l-Hâc Mehmed Hurşid	Bende Hâzır-ı mezbûr Feyzullah	Bende Vekîl-i mezbûr Ali
---	-----------------------------------	-----------------------------

Mukırre-i mezbûre karyemiz sükkânından ve el-Hâc Hurşid Ağa kerîmesi Emine Hâtûn olup ber-vech-i muharrer takrîr eylediğini tasdîk ideriz

Bende Karye-i mezbûreden mezbûr Osman Efendi	Bende Mezbûr İsmail Efendi	Bende Karyeden Mehmed
--	-------------------------------	--------------------------

2. Belge Müsveddesi kaleme alına

Müsveddesi tanzim şod

Eğın kazâsı kurâsından Ebrânk karyesi ahâlîsinden Mehdioglu Perişan Ahmed ibn-i Ali nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde kazâ-i mezkûrun nefsi-i kasaba ahâlîsinden ve tüccâr-ı mu'teberândan Sehlikzâde Hacı Ömer Ağa ve Hafız Hasan Efendi İbnu'l-Hâc Kamil hâzır odıkları hâlde takrîr-i kelâm idüp Edirne Kapusu'nda Esmâ Sultân câmi'-i şerîfi vakfından olmak üzere Der'aliyye'de Zeyrek câddesinde Niyazi Efendi sokağında Sakala Hânî'nda sekizinci numero ile olan hâne derûnunda on sekizinci numara ile murakkam fevkânî iki oda ve tahtında bir bâb ahurun kırk para i'tibâriyle beş para hisse-i şâyı'ası bâ-temessük-i mütevellî taht-ı tasarrufunda olmağla ben mârû'z-zikr iki bâb oda ve ahurdan ber-i'tibâr-ı merkûm mutasarrıf olduğum on beş para hisse-i şâyı'amı hâzırân-ı mûmâ ileyhimâ el-Hâc Ömer Ağa ve Hafız Efendi'nin mâlları ve yedlerinden akdem bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûrunda sarfla istihlâk eylediğim on aded yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde hâzırân-ı mûmâ ileyhimâyâ seviyyen fâriğ olmamla ber-vech-i muharrer ferâğ-ı mezkûru mahallinde huzûr-ı şer'-i şerîfde mütevellîsi hâzır olduğü hâle hâzırân-ı mûmâ ileyhimâyâ seviyyen takrîr ve mu'âmelesini icrâ ve iktizâ iden temessükünü hâzırân-ı mûmâ ileyhimâ üzerlerine seviyyen tanzîm ve i'tâyâ ve husûs-ı mezkûrun mütevakıf olduğü umûrun küllîsine karye-i mezkûr ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de hân-ı mezkûrda ticâretle mukîm Alemdarzâde Hüseyin bin İsmail nâm kimesneyi vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile kabûlüne mevkûfe tarafında vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde hâzırân-ı mûmâ ileyhimâ dahi tasdîk eylemeleriyel zabt olundu. Fî 2 Zilhicce sene 301

Bende Mukırr-ı mezbûr Ahmed bin Ali sâkin-i karye mezbûre	Bende Hâzır-ı mûmâ ileyh el- Hâc Ömer	Hâzır-ı mûmâ ileyh Hafız Hasan Efendi
--	---	--

Bihî

Sahîfe Numerosu 2

3. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Kefran karyesi sâkinlerinden olup Dört-yolağzı mahallesinde Karabey'in hânesinde müsâfereten sâkine ve zâtı Karabey Osman İbnu'l-Hâc Ahmed ve Tavuk karyesinden Hacı Yusuf ibn-i İsmail ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Topsakaloğlu Hüseyin Ağa kerîmesi Emine Hâtûn ibnet-i mezbûr Hüseyin nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde kazâ-i mezkûr kurâsından Hefdar karyesi ahâlîsinden İsmail Ağa ibn-i Ali Çavuş mahzarında takrîr-i kelâm idüp mezkûr Kefran karyesi hudûdu dâhilinde kâin tarafları câmi'-i şerîf ve Kara Mustafa menzili ve tarafeyni tarîk ile mahdûd bir bâb mülk menzil ve yine tarafları Aydınluoğlu ve çeşme ile mahdûd bir bâb ahur ve yine tarafları Hacı Hüseyin ve menzil-i mezkûr ve yol ile mahdûd bir bâb merak ve yine câmi'-i şerîf önünde kâin tarafları Kara Mustafa ve Aydınluoğlu ve karındaşı müteveffâ Hüseyin vereseleri bâğçeleri ile mahdûd bir kıt'a mülk bâğçe ve dere nâm mahlede kâin tarafları Kara Mustafa ve karındaşı vereseleri ve dere ile mahdûd bir kıt'a üzüm bâğında nısf hisse ile bir kıt'a harman yerinde nısf ve arâzî-i emîriyeden her biri ma'lûmü'l-hudûd on iki kıt'a tarlalarının nısf hisse-i şâyı'aları müteveffâ pederim mezbûr Hüseyin Ağa'dan bana irsen mevrûs ve intikâl itmekle mârû'z-zikr emlâk ve arâzîlerin nısf hisseleri bâ-tapu taht-ı tasarrufumda olmağla ben mârû'z-zikr emlâk ve arâzîlerimi tâlibleri huzûrunda semen ve bedel-i misilleriyle tâliblerine mahallinde bey' ve temlîk ve teslim ve ferâğ ve tefvîz ve huzûr-ı şer'-i şerîfde me'mûru ve sâhib-i arz zûhurunda takrîr mu'âmelelerini icrâya ve bi'l-cümle makbûzu tarafıma irsâl ve îsal ve teslîme ve husûs-ı mezkûrlar mütevekkîf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile mezbûr İsmail Ağa'yı vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzîmesini edâya te'ahhüd ve iltizâm itmeğîn mâ vaka'a bi't-taleb zabt olundu. Fî 1 Muharrem sene 1302

Bende Mukırre-i mezbûre	Bende Vekîl-i mezbûr
----------------------------	-------------------------

Emine	İsmail bin Ali
-------	----------------

Mukirre-i mezbûrenin zâtı mu'arrefe olduğumuz hâlde ber-vech-i muharrer takrîr itmiş olduğunu hâzır olduğumuz hâlde tasdik ideriz

Bende Osman Karabey	Bende El-Hâc Yusuf bin İsmail	Bende Ahmed ...
------------------------	----------------------------------	--------------------

4. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı mahallâtından Eriki Ulyâ mahallesi ahâlîsinden Cemal Paşazâde Ömer Şerif Bey ibn-i el-merhûm el-mezbûr Ömer Cemaleddin Paşa kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde takrîr-i kelâm idüp bundan akdem vefât iden lieb er karındaşım sağır Mehmed Cemaleddin ibn-i müşârûn ileyh pederim Cemaleddin Paşa'dan mevrûs olup Der'aliyye'de cânib-i hazret-i meşihatpenâhîde emvâl-i eytâm sandığında mevcûd ve mahfûz olan nûkûd-ı mevcûde-i ma'lûmesi ba'de vefâtihî benimle yine lieb kız karındaşı Dervişe Hanım ve vâlidesi Fatma Hâtûn'a mes'ele-i mîrâsımız vechile mevrûs olmağla meblağ-ı ma'lûmeden benim hisse-i irsiye-i şer'iyeme isâbet ideni emvâl-i eytâm sandığından taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve tarafıma irsâle kazâ-i mezkûr ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de Emti'a Gümrüğü ketebesinden Mahmud Hamdi Efendi ibn-i Abdullah'ı bundan akdem bâ-hüccet-i şer'iyeye vekîl itmişidim yine el-yevm sandık-ı mezkûrda mevcûd bulunan re'sû'l-mâl 55993 guruş otuz sekiz para hisse-i irsiyemin beheri 545 guruş otuz para rıbh mülzem olmağla geçen üç yüz senesi martı ibtidâsından işbu târîh-i vesîkaya gelince terâküm iden sekiz aylık rıbh-ı mülzemi olan cem'an 4366 guruş ile bundan böyle dahi mâh bemâh re'sû'l-mâl meblağ-ı mezkûrun rıbh-ı mülzemi dahi mârû'l-beyân emvâl-i eytâm sandığından taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve bi'l-cümle makbûzunu tarafıma irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine kezâlik tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile mûmâ ileyh Mahmud Hamdi Efendi'yi kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde zabt olundu. Fî 27 Muharrem sene 302

Bende

Mukırr-ı mûmâ ileyh

Ömer Şerif Bey'

5. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğın kazâsı mahallâtından Tahta Câmî'-i şerîf mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Abdülfettahzâde Hüseyin Efendi ibn-i Mehmed Salih'in sulbî sağır oğlu İbrahim ve sulbiye sağıre kızları Hatice ve Ayşe ve Ümmügülsüm'ün babaları müteveffâ-yı mezbûrdan müntakıl ve mevrûs bi'l-cümle emvâl ve eşyâ ve nükûd-ı mevcûdelerini hıfz ve umûr-ı husûslarını tesviye ve rü'yete kibel-i şer' den bir vasî nasb ve ta'yîn olunmak ehem ve elzem olduğu ecilden sığâr-ı mezbûrünün vâlideleri olup emânet ile me'lûfe ve istikâmet ile mevsûfe ve her vecihle umûr-ı vesâyeti rü'yete kâdire idüğü zeyl-i zabtda muharrerü 'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla zâhir ve nümâyân olan Şahsanem Hanım ibnet-i Ebubekir Efendi'yi sığâr-ı mezbûrünün vakt-i rüşd ve sedâdlarına değın babaları müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs bi'l-cümle emvâl ve eşyâ ve nükûd ve sâirelerini hıfz ve kâffe-i umûr-ı husûsâtlarını tesviye ve rü'yete kibel-i şer' den vasî nasb ve ta'yîn buyuruldukda ol dahi vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzımesni edâya te'ahhüd ve iltizâm itmeğın zabt olundu. Fî 25 Muharrem sene 302

Şuhûdü'l-hâl

Fettânzâde İsmail Efendi	Fettânzâde Salih Efendi	Müftîzâde Abdi Efendi	Mehmed Âlî Efendi
Mehmed Şakir Efendi	Odacı Hüseyin	Vasîyye-i mezbûre	

Sahîfe Numerosu 3

6. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Vasîyye-i mezbûre Şahsanem Hanım meclis-i şer‘-i münîrde bi'l-vasâye takrîr-i kelâm idüp vasîleri olduğum evlâdlarım sığâr-ı mezbûrûn İbrahim ve Hatice ve Ayşe ve Ümmügülsüm'ün nafaka ve kisveye ihtiyâcları olmağla babaları zevcim müteveffâ-yımezbur Hüseyin Efendi'den mevrûs bi'l-cümle mâllarından erbâb-ı vukûfdan lede's-suâl kader-i ma‘rûf işbu târîh-i kitâbdan beherine küll-i yevm ellişer para nafaka ve kisve-bahâ farz ve takdîr olunmam bi'l-vasâye matlûbumdur didikde Vasîyye-i mezbûrenin takrîri- meşhûhası vâkı‘a muvâfık ve nefsü'l-emre mutâbık ve meblağı mefrûz-ı mezkûr dahi kader-i ma‘rûf idüğü zeyl-i zabıtta muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağla işbu târîh-i kitâbdan sığâr-ı mezbûrûna küll-i yevm ellişer para farz ve takdîr buyurulup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru sığâr-ı mezbûrûnun nafaka ve kisve ve sâir levâzım-ı zarûriyyelerine sarfa Vasîyye-i mezbûre izin virilmeği zabt olundu. Fî 27 Muharrem sene 302

Şuhûdü'l-hâl

Salih Efendi	Abdi Efendi	Affanzâde Ahmed Efendi	Mehmed Âli Efendi	Hüseyin Ağa Odacı
--------------	-------------	---------------------------	----------------------	----------------------

7. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Geruşla karyesi ahâlîsinden ve tebe‘a-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniye'nin Ermeni milletinden Köseoğlu Markar veled-i İstegan nâm kimesne kazâ-i mezkûrun kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma‘kûd meclis-i şer‘-i lâzımü't-tevkîrde yine karye-i mezbûre mütemekkinlerinden ve tebe‘a-i devlet-i müşârün ileyhânın milleti- merkûmesinden Keşişoğlu Tatos veled-i Artin mahzarında takrîr-i kelâm ve ta‘bîr-i ani'l-merâm idüp Derse‘âdet'de Feri karyesinde vâkı‘ kilise ittisâlinde tarafeyni Papas Kirkor menzili ve tarafeyni dahi tarîk-i âmm ile mahdûd tahmînen altmış zirâ‘ ve senevî yedi gurus icâre-i zemîn ile bâ-temessükât-ı mütevellî müstakillen taht-ı tasarrufunda bir kıt‘a arsayı mahallinde huzûr-ı şer‘-i şerîfde semen-

i misliyle tâlibine kat'ıyyen bey' ve ferâğa ve semenini ahz u kabza ve makbûzunun tarafına îsâl ve teslîme ve lede'l-iktizâ muhâkeme ve muhâsamaya ve müteferri' umûrun küllisini rü'yet ve tesviye itmek üzere tarafında işbu hâzır-ı bi'l-meclis Tatos veled-i Artin'i vekîl-i mutlak ve ... nasb ve ta'yîn eylediğini müvâceheten ıkrâr ve merkûm Tatos da vekâlet-i mezkûreyi kemâ yenbağî edâ ve te'ahhüdünü iltizâm itmekle zabt olundu. Fî gurre Safer sene 302 ve fî 7 Teşrîn-i Sâni sene 300

Mukırr-ı merkûm Markar veled-i İstapan	Bende
	Vekîl-i merkûm Tatos veled-i Artin

8. Belge

Eğîn kazâsı mahallâtından Aşağı Mahalle ahâlîsinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Boyacıoğlu Sâ'atci Artin Ağa veled-i Osakyan nem kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde yedimde olup fî 25 Cümâdi'l-ülâ sene 301 târihiyle muvarrah Dersim vilâyet-i celîlesi dâhilinde kâin Çemişgezek kazâsı nâibi mekremetlü es-Seyyid Abdüssamed Efendi'nin imzâsıyla mumzât ve hatemiyle mahtûm bir kıt'a vekâlet hüccet-i şer'ıyyesi mücebince an asl Eğîn kazâsına tâbi' Çerez karyesinden olup mârû'z-zikr Çemişgezek kazâsının Ekrek mahallesinde sâkine Sultan bint-i Mağdis Serkiz nâm hâtûn mârû'z-zikr Çerez karyesinde kâin bir taraftan Hank veled-i Keşîş Bogos ve bir taraftan Ohan veled-i Marad ve bir taraftan Dirohi veled-i Serkiz ve taraf-ı râbi'i tarîk-i âmm ile mahdûd on birinci numero ile murakkam bâ-hüccet-i şer'ıyye mâlike olduğu altı göz bir bâb menzil hânesini cemî' müştamilâtıyla mahallinde tâlibi zuhûrunda semen-i misliyle âhara bey' ve teslîme ve semenini ahz u kabza ve makbûzunu tarafına irsâl ve îsâle ve husûs-ı mezkur mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafından vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'ıyye ile kabûlüme mevkûfe beni vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn idüp hüccet-i mezkûr tarafıma vâsıl oldukda vekâlet-i mezkûreyi kabûl itmemle ol vecihle menzil-i mezkûru âhara bey' itmek üzere cânib-i şer'-i şerîfden yedime bir kıt'a i'lâm-ı şer'î i'tâ buyurulmak murâdıdır deyü ber-vech-i muharrer eylediği vekâlet müdde'âsını ve mazmûn-ı hüccet-i mezkûru kazâ-i mezkûr kurâsından Geruşla

karyesi ahâlisinden Sarioğlu İstepan veled-i Nikogos ve Esleknioğlu Filyos veled-i Bedros nâm kimesneler Őhâdetleriyle mahzar-i hasm-ı câhidde isbât itemđin Şahidân-ı mezbûrân tezkiyeye lede'l-havâle zabt olundu. Fî 11 Safer sene 302

Müdde'î vekîl-i mezbûr Artin	Şâhid-i merkûm İstepan	Şâhid-i mezbûr Filyos
---------------------------------	------------------------	-----------------------

Sahîfe Numerosu 4

9. Belge Müsveddesi tanzîm Şod

Eğin kazâsı mahallâtından Dörtyolağzı mahallesi ahâlisinden olup mülgâ İŐkodra Hastahânesi'nde hizmetci onbaŐısı iken doksan dört senesinde vefât iden Kel Ahmedoğlu Mahmud bin Hacı Mustafa'nın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi ve ber-vech-i âtî vârisi olduğunu iddi'â iden zâtı mahalle-i merkûme ahâlisinden Abdullah Efendi ibn-i Ömer ve Hafız Bekir ibn-i Ömer ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Fatma bint-i Ömer nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i Şer'-i münîrde müteveffâ-yı mezbûrun medyûnu yine kazâ-i mezkûr ahâlisinden Numan Ağa ibn-i Abdülhakim müvâcehesinde ben müteveffâ-yı mezbûrun zevce-i medhûlün bihâsı ve işbu hazırân-ı bi'l-meclis sağır Mustafa ve Ahmed dahi zevcim müteveffâ-yı mezbûrun firâşından hâsıl ve benden mütevellid sulbî sağır oğulları olup ol vecihle müteveffâ-yı mezbûrun verâseti benimle anlara munhasıra ve benimle anlardan gayrî vârisi ve terekesine müstahak âharı olmayup ve maskat-i re'sleri dahi mahalle-i merkume olmağla mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûrun medyûn-ı mezbûr zimmetinde hayâtında cihet-i karzdan elli guruş alacak hakkı olup kable'l-ahz ve'l-istîfâ itmekle meblağ-ı mezbûr benimle Vasîyyeleri olduğum evlâdları sağırân-ı mezbûrâna mevrûs olmağla meblağ-ı mezbûru bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûra kibel-i Şer'den tenbîh olunmak murâdımdır deyü da'vâ itdikde ol dahi cevâbında müteveffâ-yı mezbûra hayâtında zimmetinde cihet-i merkûmeden ol mikdâr guruş deyni olduğunu ikrâr lâkin müdde'iyye-i mezbûrenin bi'l-asâle ve bi'l-vasâye mâ'adâ vâreset müdde'âsını inkâr idecek müdde'iyye-i mezbûre Fatma Hâtûn ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını mezbûrân Abdullah ve Hafız Bekir Efendiler

şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î isbât itmeğın zabt olundu. Fî 19 Safer sene 302

Bende Müdde'yye zevce Vasîyye-i mezbûre Fatma	Bende Müdde'â aleyh mezbûr Ömer	Bende Şâhid-i mezbûr Abdulfettah	Şâhid-i mezbûr ...
--	---------------------------------------	--	-----------------------

10. Belge Müsveddesi tanzîm buyurula

Müsveddesi tanzîm şod

Eğın kazâsı mahallâtından Kilisey-i Süflâ mahallesi ahâlîsinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniye'nin Ermeni milletinden Boyacıoğlu sarrâfân-ı mu'teberândan İstegan Ağa veled-i Manas kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde yine mahalle-i merkûme ahâlîsinden Kololoğlu Kigork Ağa veled-i Serkiz hâzır olduğu hâlde takrîr-i kelâm idüp Diyarbekir vilâyet-i celîlesi dâhilinde kâin Palu kazâsı eşref-i hânedânından olup bundan akdem vefât iden el-Hâc Mehmed Tahir Bey zimmetinde hayâtında fî 5 Muharrem sene 99 senesi târîhiyle muvarrah bir kıt'a deyn tahvîli mücebince seksen beş buçuk yüzlük Mecidiye altunu alacak hakkımdan ez-gayr-ı teslîmât mütebâkî elli beş buçuk yüzlük Mecidiye altunu alacak hakkımı kable'l-edâ ve îfâ vefât idüp meblağ-ı mütebâkî mezkûrun müteveffâ-yı mîr-i mûmâ ileyhın terkesinden ve hâzır-ı mezkûr Kigork Ağa'nın dahi yine müteveffâ-yı mîr-i mûmâ ileyh el-Hâc Mehmed Tahir Bey zimmetinde fî 20 Mart sene 300 senesi târîhiyle muvarrah bir kıt'a deyn tahvîli mücebince ez-gayr-ı teslîm iki bin gurus alacak hakkı olmağla benim ve hâzır-ı mezbûr Kigork Ağa'nın sened-i mezkûrları mücebince re'sü'l-mâlları olan meblağ-ı mezkûrlar ve sened-i mezkûrlar müceblerince îcâb iden güzesteler ile müteveffâ-yı mûmâ ileyhın terke-i vâfiyesinde vâzı'ü'l-yed bulunan vereselerinden talep ve da'vâ ve ahz u kabza ve lede'l-hâce sulh ve ibrâya ve bi'l-cümle makbûzunu benimle hâzır-ı mezbûre irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllisine hâzır-ı merkûm ile ma'an taraflarımızdan mârû'z-zikr Eğın kazâsı ahâlîsinden olup hâlâ mezkûr Palu kazasında

asâkir-i zabtiye yüzbaşlarından Mustafa Efendi İbnu'l-Hâc Veliyüddini vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyeye ile lede'l-iktizâ âharı tevkîle me'zûnen kabûlüne mevkûfe vekîl nasb ve ta'yîn eyledik didiklerinde zabt olundu. Fî 21 Safer sene 1302

Bende Mukırr-ı mezbûr İstepan veled-i Kanas	Bende Hâzır-ı mezbûr Kigork
--	--------------------------------

11. Belge Müsveddesi kaleme alına

Eğın kazâsı mahallâtından Taşdibi mahallesi ahâlisinden İmâm Ebubekir Efendi'nin fî 17 Teşrîn-i Sâni sene 300 târihiyle kazâ-i mezkûrun kaymakamlığı cânibine takdîm idüp kazâ-ı mezkûr belediyesine havâle buyurulan bir kıt'a arzihâli meâlî mahalle-i merkûme ahâlisinden Kassâb Hasan Ağa ile zevcesi Fatma Hanım'ın mutasarrıf oldukları mahalle-i merkûmede kendü hânesi fevkinde bulunan bir bâb köhne mülk menzilleri kendüleri bir müddetden berü Der'aliyye'de buldukları cihetle menzil-i mezkûr harâba yüz tutmuş olduğu şu günlerde nüzûl iden bârânda bütün bütün harâb olarak hemân hânesinin üzerine yıkılacağından başka önündeki tarîk ile cümlelerin def'i zurûriyeti olan su harkına dahi ve civârında bulunan hânelere dahi mazarrat olacağından ol vecihle mazarratının men'ini iddi'â itmekle hâne-i mezkûr keşf ve mu'âyene olundukda müsted'î merkûmun hânesi üzerinde olup mâil-i inhidâm ve tehlikede bulunduğu cihetle umûmînin mürâr-gâhı olan tarîkve harka mazarrat olacağı anlaşılmış ve sâhib-i hâne dahi

Sahîfe Numerosu 5

diyâr-ı âhârda buldukları ve buraca vekîl-i musaddakları olmadığından hâne-i mezkûrun bekâsı câiz ve muhâtaradan sâlim olamayacağından enkâzının zâyî' ve telefden vikâyesi işbu istid'ânın cânib-i şer'-i şerîfe havâlesi tezekkür kılındı deyü fî 22 Teşrîn-i Sâni sene 300 târihiyle cânib-i belediyeden bâ-i'lâm ifâde olunmuş olmağla hâne-i mezkûr cânib-i şer'den ba'de'l-keşf ve'l-mu'âyene fi'l-hakîka meşrûb-ı harâb olup ber-vech-i muharrer mazarratı olduğu derkâr olmağla hâne-i mezkûru telefden vikâye zımında sökülüp enkâzı semen-i kalîle âhara bey' olunarak esmânı

sâhibleri mezbûrân Hasan ve Fatma Hanım'a irsâl olunmak üzere cânib-i şer‘-i şerîfden husûs-ı mezkûr zımında bir kayyûm nasb olunmak iktizâ itmekle mahalle-i merkûme ahâlîsinden olup emânet ile me’lûf ve istikâmet ile mevsûf ve her vecihle umûr-ı kayyûmluğu rü’yete kâdir idüğü ve fi'l-hakîka hâne-i mezkûr mâil-i harâb olup biraz müddet dahi böyle hâli üzere kalur ise bilküllüye münhedim olup tahtında bulunan müsted‘î merkûmun hânesiyle hark ve tarîk-i ve sâireye mazarrat-ı küllî olacağını mahalle-i merkûme ahâlîsinden İmâm Bekir Efendi ve Mehmed Âlî Efendi ve Affânzâde Ahmed Efendi ve Şükrü Efendi ve Hüseyin Ağa'dan her biri ihbârlarıyla mütehakkık olan yine mahalle-i merkûme ahâlîsinden Emin Efendizâde Ahmed Efendi ibn-i Mehmed Emin Efendiler kibel-i şer‘den kayyûm nasb ve ta’yîn buyurulup yine mezbûrân ihbârlarıyla kayyûm-ı mezbûr üzerine Müftizâde Abdi Efendi dahi nâzır nasb ve ta’yîn kılındığı zabt olundu. Fî 29 Safer sene 302

Kayyûm-ı mezbûr Es-Seyyid Ahmed Azmi	Nâzır-ı mezbûr Es-Seyyid Abdullah Şükrü	Bende Muhbir-i mezbûr İmâm Ebubekir	Bende Bu dahi Mehmed Âlî
Bende Bu dahi Ahmed	Bende Bu dahi Şükrü	Bende Hüseyin	

12. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Ma‘mûretülazîz vilâyet-i celîlesi dâhilinde Eğin kazâsı kazâsına mülhak Ağın nâhiyesine tâbi‘ Sing karyesinde vâki‘ câmi‘-i şerîfin hitâbet cihetine vazîfe-i mu‘ayyene ile bâ-berât-ı şerîf-i âlişân mutasarrıf olan Ahmed Efendi ibn-i Ahmed bundan akdem fevt olup yeri hâli ve hizmet-i lâzimesi mahlûl olmağla müteveffâ-yı mezbûrun oğulları olup karye-i mezkûr cerîde-i nufûsunun hânesinin mukayyed Mehmed ve İbrahim ve İsmail ve Ahmed'den her biri cihet-i mezkûreye ehliyetleri olmadığı ve cihet-i mezkûr karye-i mezkûre ahâlîsinden olup cihet-i mezkûre ehliyet ve istihkakı olduğu karye-i mezkûre ihtiyâr meclisi tarafından mevrûd fî 27 Safer sene 302 târihiyle muvarrah bir kıt‘a ilmühaberden müstebân olan yine karye-i mezkûrun dördüncü hânesinin beşinci numerosunda mukayyed ve redîf ve kur‘a bakâyâsı

olmadığı asâkir-i redîfe-i şâhâne yüzbaşlarından Mehmed Süleyman Efendi tarafından mevrûd 25 Teşrîn-i Evvel sene 300 târihiyle bir kıt'a ilmühaberden nümâyân olan karye-i mezkûre ahâlîsinden Mehmed Şakir Efendi ibn-i Osman kazâ-i mezkûr idâre odasında ma'kûd meclis-i şer' de hey'et-i meclis hâzır oldukları hâlde usûl vecihle kazâ-i mezkûr Evkâf Muhâsebecisi Vekîli huzûrunda dirâyeten ve kırâaten cihet-i mezkûre ehliyet ve istihkâkını lede'l-imtihân zâhir ve nümâyân olmağla ol vecihle cihet-i mezkûrun üzerine tevcîhi husûsu i'lâm olunmak üzere zabt olundu. Fî 3 Rebî'ü'l-evvel sene 302

Kaymakâm-ı Kazâ- i Eğin Mustafa Tevfik	Müftî-i kazâ-i mezbûr ...	Vekîl-i Muhâsebeci-i Evkâf	A'zâ-yı meclis-i idâre Hasan Rıza
--	---------------------------------	----------------------------------	---

13. Belge Müsveddesi kaleme alınma

Müsveddesi bi't-tanzîm tahrîr şod

Nüfûs cerîdesinin otuzuncu sahîfesinde muharrer tescîl-i vekâletde Eğin kazâsı kurâsından Pegir karyesi sâkinelerinden Veli Ağa kerîmesi bâkire-i bâliğa Hatice Hanım tarafından vekîl-i müseccell-i şer'îsi yine karye-i mezkûre ahâlîsinden Ömer Efendi ibn-i Abdullah nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde karye-i mezkûre ahâlîsinden Mısırlıoğlu Osman bin İbrahim mahzarında mezbûre Hatice'nin babası mezbûr Veli Ağa ibn-i Ahmed ve mu'arrefetü'z-zât vâlidesi Abide Hâtûn ile yine karye-i mezkûrede Otuzbiroğlu Arif Ağa'dan her biri hâzır oldukları hâlde müvekkilem mezbûreyi vâlidesi hâzıra-i mezbûre bundan dört sene mukaddem hâl-i sığârında karye-i mezkûre ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de bulunan gâib-i ani'l-beled hâzır-ı merkûm Arif'in karındaşı oğlu Ahmed bin Halil nâm kimesneye nâmzed itmiş ise de müvekkilem mezbûre rü'yet-i dem-i hayz ile bâliğa olduğu anda mahzar-ı şuhûdda bülûğla ihtiyâr-ı firkat itmeğe kibel-i şer'den firkatine hükm olunmak ve el-yevm dahi nefsinı mezbûr Ahmed'e tezvîcden fâriğa olup bu kerre mezbûr Osman bin İbrahim'e tezvîc olunmak üzere îcâb iden akdimizin şer'-i şerîfe tevfiikan icrâsıyla bu bâbda gâib-i mezbûr Ahmed'in

amûcesi hâzır-ı mezbûr Arif ile karye-i mezkûre ihtiyâr meclisinde hilâf-ı şer'-i şerîf müdâhale-i vâkı'alarının men'î husûsunun taht-ı hükme alınarak bir kıt'a i'lâm-ı şer'înin yedine i'tâsına ve husûs-ı mezkûru ber-vech-i meşrûh cânib-i şer'-i şerîfde takrîr ve taleb ve da'vâ ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine bi'l-müvâcehe vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafından fî 24 Safer sene 302 târihiyle beni vekîl nasb ve ta'yîn eylediğinde

Sahîfe Numerosu 6

ben dahi vekâlet-i mezkûreyi ber-vech-i muharrer kabûl itmemele ol vecihle bi'l-vekâle husûs-ı mezkûr işbu meclis-i şer'de tekrâr iderek müvekkilem bâkire-i mezbûre Hatice'yi mezbûr Osman bin İbrahim'e tezvîcini ve mukaddem nâmzedlisi gâib-i mezbûrede fâriğa olmasıyla amûcesi hâzır-ı mezbûrun bî-vech-i şer'î müdâhalesinin men'îyle müvekkilem bâkire-i bâliğa-i mezbûrenin babası hâzır-ı mezbûr Veli Ağa ve vâlidesi hâzır-ı mezbûre Abide Hâtûn'un dahi bu bâbda bilvelâye rızâları olduğundan anlardan dahi lede's-suâl îcâb-ı şer'îsinin icrâsıyla karye-i mezkûre ihtiyâr meclislerinin dahi bu bâbda vukû' bulan bigayri hak müdâhale ve ta'arruzlarının men'ini bi'l-vekâle taleb iderim didikde hâzırân-ı ebeveyn-i mezbûrân Veli Ağa ve Abide Hâtûn'dan her biri dahi bilvelâye kerîmeleri bâkire-i bâliğa-i mezbûre Hatice'yi mezbûr Osman bin İbrahim'e tezvîcini ve gâib-i mezbûr Ahmed'den fâriğatini iddi'â ve bi'l-vekâle mezbûr Ömer Efendi'nin ber-vech-i muharrer takrîrini bitamâmihâ tasdîk itmeleriyle ber-vech-i muharrer iddi'a ve tasdîkleri zabt olundu. Fî 4 Rebî'ül-evvel sene 302

Bende Vekîl-i müdde'î mezbûr Ömer bin Abdullah	Bende İbrahimoğlu mezbûr Osman	Bende Hâzır-ı eb-i mezbûr Veli	Bende Hâzır-ı ümmü mezbûre Abide
---	--------------------------------------	--------------------------------------	--

14. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğin kazâsına mülhak Ağın nâhiyesine tâbi' Çoçgan karyesinde vâki' Çavuşbaşı Mehmed Ağa'nın binâ ve inşâ eylediği câmi'-i şerîfin bâ-berât-ı şerîf hitâbet cihetine mutasarrıf olan Mehmed Efendi ibn-i Hasan ve imâmet cihetine bâ-berât-ı şerîf mutasarrıf olan Mustafa Efendi ibn-i Hasan'ın bundan akdem vukû'-ı vefâtları cihetiyle ciheteyn-i mezkûreteyn mahlûl olmağla hatîb müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Efendi karye-i mezkûrede birinci hânenin ikinci numerosunda mukayyed Abdullah Reşid cihet-i mezkûre nâ-ehil olduğu ve imâm müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Efendi'nin dahi bilâ-veled vefâtı ciheteyn-i mezkûreteyne ehliyet ve istihkâkı olduğuna karye-i mezkûrun elli beşinci hânesinin altıncı numerosunda mukayyed Yahya'nın oğlu Mustafa Efendi ibn-i Hüseyin ehil olduğu karye-i mezkûreden mevrûd ilmühaber ve nâhiye-i mezkûre nüfûs mukayyidliğinden vârid olan iki kıt'a ilmühaber ile mûmâ ileyh Mustafa Efendi dâ'ileri kazâ-i mezkûr idâre-i meclisinde hey'et-i meclis ve evkâf muhâsebe vekîli Yaşar Ağa hâzır olduğu hâlde lede'l-ımtihân ciheteyn-i mezkûreteyne kırâaten ve dirâyeten istihkâkı zâhir ve nümâyân olmağla ciheteyn-i mezkûreteyn uhdesine tevcih buyurulmak üzere iktizâ iden i'lâm ve mazbatasının tanzîm olunmak üzere zabt olundu. Fî 11 Rebî'ü'l-evvel sene 302

Ed-dâ'î Nâibü'ş-şer'î Kazâ-i Eğin Mustafa	Kaymakâm-ı kazâ-i mezbûr Mustafa Tevfik	Müftî Es-Seyyid ...	A'zâ ... Rıza
--	---	------------------------	------------------

15. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğin kazâsı kurâsından Salihli karyesi ahâlisinden Seyyid Beyoğlu Süleyman ve Receb Mehmed ibnân Mustafa nâm kimesneler kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde yine karye-i mezkûr sakinlerinden Seyyid Beyoğulları Hüseyin Hüsnü ve Kamil ibnân el-Hâc Ahmed hâzır oldukları hâlde takrîr-i kelâm idüp Der'aliyye'de Tophâne'de Manavlarîçi nâm mahalde kâin Merzifonî Kara Mustafa Paşa Vakfı'ndan olmak üzere bir bâb kassâb-ı bakar dükkânı mülk ve gediğinde bâ-temessük-ı mütevellî ve ber-muceb-i kuyûd mutasarrıflar olduğumuz

hisse-i şâyı'alarımızı fikarât-ı mezbûrât ile hâlâ Der'aliyye'de sâkin er karındaşları Edhem Efendi yedlerinden mukaddemâ bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûrumuza sarfle istihlâk eylediğimiz be aded yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde mahallinde ba-re'y-i mütevellî huzûr-ı şer'-i şerîfde hazırân-ı mezbûrân ile mezbûr Edhem Efendi'den her birine seviyyen ferâğ ve tefvîz ve takrîr ve mu'âmele-i lazîmesini icrâya ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine taraflarımızdan kazâ-i mezkûr kurâsından Miçinkağ karyesi ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de Karaköy nâm mevki'de sâkin Mustafa Nuri Efendi ibn-i Ahmed Şakir Bey'i vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledik didikleride anlar dahi ba'de't-tasdîk zabt olundu. Fî 27 Rebî'ü'l-evvel sene 302

Bede Mukırr-ı mezbûr Süleyman	Bende Mukırr-ı mezbûr Receb Mehmed	Bende Hâzır-ı mûmâ ileyh	Bende Hâzır-ı mezbûr
-------------------------------------	--	--------------------------------	-------------------------

Sahîfe Numerosu 7

Hüve

16. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Tahakkuk-ı öZR-i şer'iyye binâen husûs-ı âtî'l-beyânın mahallinde istimâ' ve ketb ve tahrîri için savb-ı şer'-i enverden me'zûnen Eğin kazâsı kurâsından Apçağa karyesinde Andonoğlu Nişan Ağa veled-i Ohans'ın sâkin olduğu menzile varuf zeyl-i zabtda muharrerü'l-esâmî kisân hâzır oldukları hâlde akd-i meclis-i şer'-i âlî olundukda merkûm Nişan Ağa meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda takrîr-i kelâm idüp Nezâret-i Evkâf-ı Humâyûn-ı Mülûkâne'ye mülhak evkâfdan cennetmekân Sultân Mustafa Hân tâbe serâhu hazretlerinin evkâf-ı şerîfleri müsakkafâtından olup mahmiye-i İstanbul'da Çakmacılar yokuşunda vâki' Büyük Yeni Hân'ın bâb-ı kebîrinden duhûl olundukda orta katda cânib-i yesârdan ta'dâd ile Kürkcü Hânı tarafına nâzır Beşiroğlu Melkon ve Penkanlı Haçok odaları beynlerinde kani temessük mücebince otuz iki ve tahrîr-i cedîdde otuz üç numerolar ile murakkam bir bâb oda bâ-

temessük-i mütevellî ve ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ve bedel-i misliyle tâlibine ferâğ ve tefvîz ve huzûr-ı şer'-i şerîfde takrîr ve kabz-ı bedele ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve makbûzunu tarafıma irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine karye-i mezkûr ahâlîsinden olup Der'aliyye'de Vezir Hânı'nda sâkin Andonoğlu Kirkor veled-i Pargam nam kimesneyi vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan kabûlüne mevkûfe vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ber-vech-i muharrer takrîri zabt olundu. Fî 29 Rabî'ü'l-ûlâ sene 302

Mukırr-i merkûm Nişan veled-i

Ohans sâkin-i karye-i mezbûr

İşbu takrîr cânib-i şer'-i şerîfden me'mûr-ı mahkeme-i şer'iyeye Mehmed Âlî Efendi huzûrnuda hâzır olduğumuz hâlde ber-vech-i muharrer cereyân eylediğin mübeyyin işub zeyl-i zabt tarafımızdan tasdîk kılındı. Fî 29 Rebî'ü'l-ûlâ sene 302

Bende Muhtâr-ı Evvel Asador veled-i Ohans	Bende Muhtâr-ı Sanî Mıgırdıçoğlu Artin velde Haçador	Bende Ahâlî-i karye-i mezkûr Karaköleoğlu	Bende Mukırr-ı merkûmun oğlu Ohans	Bende Muhtâr-ı İslâm Bekir Efendi
--	--	--	---	--

17. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı mahallâtından Dörtçyolağzı mahallesi ahâlîsinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Canikoğlu Mikail veled-i Agop nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde takrîr-i kelâm idüp Nezâret-i Evkâf-ı Humâyûn-ı Mülûkâne'ye mülhak evkâfdan ticâretle ahz u i'tâ olan Haremeyn-i Muhteremeyn'den mazbût Ayasofya-i Kebîr cibâyet bedesteni atık vakfı musakkafâtından olup Der'aliyye'de Çarşu-yı Kebîr'de Mercan Ağa mahallesinde Haffâflar Sokağı'nda kâin otuz numero ile murakkam bir taraftan Miralay Ahmed Bey dükkânı ve bir taraftan Sucu Hacı Hüseyin Ağa dükkânı ve bir tarafı Huriye Hanım dükkânı ve taraf-ı râbi'i tarîk-i âmm ile mahdûd bir bâb haffâf dükkânı nısf gedik

hisse-i şâyı'ası intikâlen bâ-temessük-i mütevellî taht-ı tasarrufumda olmağın ben sâlifü'z-zikr mutasarrıf olduğum nısf haffâf dükkânı gediğini mahallinde re'y-i mütevellî ve ferâğ-ı mukırr-ı kat'î ve bedel-i misliyle tâlibi zuhûrunda âhara bey' ve temlik ve teslîme ve kabz-ı bedele ve huzûr-ı şer'-i şerîfde takrîr ve mu'âmelesini icrâ ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan kazâ-i mezkûr ahâlîsinden olup Der'aliyye'de Mercan'da Yıldızlı Hân'da mukîm Narlıyan David Efendi velde Kırkor'u vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile kabûlüne mevkûfe vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde takrîri zabt olundu. Fî 10 Rebî'ül-âhir sene 302

Mukırr-ı merkûm Mikail veled-i

Agop sâkin-i mahalle-i mezbûr

Şuhûdü'l-hâl

Mehmed Âlî Efendi	Mehmed Şükrü Efendi	Odacı Hüseyin Ağa	Mübâşir Numan Ağa
Kuyumcuoğlu Karabet Efendi	Dellâm Markos Ağa	Kırkor	Ohan

18. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğın kazâsı mahallâtından Ulyâ mahallesi sâkinelerinden ve zâtı mahalle-i merkûme ahâlîsinden karındaşı Bekir bin Mehmed Said ve Muhzır Mustafa ibn-i Mehmed ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Fatma ibnet-i Mehmed Said nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde takrîr-i kelâm idüp hâlâ taht-ı nikâhında bulunduğum yine mahalle-i merkûme ahâlîsinden Çelenk Mustafaoğlu Mehmed nâm kimesne işbu târîh-i zabtdan bir sene mukaddem beni bilâ-nafaka velâ kisve birâderim mezbûr Bekir'in hânesine koyup ve ba'dehû bundan dört mâh mukaddem dahi kezâlik bilâ nafaka velâ kisve beni bırağup diyâr-ı âhara azîmet itmekle ve el-hâletü hâzihî dahi karındaşı mezbûrun hânesinde sâkine olup ve târîh-i

mezkûrdan bu ana kadar cins-i nafakadan dahi bir nesne tarafıma irsâl itmeyüp nafakaya eşedd-i ihtiyâci ile

Sahîfe Numerosu 8

muhtâc olmamla zevcim gâib-i mezbûr üzerine kibel-i şer‘den mikdâr-ı kâfiye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur didikde mezbûre Fatma Hâtûn'un takrîr-i meşrûhu vâkı‘a mutâbık ve zikri âtî meblağ kader-i ma‘rûf idüğü sikâtü sahîhatü'l-kelimât zîrde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağla mezbûr Fatma Hâtûn ba‘de't-tahlîfiş-şerî zevci gâib-i mezbûr Mehmed üzerine işbu târîh-i vesîkadan küll-i yevm iki guruş cânib-i şer‘-i şerîfden nafaka farz ve takrîr olmağın zabt olundu. Fî 10 Rebî‘ü'l-âhir sene 302

Müdde‘iye-i mukirre-i mezbûre

Fatma Hâtûn

Şuhûdü'l-hâl

Mahalle-i mezkûr ahâlîsinden Osman Efendi İbnu'l-HâcAli	Mahalle-i merkûme ahâlîsinden Bekir bin Mehmed Said	Müezzinzâde Mustafa Ağa
Balıoğlu Hacı Ömer Ağa	Odacı Hüseyin Ağa	Hacı Abdullah

19. Belge

Eğîn kazâsı kurâsından Salihli karyesi ahâlîsinden Mehmed Receb bin Mustafa nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma‘kûd meclis-i şer‘-i münîrde kazâ-i mezkûrun nefsi kasabası ahâlîsinden Hacı Alizâde Osman Efendi İbnu'l-Hâc Ali mahzarında takrîr-i kelâm idüp bundan akdem vefât iden ceddem Sırma Hâtûn'un terekesi ben sağîr bulunduğum hâlde geçen seksen altı senesi târîhinde cânib-i şer‘-i şerîfden tahrîr olunup lâkin ol vakt bîm olup hâlâ karye-i mezkûrede sâkine ceddem müteveffiyeye-i mezbûrenin kızı Hafize Hanım tereke-i mezkûreye vâzı‘atü'l-yed olmağla hâric-i ez-defter-i kassâm bâ-defter-i müfredât akçe ve altun ve eşyâ ketm ve

ihfâ iderek bâ-arzihâl da'vâ eylediğim hâlâ vâzî'atü'l-yed olmağla ihfâ idüp zimmetinde olan bâ-defter-i müfredât akçe ve altunu ve eşyâ-i sâireyi mezbûre Hafize Hâtûn taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile mezbûr Osman Efendi'yi vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl eylediği zabt olundu. Fî 12 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Bende Mukırr-ı mezbûr ... Mehmed Receb	Bende Vekîl-i mezbûr Osman	Müdde'â aleyhâ vekîli Hasan bin Hüseyin
--	-------------------------------	--

20. Belge

Eğın kazâsı mahallâtından Dörtıyolağzı mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât iden Halil Ağa ibn-i Ahmed'in sulbiye sağıre kızı Hatice'nin vâlidesi ve tesviye-i umûruna bâ-hüccet-i şer'îyye mansûb vasîsi mu'arrefetü'z-zât Ümmügülsüm Hâtûn ibnet-i Ebubekir nâm hâtûn meclis-i şer'de yine mahalle-i merkûma ahâlîsinden işbu bâ'isü'l-vesîka Tütüncüzâde Mahmud Efendi ibn-i Abdurrahman mahzarında bi'l-vasâye takrîr-i kelâm idüp vasîsi olduğum evlâdım sağıre-i mezbûrenin babası müteveffâ-yı mezbûr Halil Ağa'dan kendüsüne intikâl idüp Nezâret-i Evkâf-ı Humâyûn'a mülhak evkâfdan merhûm Bayram Paşa Vakfı müsakka fâtından İstanbul'da Çenberlitaş kurbunda Atik Ali Paşa mahallesinde Medrese sokağında on yedi numero ile murakkam şehri altmış akçe icâre-i müeccelelü fevkinde dört bâb odaları müştemil bir bâb kahve dükkânının sümün hisse-i şâyı'asını mahallinde mesûğ-ı şer'îyye binâne semen-i misliyle âhara ferâğ ve kabz-ı bedele ve makbûzunu tarafıma irsâl ve teslîme bundan akdem tarafımdan bi'l-vasâye mûmâ ileyh Mahmud Efendi'yi bâ-hüccet-i şer'îyye vekîl nasb itmişidim ol vecihle vekîl-i mûmâ ileyh yedinde olup fi 6 Zilhicce sene 302 târihiyle muvarrah Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye'de hâlâ Evkâf-ı Humâyûn Müfettişi Bedreddin Efendizâde semâhatlü Ahmed Muhtar Efendi hazretlerinin imzâsıyla mumzâ ve hatemiyle mahtûm bir kıt'a hüccet-i şer'îyye mantûkunca vekîl-i mûmâ ileyh dahi sağır-i mezbûrun sümün hisse-i şâyı'a-i

mezkûresini bâ-re'y-i mütevellî bedel-i misli olan 3750 guruşa kat'iiyyen âhara ferâğ idüp meblağ-ı mezkûru müfettiş-i müşârün ileyh huzûrunda şer'-i şerîfe tevfikân vekîl-i mûmâ ileyh Mahmud Efendi getirüp sağıre-i mezbûre için bana teslim itmek üzere idâne ve teslim olunup ol dahi istidâne ve kabz idüp vekîl-i mûmâ ileyh dahi ez-gayr-ı masarîfîm üç bin beş yüz guruşu işbu meclis-i şer' de tamâmen ve kâmilen bana def' ve teslim ben dahi bi'l-vasâye yedinden bitamâmihâ ve'l-kemâl ahz u kabz idüp husûs-ı mezkûrdan dolayı vekîl-i mûmâ ileyh Mahmud Efendi'nin zimmetini ibrâ-i âmm-i sahîh-i şer'î ile bi'l-vasâye ibrâ ve ıskât eyeldim didikde ol dahi ber-vech-i muharrer ibrâ-i mezkûru kabûl itmeğîn tarafeynin ıkrâr ve tasdikleriyle tescîl ve zabt olundu. Fî 13 Rebî'ül-âhir sene 302

Bende Mukırra-i mezbûre Hâtûn	Vasîyye-i Ümmügülsüm	Bende Vekîl-i müdde'â ileyh ...	Zât-ı mezbûreyi mu'arrefe Halil Ağazâde Hasan bin Yaşar
--	-------------------------	---------------------------------------	--

Sahîfe Numerosu 9

Bihî

21. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Salihli karyesi sâkinelerinden iken geçen bin iki yüz seksen altı senesi hilâlinde vefât iden Seyyid Beyoğlu Hüseyin Ağa zevcesi Sırma Hâtûn İbnetü'l-Hâc Mustafa ibn-i Abdullah'ın verâseti sadriye kebîre kızı Hafîze Hanım ibnet-i Hüseyin ile kûndüden evvel vefât iden oğlu Mustafa'nın oğulları Süleyman ve Mehmed ve Receb ve kızı Fatma'ya inhisârı tahakkundan verese-i mezbûrûndan ibnü'l-ibn-i mezbûr Mehmed Receb Ağa tarafından husûs-ı âtî'l-beyânı da'vâya vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile vekîl-i müsecell-i şer'îsi kazâ-i mezkûrun nefsi-i kasabası mahallâtından Ulyâ mahallesi ahâlîsinden Osman Efendi İbnu'l-Hâc Ali nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde bintü'l-mezbûre Hafîze Hanım tarafından zikri âtî husûsda husûmet ve redd-i cevâba

kezâlik vekâlet-i âimme-i mutlaka-i sahiha-i şer'îsi hâlâ zevci karye-i mezkûre ahâlisinden Hasan Bey ibn-i dîger Hüseyin müvâcehesinde bi'l-vekâle üzerine da'vâ idüp müvekkilim mezbûr Mehmed Receb'in meâli arzihâli tekrârla müvekkilim mezbûr Receb'in müresesi ceddese müteveffiyeye-i mezbûre Sırma Hâtûn târîh-i mezkûrda vukû'-ı vefâtıyla tereke-i metrûkesi benimle dîger vereseleri mezbûre ile sâireye bahsü's-şer'î isâbet iderek tereke-i müteveffiyeye-i mezbûreyi taraf-ı şer'-i şerîfden tahrîr ve iksâm olunarak hisse-i mefrûza ve ol vakt sabî olduğum hâlde bi't-tefrîk hânemize terk olmuş ise de bundan mâ'adâ mektûmât bulunup vâzı'ül-yed bulunan müvekkile-i mezbûre Hafize Hanım yedinde kalmış olunan ve mektûm ise takdîm olunan arzihâle merbût müvekkilim mezbûrun imzâsı tahtında bulunan bir kıt'a müfredât-i defter mücebince mecmû'u on beşbin sekiz yüz elli yedi buçuk guruş kıymetlü yetmiş beş aded dîger mülk altun ve sekiz aded sandıklı altunu ve dokuz aded atîk İstanbul altunu ve bir elmâs kaşlu Mahmudiye altunu ve yirmi aded altun bütün altunu ve iki aded büyük altun ve yetmiş iki aded İstanbul nısfıyesi ve on aded findık rub'ıyyesi ve iki elmâs yüzük ve bir çift altun yüzük ve bir sîm vezne ve bir sîm kapak ve bir sarı ... ve dörtyüz dirhem sîm ve üç aded ... ve dokuz yün minder ve bir yün döşek ve altı kebîr yan yasdıkları ve elil kıye nühâs ve iki kilim ve bir seccâde ve bir top kutnu ve bir al çuka cübbe ve bir nühâs güveç ve bir leğen ibrik ve bir aded etrafı sîmlü omuz makramesis ve bir küçük lenger ki cem'an 9920 guruşluk mârû'l-beyân altun ve eşyâ ile amûcem Edhem Efendi'den aldığı 937 guruş ve müteveffiyeye-i mezbûrenin hîn-i vefâtında dolabında mevcûd olup ahz eylediği beş bin guruş ki min haysü'l-mecmû' meblağ-ı mezkûr on beş bin sekiz yüz elli yedi buçuk guruşluk mârû'z-zikr eşyâ ve altun ve sîm ve evânî-i nühâsiye ve nakd-i mevcûdu müvekkile-i mezbûre Hafize Hanım ketm ve ihfâ itmek bi't-tetkîk zâhire ihrâc ile hisse-i musûbemi ahz ve icrâ iderek yedime teslîmine müvekkilesi mezbûre hanıma izâfetle vekîl-i mûmâ ileyh Hasan Bey'e kıbel-i şer'den tenbîh olunmak bi'l-vekâle murâdımdır deyü da'vâ itdikde gibbe's-suâl vekîl-i mezbûr Hasan Bey cevâbında müdde'î vekîl-i mezbûrun bâlâda muharrer zabtına nazaran tereke-i müteveffiyeye-i mezbûre mezkûr seksen altı senesi tahrîr olunup târîh-i mezkûrdan bu âna kadar on altı sene mürûr itmekle da'vâ-yı mezkûrda mürûr-ı zamân bulunmağla ol vecihle da'vâ-yı mezkûrun istimâ'ından hükkâm-ı şer'î memnû' olduğu gibi bu bâbda müvekkilem mezbûreye

izâfetle bi'l-vekâle suâl teveccüh itmeyüp bu cihetle cevâba mecbûr değilim didikte müdde'î vekîl-i mezbûr Osman Efendi cevâbında da'vâ-ı mezkûrumda mürûr-ı zamân yokdur ve Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'nin 1663'ncü mâddesi fıkra-i âhiresinde mastûr olduğu vecihle mürûr-ı zamân olmayup bi'l-vekâle da'vâ-yı mezkûremi tekrâr talep ve da'vâ iderim. Fî 15 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Müdde'î vekîl-i mezbûr Osman Nuri	Vekîl-i müdde'â aleyh Hasan bin Hüseyin
--------------------------------------	--

Müdde'î aleyhe vekîl-i mûmâ ileyh Hasan Bey'den ber-vech-i muharrer iddi'â eylediği mürûr-ı zamân müdde'î vekîl-i mezbûr Receb'in hîn-i tereke-i müteveffâ-yı mezbûrede hâl-ı sığârında kaç yaşında olup tevellüdü târihi dahi kangı târihde olduğu ve el-yevm kaç yaşında bulunduğu lede's-suâl cevâbında târih-i tevellüdü bin iki yüz yetmiş iki senesi olup el-yevm otuz bir yaşında olup lâkin hîn-i terekede kaç yaşında olup ve zamân-ı tevellüdünü ve kangı târihde bâliğ olduğuna beyyine talep olunup beyândan bi'l-vekâle izhâr-ı acz idüp müdde'î mezbûr Receb ... kavliyle yani bin iki yüz yetmiş alsı senesi tevellüd idüp hîn-i tahrîr-i terekede on yaşında sağîre olup el-yevm yirmi sekiz yaşında reşîde tasdik olunacağı Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye otuz birinci mâddesi ahkâmından bulunmuş ve bu ... fukahânın el-asl izâfetü'l-hâdis ilâ akrabi evkât kavlinden münfehim olmağla ... musaddak olmaşı şer'an iktizâ itmek mezbûr Receb'e kîbel-i şer'den bi't-taleb üç def'a ber-mantûk-ı zabt-ı da'vâ yemîn teklîf olundukda yemîn sadedinde iken yirmi altı yaşında değilim yirmi yedi yaşımıdayım deyü yemînden nükûlüyle ancak yirmi yedi yeşında olduğuna yemîn ideceğini ifâde ve beyân iderek bu sûrtede hem nükûl ve hem de tenâkuz-ı da'vâ itmekle iktizâ-yı şer'îsi beyân ve tefhîm olunmak üzere işbu zeyl-i zabt tarafına imzâ ve temhîr itdirildi. Fî gurre Cümâdi'l-ûlâ sene 302

Müdde'î mezbûr Receb Mehmed Receb	Vekîl-i müdde'â aleyhâ mebur Hasan Bey	İsa ...
--------------------------------------	---	---------

Lede'l-mürâca'a Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'nin 1632'nci mâddesinin fıkrasında def'î da'vâ iden kimse def'ini isbât ikdikde müdde'înin da'vâsı mündefî' olur ve isbât idemediği takrîrde anın talebiyle asıl müdde'î tahlîf olunur müdde'î yemînden nükûl ider ise müdde'â aleyhin def'i sâbit olacağı fukahânın ... kavli olan (arapça) deyü

mâdde-i mezkûru müeyyed bulunmuş olmağla sûretde müdde'î mezbûr Receb'in da'vâ-yı mezkûresiyle müvekkilesi mezbûreye izâfetle vekîl-i mezbûr Hasan Bey'e bî-vech-i şer'î mu'ârazadan men'î iktizâ eylediği tefhîm olundu. fî gurre Ca sene 302

Mustafa Naim

Sahîfe Numerosu 10

22. Belge Evvelâ mestûresi tanzîm oluna ba'dehû i'lâm-ı müsveddesi kaleme alına

İ'lâm-ı müsveddesi kaleme alınarak yazılmışdır

Fi'l-asl Arapgir kazâsı ahâlîsinden olup Eğin kazâsında zabtiye me'mûru bulunduğú hâlde bundan akdem vefât iden Ahmed Ağa İbnu'l-Hâc Mehmed'in verâseti mârû'z-zikr Arapgir kazasında sâkineler zevce-i menkûha-i metrûkesi Dudu bint-i Numan ve sulbiye sağîre kızı Fatma Saadet ve liebeveyn kız karındaşı Ayşe'ye munhasıra olduğı bi'l-ihbâr mütehakkık olup müteveffâ-yı mezbûrun dâyinlerinden ve Eğin kazâsı kurâsından geruşla karyesi ahâlîsinden ve asâkir-i zabtiye suvârî neferâtından Ahmed Hayyat ibn-i Osman nâm kimesne mârû'z-zikr Eğin kazâsı bidâyet mahkemesine mahsûs odada ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde verese-i mezbûrun taraflarından bâ-hüccet-i şer'îyye vekîl-i şer'ileri Arapgir kazâsı ahâlîsinden İbrahim Efendi ibn-i İsmail mahzarında üzerine da'vâ idüp ben zabtiye bulunduğum hâlde bundan tahmînen bir sene mukaddem müteveffâ-yı mezbûr zâbıtamız olmağla aded-i ağnâm tahlîsi zımnında beni kurâlara gönderüp ben dahi Poşayi karyesinden aded-i ağnâm parasından olarak karye-i mezkûre ahâlîsi zimmetlerinden yüz yetmiş beş guruş tahsîl idüp ve karye-i mezkûr ahâlîsinden Mehmed Ağa'nın dahi aded-i ağnâm olan yirmi beş guruş zimmetine mukâbil bir sâ'at virüp ben dahi meblağ-ı mezbûr yüz yetmiş beş guruş ile mezkûr sâ'âtî getürüp ol vakit müteveffâ-yı mûmâ ileyhe hayâtında teslîm idüp müteveffâ-yı mezbûr sâ'âtî kabûl itmeyüp bana red iderek hâlâ zimmetimde olup meblağ-ı mezkûr yetmiş beş guruşa Mâl Sandığı'na ilmühaberini çıkarmak üzere iken Mâl Sandığı'na kable'l-edâ ve't-teslîm vefât idüp meblağ-ı mezkûrun ilmü haberini dahi karye-i mezkûre ahâlîsinden benden taleb itmekte olduklarından meblağ-ı mezkûru vâzı'ü'l-yed olduğı müvekkileleri mezbûrünün mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden taleb iderim hattâ müteveffâ-yı mezbûr dahi meblağ-ı mezkûr

zimmetinde olduğu mahzar-ı şuhûdda ıkrâr dahi itmişdir deyü da'vâ vekîl-i mezburu İbrahim Efendi cevâbında bi'l-vekâle külliyyen inkar idicek müdde'î mezbûr Ahmed Hayyat Ağa ber-vech-i muharrer ıkrâr-ı kat'î mezkûr müdde'âsını Zabtiye Mehmed bin Halil diğeri bir şâhid getürmek üzere zabt olundu. Fî 24 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Bende Müdde'î mezbûr Hayyat	Vekîl-i müdde'â aleyh	Şâhid Mehmed bin Halil
--------------------------------	-----------------------	------------------------

Müdde'î mezbûr Hayyat ber-vech-i muharrer ıkrâr-ı kat'î mezkûr müdde'âsını Zabtiye Halil bin İbrahim nâm kimesne ve bâlâda muharrer Mehmed bin Halil şehâdetleriyle ba'de'l-ısbât ve'l-halef mucebiyle meblağ-ı mezbûr tereke-i müteveffâ-yı meburdan lâzım geldiği. Fî 24 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Müdde'î mezbûr ...	Vekîl-i müdde'â aleyh ...
Şâhid Halil	

23. Belge

Eğün kazâsı kurasından Sandık karyesi sâkinelerinden olup zâtı Karabey ibn-i Mustafa ve Numan Ağa ibn-i Abdülhakim ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Emine Hâtûn bint-i Ali kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer' de kazâ-i mezkûr ahâlîsinden Hacı Alizâde Osman Efendi İbnu'l-Hâc Ali mahzarında ıkrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp hâlâ zevcim olan mezkûr Sandık karyesi ahâlîsinden gâib-i ani'l-meclis Acemoğlu Halil bin Mehmed nâm kimesne 751 guruş mehr-i müeccel ile zevci dâhilim olup bundan beş sene mukaddem beni bilâ sebebi şer'î kendi hânesinden tard ve ihrâc idüp târîh-i mezkûrdan berü vâlidem Emine bint-i Abdullah hânesinde bilâ nafaka velâ münaffakü'ş-şer'î terk ile cins-i nafakadan tarafıma bir habbe ve ber nese irsâl itmemiş olduğundan ve ben ise zevcim mezbûrun her zamân hukûk-ı zevciyyetine mürâ'at itmemle öyle olıcak kıbel-i şer' den zevcim mezbûra beni infâk ve iksâ itmek ve ifnâ-yı takrîrinde zimmetinde mütekarrar ve ma'kûdün aleyh olan mehr-i müeccele-i mezkûrem ve nafaka-i iddet-i ma'lûmemi zevcim mezbûrun zimmetinde güzêrân iden nafaka ve kisve-bahâ ve sâire içün masrûfum olan bin beş

yüz guruş ile beş aded mülk Gâzî ve yüz yirmi guruş dahi nakden mahkûm olan mezbûr Halil'den taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllisine tarafımdan mezbûr Osman Efendi'yi vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi vekâlet-i mezkûru kabûl eylediği zabt olundu. Fî 28 Safer sene 302

Müdde'iyeye-i mukırra-i mezbûre	Vekîl-i Mezbûr Osman Nuri	Zât-ı mezbûreyi mu'arrif Ömer	Zât-ı mezbûreyi mu'arrif Halil
---------------------------------	------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------

İşbu zeyl-i zabtda muharrerü'l-imzâ mezbûre Emine'nin parmağı olduğu tasdik ideriz

Mustafa	Ömer
---------	------

24. Belge

Eğün kazâsı kurasından Sandık karyesi ahâlîsinden Acemoğlu Halil bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i münîrde babası mezbûr Mehmed bin Ali Rıza nâm kimesne mahzarında takrîr-i kelâm idüp hâlâ taht-ı nikâhımda bulunan karye-i mezkûre sâkinelerinden Emine bint-i Ali nâm mezbûrenin benden bâ-arzihâl da'vâ itmekde olduğu nafaka ve kisve ve sâireden dolayı mezbûri ile husûmet ve redd-i cevâbe ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile babam mezbûr Mehmed Ağa'yı vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzımesini edâya te'ahhüd ve iltizâm eylediği tescîl kılındı. Fî 28 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Bende Müvekkil-i mezbûr Halil	Vekîl-i merkûm Mehmed Mehmed bin Mustafa
----------------------------------	---

İşbu zabt huzûrumuzda cereyân idüp ve parmak ve mühür dahi müvekkil-i mezbûr Halil ve babası Mehmed'in olduğunu tasdik ideriz. Fî 28 Rebî'ü'l-âhir sene 302

Bende Muhzır	Bende Odacı
-----------------	----------------

Sahîfe Numerosu 11**25. Belge:** Müsveddesi tanzîm şod

Eğin kazâsının Apçağa karyesi sâkinelerinden olup zâtları karye-i mezkûre ahâlîsinden Hüseyin Efendi ibn-i Osman ve Nuri bin Osman ta'rifleriyle mu'arrefeler olan Kadire ve Azize hanımlar bintân Mehmed Ağa nâm hâtûnlardan her biri bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüp Nezâret-i Evkâf-ı Humâyûn-ı Mülûkâne'ye mülhak evkâfdan merhum el-Hâc Ömer Efendi Vakfî musakkafâtından olup Der'aliyye'de Üsküdar'da Kefcedede mahallesinde Çıkmaz sokağında kâin iki numero ile murakkam terbî'an iki yüz altmış zırâ' arsa üzerinde bir bâb mağaza ile Haremeyn-i Muhteremeyn Vakf-ı Şerîfî musakkafâtından olup yine mahalle-i merkûmede Tophâne câddesinde kâin yüz on yedi numero ile murakkam bir bâb börekci furunu derûnunda mevcûd beyne'l-esnâf Gedik ta'bîr olunur âlât-ı lâzîme-i ma'lûmesi dört hisse i'tibâriyle birer hissedenden iki hisse-i şâyı'ası müteveffâ pederimiz Mehmed Ağa'dan müntakîl bâ-temessük-i mütevellî taht-ı tasarrufumuzda olmağla biz mârû'z-zikr mağaza ve börekci furunu gediğinden ber-vech-i muharrer mutasarrıflar olduğumuz birer hissedenden iki hisse-i şâyı'alarımızın geçen doksan bir senesinden işbu târîh-i zabta gelinceye kadar terâküm iden on senelik îcâr bedellerini er karındaşımız ve müşterekimiz olup hâlâ Der'aliyye'de asâkir-i şâhâne sanâyi' alayından muhrec yüzbaşı Mehmed Efendi ile diğer müşterekimiz yine Der'aliyye'de sâkin kazâ-i mezkûre ahâlîsinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve sarrafân-ı mu'teberândan Davidoğlu Melkon Ağa ve müste'cirlerinden ve sâir vâzı'ü'l-yed olanlardan muhâsebesini rü'yet ve ba'de rü'yeti'l-muhâsebe tebeyyün iden hukûklarımızı talep ve da'vâ ve ahz u kabza ve bundan böyle müştereklerimizle ma'an talebine icâre-i misilleriyle îcâr ve teslîme ve kabz-i icâra ve mârû'z-zikr mağaza ve furunda ber-vech-i muharrer mutasarrıflar olduğumuz iki hisse-i şâyı'amızı mahallinde tâlibi zuhûrunda bedel-i misilleriyle âhara kat'iyen ferâğ ve tefvîze ve re'y-i mütevellîyle huzûr-ı şer'-i şerîfde takrîr ve kabz-ı

bedele ve mu'âmelesini icrâ ve makbûzunu taraflarımıza seviyyen irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkurlar mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine kazâ-i mezkûr kurâsından Gemürgap karyesi ahâlîsinden olup Der'aliyye'de Bağçekapusu'nda mukim tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Keşişoğlu Hokas Ağa veled-i Haçator'u fi 26 Şevvâl sene 301 târihlü bir kıt'a hüccet-i şer'iyye mücebince taraflarımızdan kabûlüne mevkûfe vekîl nasb ve ta'yîn itmişdik vekîl-i merkûmu vekâlet-e mezkûreden bu kerre azl ile yerine mârû'z-zikr Gemürgap karyesi ahâlîsinden ve tebe'a-i müşârûn ileyhânın millet-i merkûmesinden olup el-yevm Der'aliyye'de Köprübaşı'nda dördüncü numero ile murakkam Kütüphâne-i Osmâniye'de sâkin Kirkor Keşişyan Ohans Efendi'yi ancak iki hisse-i şâyı'alarımızın huzûr-ı şer'de kat'iyyen bey'a ve bilcümle makbûzunu taraflarımıza irsâl ve îsâle kabûlüne mevkûfe olarak taraflarımızdın vekîl-i mutlak nasb ta'yîn eyledik didiklerinde zabt ve tahrîr olunarak imzâ itdirildi. Fî 9 Ca sene 302

Mukırre-i mezbûre Kadire sâkin-i karye-i Apçağa	Mukırre-i mezbûre Azize	Şâhid Hasan Efendi bin Osman karye-i mezbûr	Şâhid Nuri bin Osman karye-i mezbûr
---	----------------------------	---	---

İşbu imzâ ve parmaklar mukırre-i mezbûretân Kadire ve Azize hanımların imzâ ve parmakları olduğunu tasdik ideriz

Apçağa karyeli Hasan Efendi	Mübâşir-i Mahkeme-i Bidayet-i Eğin Ömer	Odacı-i mahkeme-i mezkûr Hüseyin	Apçağı karyeli Nuri bin Osman
--------------------------------	--	--	----------------------------------

26. Belge

Eğin kazâsı mahallâtından Eriki mahallesi mütemekkinlerinden olup bundan akdem fevt olan İkenbekoğlu Ohans veled-i Kozmoz veled-i Atam'ın verâseti zevce-i metrukesi Sultan veledet-i Serkiz ile sulbî kebîr oğlu gâib Karabet ve sağır Ohans ve kibire kızı Nazlı'ya munhasıra ve ba'dehû zevce-i mezbûre Sultan dahi kable'l-kısme fevt olup verâseti kendüden mütevellid sağır oğlu merkûm Ohan'a munhasıra olup

ba'dehû bint-i mezbûre Nazlı dahi fevt olup verâseti liebeveyn er karındaşı gâib-i merkûm Karabet'e munhasıra olduktan sonra sağır ibn-i merkûm Ohan'ın kâffe-i tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den bâ-hüccet-i şer'iyye mansûb vasîsi liebeveyn amûcesi yine mahalle-i merkûme ahâlîsinden tenekeci esnâfından Serkiz veled-i Kozmoz nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde vasîsi olduğum sağır-i mezbûr Ohan'ın babası müteveffâ-yı mezbûrun ber-vech-i muharrer verâseti zevcesi Sultan ile kendüden evvel fevt olan Tekohi bint-i Serkiz'den mütevellide firâşından hâsılalar sulbî kebîr oğlu gâib-i merkûm Karabet ve mezbûre Nazlı ve yine firâşından hâsıl ve zevce-i merkûme Sultan'dan mütevellid sağır oğlu vasîsi olduğum Ohan'a munhasıra zevce-i merkûme Sultan dahi fevt olup verâseti sadrî sağır oğlu merkûm Ohan'a ve ba'dehû bint-i mezbûre Nazlı dahi fevt olup verâseti liebeveyn er karındaşı gâib-i merkûm Karabet'e munhasıra ve müteveffiyûn-ı mezbûrûnun bunlardan gayrî vârisi ve terekelerine müstahak âharı olmayup ve maskat-ı re'sleri mahalle-i merkûme olmağla ol vecihle vasîsi olduğum sağır-i mezbûrun babası müteveffâ-yı evvel merkûm Ohan'ın sağlığında işbu hâzır-ı bi'l-meclis medyûn Mıgırdıç veled-i serkiz zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan elli guruşu kable'l-ahz ve'l-istîfâ fevt olmağla meblağ-ı mezkûr mes'ele-i mîrâsları vechile sağır-i mezbûr ve verese-i sâiresine mevrûs olmağla meblağ-ı mezkûrda sağır-i mezbûrun hisse-i irsiyyesi bi'l-vasâye bana teslîme medyûn-ı merkûma kıbel-i şer'den tenbîh olunmak bi'l-vasâye murâdıdır deyü da'vâ

Nakl 111

Sahîfe Numerosu 12

27. Belge

Eğîn kazâsı kurâsından Pegir karyesi ahâlîsinden Murtazaoğlu Ahmed bin Halil nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'de yine karye-i mezkûre ahâlîsinden olup el-yevm kazâ-i mezkûrun Dörtiyolağzı mahallesinde müste'ciren sâkinler Veli Çavuş ve zevcesi Abide Hâtûn ve kebîr kızı Hatice taraflarından husûs-ı âtîde husûmet ve redd-i cevâba vekâlet-i âmme ile vekîl-i

müseccel-i şer'ileri kazâ-i mezkûr ahâlîsinden Osman Efendi İbnu'l-Hâc Ali mahzarında yine karye-i mezkûr ahâlîsinden Mısırlıoğlu Osman bin İbrahim hâzır olduğu hâlde üzerine da'vâ idüp işbu târîh-i zabtdan dört sene mukaddem mezbûre müvekkile Hatice dokuz yaşında sağîre bulunduğu hâlde velîleri müvekkil ve müvekkile-i mezbûrân Veli Çavuş ve Abide nâm kimesnelere büyük vâlidem Hafize bint-i Abdullah'ı mezbûrânın hânesine gönderüp iki aded Gâzî ya'nî bir çift küpe veliyân-ı mezbûrâna nişân nâmıyla i'tâ idüp nişân şerbetini açup ol vecihle nişânlım olduğu hâlde kebîre olsun alayım deyü beni bırağup Der'aliyye'ye azîme itmemle işbu târîh-i zabtdan iki ay mukaddem hâzır-ı mezbûr Osman'a nişânım olan mezbûre Hatice'ye veliyy-i mezbûrân nişanlamış oldukları istihbâr itmemle şu günlerde Der'aliyye'den husûs-ı mezkûrları için gelmiş olduğumdan Allah'ın emri üzere nişân virüp nisf akd-i nikâh demek olacağından öyle olıcak müvekkile-i mezbûre Hatice'de hâzır-ı mezbûr Osman'ın fuzûlî müdâhalesinin men'î ve yine müvekkileleri veliyyân-ı mezbûrâna tenbîh olunmak üzere ve nişânım olan mezbûre Hatice'yi akd-i nişân-ı mezkûr üzere nefsinin mücerred bana teslim müvekkileleri mezbûruna izâfetle vekîl-i mezbûr Osman Efendi ve hâzır-ı mezbûr Osman'dan her birine kıbel-i şer'den tenbîh olunmak murâdıdır diye dava itdikde gıbbe's-suâl vekîl-i mezbûr Osman Efendi cevâbında müvekkilem mezbûre Hatice'yi târîh-i mezkûrda hal-i sığârında veliyy-i arkepleri müvekkilelim mezbûrândan ancak vâlidesi mezbûre Abide Hâtûn ber-minvâl-i meşruh müdde'î mezbûr Ahmed nişanlamış ise de müvekkilem mezbûre Hatice işbu târîh-i zabtdan bir sene mukaddem rü'yet-i dem-i hayz ile hıyâr-ı bülûğ ile bâliğa olduğu hâlde mahzar-ı şuhûda ihtiyâr-ı firkat itmekle müdde'î mezbûr Ahmed'in viridği mezkûr nişânı vâlidesi Hafize bint-i Abdullah'a red ve teslim iderek nefsinin mezbûr Ahmed'den fâriğa olup el-yevm hâzır-ı mezbûr Osman'a nefsinin onun emriyle tezvîc ideceğinden Allah'ın emri üzere müvekkilem mezbûre Hatice hâzır-ı mezbûr Osman'a akd ve tezvîc olunmak müvekkilem mezbûre Hatice dahi el-yevm tahmînen on altı yaşında olduğundan ol vecihle kıbel-i şer'den akd-i mezkûrun icrâsıyla yedime bir kıt'a i'lâm-ı şer'inin i'tâ buyurulması bi'l-vekâle murâdıdır deyü sâniyen husûs-ı mezkûr hâzır-ı mezbûr Osman'a ba'de't-tefhîm istisfâr olundukda cevâbında müdde'a aleyh vekîl-i mezbûr Osman Efendi'nin ber-vech-i muharrer cemî' kelimât-ı meşrûhunu tasdîk ve kabûl birle müvekkile-i mezbûre Hatice'nin şer'an

kendüsüne akd-i nikâh olunmasını talep itmekde oludğun ve bunun üzerine keyfiyet-i mezkûr betekrâr müdde'î mezbûr Ahmed Ağa'ya tefhîm olundukda tekrâr cevâbında ben işbu târîh-i zabt günü muhâkeme olmaya muktedir bulunmadığımdan husûs-ı mezkûr hakkında tarafımdan bir vekîl-i şer'înin ta'yîniyle şehir-i hâlin yirmi beşinci Perşembe gününe kadar te'hîrine kıbel-i şer'den bana izin virilmek matlûbumdur deyü hatm-i kelâm ve bunun üzerine müdde'î mezbûrun matlûbu kütüb-i mu'tebâr-ı fikhîyyeye mürâca'atla cevâb-ı savâbı tefhim olunmak üzere evvel emirde bu cihet müvekkilli mezbûrûna izâfetle vekîl-i mezbûr Osman Efendi ve hâzır-ı mezbûr Osman Ağa'ya efhem-i mâdde olundukda anlar dahi cevâblarınad el-yevm husûs-ı mezkûr el-yevm da'vâmız mücebince şer'an fasl-ı rü'yet olunup akd-i mezkûrun icrâsı bi'l-vekâle ve bi'l-asâle matlûbumuzdur didiklerinde tarafeynin bâlâ-yı zabtda muharrer ecvibelerinden mâ'adâ bir diyecekleri el-yevm olmadıklarını her biri tezkâr itmeleriyle zeyl-i zabt tarafeyne temhîr ve imzâ itdirildi. Fî 18 Cemâziye'l-evvel sene 302 yevm-i Perşembe

Müdde'î mezbûr Ahmed bin Halil	Müdde'â eleyhâ vasîleri mezbûr Osman	Hâzır-ı mezbûr Osman
--------------------------------	--------------------------------------	----------------------

İşbu zabt ve takrîr huzûrlarımızda cereyân ve ahz olunduğunu tasdît ideriz. Fî 18 Cemâziye'l-evvel sene 302 Perşembe

Mahkeme-i Bidâyet a'zâsı Mustafa Abdi	Vekîl-i a'zâ ...	Katîb-i Mahkeme-i Şer'îyye Mehmed Âlî Efendi	Kâtib-i Sâni Es-Seyyid Mehmed Şükrü	Hafız Hasan Efendi
---------------------------------------	------------------	--	-------------------------------------	--------------------

Sahîfe Numerosu 13

28. Belge

Ve lede'l-mürâca'a Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'nin bin sekiz yüz yirmi sekizinci mâddesine tevfi kan muhâkemenin muahharen kütüb-i mu'teberât-ı fikhîyyeden Fetevâ-yı İbn Nüceym'e lede'l-mürâca'a Zeyd Hind'e nâmzed oldukdan sonra hitâmının ba'de't-tefhîm Hind nefsinin Zeyd'e tezvîcden fâriğa olup Amr'e tezvîc eylese

akd-i mezbûr sahîh olur mu el-cevâb olur deyû mestûr ve muharrer bulunduğundan bu sûretde ber-mûceb-i fetvâ-yı şerîfe müvekkile-i mezbûre Hatice hâzır-ı mezbûr Osman Ağa'ya bâliğa dahi bulunmuş olduğunu dermeyân ve velîleri tasdîkleriyle musaddak bulunduğundan hatta akd olunmuş olsa bile kütüb-i mu'teberât-ı fihhiyyenin Ali Efendi ve Behcetü'l-Fetevâ nâm kütüb-i mu'teberede mestûr ve mukayyed bulunmuş olmağla zâten dahi şer'an akd icrâ olunmamış olduğundan müdde'î mezbûr Ahmed Ağa'nın ber-vech-i muharrer mücerred nâmzed da'vâsının müdâhale-i vâkı'ası ba'de'l-men' müvekkil-i mezbûre Hatice'nin ber-minvâl-i meşrûh hâzır-ı mezbûr Osman Ağa'ya nefsinin akd eylemesi muktezâ-yı şer'-i âlî idüğü müdde'î mezbûr Ahmed Ağa ile vekîl-i mezbûr Osman Efendi'ye müvekkileleri mezbûrûna izâfetle bi'l-vekâle ve hâzır-ı mezbûr Osman Ağa'ya kıbel-i şer'den tehbih olunduğu ve mezbûre Hatice'nin ber-mûceb-i taleb hâzır-ı mezbûr Osman Ağa'ya ber-mantûk-ı zabt-ı da'vâ akd ve nikâhların fetvâ-yı şerîfler mantûk-ı münîf-i ... tevfikân cânib-i şer'-i şerîfden hükm şod. Fî 18 Cemâziye'l-evvel sene 302

Hakîmü's-Şer'

Kazâ-i Eğin

Mustafa Naim

29. Belge

İ'lâm müseveddesi bi't-tanzîm i'lâmı tahrîr ve i'tâ şod

Eğin kazâsı mahallâtından Köybaşı mahallesi mütemekkinlerinden iken bundan akdem fevt olan Armudanlıoğlu Kirkor veled-i Bogos'un sulbiye sağîre kızı Sultan'ın babası müteveffâ-yı merkûmdan müntakil emvâl ve emlâkini hıfz ve tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den bir vasî nasb ve ta'yîn olunmak ehem ve elzem olduğu ecilden sağîre-i merkûmenin dayısı olup beynlerinde müstakîm ve her vecihle umûr-ı vesâyeti rü'yete kâdir idüğü zeyl-i zebtda muharrerü'l-esâmî kisân ihbârlarına mütehakkık olan Eriki mahallesi mütemekkinlerinde Tosekoğlu Karabet veled-i Ohan'ı sağîre-i merkûmenin kâffe-i mâlını hıfz ve kâffe-i umûr-ı husûsunu rü'yete kıbel-i şer'den vasî

nasb olunmağla yedine hüccet-i şer'iyye i'tâ olunmak üzere zabt olundu. Fî 20 Ca sene 302

Vasîyy-i merkûm Karabet her vecihle beynimizde müstakîm ve umûr-ı vesâyete muktedir olduğu alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr ideriz.

Keşişoğlu Ohans veled-i Keşiş Bogos mahalle-i Köybaşı	Lolikoğlu Kigork veled-i Serkiz mahalle-i Köybaşı	Vasîyy-i merkûm Karabet	Molak veled-i Mıgırdıç
--	---	----------------------------	---------------------------

30. Belge

Müsveddesi tanzîm şod

Eğin kazâsı kurâsından Apçağa karyesinde Çerez mahallesi mütemekkinlerinden olup bundan akdem fevt olan Parsencoğlu Parsenc veled-i Malkon veled-i Atam'ın verâseti hâlâ Der'aliyye'de sulbî kebîr oğlu Hamporsum ve el-yevm karye-i mezkûrede sâkine Zerife'ye munhasıra olduğu bi'l-ihbâr lede'ş-şer'ü'l-âlî zâhir ve nümâyân oldukdan sonra verese-i merkûmândan şahsı Danzikoğlu Serkiz Efendi İbrahim Agop veled-i Ohans Kapikoğlu ta'rîfleriyle mu'arrefe olan bintü'l-mezbûre Zerife Hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'de bi'l-verâse takrîr-i kelâm idüp Der'aliyye'de medîne-i Üsküdar'da vâki' merhum Tuncalızâde el-Hâc Mustafa Efendi Çeşmeleri Vakfı musakkafâtından olup yine medîne-i merkûmede Selamî Ali Efendi mahallesinde kâin ma'lûmü'l-hudûd altı bin otuz bir zirâ' arsa beş kıt'a temessükât müceblerince pederemiz müteveffâ-yı merkûm Parsinh'in ile'l-vefât müstakillen taht-ı tasarrufunda olup ba'de vefâtihi ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğu arsa-i mezkûr hasebü'l-âde seviyyen bize intikâl itmekle mahallinde re'y-i mütevellî ile arsa-i mezkûru seviyyen üzerlerimez intikâlini icrâya ve ba'de'l-intikâl mutasarrıflar olduğumuz mârû'z-zikr altı bin otuz bir zirâ' arsayı kezâlik mahallinde re'y-imütevellî ve ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ve bedel-i misliyle âhara ferâğ ve tefvîz ve me'mûru huzûrunda takrîr ve mu'âmelesini icrâya ve kabz-ı bedele ve arsa-i mezkûrun da'vâ ve

nizâ'ı zuhûrunda muhâkeme ve muhâsamaya ve lede'l-hâce sulh ve ibrâya ve bedel-i makbûzunu taraflarımıza irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûrlar mütevakki olduğu umûrun küllisine taraflarımızdan lede'l-iktizâ âharı tevkîle me'zun olduğu hâlde vekâlet-i âmme-i mutlaka-i

Sahîfe Numerosu 14

Sahîha-i şer'îyye ile bin iki yüz doksan dokuz senesi Cemâziye'l-âhirin on üçüncü günü târihiyle kazâ-i mezkûr nâibi sâbık mekremetlü es-Seyyid Osman Nuri Efendi zamânında er karındaşım merkûm Hamparsum ile ma'an kazâ-i mezkûr ahâlîsinden Hazaloğlu Karabet veled-i Serkiz nâm kimesneyi vekîl nasb ve ta'yîn eylemişidik merkûm Karabet'i vekâlet-i mezkûreden azl itmemle yine mârû'z-zikr altı bin otuz bir zirâ' arşadan hasebül-usûl pederim müteveffâ-yı merkûmun mahlûlünden nısf hısse-i şâyı'amı mahallinde bâ-re'y-i mütevellî üzerime intikâlini icrâya ve ba'de'l-intikâl arsa-i mezkûreden intikâlen mutasarrıfa olduğum nısf hısse-i şâyı'amı kezâlik mahallinde re'y-i mütevellî ve ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ve bedel-i misliyle tâlibi zuhûrunda âhara ferâğ ve tefvîzve takrîr ve kabz-ı bedele ve makbûzunu tarafıma irsâl ve teslîme ve arsa-i mezkûrun da'vâ ve nizâ'ı zuhûrunda muhâsama ve muhâkeye ve lede'l-hâce sulh ve ibrâya ve vekîl-i sâbık-ı merkûm Karabet ile arsa-i mezkûreden dolayı makbûzunun muhâsebesi bi'r-rü'ye yedinde terâküm iden taleb ve da'vâ ve âhara lede'l-iktizâ ahârı tevkîle me'zûnen tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile hâlâ Der'aliyye'de Langa'da attâr esnâfindan er karındaşım merkum Hamparsum'u kabûlüne mevkûfe vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ber-vech-i muharrer takrir zabt olundu. Fî 20 Ca sene 302

Mukırre-i merkûme Zerife

Hâtûn ibnet-i mûmâ ileyh

Karye-i mezbûr

Mukırre-i merkûme ber-vech-i muharrer huzûr-ı şer'-i şerîfde takrîr ve bâlâ-yı zabt tahtında olan imzâsı altı parmak vaz' eylediği ve şahsı dahi mu'arrefe olduğumuz hâlde işbu zeyl-i zabt tarafımızdan tasdîk kılındı. Fî 20 Ca sene 302

... Serkiz Efendi veled-i Agop	Malnikoğlu Agop merkûm	Dellâl ... veled-i Karabet
--------------------------------	------------------------	----------------------------

Müsveddesi tanzîm şod

111 onbirinci sahîfeden nakl (26. Belgenin devamı)

İtdikde ol dahi cevâbında müteveffâ-yı merkûm Ohan sağlığında vaktinde cihet-i merkûmeden ol mikdâr guruş deyni olduğunu tav'an ıkrâr lâkin müdde'î Vasîyy-i merkûm Serkiz'in bi'l-vasâye vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkar ideder müdde'î vasî ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını mahalle-i merkûme ahâlîsinden Seferoğlu Agop Ağa veled-i Sefer ve Kazgancioğlu Çilingir Kirkor veled-i Bandisar şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î ba'de'l-ısbât ve'l-hükm Vasîyy-i merkûm serkiz meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda bi'l-vasâye takrîr-i kelâm idüp fi 1 C sene 89 târihiyle muvarrah yedimde olan bir kıt'a sened mücebince vasîsi olduğum sağır-i mezbûrun babası müteveffâ-yı merkûm Ohan'ın yine kazâ-i mezkûr ahâlîsinden olup Der'aliyye'de Kadıköyü'nde sâkin attâr esnâfindan Mahmanoğlu Nikogos zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan altmış aded Osmanlı Lirasını kable'l-ahz ve'l-istifâ fevt olup meblağ-ı mezkûr sağır-i mezbûr ile Der'aliyye'de sâkin er karındaşı Karabet'e mevrûs olmağla meblağ-ı mezkûrun nısfını medyûn-ı merkûm Nikogos'dan taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve yine sağır-i mezbûrun babası müteveffâ-yı merkûmun Der'aliyye'de Hameyn-i Muhteremeyn Hazînesi'nden mazbût Sultân Bâyezid-i Velî Hân tâbe serâhu hazretlirinin vakf-ı şerîfesi müsakkafâtından olup Kazâ-i Erba'a Sancağ'ında Çekmece-i Sağır kazâsında ... karyesinde Kara Mehmed sokağında kâin bir tarafı Erbeba menzili ve bir tarafı arsa ve bir tarafın Manok arsası ve bir tarafı tarîk-i âmm ile mahdûd senevî dört guruş icâre-i müeccelelü terbî'an iki yüz elli zirâ' bir kıt'a müferrez arsa müteveffâ-yı merkûm Ohan'ın bâ-temessük-i mütevellî ve bâ-koçan taht-ı tasarrufunda olmağla arsa-i mezkûr hasebü'l-âde ... oğlu sağır-i merkûm ile dığer oğlu hâlâ Der'aliyye'de sâkin merkûm Karabet'e ve kızları merkûme Nazlı'ya intikâl itmekle mahallinde bâ-re'y-i mütevellî intikâlini sağır-i mezbûr üzerine icrâya ve ba'de'l-intikâl sağır-i mezbûrun intikâlen mutasarrıf olduğü sülüs arsa-i mezkûru

sağîr-i mezbûrun zarûret-i nafakası için mahallinde mesûğ-ı şer'iyeye binâne tâlibi zuhûrunda bedel-i misliyle tâlibine ferâğ ve tefvîz ve huzûr-ı şer'-i şerîfde takrîr ve mu'âmelesini icrâ ve kabz-ı bedele ve bilcümle makbûzunu lieclî'l-istirbâh hâsıl olan rıbhından sağîr-i mezbûru infâk ve iksâ itmek üzere tarafıma irsâl ve îsâle ve teslîme ve husûs-ı mezkûrlar mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine hâlâ Der'aliyye'de sâkin sağîr-i mezbûrun er karındaşı Kadıköyü'nde sâkin tütünce çerâğı merkûm Karabet'i tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile lede'l-iktizâ âharı tevkîle me'zûnen bi'l-vasâye vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didiği zabt olundu. Fî 20 Ca sene 302

Bede	Medyûn-ı merkûm	Şâhid-i merkûm	Şâhid-i merkûm
Müdde'î ve mukır	Mığırđıç veled-i	Agop Ağa	Kirkor
Vasîyy-i merkûm	Serkiz		
Serkiz			

Hüve

Sahîfe Numerosu 15

31. Belge

Müsveddesi tanzîm şod

Eğin kazâsı kurâsından Ağrik karyesi ahâlîsinden müteveffâ el-Hâc Emin Ağazâde İbrahim Arif Efendi ibn-i müteveffâ Ahmed İbnu'l-Hâc Emin Ağa nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'de yine karye-i mezkûrede sâkin liebeveyn er karındaşı Osman Efendi ibn-i el-mezbûr Ahmed ile kazâ-i mezkûr nefis-i kasabası mahallâtından Kilise-yi Süflâ mahallesi mütemekkinlerinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Boyacıoğlu İstepan Ağa bin Manas'dan her biri hâzır oldukları hâlde takrîr-i kelâm idüp Der'aliyye'de Tavukpazarı civârında Eski Esirpazarı nâm mahalde kâin dört numero ile murakkam derûnunda ma'lûmü'l-aded

odayı müştemil ma'lûmü'l-hudûd bir bâb hân ve hân-ı mezkûr tahtında vâki' bir bâb kahvehâne ve iki bâb dükkânları yüz yirmi akçe i'tibâriyle yirmi akçe hisse-i şâyı'asını pederim müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Efendi'den müntakil ve otuz akçe hisse-i şâyı'ası dahi yine pederimiz müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Efendi'den muntakil karındaşım hâzır-ı mezbûr Osman Efendi'nin bâ-temessükât-ı mütevellî taht-ı tasarrufumuzda olmağla ben mârû'z-zikr hânda müştemilâtıyla ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum elli akçe hisse-i şâyı'amı hâzır-ı mezbûr İstapan Ağa yedinden ve mâlından akdem bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk eylediğim üç yüz kırk aded yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde ve karındaşım hâzır-ı mezbûr dahi kezâlik Hân-ı mezkûrda ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğu yirmi akçe hisse-i şâyı'asını dahi kezâlik hâzır-ı mezbûr İstapan Ağa mâlından ve yedinden akdem bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûruna sarfla istihlâk eylediği yüz kırk sekiz aded yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde hâzır-ı merkûm Osman Efendi cem'an dört yüz seksen sekiz yüzlük Mecidiye altunu mukâbelesinde başka başka ferâğ ve tefvîz itmemizle ol dahi teferrûğ ve kabûl itmekle mahallinde huzûr-ı şer'-i şerîfde mütevellîleri re'y ve ma'rifetleriyle ferâğ-ı mezkûru hâzır-ı merkûm İstapan üzerine ber-vech-i muharrer kat'iyyen takrîr ve mu'âmele-i lâzimesini icrâ ve iktizâ iden temessüklerini hâzır-ı merkûm İstapan Efendi üzerine tanzîm ve i'tâyâ ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine karındaşı hâzır-mezbûr Şeman Efendi ile ma'an kazâ-i mezkûr ahâlîsinden olup Der'aliyye'de Yıldızlı Hân'da sâkin Nazlıyan David Ağa veled-i Kirkor'u vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile kabûlüne mevkûfe başka başka vekîl nasb ve ta'yîn eyledik didikde İbrahim Arif Efendi'yi sâdır olan cemî' kelimât-ı meşrûhasında vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk itmeleriyle ber-vech-i muharrer tarafeynin ikrâr ve tasdîkleri zabt olundu. Fî 15 Ca sene 302

Bende Mukırr-ı mezbûr İbrahim Arif ibn-i müteveffâ Ahmed sâkin-i karye Ağrik	Bende Hâzır-ı mezbûr Osman ibn-i el-müteveffâ Ahmed sâkin-i karye-i mezbûr	Bende Dîger hâzır-ı Mıgırdıç ... İstapan
--	---	--

İşbu takrîrde hâzır bulunduğumuz hâlde zeyl-i zabt taraflarımızdan liecli'ş-şehâde tasdîk kılındı. Fî 25 Ca sene 302

Bende Bende Mustantik me'âli Efendî Es-Seyyid Ebubekir Sıdkı	Mehmed Ağa	Muhzır Mustafa Ağa	Mübâşir-i mahkeme Osman
---	------------	-----------------------	-------------------------------

32. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Gerüşla karyesi mütemekkinlerinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniye'nin Ermeni milleti nisvânından ve şahsı mahkeme-i bidâyet a'zâsından Tenbeküciyan Kirkor Efendi veled-i Sökyas Ağa ve mezkûr Garuşla karyesi papası Kirkor Efendi veled-i Serkis ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Köseoğlu Markar zevcesi Zerman bint-i Dakis meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüp mahmiye-i İslambol'da Babîâlî caddesinde kâin on üç numero ile murakkam ma'lûmü'l-hudûd bir bâb arzihâlcî dükkânı ile ve yine mahmiye-i mezbûrun Yedikule'de Gazlıçeşme'de kani 36 numero ile murakkam ma'lûmü'l-hudûd bir bâb duhancî dükkânı ve dükkân-ı mezkûr derûnunda mevcûd beyne'l-esnâf gedik ta'bîr olunur âlât-ı lâzîme-i ma'lûmesi müstakilleten bâ-temessükât-ı evkâf âhardan müşterâ şirâen yedimde mülküm olmağla ber-vech-i muharrer arzihâlcî dükkânıyla duhancî dükkânlarımı mahallinde tâlibi zuhûrunda bedel-i mesilleriyle âhara kat'iyyen ferâğ ve tefvîze ve kabz-ı bedele ve bilcümle

Sahîfe Numerosu 16

makbûzunu tarafıma irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllisine mahmiye-i merkûmede Bâbîâlî civârında ânifü'z-zikr arzihâlcî dükkânında sâkin tebe'a-i devlet-i müşârün ileyhânın millet-i merkûmesinden ve mezkûr Garuşla karyesi ahâlîsinden Keşiş Artin mahdûmu Tatos veled-i Papas Artin

nâm kimesneyi tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile kabûlüne mevkûfen vekîl-i şer'î nasb ve ta'yîn eylediği zabt olundu. Fî 3 Cemâziye'l-âhir sene 302

Bende Mukırre-i mezbûre Zarman bint-i Dakis	Bende Mukırrenin şahsını mu'arrefe Tenbeküyan Kirkor	Bende Bu dahi mezbûrenin şahsını ta'rîf iden Papas Kirkor veled-i Serkis
---	---	---

İşbu parmak şahsı ber-vech-i muharrer Kirkor Efendiler taraflarından da mu'arrefe mezbûre Zarman tarafından vaz' olunduğunu tasdîk ideriz.

Bende Emir Alizâde Eğin kasabasının Sandıkbağı mahallesinden Es-Seyyid Ebubesir Sıdkı	Bende Ümenâ-yı şer'den Mehmed Nuri
--	--

33. Belge

Ma'müretülaziz vilâyet-i celîlesi dâhilinde Eğin kazâsı kurâsında Apçağa karyesi ahâlîsinden ve asâkir-i şâhâne Hassa Ordu-yı Humâyûnu Dârisi'nden Neşveşih Redif Mukaddem Taburu Kâtibi olup bundan akdem vefât iden Mehmed Efendi ibn-i Halil Efendi ibn-i Ali Ağa'nın verâseti pederi mezbûr Halil Efendi'ye munhasıra olduğu bin üç yüz bir senesi Muharremü'l-harâmının yirmi yedinci günü târihiyle muvarrah cânib-i şer'-i şerîfden tanzîm ve i'tâ buyurulan bir kıt'a isbât-ı verâsete i'lâm-ı şer'iyyesi mûcebince mütehakkık olmağla ebü'l-mezbûr Halil Efendi kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'de yine karye-i mezkûre ahâlîsinden İbrahim Edhem Ağa ibn-i Mustafa mahzarında bi'l-verâse takrîr-i kelâm idüp oğlum ve mûrisim müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Efendi'nin mârû'z-zikr Nevşehir kazâsında hîn-i vefâtında yanında mevcûd bilcümle tereke ve nakd-i mevcûdu ancak bana mevrûs olmağla oğlum müteveffâ-yı mezbûrun kâffe-i terekesini vâzî'ül-yed olanlardan ya'nî tabur-ı mezbûrda ve terâküm ma'âş ve ta'yinâtını dahi tabur-ı mezbûr sandığından ve yâhûd Der'aliyye'de Bâb-ı Seraskerî'den taleb ve da'vâ ve ahz u kabza

ve tarafıma irsâl ve teslîme ve îsâle ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile mezbûr Edhem Ağa'yı vekîl ve lede'l-hâce âharı tevkîle me'zûnen vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzîmesine edâya te'ahhüd ve ilzâm itemğîn mâ-vaka'a bi't-taleb zabt olundu. Fî 8 Cemâziye'l-âhir sene 302

Bende Mukır Halil bin Ali karye-i Apçağa Sarı Ali Ağazâde	Vekîl-i merkûm İbrahim Edhem sâkin-i karye-i mezbûr
---	--

34. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı mahallâtından Dörtyolağzı mahallesi sâkinelerinden olup senevî dört taksît ile dört bin iki yüz ve yine dört taksît ile bin fr fâizli iki kıt'a eshâma bâ-berât-ı şerif-i âlişân mutasarrıf olan Kençağazâde müteveffâ Mustafa Bey kerîmesi Hanife Hanım bin üç yüz senesi Şubatı ikinci günü târihiyle vefât idüp müteveffîye-i mezbûrenin sadrî kebîr oğulları Ahmed ve Mustafa Beyler kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde müteveffîye-i mezbûrenin medyûnu kazâ-i mezkûr ahâlîsinden Osman Ağa ibn-i Abdülhakim müvâcehesinde bizimle işbu hâzır-ı bi'l-meclis sağîr Ali Bey'den her birimiz müteveffîye-i mezbûrenin sadrî kebîr ve sağîr oğulları olup bundan akdem vefât iden pederimiz müteveffâ Mehmed Efendi İbnu'l-Hâc Ali'nin firâşından hâsıl ve zevcesi vâlidemiz müteveffîye-i mezbûreden mütevellid sadrî oğulları olmamızla verâseti bizimle sağîr-i mezbûr ile gâib-i ani'l-meclis vâlidesi Fatma binte Ebubekir'e munhasıra olup ve bizimle sağîr-i mezbûr ve ümm-i gâibe-i mezbûreden gayrî vârisi ve terekesine müstahak âharı olmayup ve maskat-ı re'slerimiz mahalle-i merkûme olmağla mûrisimiz vâlidemiz müteveffîye-i mezbûrenin hayâtında zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan yüz guruşu kable'l-ahz ve'l-istîfâ vefât itmekle meblağ-ı mezbûr bizimle sağîr-i mezbûr ve mezbûreye mevrûs olmağla meblağ-ı mezbûrdan bizim hisse-i irsiyyemize isâbet iden ile sağîr-i mezbûrun hissesi olan guruşu

Sahîfe Numerosu 17

bize teslîme medyûn-ı mezbûra kıbel-i şer‘den tenbîh olunmak bi'l-verâse murâdımdır deyü da‘vâ itdiklerinde ol dahi cevâbında müteveffîye-i mezbûreye hayâtında zimmetinde cihet-i merkûmeden ol mikdâr guruş deyni olduğunu tav‘an ıkrâr lâkin müdde‘iyân-ı mezbûrânın ber-vech-i muharrer verâset müdde‘âlarını inkar itmekle müdde‘iyân-ı mezbûrân ber-vech-i muharrer verâset müdde‘âlarını mahalle-i merkûme ahâlîsinden Alemdarzâde Mustafa Sabri Efendi İbnu'l-Hâc Ahmed Ağa ve Hazinedarzâde Mustafa Efendi İbnu'l-Hâc İsmail Ağa şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer‘î isbât eylediği zabt olundu. Fî 9 C sene 302

Bende Müdde‘î mezbûr Ahmed bin Mehmed Gençgazâde	Bende Müdde‘î merkûm Mustafa bin Mehmed Gençgazâde	Bende Medyûn-ı mezbûr Ömer	Bende Şâhid-i mûmâ ileyh Mustafa Sabri	Bende Şâhid-i mûmâ ileyh Es-Seyyid Mustafa
--	---	-------------------------------------	---	--

35. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı mahallâtından Enbiyabey mahallesi sâkinelerinden ve zâtı mahalle-i merkûme ahâlîsinden ...oğlu Mehmed Yaşar ibn-i Mehmed ve Orta Câmi‘-i şerîf mahallesi ahâlîsinden Muhzırzâde Ali Efendi ibn-i Mehmed ta‘rîfleriyle mu‘arrefe olan Fatma Hâtûn ibnet-i İsmail nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma‘kûd meclis-i şer‘-i münîrde takrîr-i kelâm idüp mârû'z-zikr Enbiyabey mahallesi ahâlîsinden olup hâlâ Der‘aliyye‘de bulunan Avâreoğlu Receb bin Mustafa nâm kimesne bundan akdem zevc-i dâhilim olup işbu târîh-i zabtdan bir sene mukaddem mahaall-i merkûmede mahzar-ı şuhûdda beni bâyinen tatlıkan itmişidi lâkin mezbûr Receb‘in firâşından hâsıl ve hîn-i tatlıkde batnımda mütebeyyen-i hilm olup târîh-i tatlıkden dört ay sonra vaz‘-ı haml ile benden mütevellid işbu hâzır-ı bi'l-meclis hâlâ bihakkı'l-hısâne hicr ü terbiyemde olan sekiz aylık sulbî sağîr oğlu Mustafa'nın nafakası babası üzerine olup ben fakîre ve mu‘assire olup sağîr-i mezbûr dahi nafakaya

muhtâc olmağla hâzır-ı sağîr-i mezbûrun nafaka ve kisve-bahâ ve sâir levâzım-ı zarûriyesi için babası gâib-i mezbûr Receb üzerine kıbel-i şer‘den kader-i kifâye nafaka farz ve takdîr olunmak matlûbumdur didikde mukırre-i mezbûre Fatma Hâtûn'un takrîr-i meşrûhu vâkı‘a mutâbık olup mezbûre Fatma gâib-i mezbûr Receb'in zevcesi olunduğu hâlde târîh-i mezkûrda mezbûr Receb dahi burada bulunduğ hâlde mezbûreyi ber-vech-i muharrer huzûrumuzda tatlık idüp Der‘aliyye'ye azîmet itmekle ba‘dehû işbu hâzır-ı meclis sağîr-i mezbûr Mustafa ve mezbûreden mütevellid olduğu ve sağîr-i mezbûr el-yevm altmış para nafaka ile ancak idâre ve nafaka olunacağını mahalle-i mezbûre ahâlisinden Mehmed Yaşar ibn-i Mehmed ve Affanoğlu Abdullah Ağa ibn-i Mustafa ve mezbûr Ali Efendi ibn-i Mehmed nâm kimesneler alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr itmeleriyle ol vecihle sağîr-i mezbûre işbu târîh-i zabtdan küll-i yevm babası üzerine altmış para nafaka ve kisve cânib-i şer‘den takrîr olundu. Fî 11 C sene 302

Bende Mukırre-i mezbûre Fatma	Bende Muhbir-i mezbûr Mehmed bin Mehmed	Bende Muhbir-i mezbûr Es-Seyyid Abdullah	Bende Muhbir-i mezbûr Ali Rıza
-------------------------------------	--	---	--------------------------------------

36. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Geşo karyesi ahâlisinden olup bundan akdem vefât iden Bekir Çavuş İbnu'l-Hâc Mustafa'nın verâseti ve zevce-i menkûha-i metrûkesi Hanife Hâtûn ibnet-i Mehmed Tahir ile sulbî kebîr oğlu İsmail ve sulbiye sağîre kızı Emine'ye inhisârından sonra verese-i mezbûrûndan ibnü'l-mezbûr İsmail kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma‘kûd meclis-i şer‘de yine karye-i mezkûre sâkinlerinden Arnavidoğlu Mustafa Efendi ibn-i Mehmed Tahir mahzarında takrîr-i kelâm idüp pederim ve mûrisim müteveffâ-yı mezbûrun terekesi cânib-i şer‘den tahrîr olunup i‘tâ buyurulan bir kıt‘a defter-i kassâm mantûkunca pederimi müteveffâ-yı mezbûrun defter-i kassâm-ı mezkûrda gösterildiği vecihle düyûn-ı müsbite ve akdem zuhûr itmekle tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan mikdâr-ı kâfi fûruhtuyla tesviye-i deyn olunmak iktizâ eylediğinden ben dahi şu günlerde Der‘aliyye'ye ideceğimden pederim müteveffâ-yı mezbûrun düyûn-ı müsbitenin tesviyesi zımında zevcesi vâlidem

mezbûre asâleten ve sağıre-i mezbûreye vasâyeten pederim müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden düyûnu tesviye ider mikdârı zevce-i Vasîyye-i mezbûre ile ma'an semen-i misliyle eşyâ ve emlâkinden âhara kat'iyen bey' ve temlîk ve teslîm ve kabz-ı semen ve bâ-re'y-i sâhib-i arz huzûr-ı şer'-i şerîfde ve meclis-i idâre -i kazâda hisse-i şâyı'amı takrîr ve semen-i makbûzdan defter-i kassâm-ı mezkûrda muharrer düyûnu ashâblarına te'diye ve îfâ ve teslîme ve defter-i mezkûrda muharrer düyûndan başka ba'dehû hâric-i ez-defter-i kassâm zuhûr iden düyûnundan hissese isâbet ideni dahi tesviye ve ibkâya ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakıf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyeye ile mezbûr Mustafa Efendi'yi vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini edâya ta'ahhüd ve iltizâm itmeğın tarafeynin ikrâr ve kabûlleri zabt olundu. Fî 22 C sene 302

Mukırrân-ı mezbûrân İsmail bin el-müteveffâ-yı mezbûr Bekir Çavuş sâkin-i karye-i mezbûr	Vekîl-i mezbûr Mustafa bin Mehmed Tahir
--	---

Bende

İbnü'l-mezbûr İsmail

İşbu takrîr ve parmak mezbûr İsmail'in olduğunu tasdîk ideriz.

Muhzır Mustafa	Hasan
-------------------	-------

Sahîfe Numerosu 18

Hüve

37. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğın kazâsı kurâsından Pegir karyesi ahâlisinden ve asâkir-i zabtiye süvârî neferâtından olup bundan akdem Ergani kazâsında vefât iden Mısırluoğlu el-Hâc Halil ibn-i Hasan bin Abdullah'ın zevcesi ve ber-vech-i âtî verâseti olduğunu iddi'â iden

yine karye-i mezkûrede sâkin zâtı karye-i mezkûrdan İbrahim Ağa ibn-i Hasan ve Hacı Ali ibn-i Hüseyin ta'rifleriyle mu'arrefe olan Fatma bint-i Hüseyin nâm hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'de müteveffâ-yı mezbûrun medyûnu kazâ-i mezkurdan Dört yolağzı mahallesinden Mustafa Ağa ibn-i Mehmed müvâcehesinde müteveffâ-yı mezbûrun sulbiye kebîre kızları zâtları mu'arrefeler Zahide ve Ümmügülsüm'den her biri hâzıra oldukları hâlde üzerine da'vâ idüp ben müteveffâ-yı mezbûrun zevce-i menkûha-i metrûkesi ve hâzırâtân-ı mezbûretân Zahide ve Ümmügülsüm ile işbu hâzır-ı bi'l-meclis Adülhakim ve Hasan nâm sağırândan her biri zevcim müteveffâ-yı mezbûrun firaşından hâsıllar ve benden mütevellidler sulbiye kebîre kızı ve sulbî sağır oğulları olup ol vecihle müteveffâ-yı mezbûrun verâseti benimle hazirûn-ı mezbûrûn ve hâlâ karye-i mezkûrda sâkine vâlidesi Fatma bint-i Mehmed'e munhasıra ve benimle anlardan gayrî vârisi ve terekesine müstahak âharı olmayup ve maskat-ı re'sleri karye-i mezkûre olmağla müteveffâ-yı mezbûr hayâtında medyûn-ı mezbûr zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan elli guruşu kable'l-ahz ve'l-istîfâ vefât itmekle meblağ-ı mezkûrdan benimle hâziretân-ı mezbûretân ve vasîleri olduğum evlâdlarım sağırân-ı mezbûrânın hisselerimize isâbet iden guruşu benimle haziretân-ı mezbûretâna edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûra tenbîh olunmak bi'l-asâle ve bi'l-vasâye evlâdlarım haziretân-ı mezbûretân ile ma'an da'vâ ettiklerinde ol dahi cevâbında müteveffâ-yı mezbûre hayâtında zimmetinde cihet-i merkûmden ol mikdâr guruş deyni olduğunu tav'an ikrâr lâkin müdde'îye-i mezbûrenin hâziretân-ı mezbûretân ile ma'an ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr idicek müdde'îye-i mezbûre ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını hâziretân-ı mezbûretân ile ma'an karye-i mezkûre ahâlîsinden mezbûrân İbrahim ve el-Hâc Ali Ağalar şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe isbât itmeğın mücebinece ba'de'l-hükm ve't-tebeyyün verese-i mezbûrûndan yine zevce-i Vasîyye-i mezbûre Fatma Hâtûn ve bintân-ı mezbûretân Zahide ve Ümmügülsümden her biri meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda takrîr-i kelâm idüp mûrisimiz zevce ve babamız ve vasîleri olduğum evlâdlarım sağırân-ı mezbûrânın babaları ve mûrislerimiz müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc Halil Ağa mârû'z-zıkr Ergani kasabasında hîn-i vefâtında yanında mevcûd kâffe-i terekesini müteveffâ-yı mezbûr Ma'muretülaziz vilâyeti zabtiye taburu efrâdından olduğu cihetle Ma'muretülaziz vilâyet-i celîlesinde tabur-ı mezkûr

sandığına nakl olmağla kâffe-i terekesini ve terâküm iden ma'âş ve ta'yînât ve sâiresine vâzî'ül-yed olanlardan sandık-i mezkûrdan bizim ve sağırân-ı mezbûrân hisselerimizi taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve makbûzunu taraflarımıza irsal ve teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakıf olduğu umûrun küllîsine hâlâ Ma'muretülaziz'de Zabtiye Alayı Kâtibi kazâ-i mezkûr ahâlîsinden el-Hâc Mehmed Sadık Efendi ibn-i İsmail ve bi'l-asâle ve bives taraflarımızdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile kabûlüne mevkûfe başka başka vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledik didiklerined takrîri zabt olundu. Fî 28 C sene 302

Bende Mukirre-i zevce-i Vasîyye-i mezbûre Fatma	Bende Mukurre-i bint-i mezbûre Zahide	Bende Mukurre-i bint-i mezbûre Ümmügülsüm	Bende Medyûn-ı mezbûr Bende-i Hüdâ Mustafa	Bende Şâhid-i mezbûr Es-Seyyid İbrahim	Bende Şâhid-i mezbûr El-Hâc Ali ...
--	---	---	---	--	---

38. Belge

Eğîn kazâsı kurâsında Apçağa karyesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Mehmed Ali ibn-i Musa'nın sulbiye sağıre kızı Emine'nin tesviye-i umûruna kıbel-i şer' den bâ-hüccet-i şer'iyeye vasî nasb olunan vâlidesi zâtı karyeden Tahir Efendi ibn-i Salim Efendi ve Abbas Ağa ibn-i Mustafa ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Ayşe Hâtûn ibnet-i Hacı Mustafa taraflarından husûs-ı âtî'l-beyâna da'vâya vekîl-i müseccell-i şer'îsi Bekir Efendi ibn-i Osman meclis-i şer' de karye ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Ahmed Ağa ibn-i Ahmed'in verâseti zevce-i metrûkesi Ayşe bint-i Mustafa ile sulbî sağır oğlu Mehmed ve sağıre kızı Nuriye'nin tesviye-i umûrlarına kezâlik bâ-hüccet-i şer'iyeye mensûb vasîleri dayıları Hüseyin Usta ibn-i Ahmed nâm kimesne müvâcehesinde müvekkilemin yedimde olup müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Ağa'nın imzâ ve hatemini hâvî fi gurra Zilka' de sene 297 senesi târihiyle muvarrah bir kıt'a sened mücebince müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Ağa târih-i mezkûrda müvekkilemin vasîsi olduğum evlâdım sağıre-i mezbûrenin mâlından ve müvekkilem yedinden

hayâtında iktirâz ve kabz ve umûruna sarfla istihlâk eylediği altı yüz guruş zimmetinde deyni olup meblağ-ı mezkûr mukâbelesinde târîh-i senedden bir sene hitâmında te'diye idemez isem kezâlik yedimde bulunan bir kıt'a tapu ilmühaberi nâtik olduğu üzere mezkûr Gemürgap karyesinde mutasarrıf olduğu ma'lûmü'l-hudûd bir kıt'a bâğçesinin rub' hissesini rehne vaz' ve teslîm idüp va'de-i mezkûrda meblağ-ı mezkûru te'diye idemeyüp fekk-i rehn mümkün olmayarak ba'dehû meblağ-ı mezkûru kable'l-edâ ve'l-îfâ vefât itmiş olmağla meblağ-ı mezkûru ve îcâb iden kîsesi altı guruş bir rub'dan 330 guruş ki cem'an 960 guruş vâzı'ü'l-yed olduğu müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Ağa'nın terekesinden almak üzere meblağ-ı mezkûru tarafıma edâ ve fekk-i rehn itmek üzere Vasîyy-i mezbûr Hüseyin'e kıbel-i şer'den tenbîh olunmak bi'l-vekâle murâdıdır deyü sened-i mezkûru ibrâzıyla da'vâ itdikde gibbe's-suâl ve'l-inkâr müdde'iyeye-i vasîyye-i mezbûre vekîli mezbûr Bekir Efendi ber-vech-i muharrer mazmûn-ı sened ve ber-minvâl-i muharrer müdde'âsını karye-i mezkûre ahâlîsinden Mehmed Tahir Efendi ibn-i Salim Efendi ve Abbas Ağa ibn-i Mustafa şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î isbât itmeğın zabt olundu. Fî 7 Reces sene 302

Defter-i kassâm derc olunmuştur.

Bende Müvekkile-i Vasîyye-i mezbûre Ayşe	Bende Vekîl-i mezbûr Bekir Efendi	Bende Müdde'â aleyh Vasîyy-i mezbûr Ustah Hüseyin	Bende Şâhid-i mûmâ ileyh Es-Seyyid Mehmed Tahir	Bende Şâhid-i mezbûr Mustafa ...
--	--	---	---	---

Vasîyy-i mezbûre tahlîf olunduğu.

Sahîfe Numerosu 19

39. Belge

Eğın kazâsı mahallâtından Bâğçe mahallesi ahâlîsinden Katırcı esnâfından İsmail Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde kazâ-i mezkûrun Enbiyabey mahallesi sâkinelerinden mezbûr İsmail'in ber-vech-i âtî zevce-i menkûhası olduğunu mukırre ve mute'arrife olan Fatma Hâtûn

ibnet-i Ahmed tarafından husûs-ı âtide vekâlet-i âmme ile vekîl-i müseccel-i şer'îsi Apçağa karyesi ahâlîsinden Muhtar Bekir Efendi ibn-i Osman müvâcehesinde hâlâ zevcem müvekkile-i mezbûre Fatma Hâtûn gâib-i ani'l-meclis mezkûr Enbiyabey mahallesi ahâlîsinden Affanoğlu Abdullah ibn-i ... bundan akdem taht-ı nikâhında iken geçen bin üç yüz bir senesi mâh-ı Cümâdü'l-ûlânın on sekizinci gününe müsâdif sene-i Rûmiye fi 3 Mart sene 1300 târihinde bidâyet mahkemesinde istintâk odasında hîn-i istintâkında müstantık Mustafa Efendi ve mu'âvini Bekir Efendi huzûrunda ben zevcem mezbûre Fatma'yı tatlık itdim deyü ikrâr ve bunu mezbûr Enbiyabey mahallesi ihtiyâr meclisi tarafında mevrûd bir kıt'a ilmühaberde dahi ihbâr ve iş'âr olunmuş ve muahharan dahi yine târih-i mezkûrda Kehrîzâde Karabey ve Muhzır Mustafa Ağa ve Hamamcı Mevlûd ve Erikli İbrahim nâm kimesnelere dahi ber-vech-i muharrer zevcem mezbûre Fatma'yı tatlık eyledim deyü ikrâr idüp mezbûre Fatma Hâtûn mezbûr Abdullah'ın mutallakası olduğu hâlde târih-i tatlıktan altı ay sonra mezbûre Fatma'yı mezkûr Bâğçe mahallesinde zevcem müvekkile-i mezbûrenin dayısı Kehrîoğlu Mehmed Ağa ve Muharrem mahdûmu Halil ve Bâğçeli Yalancı Hasan oğlu Abdullah ve Bâğçeli Osman Efendi ve amûcemoğlu Bekir nâm kimesneler huzûrlarında üç yüz bir guruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle Maden kazâsı kurâsından Hoca Süleyman Efendi ma'rifetiyle mezbûre nefsinî bana tezvîc ben dahi tezevvüc ve kabûl idüp bu vecihle mahzar-ı şuhûdda akd-i nikâh idüp ol vecihle müvekkile-i mezbûre Fatma Hâtûn meblağ-ı mezbûr 301 guruş mehr-i müeccel ile hâlâ zevce-i menkûham olmuş iken mârû'z-zikr Enbiyabey mahallesi ahâlîsi taraflarından gûyâ mezbûre taht-ı nikâhında olmayup fuzûlî hânesine gidüp geldiğimden bahisle da'vâda bulunmuş olduklarından bâlâ-yı mazbatada muharrerü'l-esâmî müslimînden husûs-ı müdde'â lede's-suâl mezbûre taht-ı nikâhında olduğuna ve hâlâ zevcem bulunduğuna dâir cânib-i şer'-i şerîfden yedime bir kıt'a i'lâm-ı şer'înin i'tâsıyla mahalle-i mezbûre ahâlîsinin fuzûlî ta'arruzlarının men'î murâdıdır didikde vekîl-i mezbûr Bekir Efendi dahi müvekkilesi mezbûre Fatma Hâtûn'a izâfetle mukırr-ı mezbûr İsmail'in ber-minvâl-i muharrer takrîr-i meşrûhunu ya'nî târih-i mezkûrda mutallakım olup ber-vech-i muharrer ba'dehû mahzar-ı şuhûdda meblağ-ı mezkûr 301 guruş mehr-i müeccel ile mezbûr İsmail'in hâlâ taht-ı nikâhında zevcesi bulunduğunu bi'l-vekâle tasdîk ve sâlifü'z-zikr târih-i mezkûrda müvekkile-i mezbûrenin zevc-i sâbıkı gâib-i

mezbûr Abdullah mezbûre Fatma Hâtûn'u tatlık eylediği ikrârını mûmâ ileyh Mustafa Efendi İbnu'l-Hâc Ahmed Ağa ve Bekir Efendi ibni Salih ve mezbûrûn Karabey ve Muhzır Mustafa Ağa dahi ve Hamamcı Mevlûd bin Osman ve İbrahim bin Mustafa'dan her biri alâ tarîki's-şehâde ihbâr itmeleriyle ve sâniyen dahi mezbûre Fatma'nın müdde'î mezbûr İsmail'e ber-vech-i muharrer huzûrlarında akd-i nikâh olduğunu dahi mezbûrûn Kehîrzâde Mehmed Ağa ve Halil bin Muharrem ve Abdullah'dan her biri dahi kezâlik alâ tarîki's-şehâde ihbâr itmeleriyle Mecelle'nin 1717'nci mâddesine tatbîkan şahidûn-ı mezbûrûn tezkiyeleriyle lede'l-havâle işbu zey-i zabt cümlesine temhîr itdirildi. Fî 8 Receb sene 302

Bende Müdde'î mukırr-i mezbûr İsmail	Bende Vekîl-i mezbûr Bekir Efendi	Bende Mûmâ ileyh Mustafa Efendi	Bende Mûmâ ileyh Bekir Efendi	Bede Muhzır Mustafa	Bende Karabey
Bende İbrahim	Bende Mezbûr Halil bin Mehmed	...	...		

Şahidûn-ı mezbûrûn lede't-tezkiye adl ve makbûlü's-şehâde idükleri inde's-şer' zâhir ve mütehakkık olduğu işbu mahalle şerh verildi. Fî 8 Receb sene 302

Zeyd nâmında şuhûd mahzarında nefsimi bana yirmi beş guruşa bey' eyle didikde Hind dahi nefsimi sana yirmi beş guruşa bey' itdim deyüp Zeyd dahi kabûl itdim dise Hind Zeyd'in menkûhası olmuş olur mu el-cevâb olur deyü Fetevâ-yı Abdurrahim'in yüz elli ikinci sahîfe numarasında mestûr ve muharrerdir. Nazar buyurula.

Ber-mûceb-i fetvâ-yı şerîfe bu sûretde akd-i mezbûrun sıhhatine hükm şod. Fî 8 Receb sene 302

Sahîfe Numerosu 20

40. Belge

Eğîn kazâsı mahallâtından Ulyâ mahallesi sâkinelerinden olup zâtı er karındaşı Bekir bin Mehmed Sadık ve Ömer bin Osman ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Fatma bint-i el-mezbûr Mehmed Sadık tarafından zikri âtî nafaka ve mehr-i müeccel ve sâiresi zevc-i mutallakı âti'l-ism Mehmed'den taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve lede'l-hâce sulh ve ibrâya ve husûs-ı mezkûrlar mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafından vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile vekîl-i müsecceli yine mahalle-i merkûm ahâlîsinden Hacı Alizâde Osman Efendi İbnu'l-Hâc Ali nâm kimesne kasaba-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'de yine mahalle-i merkûm ahâlîsinden Çilingiroğlu Mehmed bin Mustafa tarafından husûs-ı âtîde husûmet ve cevâba sulh ve ibrâya vekâlet-i âmme ile vekîl-i müsecceli Apçağa karyeli Hüseyin Efendi ibn-i Osman müvâcehesinde müvekkilem mezbûre Fatma Hâtûn bundan akdem beş yüz guruş mehr-i müeccel ile müvekkil-i mezbûr Mehmed'in zevce-i menkûhası olup akdemce fi 3 C sene 302 târihiyle müvekkilem mezbûre Fatma'yı bâyinen tatlık idüp zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdün aleyh olan meblağ-ı mezkûr 501 guruş mehr-i müeccel ile nafaka-i iddet-i ma'lûmesini ve fi 10 Rebî'ü'l-âhir sene 302 târihiyle müvekkilem mezbûrenin yedinde bulunan bir kıt'a nafaka hüccet-i şer'iyyesi mûcebince târih-i hüccetden işbu târih-i tatlıka gelince elli üç günlük ikişer guruşdan yüz altı guruş ve mecmû'u bin on üç guruş kıymetli on dokuz adet Gâzî ve iki adet çiçeklü Gâzî altunu ve bir sîm kutu ve bir altun yüzük ve bir gümüş ayna ve on iki ... ve iki müsta'mel ... entârî ve bir hırka ve iki iç donu ve on iki adet uçkur ve on üç adet çevre ve on adet yazma yemeni ve on beş tekye ve iki bohca ve iki adî bohca ve sekiz gömlek ve sekiz bez don ve yarım kıyye iplik ve beş çift çorab ve nişân yağlığı ve bir ... makremesi müvekkilem mezbûrenin mâlı olup mezkur on dokuz adet yirmilik altunun on dört adedini ve mezbûr Mehmed'in babası gâib-i ani'l-meclis mezbûr Mustafa müvekkilem mezbûreden istikrâz idüp bâkî mârû'l-beyân altunlar ve eşyâ 667 guruş kıymetlü müvekkil-i mezbûr Mehmed ahz idüp hâlâ zimmetinde olmağla sâlifü'l-beyân mehr meblağ-ı mezkûr ve nafaka-i iddet-i ma'lûme ve cihet-i mezkûr mûcebince meblağ-ı mezkûr ile sâlifü'l-beyân altun ve eşyalar mevcûd ise

aynen müstehlek ise kıymetleri olan meblağ-ı mezkûru müvekkilem için bana teslîme müvekkil-i mezbûr Mehmed'e izâfetle vekîl-i mezbûr Hüseyin Efendi'ye kıbel-i şer' den tenbîh olunmak bi'l-vekâle murâdıdır deyü da'vâ itdikde gibbe's-suâl vekîl-i mezbûr Hüseyin Efendi cevâbında müvekkile-i mezbûre Fatma Hâtûn müvekkilim mezbûr Mehmed'in bundan akdem üç yüz guruş mehir ile taht-ı nikâhına olup fi 27 Rebî'ü'l-evvel sene 302 târihiyle müvekkile-i mezbûru tatlık idüp müvekkile-i mezbûre müvekkilim mezbûr Mehmed'in mutallakası olmağla ol vecihle müvekkilim mezbûrun müvekkile-i mezbûreye zimmetinde 301 guruş mehr-i müeccel deyni olup nafaka-i iddeti dahi şer'an lâzım gelen mikdârı yevmiye kaç guruş takdîr olunur ise te'diyesine müvekkilim ilzâm olunup ve matlûb olunan elli üç günlük nafakadan meblağ-ı mezkûr yüz altı guruş dahi müvekkilem mezbûr Mehmed zevcesi müvekkile-i mezbûreyi târîh-i mezkûrda ya'nî 27 Rebî'ü'l-evvel sene 302 târihinde tatlık eylediğinden nafaka takdîr olunmuş olduğundan şer'an lâzım geleceği ve müvekkile-i mezbûre Fatma Hâtûn yine mezkûr fi 27 Rebî'ü'l-evvel sene 302 târihinde müvekkilem mezbûr dahi diyârı âhârda bulunduğu hâlde kâffe-i eşyâsını alup müvekkilem mezbûr Mehmed'in hânesinde çıkup gitmiş olduğundan ol vecihle mârû'l-beyân eşyâ ve altundan müvekkim yed ve zimmetinde bir nesna hakkı alacağı yokdur deyü bi'l-vekâle eşyâ ve altunu muharrereyi inkâr idecek tarafeynin takrîrler zabt olundu. Fî 17 Receb sene 302

Bende Müvekkil-i mezbûre Fatma	Bende Vekîl-i müdde'î mezbûr Osman Nuri	Bende Müvekkil-i müdde'â aleyh ...	Bende Müvekkil-i müdde'â aleyh mezbûr Hüseyin
--------------------------------------	--	---	---

Müvekkil-i müdde'a aleyh mezbûr Mehmed mehr-i müeccel için dört yüz guruş olduğunu ıkrâr idüp alâ mücebi ıkrâr meblağ-ı mezkûr ile mezbûr Mehmed ilzam olundğu müdde'î vekîl-i mezbûr Osman Efendi dahi kabul eylediği nafaka-i iddet dahi beher yevm kırkar para ve doksan bir guruş üzerine tarafeynde her biri bi't-terâzî kabûl ve râzî oldukları. Fî 19 Şevvâl sene 302

Bende	Bende	Vekîl
-------	-------	-------

Vekîl-i müdde'î ...	Vekîl-i müdde'a aleyh ...	Hüseyin Avni
------------------------	------------------------------	--------------

Bâ-hüccet-i şer'îyye farz ve takdîr olunan nafaka hakkında müvekkilim Mehmed'e ... târîhinden bir mâh kadar ikâme-i ... bi'l-vekâle iderim deyü ta'ahhüd ve'l-mehl olunudğu fi 12 zâ sene 302

Vekîl Hüseyin

Î'lâmı yazılmışdır beyân

41. Belge Hüccet müsveddesi kaleme alına

Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Geşo karyesi ahâlîsinden el-Hâc Salihzâde Salih Efendi ibn-i müteveffâ el-Hâc Ömer Efendi nâm kimesne kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde yine karye-i mezkûrede sâkinler zâtları karye-i mezkûr ahâlîsinden Abdi Efendi İbnu'l-Hâc Feyzullah ve Mehmed Efendi İbnu'l-Hâc Osman ta'rîfleriyle mu'arrefe olan zevcesi Ümmügülsüm ibnet-i Mehmed Tahir ve liebeveyn kız karındaşı Fatma Hâtûn ibnet-i müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc Ömer nâm hâtûnlardan her biri hâzıra oldukları hâlde takrîr-i kelâm idüp Nezâret-i Evkâf-ı Humâyûn-ı Mülûkâne'ye mülhak evkâfdan Ayasofya-i Kebîr Vakf-ı Şerîfi musakkafâtından mahmiye-i İstanbul'da Okcularbaşı nâm mahalde kâin tahtında bir bâb bodrum ve fevkinde üç bâb oda ve bir sofa ve arka tarafında bir kıt'a bâğçeyi müştemil 65 ve 67 numarolar ile murakkam iki bâb kunduracı dükkânları mülkleriyle derûnlarında mevcûd beyne'l-esnâf gedik ta'bîr olunur âlât-ı lâzîme-i ma'lûmeleri beheri yüz yirmi akçeden cem'an iki yüz kırk akçe i'tibâriyle nisf hisse-i şâyı'ası ya'nî yüz yirmi akçesi âharın nisf-ı dîger mülk ve gedik yüz yirmi akçe hisse-i şâyı'asından elli beş akçe hisse-i şâyı'ası pederim müteveffâ-yı mezbûrdan intikâlen ve şîrâen bâ-temessük-i mütevellî benim ve kırk akçe hisse-i şâyı'ası kız karındaşım hâzıra-i mezbûr Ayşe Hâtûn'un ve on beş akçe hisse-i şâyı'ası dahi zevcem hâzıra-i mezbûre Ümmügülsüm Hâtûn'un ve on akçesi dahi gâib-i ani'l-meclis Mustafa nâm kimesneni bâ-temessük-i mütevellî intikâlen ve şîrâen bâ-temessükât-ı mütevellî taht-ı

tasarruflarımızda olup ben marüzzikr müştemilâtıyla iki bâb kunduracı dükkânları nısf mülk ve gediğinden ber-vech-i muharrer ve ber-i'tibâr-ı merkûm mutasarrıf olduğum elli beş akçe hisse-i şâyı'amdan dîger kız karındaşım Fatma Hâtûn'dan teferrûğan mutasarrıf olduğum on beş akçenin on akçe hisse-i şâyı'amı kazâ-i mezkûrun nefsi-i kasabası mahallâtından Kilise-yi Süflâ mahallesi ahâlîsinden ve tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve mu'teberân-ı sarrâfândan Danzikiyan işbu hâzır-ı bi'l-meclis serkiz Efendi ibn-i Agop nâm kimesnenin bundan akdem mâlından ve yedinden bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûruna sarfla istihlâk eylediğim yetmiş aded Lira-yı Osmânî mukâbelesinde ve zevcem hâzıra-i mezbûre Ümmügülsüm Hâtûn dahi ber-vech-i muharrer ve ber-ihdiyâr merkûm mutasarrıfa olduğu mülk ve gedik on beş akçe hisse-i şâyı'asını dahi yine hâzırûn-ı mezbûrûn Serkiz Efendi'nin bundan akdem mâlından ve yedinden bedel nâmıyla ahz u kabz ve umûruna sarfla istihlâk eylediği yüz beş aded Liray-ı Osmânî

Sahife Numerosu 21

mukâbelesinde ve yine kız karındaşım hâzıra-i mezbûre Ayşe Hanım'ın dahi ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğu kırk akçeden on beş akçe hisse-i şâyı'asını kezâlik hâzır-ı merkûm Serkiz Efendi'nin akdem mâlından ve yedinden bedel nâmıyla ahz u kabz umûruna sarfla istihlâk eylediği yüz beş aded Lira-yı Osmânî mukâbelesinde cem'an iki yüz seksen aded Lira-yı Osmânî mukâbelesinde hâzır-ı mezbûr Serkiz Efendi'ye hâzırâtan-ı mezbûretân Ümmügülsüm ve Ayşe hâtûnlar ile ma'an başka ferâğ ve tefvîz itmimizle ol dahi teferruğ ve tefevvuz ve kabûl itmekle mahallinde huzûr-ı şer'-i şerîfde bâ-re'y-i mütevellî ferâğ-ı mezkûru başka başka mezbûr Serkiz Efendi üzerine takarrür ve mu'âmele-i lâzimesini icrâ ve iktizâ iden temessükâtını hâzır-ı mezbûr Serkiz Efendi ismine tanzîm ve i'tâyâ ve husûs-ı mezkûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine zevcem ve kız karındaşım hâziretân-ı mezbûretân Ümmügülsüm ve Ayşe hâtûnlar ile ma'an tarafımızdan karye-i mezkûr ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de Parmakkapu'da sâkin balmumu esnâfından Mehmed Ali Efendi İbnu'l-Hâc Hasan Ağa'yı vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile kabûlüne mevkûfe başka başka vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledikde hâziretân-ı mezbûretân Ümmügülsüm ve Ayşe hâtûnlar ile hâzır-ı mezbûr Serkiz Efendi'den her biri dahi mezbûr Salih

Efendi'yi sâdır olan cemî'-i kelimât-ı meşrûhasında vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk eylediklerinde tarafeynin ıkrâr ve tasdîkleri zabt olundu. Fî 19 Receb sene 302

Bende Mukırr-ı mezbûr Salih Efendi oğlu el-Hâc Ömer sâkin-i karye-i Geşo	Bende Hâzıra-i mezbûre Ümmügülsüm	Bende Hâzıra-i mezbûre Ayşe	Bende Hâzır-ı mezbûr Serkiz Efendi
---	---	-----------------------------------	--

İşbu zayl-i zabtda muharrer imzâsı tahtında bulunan memhûr mukırr-ı mezbûr Salih Efendi'nin zât mührü ve hâziretân-ı mezbûretân Ümmügülsüm ve Ayşe'nin imzâları tahtlarında olan parmakları mezbûretânın olup zâtlarını dahi mu'arrefe olduğumuz hâlde işbu zeyl-i zabt tarafımızdan tasdîk kılındı. Fî 19 Receb sene 302

Bende Karye-i mezkûre ahâlîsinden Hacı Feyzullahzâde Abdullah	Bende Muhtâr-ı karye Mehmed Efendi
---	---------------------------------------

42. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğîn kazâsı kurâsından Hefdar karyesi ahâlîsinden olup yedinde bulunan bir kıt'a ilmühaber ile ber-vech-i âtî vekâlet iddi'â iden İbrahim Efendi ibn-i Ömer kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde yine karye-i mezkûre ahâlîsinden Tataroğulları Halil bin Mehmed ve İbrahim tarafından zikri âtî ferâğı tasdîka vekîlleri babaları Hayrullah Ağa ibn-i Ömer müvâcehesinde karye-i mezkûre ahâlîsinden Küçük Ağaoğlu Molla İbrahim ibn-i Ali nâm kimesne karye-i mezkûrede Gültarlası nâm mahalde vâki' bâ-tapu mutasarrıf olduğu tarafları Kül Ağa ve Ömer Ağa ve çay ve Ahmed Efendi tarlaları ile mahdûd tahmînen iki ölçek tohum isti'âb ider bir kıt'a tarlasını bin altı yüz guruş semen-i medfû' ve makbûz mukâbelesinde mezbûrûn Halil ve Mehmed ve İbrahim nâm kimesneler fâriğ olup ferâğ-ı mezkûru meclis-i idâre-i kazâda sâhib-i arz huzûrunda takrîr ve mu'âmelsini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine tarafından vekâlet-i mutlaka ile beni

vekîl eylemişdir deyü ber-vech-i muharrer vekâlet müdde'âsını Erdos karyesi ahâlisinden İbrahim Efendi ibn-i İsmail ve Hüseyin Ağa ibn-i Ahmed nâm kimesneler şêhâdetleriyle mahzar-i hasm-ı câhidde isbât itemğim zabt olundu. Fî 19 Receb sene 302

Bende Fâriğ-i vekîl-i mezbûr İbrahim Efendi	Bende Vekîl-i mefrûğün leh mezbûr	Bende Şâhid-i mezbûr İbrahim Efendi	Bende Şâhid-i mezbûr Hüseyin Ağa
--	---	---	--

Şâhidân-ı mezbûrân tezkiyeye havâle

Şâhidân-ı mezbûrân âdil ve makbûlü'ş-şehâde idükleri karye-i mezkûre imâmı Mustafa Efendi ibn-i Ali ve muhtârı Ahmed Ağa ibn-i Mustafa'dan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehû mezbûrân ile mahkeme-i bidâyet a'zâsından Mustafa Efendi ve kâtib-i sâni Mehmed Yaşar Efendi ve Muhzır Mustafa Ağa ve mübâşir Numan Ağa'dan dahi alenen lede't-tezkiye zâhir olup mücebince vekîl-i mezbûr İbrahim Efendi'nin ber-vech-i muharrer vekâletine hükm-i şer'î lâhık olduğu. Fî 19 Receb sene 302

Bende Mûmâ ileyh Mustafa	Bende Mûmâ ileyh ...	Bende Mezbûr ...	Bende Mezbûr Ömer
--------------------------------	----------------------------	------------------------	-------------------------

Sahîfe Numerosu 22

43. Belge

Eğın kazâsı kurâsında Geşo karyesi sâkinelerinden iken bundan akdem vefât iden Hatice Hanım ibnet-i Mehmed Necib Efendi İbnu'l-Hâc Hasan Ağa'nın sadrî kebîr oğlu ve ber-vech-i âtî vârisi olduğunu iddi'â iden yine karye-i mezkûrede sâkin Süleyman Efendi ibn-i Ahmed Efendi kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd

meclis-i şer‘-i münîrde müteveffiyeye-i mezbûrenin medyûnu kazâ-i mezkûr mahallâtından Dört yolağzı mahallesi ahâlîsinden Müezzinzâde Mustafa Ağa ibn-i Mehmed müvâcehesinde benimle işbu hâzırân-ı bi'l-meclis Abdürrahim ve Mehmed Rıfat nâm sağırândan her birimiz vâlidemiz müteveffiyeye-i mezbûrenin zevci babamız akdem vefât iden mezbûr Ahmed Efendi ibn-i Hacı Ömer Efendi'nin firâşından hâsıl ve zevce-i menkûhası vâlidemiz müteveffiyeye-i mezbûre Hatice'den mütevellid sadrî kebir ve sağır oğulları olmamızla vâlidemiz müteveffiyeye-i mezbûrenin benimle sağırân-ı mezbûrândan gayrî vârisi ve terekesine müstahak âharı olmayup verâseti bize munhasıradır ve maskat-ı re'slerimiz mezkûr Geşo karyesi olmağla vâlidemiz müteveffiyeye-i mezbûrenin hayâtında medyûn-ı mezbûr zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan yüz guruşu kabe'l-ahz ve'l-istifâ vefât itmekle meblağ-ı mezbûr mes'el-i mîrâsımız vechile benimle bâ-hüccet-i şer‘iyye vasîleri olduğum hâzırân-ı mezbûrâna mevrûs olmağla meblağ-ı mezkûru asâleten ve vesâyeten hâlâ bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûra kıbel-i şer‘den tenbîh olunmak bi'l-asâle ve bi'l-vasâye ve bi'l-verâse murâdımdır diye da‘vâ itdikde ol dahi cevâbında müteveffiyeye-i mezbûre Hatice Hanım'a hayâtında zimmetinde cihet-i merkûmeden ol mikdâr guruş deyni olduğunu tav‘an ıkrâr lâkin müdde‘î asîl ve Vasîyy-i mezbûr Süleyman Efendi'nin ber-vech-i muharrer verâset müdde‘âsını inkar idicek müdde‘î Vasîyy-i mezbûr Süleyman Efendi ber-vech-i muharrer eylediği verâset müdde‘âsını karye-i mezkûre ahâlîsinden Ali Bey İbnu'l-Hâc Hasan Ağa ve Abdi Efendi İbnu'l-Hâc Feyzullah şehadetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer‘î isbât itmekle şâhidân-ı mezbûrân tezkîyeye lede'l-havâle zabt olundu. Fî 18 Şa‘bân sene 302

Bende Müdâhale ibn-i asîl ve Vasîyy-i mezbûr Süleyman bin Ahmed sâkin-i karye-i mezbûr	Bende Müdde‘î mebur Mustafa bin Mehmed sâkin-i mahalle-i mezbûr	Bende Şâhid-i mûmâ ileyh Mehmed Ali	Bende Şâhid-i mezbûr Abdullah
---	---	--	-------------------------------------

44. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Vasîyy-i mezbûr meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda bi'l-asâle ve bi'l-vasâye ve bi'l-verâse takrîr-i kelâm idüp Der'aliyye'de Parmakkapu'da Okcularbaşı'nda kâin 61 numero ile mukaddem kassâb hâlâ kunduruca dükkânı mülk gediği dört hisse i'tibâriyle üç hisse-i şâyı'ası ve yine Parmakkapu'da kâin 30 numero ile murakkam mukaddem balmumcu ve el-yevm gömlekcî dükkânı ve yine mahalle-i mezkûrda Lekeci sokağında kâin beş numarolu bir bâb kassâb dükkânı ve Hekimoğlualipaşa'da 163 numero ile murakkam bir bâb kassâb dükkânı ve Avretpazarı'nda 81 numarolu bir bâb mukaddem kassâb el-yevm kürkcü dükkânı ve Mercan nâm mahalde 48 numarolu mukaddem kassâb ve el-yevm köselecî dükkânı ve Hatabkapusu nâm mahalde kâin yetmiş yedi numero ile murakkam mukaddem kassâb ve el-yevm terzi dükkânı ve Hasanpaşa cânibinde Tahtânî'de 13 numero ile bir bâb odanın mülk gedik ve dört hisse i'tibâriyle birer hisse-i şâyı'aları ve yine Parmakkapu'da kâin 32 numero ile mukaddem balmumcu ve el-yevm haffâf dükkânı ve mahalle-i mezkûrda 30 numarolu bir bâb balmumcu dükkânı ve Bodrum Hân'ında tahtânîde 52 numero ile murakkam bir oda yine Hân-ı mezkûrda tahtânîde 53 numero ile murakkam bir bâb câmekânın dahi sekiz hisse i'tibâriyle bir hisse-i şâyı'aları vâlidemiz müteveffîye-i mezbûrenin hayâtında ile'l-vefât her biri bâtemessükât-ı mütevellî taht-ı tasarrufunda olup ba'de vefâtihî mârû'z-zikr on dört kıt'a akarâtdan ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğu hisse-i şâyı'a-i mezkûreler üçer hisse i'tibâriyle bir hisse-i şâyı'ası bana ve bir hisse-i şâyı'aları dahi evlâdları vasîleri olduğum er karındaşlarım sağîrân-ı mezbûrâna hasebü'l-âde intikâl itmekle mahallinde re'y-i mütevellîyle usûli vecihle intikâlimiz benimle sağîrân-ı mezbûrân üzerimize seviyyen icrâ ve temessükât-ı lâzımelerini ahz u kabz ve ba'de'l-intikâl sağîrân-ı mezbûrân ile hisse-i şâyı'alarımızı terâküm iden îcâr bedellerini müste'cirândan taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve hisse-i mezkûremizin bundan böyle talîblerine müştereklerimizle ma'a bedel-i misilleriyle îcâr ve teslîm ve kabz-ı îcâra ve bi'l-cümle makbûzunu tarafıma irsâl ve isâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûrun mütevakıf olduğu umûrun küllîsine karye-i mezkûre ahâlîsinden olup hâlâ Der'aliyye'de Parmakkapu'da sâkin balmumcu esnâfından Küçük el-Hâc Hasan Ağazâde Mehmed Ali Efendi ibn-i el-mezbûr el-Hâc Hasan Ağay'ı vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile

asâleten ve vesâyeten taramından kabûlüne mevkûfe ve lede'l-hâce âharı tevkile me'zûnen vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim didikde iktizâ eden hüccet-i şer'iiyesi tanzîm olunmak üzere zabt olundu. Fî 18 Şa'bân sene 302

İbn-i Vasîyy-i mezbûr

Süleyman bin Ahmed Efendi

	Guruş
Harc-1 hüccet	40
Varaka	10.5
Kaydiye	20
Harc-1 mütûn	25
	—
	95 20
... kâğıd bahâ	10.5
	—
	85

Şuhûdü'l-hâl

Karyeden Ali Bey İbnu'l-HâcHasan Ağa	Abdî Efendi ibn-i Hacı Feyzullah	Ömer Efendi ibn-i Mehmed Müezzinzâde Osman
--------------------------------------	----------------------------------	--

Sahîfe Numerosu 23

45. Belge Mestûresi ve hüccet müsveddesi serî'an kaleme alına

Müsveddesi bi't-tanzîm tahrîr şod.

Ma'muretülaziz vilâyet-i celîlesi dâhilinde Eğin kazâsı kurâsından Likoylu karyesi ahâlîsinden olup Der'aliyye'de Hekimoğlualipaşa mahallesinde kassâb esnâfından iken bundan akdem vefât iden Gemicioğlu Hasan ibn-i Mustafa bin Hacı Osman'nın medyûnu Eğin kazâsı mahallâtından Dörtyoğazı mahallesi ahâlîsinden Müezzinzâde

Mustafa Ağa ibn-i Mehmed müvâcehesinde ber-vech-i âtî verâset iddi'â iden müteveffâ-yı mezbûrun zevce-i menkûha-i metrûkesi Fatma binti Ömer ve sulbiye kebîr oğlu olup Der'aliyye'de sâkin gâib-i ani'l-beled Ali ve hâlâ karye-i mezkûrede sâkin sulbî saġîr oğlu Şakir müteveffâ-yı mezbûrun firâşından hâsıl ve benden mütevellidler sulbî kebîr ve saġîr oġulları müteveffâ-yı verâseti benimle gâib-i mezbûr Ali ve saġîr-i mezbûr Şakir'e munhasıra olup benimle onlardan mâ'adâ terekesine müstahak âharı olmayup müteveffâ-yı mezbûrun medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan guruş benim ile evlâdalrım gâib ve hâzır-ı mezbûrlara mûris olmaġla meblaġ-ı mezkûrun benim ile evlâdlarım gâib ve Vasîyyesi olduġum hâzır-ı mezbûrlara i'tâ itmesi husûsunun medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya bi'l-asâle ve bi'l-vasâye kibel-i şer'den tenbîh olunmak murâdımdır deyü ba'de'd-da'vâ ve'l-istintâk ol dahi cevâbında müteveffâ-yı mezbûra zimmetinde cihet-i mezkûrdan ol mikdâr guruş borcu olduġunu ıkrâr lâkin müdde'iyeye-i mezbûre ile gâib ve hâzır Ali hâzır-ı saġîr mezbûr Şakir'in verâset müdde'âlarını inkâr idecek müdde'iyeye-i mezbûreden ber-vech-i meşrûh verâset müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda karye-i mezkûre ahâlîsinden Gürcüoġlu Mehmed Ağa ibn-i Halil ve Kara Ahmedoġlu Mehmed Ağa ibn-i Ahmed şehâdetleriyle ber-nehc-i şer'î ba'de'l-ısbât ve't-tenbîh.

Verese-i mezbûrûndan zevce-i mezbûre Fatma Hatun bi'l-asâle ve bi'l-vasâye meclisi ma'kûd-ı mezkûrda oġlu saġîr Şakir hâzır olduġu hâlde bi'l-asâle ve bi'l-vasâye takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüp müteveffâ-yı mezbûrun Der'aliyye'de hîn-i vefâtında yanında mevcûd bi'l-cümle terekesini cânib-i beytûlmâlden ahz u kabz olunup mevcûd bulunan tereke-i mezkûrû Der'aliyye'de huzûr-ı şer'-i şerîfde talep ve da'vâ birle ahz u kabza ve bilcümle makbûzâtını benimle oġlum ve vasîsi olduġum oġlum hâzır-ı mezkûr Şakir'e îsâl ve irsâle ve mütevakkıf olduġu umûrun küllîsini rü'yete ve tesviye itmek üzere bi'l-asâle ve bi'l-vasâye tarafımdan hâlâ Der'aliyye'de Aksaray'da Karkolhâne karşusunda sâkin kassâb esnâfından ve karye-i mezkûre ahâlîsinden Hacı Osmanoġlu Mehmed ibn-i Osman Ağa'yı vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile taraflarımızdan kabûlüne mevkâfe vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim takrîri zabt olundu. Fî 27 Şa'bân sene 302

Mukırre-ei mezbûre Fatma	Hâzır-1 mezbûr Şakir	Medyûn-1 mezbûr Bende-i Hüdâ Mustafa	Şâhid Aziz	Şâhid Mehmed
--------------------------------	-------------------------	---	---------------	-----------------

Mezbûre Fatma'nın parmağı olduğnu tasdîk ideriz

Serkâtîbi Mahkeme-i Bidâyet ...	İkinci Kâtib ...
------------------------------------	---------------------

	Guruş
Harc-1 hüccet	40
Varaka bahâ	10 20
Kalemiye	20
Harc-1 mestûre	25
Vesâyet hücceti harıcı ma'a varaka bahâ	10
	—
	105 20

Sahîfe Numerosu 24

46. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eđin kazâsı mahallâtından Dörtýolađzı mahallesi mütemekkinlerinden olup bundan akdem fevt olan Dolikođlu Bedros veled-i Bađdis Kigork'un sulbî sağır ođlu Simon ve subıye sağıre kızı Meryem'in babaları müteveffâ-yı merkûmdan müntakil mallarını hıfz ve kâffe-i umûr ve husûslarını tesviye ve rü'yete kıbel-i şer'den bir vasî nasb ve ta'yîn buyurulması umûr-ı vesâyete her vecihel muktedir bulunan vâlideleri Anna bint-i ... nâm hâtûn dahi vasî nasb olunmak üzere zeyl-i zabtda muharrerü'l-esâmî kisân ihbârlar itmeleriyle mezbûre Anna Hâtûn'u sağır-i mezbûrânın vakt-i rüşd ve sedâdına

değın kıbel-i şer‘den vası nasb ve ta‘yın olunmağın ol dahi vesâyeti kabûl zabt olundu.
Fî 5 Zılka‘de sene 302

Mahalle-i merkûmeden Penganluoğlu Bogos veled-i Kokas	Erzikoğlu Markos veled-i Karabet
--	----------------------------------

47. Belge Müsveddesi tanzım şod

Eğın kazası mahallâtından Taşdıbi mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Çinioğlu Halil bin Osman'nın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Fatma bint-i Yaşar ile validesi Fatma bint-i Abdullah ve sulbî sağır oğulları Numan ve Halil ve sulbiye sağıre kızları Hanife ve Emine'ye munhasıra olup ba‘dehû kable'l-kısme ümmü'l-mezbûre Fatma dahi fevt olup verâseti oğlu Mustafa ve kızı Ayşe'ye munhasıra ve ba‘dehû ibnü'l-mezbûr Mustafa dahi vefât idüp verâseti Havva bint-i Hüseyin ile sulbî kebır oğulları Mehmed ve Karabey ve Ahmed'e munhasıra ba‘dehû zevce-i evvel-i mezbûr Fatma dahi vefât idüp verâseti babası mezbûr Yaşar ve validesi Havva bint-i Abdullah ile sadrı sağır oğlu mezbûr Halil'e munhasıra oldukdan sonra müteveffâ-yı mezbûrun dayılarından ve mahalle-i merkûme ahâlîsinden Adıgüzel Ağa ibn-i Mehmed Sadık kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde meclis-i şer‘-i münîrde ibn-i sağır-i mezbûr Numan'ın umûruna bâ-hüccet-i şer‘iyye mensûb vasısi Mehmed Ali Efendi ibn-i Abdülvehhâb Efendi müvâcehesinde yedimde olup fi gurre Cemâzi'l-evvel sene 97 târihiyle muvarrak müteveffâ-yı mezbûr ile karındaşı müteveffâ-yı sâlis-i mezbûr Mustafa'dan her birinin mührüyle memhûr bir kıt‘a varaka-i sahîha üzerine deyn tavîli mantûkunca müteveffâ-yı mezbûrândan her biri hayâtlarında âharın zimmetine lâzım gelen meblağa kefil ve dâmin olmak üzere mâlımdan ve yedimden iktirâz ve kabz ve umûruna sarfla istihlâk eylediği elli aded sîm Mecidiye zimmetlerinde alacak hakkım olup ve târih-i mezkûrda zimmetlerinde cihet-i merkûmden bana deynleri olduğunu mahzar-ı şuhûdda ıkrâr idüp ve meblağ-ı mezkûrdan müteveffâ-yı mezbûrân hayâtlarında bir akçe tarafına teslîm itmeyüp kable'l-edâ ve'l-îfâ birini müte‘âkiben vefât itmekle Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'nin 644'üncü mâddesi hükmünce meblağ-ı mezkûru vâzı‘ü'l-yed olan müteveffâ-yı evvel

mezbûr Halil terekesinden olmak üzere bana teslîme Vasîyy-i mezbûra kıbel-i şer‘den tenbîh olunmak murâdımdır deyü tahvîl-i mezkûru ibrâz ve irâesiyle ba‘de'd-da‘vâ ve'l-istintâk Vasîyy-i mezbûr cevâbında vesâyeti ve bi'l-vasâye müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden sağîr-i mezbûrun hissesi mikdârını vaz‘-ı yedini ıkrâr lâkin müdde‘î mezbûr Adıgüzel Ağa'nın ber-vech-i muharrer müdde‘âsını inkâr idecek müdde‘î mezbûr Adıgüzel Ağa ber-vech-i muharrer mazmûn-ı tahvîl ve ıkrâr-ı kat‘iyy-i mezkûr iddi‘âsını mahalle-i merkûm ahâlîsinden İmamzâde Mehmed Şakir Efendi ibn-i Hafız Mustafa Efendi ve Saateci Numan Ağa ibn-i Mehmed Efendi şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer‘î isbât eylediği zabt olundu. Fî 13 Zilk‘de sene 302

Bende Müdde‘î mezbûr ...	Bende Vasîyy-i mezbûr ...	Bende Şâhid ...	Bende Şâhid Es-Seyyid Numan ...
--------------------------------	---------------------------------	-----------------------	--

Şâhidân-ı mezbûrân mensûb oldukları mârû'z-zikr Taşdıbi mahallesi imamı Ebubekir Efendi ibn-i Ali ve muhtar-ı evveli Abdi Efendi ibn-i Bekir Efendi ve muhtâr-ı sâni Ahmed Efendi İbnu'l-Hâc İbrahim ve Hacı Mahmud Ağa ibn-i Mehmed'den bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba‘dehû alenen lede't-tezkiye adl ve makbûlü'ş-şehâde idükleri ihbâr olunmağın müdde‘î mezbûr Adıgüzel Ağa ba‘de't-tahlîf mücebiyle meblağ-ı mezkûr elli aded sîm Mecidiye'yi bi'l-vasâye vâzı‘ü'l-yed olduğu müteveffâ-yı mezbûr Halil'in tereke-i vâfiyesinden olmak üzere müdde‘î mezbûr Adıgüzel Ağa'ya teslîme Vasîyy-i mezbûr Mehmed Ali Efendi'ye tenbîh olunduğu. Fî 15 Zilka‘de sene 302

Sahîfe Numerosu 25

48. Belge Müsveddesi tanzîm ve i‘tâ şod

Eğîn kazâsı mahallâtından İncüdüzü mahallesi mütemekkinlerinden iken bundan akdem fevt olan Dolmacıoğlu Kesbar veled-i Kirkor'un verâseti zevce-i metrûkesi Yakut bint-i Mihail ile sulbî kebîr oğulları gâib-i ani'l-beled Kirkor ve Samak ve

sulbiye kebîre kızı Derohiye munhasıra olduğu lede'ş-şer'ü'l-âlî zâhir olduktan sonra merkûmun dâyinlerinden kızı mu'arrefetü'ş-şahs Derohiye kasaba-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde müteveffâ-yı mezbûrun terekesine vaz'-ı yedini bi'l-ıkrâr mütehakkık olan zevcem-i merkûme Yakut müvâcehesinde yedimde olup fî 18 Zilhicce sene 1290 ve dîgeri fî 6 Safer sene 92 târihiyle muvarrah Ermeniyyü'l-ibâre olup Türkçeye terceme olunan imzâsıyla iki kıt'a deyn tahvîlleri mantûklarına babam müteveffâ-yı merkûm Kesbar hayâtında mezkûr doksan târihiyle dokuz yüz seksen beş ve mezkûr doksan iki târihinde bin iki yüz guruş ki cem'an mâlımdan ve yedimden ıkrâr ve kabz ve umûruna sarfla istihlâk eylediği iki bin yüz seksen beş guruş zimmetinde alacak hakkım olup hattâ târih-i mezkûrlarda meblağ-ı mecmû'-ı merkûm ve tahvîl-i mezkûrlar mücebince zimmetinde cihet-i karzdan bana deyni olduğunu mahzar-ı şuhûdda ıkrâr idüp kable'l-edâ ve'l-îfâ vefât itmekle meblağ-ı mecmû'-ı merkûmu vâzı'ü'l-yed olduğu zevci babam müteveffâ-yı merkûmun tereke-i vâfiyesinden olmak üzere bana edâ ve teslîme vâlidem zevce-i merkûme Yakut kıbeli-i şer'-den tenbîh olunmak matlûbumdur deyü sened-i mezkûrları ibrâzıyla da'vâ itdikte ol dahi cevâbında tereke-i müteveffâ-yı merkûma bi'l-verâse vaz'-ı yedini ıkrâr müdde'ıye-i merkûmenin mâ'adâ müdde'âsını inkar idicek müdde'ıye-i merkûme Derohiye ber-vech-i muharrer mazmûn-ı tahvîl ve ıkrâr-ı kat'î mezkûr müdde'âsını mahalle-i merkûme ahâlîsinden Markaroğlu Mağdis Kigork veled-i Karabet ve Arapgirlioğlu Ohans veled-i Avadis nâm kimesneler şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe bernehc-i şer'î isbât idüp şahidân-ı mezbûrân tezkiyeye havâle olunup zabt olundu. Fî 15 Zilka'de sene 302

Bende Müdde'ıye-i mezbûre Derohi	Bende Müdde'â aleyhâ merkûme Yakut	Bende Şâhid-i merkûm Mağdes Kirkor	Bende Şâhid-i merkûm Ohans
--	--	--	----------------------------------

Şahidan-ı merkûmân makbûlü'ş-şehâde oldukları mensûb oldukları mezkûr İncüdüzü mahallesi Hıristiyan muhtâr-ı evveli Sürmeoğlu Artin veled-i Kirkor ve muhtâr-ı sânisî Ohan veled-i-i Kirkor ve Parsikoğlu Mardıros veled-i Serkiz nâm kimesnelerden bâvaraka-i mestûre sırran ve ba'dehû alanan ve lede't-tezkiye ve't-tahlîf meblağ-ı

mezkûru tereke-i müteveffâ-yı merkûmda olmak üzere müdde'iyeye-i merkûmeye edâ ve teslîme zevce-i merkûmeye tenbîh olunduğu. Fî 15 Zilka'de sene 302

49. Belge

Tahakkuk-ı özr-i şer'iyeye binâen zikri âti vekâletin tescili için savb-ı şer'-i enverden bi'l-iltimâs me'zûnen Eğin kasabası mahallâtından Dört yolağzı mahallesi sâkinelerinden müteveffâ el-Hâc Osman Ağa kerîmesi Ümmügülsüm Hanım'ın mutasarrıf olduğu menziline varılıp zeyl-i zabtda muharrerü'l-esâmî kimesneler huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i âli olundukda zâtı Ahmed Efendi ibn-i Hasan ve Halil Efendi ibn-i Muharrem ta'rîfleriyle mu'arrefe olan mezbûre Ümmügülsüm Hanım meclsi-i ma'kûd-ı mezkûrda hâlâ zevci Ömer Efendi ibn-i Mehmet mahzarında bundan dokuz gün mukaddem vefad iden karındaşım kerîmeis Hâce Hanım zimmetinde emânet olarak üç kat çalar ta'bîr olunur yetmiş iki aded ecnâs mahlût Mahmudiye ve Gâzî ve Sandıklı ve Yıldız ve İstanbul altunları ki cem'an bin altıyüz guruş kıymetleri olup mârû'z-zikr takım altununu başına takmak üzere hayâtında emânet kendüsüne teslîm eylemişdim mezbûrenin hîn-i vefâtında vâlidesi Ayşe altun-ı mezkûru başından kaldırıp kızım mâlîdır diyerek fuzûlî zabt itmiş olduğundan mârû'z-zikr bin altı yüz guruş kıymetlü ecnâs altunları vâlidesi mezbûre Ayşe Hâtûn yedinden taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve tarafıma teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine tarafımdan vekâlet-i âmme ile zevcim mûmâ ileyh Ömer Efendi'yi vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi bâb-ı mutasarrıfide hey'et-tereketü'l-mevcûde-i meclis hâzır oldukları hâlde huzûr-ı hazret-i mutasarrıfide akd olunan meclis-i şer'de vekâlet-i mezkûreyi kabûl itmeğim tarafeynin ıkrâr ve kabûlleri zabt olundu. Fî 20 Zilhicce sene 302

Bende	Bende
Mukirre-i müvekkile-i mezbûre	Vekîl-i mûmâ ileyh zevc-i mezbûr
Ümmügülsüm bint-i el-Hâc Osman Ağa	Ömer Sıdkı

İşbu vekâlet zabtı huzûrumuzda cereyân eylediğini mübeyyin tarafımızdan tasdîk kılındı

Bende	Bende	Bende
-------	-------	-------

Ümenâ-i Şer'î Mehmed Nuri	Mezbûr Ahmed	Mezbûr Halil
------------------------------	--------------	--------------

Sahîfe Numerosu 26

50. Belge Müsveddesi tanzîm şod

Eğin kazâsı kurâsından Hapanos ahâlîsinden olup bundan akdem Der'aliyye'de vefât iden Süleyman Efendi ibn-i Süleyman ibn-i Mehmed'in zevce-i menkûha-i metrûkesi ve ber-vech-i âtî vârisi olduğunu iddi'â iden zâtı karye-i mezkûre ahâlîsinden Veliyüddin Efendi İbnu'l-Hâc Hasan ve Hüseyin Efendi ibn-i Mehmed Şerif ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Fatma Hâtûn ibnet-i Ali nâm Hâtûn kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde müteveffâ-yı mezbûrun medyûnu er karındaşı karye-i mezkûre ahâlîsinden Mehmed Emin Efendi ibn-i el-mezbûr Süleyman müvâcehesinde ben müteveffâ-yı mezbûr Süleyman Efendi'nin zevce-i menkûha-i metrûkesi ve el-yevm karye-i mezkûrede sâkin gâib-i ani'l-meclis saġîr Mustafa Celaleddin dahi zevcim müteveffâ-yı mezbûrun firâşından hâsıl ve benden mütevellid sulbî saġîr oġlu olup ol vecihle müteveffâ-yı mezbûrun verâseti benimle evlâdı evlâdım saġîr-i mezbûra munhasıra olup benimle andam gayrî varisi ve tekerekisne müstahak âharı olmayup ve maskat-ı re'simiz karye-i mezkûre olmaġla ol vecihle zevcim müteveffâ-yı mezbûrun hayâtında medyûn-ı mezbûr zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olan elli guruşu kable'l-ahz ve'l-istîfâ vefât itmekle meblaġ-ı mezkûr benimle oġlu vasîsi olduğum saġîr-i mezbûra mevrûs olmaġla meblaġ-ı mezkûr bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Mehmed Emin Efendi'ye kıbel-i şer'den tenbîh olunmak murâdımdır deyü da'vâ itdikde ol dahi cevâbında karındaşı müteveffâ-yı mezbûra hayâtında zimmetinde cihet-i merkûmeden ol mikdâr guruş deyni olduğunu tav'an ıkrak lâkin müdde'iyeye-i Vasîyye-i mezbûrenin ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr idicek müdde'î mezbûre Fatma Hâtûn'dan ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda karye-i mezkûre ahâlîsinden mezbûrân Veliyüddin Efendi İbnu'l-Hâc Hasan ve Hüseyin Efendi ibn-i Mehmed Şerif meclis-i mezkûrda hâzırân olup isrû'l-istişhâd fi'l-hakîka

işbu müdde'iyeye-i mezbûre Fatma binti Ali müteveffâ-yı mezbûr Süleyman Efendi ibn-i Süleyman bin Mehmed'in zevce-i menkûha-i metrûkesi ve sağır-i mezbûr Mustafa Celaleddin dahi müteveffâ-yı mezbûrun firâşından hâsıl ve müdde'iyeye-i zevce mezbûreden mütevellid sulbî sağır oğlu olup müteveffâ-yı mezbûrun verâseti bunlara munhasıradır ve bunlardan gayrî vârisi ve terekesine mustahak âharı olduğu ma'lûmumuz değildir biz bu husâsa bu vecihle şahidleriz şehâdet dahi ideriz deyü bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î edâ-yı şehadet-i şer'iyeye itmeleriyle zabt olundu. Fî 21 Zilka'de sene 302

Bende Müdde'iyeye-i mezbûre Fatma binti Ali	Bende Medyûn-ı mezbûr Mehmed Emin	Bende Şâhid-i mezbûr Veliyüddin	Bende Şâhid-i mezbûr Es-Seyyid Hüseyin
--	---	---------------------------------------	---

Şahidân-ı mezbûrân sırran ve alenen tezkiye havâle olundu

Şahidân-ı mezbûrân adl ve makbûlü ş-şehâde oldukları karye-i mezkûre muhtâr-ı evveli Ali Ağa bin Hasan ve muhtâr-ı sânisî Muharrem Ağa ibn-i Hüseyin ve ihtiyâr meclisi a'zâlarından Hasan Ağa ibn-i el-Hacı Hasan ve İbrahim Ağa ibn-i Abdullah bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehû alenen lede't-tezkiye verese-i mezbûrânın vârislerine ba'de'l-hükm ve't-tenbîh.

51. Belge

Verese-i mezbûrândan zevce-i Vasîyye-i mezbûre Fatma Hâtûn yine meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda bi'l-asâle ve bi'l-vasâye takrîr-i kelâm idüp zevcim müteveffâ-yı mezbûr Süleyman Efendi'nin Der'aliyye'de Virgü Emânet-i Celîlesi'nde odacı bulunduğu hâlde hîn-i vefâtında yanında mevcûd olup benimle oğlum sağır-i mezbûr Mustafa Celaleddin'e mevrûs olan kâffe-i terekesi mahallinde vâzı'ü'l-yed olanlardan taleb ve dave ve ahz u kabza ve bilcümle makbûzunu tarafıma irsâl ve îsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine tarafımdan asâleten ve vesâyeten karye-i mezkûre ahâlisinden olup Der'aliyye'de mârû'z-zikr Virgü Emânet-i Celîlesi'nde odacı sağır-i mezbûrun amûcesi Mehmed Said Efendi ibn-i Süleyman'ı vekâlet-i

âmmе-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile kabûlüne mevkûfe vekîl nasb ve tayin eyledim didiği zabt olundu. Fî 21 Zilka'de sene 302

Mukirre-i zevce-i Vasîyye-i

Mezbûre Fatma

Zevce-i mezbûre Fatma Hâtûn sağîr-i mezbûrun mâlını hıfz ve kâffe-i umûrunu tesviye ve rû'yete vesâyeten lâyıık ve emânet ile me'lûf ve istikâmet ile mevsûf olduğunu ihbâr ve tasdîk ideriz. Fî 21 Zilka'de sene 302

Bende Veliyüddin	Bende Es-Seyyid Hüseyin	Bende Es-Seyyid Mehmed Emin
---------------------	----------------------------	--------------------------------

Sahîfe Numerosu 27

52. Belge

Bihî

Eğin kazâsı mahallâtından Taşdıbi mahallesinde Müftü mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Müftüzâde Abdülvehhab Yaşar Efendi ibn-i Ahmed Efendi'nin vereselerinden zevce-i menkûha-i metrûkesi Hafize Hâtûn ibnet-i Gül Ramazan Ağa ve kerîmesi Ümmüğülsüm nâm hâtûnların menzillerinde akd olunan meclis-i şer'-i münîrde zâtları Hüseyin bin Hacı Abdullah ve Ahmed Efendi bin Hasan ta'rîfleriyle mu'arrefeler oldukları hâlde mahalle-i merkûme ahâlîsinden Müftüzâde âkile-i bâliğa Efendi ibn-i Bekir Efendi mahzarında müteveffâ-yı mezbûrun sulbî kebîr oğlu Mehmed Ali Efendi hâzır olduğu hâlde mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûrun hayâtında ile'l-vefât mutasarrıf olup ba'de vefâtihi bizimle mezbûr Mehmed Ali Efendi ve verese-i sâiresinde mevrûs olan terekesinden olup mahalle-i merkûmeda ve Sandıkbağı mahallesinde vâki' mülk menziller ile bâğ ve çalulukdan mezbûr Mehmed Ali Efendi pederim hayâtında bana bey' ve hîbe itmişdir deyü zabt ve hâlâ vâzi'ül-yed olduğu menziller ve bâğ ve çalulukda mes'el-i mîrâsımız vecihle bizim hisse-i irsiye-i şer'îyyemizi efend-i mûmâ ileyhden talep ve da'vâ ve ahz u kabza ve bize

teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine mûmâ ileyh Abdi Efendi'yi tarafımızdan vekâlet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile vekîl nasb ve ta'yîn eyledik didiklerinde mûmâ ileyh Abdi Efendi dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl itdim didikde takrîrleri zabt ve tescîl kılındı. Fî 23 Zilka'de sene 302

Mezbûre Hafize Hâtûn	Mezbûre Ümmügülsüm	Vekîl-i mûmâ ileyh Abdullah ...	Hâzır-ı mûmâ ileyh Mehmed Âlî
-------------------------	-----------------------	---------------------------------------	-------------------------------------

Zevce-i mezbûre Hafize Hâtûn dahi yine meclis-i şer'de mûmâ ileyh Abdi Efendi mahzarında zevcim müteveffâ-yı mezbûr Abdülvehhab Yaşar Efendi hayâtında mutasarrıf olduğu mülk menzili fevkinde vâki' müferrez dört bâğ mahalli bâ-sened bana bin beş yüz guruşa bey' idüp ben dahi iştirâ itmemele ol vecihle fevkânî menzil-i mezkûra mutasarrıfa olmuş iken müteveffâ-yı mezbûrun vereseleri hâzır-ı meclis oğlu Mehmed Âlî Efendi müdâhalede bulunduğundan mûmâ ileyh verese-i sâire ile husûs-ı mezkûrdan dolayı muhâkeme ve muhâsama ve redd-i cevâba vekâlet-i âmme ile mûmâ ileyh Abdi Efendi'yi vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl eylediği tescîl kılındı. Fî 23 Zilka'de sene 302

Mezbûre Hafize	Vekîl-i mûmâ ileyh Es-Seyyid Abdullah Şükrü	Hâzır-ı mûmâ ileyh Mehmed Âlî
----------------	---	----------------------------------

İşbu iki kıt'a tescîl-i vekâlet takrîrleri hâzır olduğumuz hâled cereyân itemkel tasdîk kılındı. Fî 23 Zilka'de sene 302

Mukâvalât Muharrir Mehmed ...	Mezbûr Hüseyin	Mezbûr Ahmed Efendi Rumelilizâde
----------------------------------	----------------	-------------------------------------

53. Belge

Eğin kazâsı mahallâtından Dört yolağzı mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden Hâce Hanım ibnet-i Ebubekir'in vâlidesi Ayşe Hâtûn'un sâkin olduğu menzile varulup akd-i meclis olundukda mezbûre Ayşe Hâtûn meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda kasaba-i merkûme ahâlîsinden Muhzırzâde Ali Efendi ibn-i Mehmed mahzarında müteveffâ-yı mezbûrun bibisi Ümmügülsüm Hanım'ın vekîli zevci müdde'î Ömer Efendi ibn-i Mehmed hâzır olduğu hâlde vekîl-i hâzır-ı müdde'î mezbûr Ömer Efendi mûrisim kızım mezbûre müteveffîye Hâce Hanım'a hayâtında yetmiş aded ecnâs takım helâl altunu emânet olarak virmiş deyü bi'l-vekâle benden emânet da'vâ itmekde olduğundan vekîl-i hâzır-ı mezbûr Ömer Efendi ile husûs-ı mezkûr için huzûr-ı şer'-i şerîfde muhâkeme ve muhâsama ve redd-i cevâba vekâlet-i âmme ile mezbûr Ali Efendi'yi vekîl nasb ve ta'yîn eyledim didikde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl eylediği tescil ve zabt olundu. Fî 24 Zilka'de sene 302

Bende Mukirre-i mezbûre Ayşe Hâtûn ibn-i Hacı Veli	Vekîl mezbûr Ali Efendi	Hâzır-ı mezbûr Ömer Efendi
--	-------------------------	-------------------------------

Sahîfe Numerosu 28

54. Belge

Bihî

Eğin kazâsı mahallâtından Taşdibi Müftü mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât iden Müftîzâde Abdülvehhab Yaşar Efendi ibn-i Ahmed Efendi'nin verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Hanife bin Mehmed Emin ve Hafize bint-i Gül Ramazan ile sulbî kebîr oğlu Mehmed Âlî Efendi ve gâib-i ani'l-beled hâlâ Kızılkilise Nâibi Ahmed Nuri Efendi ve Mustafa Rüşdi ve sulbiye kebîre kızları Yasemin ve Emine ve Hanım kızları ve Tevfike ve Ümmügülsüm hanımlar ve gâibe-i ani'l-beled Hatice'ye munhasıra olduğu bi'l-ihbâr lede's-şer'-i'l-enver zâhir ve nümâyân oldukdan sonra verese-i mezbûrûndan zâtları Hüseyin bin Hacı Abdullah ve Ahmed Efendi ibn-i

Hasan ta'rîfleriyle mu'arrefeler zevce-i mezbûre Hafize bint-i el-mezbûr Ümmügülsüm taraflarından zikri âtî emlâkden hisse-i irsiyyelerini taleb ve da'vâ ve ahz u kabza vekâlet-i âmme ile vekîl-i müseccel-i şer'îleri mahalle-i merkûme ahâlîsinden Müftîzâde Abdi Efendi ibn-i Bekir Efendi kazâ-i mezkûr bidâyet mahkemesinde ma'kûd meclis-i şer'-i münîrde zikri âtî emlâke şirâen vaz'-ı yedi beyine âdile ile sâbit ve mütehakkık olan ibnül-mezbûr Mehmed Âlî Efendi müvâcehesinde üzerine bi'l-vekâle da'vâ idüp müvekkilelerim mûrisleri müteveffâ-yı mezbûr hayâtında mutasarrıf olup ba'de vefâtihî bizimle mezbûr Mehmed Âlî Efendi ve verese-i sâire-i mezbûrîn mes'el-i mîrâsımız vechile mevrûs olan mahalle-i merkûmede vâki' bir taraftan Muhzır Adıgüzel ve İmâmzâde Numan Efendi mülkleri ve ibr taraftan Çinioğlu mülkü ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd bir bâb mülk menzilin tahtânîsinde bir bâb ahur ve tek kapu ile ve tahtânîsined kâin küçük kiler ve tabaka-i vustâda kâin bir bâb tek oda ve nîn ... odası ve ittisâlinde nîm sekü kebîr kiler ve yürütme ve aralık ve memşâ ve hark başı ve mezkûr hark başından mürûr ile Çepnioğlu Hânesi tahtında vâki' tandur evini hâvî ve şâmil olan hisse-i ma'lûmeyi ve Sandıkbağı mahallesinde kâin bir taraftan Çeryan Ali mülk menizli ve bir taraftan mûmâ ileyh Mehmed Âlî Efendi Efendi'nin Muhzır Adıgüzel ve Hasan Efendi'den şirâen mâlik olduğu mülk menzilleri ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd mülk menzilin orta katında ve mûmâ ileyh Âlî Efendi'nin ânifü'z-zikr mülk menzilin fevk ve ittisâlinde vâki' sağır odat ve mezkûr oda ittisâlined bir bâb büyük oda ve mutvak ve kiler ve kuyu evi ve aralığı şâmil hisse-i ma'lûme-i müferrezeyi ve yine Sandıkbağı'nda vâki' tarafeyni ...oğlu çaluluğu ve bir tarafı Müftîzâde Bekir Efendi çaluluğu mûmâ ileyh Mehmed Âlî Efendi bu esnâda fuzûlî vi bigayri hakk pederim bana bey' eylemişdir deyü zabt ve tasarruf itmekle emlâk-ı mezkûrlardan hisse-i irsiye-i şer'iyelerimizi müvekkilelerime teslîmde imtinâ' ider olmağla müvekkilelerim mezbûrelerin emlâk-ı mezkûrlardan hisse-i irsiyyelerinden keff-i yed ve teslîme mûmâ ileyh Mehmed Âlî Efendi'ye kîbel-i şer'den tenbîh olunmak bi'l-vekâle murâdımdır deyü da'vâ ittikte ol dahi cevâbında yedimed olup 7 Zilhicce sene 295 târihiyle muvarrah babam müteveffâ-yı mezbûrun mührünü hâvî varaka-i sahîha üzerinen muharrer bir kıt'a sened mücebince babam müteveffâ-yı mezbûr hâl-i hayâtında ve kemâl-i akl-i sihhatinde müstakillen yedinde mâl ve mülkü olan sâlifü'z-

zıkr Müftü mahallesinde vâki' mülk menzili derûnunda kâin sâlifü'l-beyân ahur ve tek kapu ile memerri tahtânî küçük kiler ve tabaka-i vustâda kâin bir tek oda ve nîm sekü kır odası ve ittisâlinde nîm sekü kiler ve yürütme ve aralık ve ... ve hark başı ve andan mürûr ile Çinioğlu hânesi tahtında vâki' tennûr evini şâmil hisse-i ma'lûmeyi iki bin beş yüz guruşa ve mezkûr Sandıkbağı'nda kâin mârü'l-beyân sağır oda ve büyük oda ve mutvak ve kiler ve kuyu evi ve aralığı şâmil hisse-i ma'lûme-i müferrezeyi dahi bin guruşa ve bâğ-ı mahdûd-ı mezkûru dahi beş yüz guruşa ve çaluluk-ı mezkûru dahi iki yüz elli guruşa ki cem'an dört bin iki yüz elli guruşa tarafeynden bi'l-îcâb ve'l-kabûl bâten sahîhan başka başka bana bey' ve temlîk ve teslîm eylediğinde ben dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kab3ul itmemle esmân-ı meblağ-ı meecmû'-ı mezkûr dört bin iki yüz elli guruşu dahi yedimde iken bana hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hîbe ve temlîk ve teslîm eylediğinde ben dahi ittihâm ve temellük ve tesellüm ve kabûl itmemle ol vecihle sâlifü'l-beyân müferrez menziller ve bâğ ve çaluluk-ı mahdûd-ı mezkûrlar şirâne ve müstakillen yedimde mülk-i müşterâm olduğu hâlde bihakkin zabt ve tasarruf iderim deyü

Sahîfe Numerosu 29

meâlî takrîrine muvâfık sened-i mezkûru ibrâz ve irâesiyle ba'de'd-def' ve'l-istintâk ve'l-inkâr dâfi'-i mûmâ ileyh Ali Efendi ber-vech-i muharrer mazmûn-ı sened-i mezkûr ve def'-i meşrûhu Dört yolağzı mahallesi ahâlîsinden Alemdarzâde Mustafa Sapri Efendi İbnu'l-Hâc Ahmed Ağa ve Taşdibi mahallesi ahâlîsinden İmamzâde Numan ibn-i Mehmed Efendi şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î isbât itmeğin zabt olundu. Fî 25 Zilka'de sene 302

Müdde'î vekîl-i mûmâ ileyh Es-Seyyid Abdullah Şükrü	Müdde'â aleyh Mehmed Âlî	Şâhid-i mûmâ ileyh Mustafa Sabri	Şâhid-i mûmâ ileyh Es-Seyyid Numan
--	-----------------------------	--	--

Şahidân-ı mezbûrân mensûb oldukları mezkûr Dört yolağazı mahallesi imâmı Hüseyin Efendi bin Mehmed ve muhtâr-ı sânisî Mehmed Ağa ibn-i abud ve mezkûr Taşdibi mahallesi imâmı Bekir Efendi ibn-i Ali ve muhtâr-ı evveli Abdullah Efendi ibn-i Bekir

ve muhtâr-ı sânisî Ahmed Efendi ibn-i ibr nâm müzekkîlerden bâ-varaka-i mestûre evvelâ sırran ve ba‘dehû alenen lede't-tezkiye adl ve makbûlü 'ş-şehâde idükleri ihbâr ve iş‘âr olunmağın mucebiyle ba‘de'l-hükm müdde‘î vekîl-i mûmâ ileyh Abdi Efendi müvekkillelerine izâfetle müdde‘â aleyh dâfi‘-i mûmâ ileyh Mehmed Âlî Efendi'ye mârû'l-beyân emlâkden hisse-i irsiye mütâlebesiyle ve da‘vâsıyla bî-vech-i şer‘î mu‘ârazadan ba‘de'l-men‘ mârû'z-zikr emlâke mûmâ ileyh Âlî Efendi'nin mülk-i müşterâsı olmak ve semen-i mecmû‘-ı merkûm mâl-ı mevhubu olmak üzere ke'l-evvel zabt ve tasarrufi iktizâ itmekle ale'l-usûl emlâk koçanının me‘mûru ma‘rifetiyle bi't-tanzîm ve teshîhan bi'l-kayd mûmâ ileyhe i‘tâ iktizâ eylediği. Fî 26 Zilka‘de sene 302

55. Belge

Yine verese-i mezbûrûndan ibnü'l-mezbûr Mehmed Âlî Efendi meclis-i ma‘kûd-ı mezkûrda zevce-i mezbûre Hafize Hâtûn'un vekîl-i müsecceli mûmâ ileyh Abdi Efendi müvâcehesinde mûrisimiz pederimi müteveffâ-yı mezbûr Abdülfettah Efendi hayâtında ma‘lûmü'l-hudûd bir kebîr mülk menzilin tabaka-i fevkânîsined kâin yekdügere muttasıl iki oda ve bir mutvak ve bir ... ve bir aralık ve sokak kapusunu müştemil hisse-i ma‘lûmeyi müvekkile-i mezbûre fuzûlî zabt itmekle menzil-i mezkûrdan benim hisse-i irsiyemi teslîme müvekkilesine izâfetle mûmâ ileyh Abdi Efendi'ye tenbîh olunmak murâdıdır deyü da‘vâ itdikde ol dahi bi'l-vekâle cevâbında müvekkilemin yedinde olup fî 7 Zilhicce sene 95 târihiyle bir kıt‘a sened mücebince müvekkilem mezbûrenin zevci müteveffâ-yı mezbûr hâl-i hayâtında ve kemâl-i akl-i sıhhatinde mutasarrıf olduğü mârû'z-zikr iki fevkânî oda ve mutvak ve ... ve aralık hisse-i ma‘lûmesi tarafeynden bi'l-icâb ve'l-kabûl bâten ve sahîhan bin beş yüz guruş zevcesi müvekkilem mezbûreye bey‘ ve temlîk ve teslîm eylediğinde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve teslellüm ve kabûl idüp semeni olan meblağ-ı mezkûrunu yedimde iken müvekkilim mezbûreye hîbe ve temlîk idüp ol dahi ittihâb ve temellük ve kabûl itmekle ol vecihle mârû'z-zikr fevkânî menzil-i mezkûr müvekkilem mezbûrenin mülk-i müşterâsı olmak üzere bihakkin vaz‘-ı yed ve tasarruf ider deyü bi'l-vekâle meâli takrîrine muvâfık sened-i mezkûru ibrâz ile ba‘de'd-def‘

ve'l-inkâr dâfi'-ı veikl-i mûmâ ileyh Abdi Efendi ber-vech-i muharrer def müdde'âsını Dört Yolazı mahallesi ahâlisinden Alemdarzâde Mustafa Efendi İbnu'l-Hâc Ahmed Ağa ve Taşdibi mahallesinden İmamzâde Numan Efendi ibn-i Mehmed şehâdetleriyle bi'l-müvâcehe ber-nehc-i şer'î isbât itmekle zabt olundu. Fî

Müdde'î mûmâ ileyh Mehmed Âlî	Müdde'â aleyh vekîl-i mûmâ ileyh ...	Şâhid-i mûmâ ileyh Mustafa Sabri	Şâhid mûmâ ileyh Es-Seyyid Numan ...
-------------------------------------	--	--	--

Temmet kelâm bi'avnillâhi'l-meliki'l-allâm

Nemmekahû el-fakîr ileyhi Çarşanbevîzâde hafidi Mustafa Naim el-müvellâ lihilâfe be-Kazâ-i Eğin gufire lehümâ

(Mühür)

Mustafa Naim

Sahîfe Numerosu 30

(Boş)

Sahife Numarosu 39

İşbu üçüncü cerîde-i zabt-ı da'vâ yirmi varak ve otuz dokuz sahîfeden ibâret olmağla tasdîken temhîr kılındı. Fî selh Zilka'de sene 301

Hakîmü's-Şer'-i Kazâ-i Eğin

Mustafa Naim

SONUÇ

Daha öncede ifade ettiğimiz gibi Şer’iyye Sicilleri Osmanlı Devletinin âdeta beyni konumundadır. Çünkü Osmanlı Devletinin geçmişini biz beyni saydığımız Şer’iyye Sicillerinden okumaktayız. Ve bu sayede geçmişe dair sağlıklı bilgiler edinmekteyiz. Osmanlı Devleti hükümdarlığı boyunca gerek askeri, idari gerekse de hukuki alanda İslamın menbağından beslenerek beşyüz küsur yıl bu topraklara hükmetmiştir. Şer’iyye Sicillerinde hassaten de incelemeye aldığımız 24 Nolu Eğin Şer’iyye Sicilinde Osmanlı Devleti İslâm Hukukunun kaidelerini uygulamaya çalışmıştır. Bunun en güzel örneği “Mecelle”yi merkezine alıp hükümleri bununla sonuca bağlamasıdır. Mecellenin yanında “Feteva-yı Abdurrahim ve Feteva-yı İbn Nüceym” gibi fetva kitaplarına müracaat ettiğini de görmekteyiz.

Çalışmasını yaptığımız sicil, (H.1301-1302) Miladi 1883-1885 yılları arasını yansıtmaktadır. Bu sicilde vekâlet, nikâh, nafaka, talâk, şâhitlik, ibrâ ve iskât, vasî, isbat ve da’vâ gibi hukuki konuları inceledik.

55 belgeden oluşan sicilimizin yarıdan fazlasını vekâlet da’vâlarının oluşturduğunu gördük. Vekâletle ilgili da’vâlar, sadece satışla sınırla olmayıp bunun yanında hisse devri vekâleti, nafaka vekâleti, da’vâ vekâleti, alacak vekâleti, borç ödeme vekâleti, borç alacağı ve miras alacağının tahsiline dair vekâlet, kiralama ve alacakları tahsil vekâleti gibi vekâlet çeşitlerinden oluşmaktadır. Bu da’vâların mahkemede şâhitler huzurunda âdilâne bir şekilde sonuca bağlandıklarını söyleyebiliriz. Hatta şâhitler huzura çağırılmadan haklarında malumat sahibi olunmak için araştırıldıklarını da “tezkiye” lafzından öğrenmiş bulunmaktayız.

Aile hukuku açısından baktığımızda evlenmenin, boşanmanın, mehrin ve nafakanın İslami doğrultuda yapıldığını görmekteyiz. Boşanma, nafaka tayini gibi kazâi durumlar hep mahkemede kâdının huzurunda karara bağlanması adâletin her alanda inşa edildiğini göstermektedir.

Sicilimizde toplum nazarında yüz kızartıcı işler olarak ifade edilen katl, zina, hırsızlık, gasp ve yaralama gibi olaylarla ilgili da'vâların olmaması bize İslâmın her alanda hâkim olduğunu göstermektedir.

Sicilimizde en önemli olaylardan birisi de Müslümanlarla aynı ortamı paylaşan Rum ve Ermeni tebaanın birlikte yaşamasıdır. Dolayısıyla şer'i mahkemelerde sadece Müslüman da'vâlara bakılmadığı bunun yanında Rum ve Ermeni tebaasında da'vâlarına bakıldığı ve karara bağlandığı dikkat çekmektedir. Bu da bize gösteriyor ki; Rum ve Ermeni tebaa İslâm hukukuna güven duymaktadır ve bundan faydalanmaktan geri durmamıştır.

Sonuç olarak 24 Nolu Eğin Şer'iyye Siciline dayanarak Osmanlı Devleti son zamanlarında bile adaletten ayrılmamak adına şer'i mahkemeler kurup halkın sorunlarına çözümler üretilip haksızlığı, adâletsizliği ve güvensizliği ortadan kaldırmıştır. Bu, “adalet, mülkün temelidir” sözünün en güzel izahıdır.

KAYNAKÇA

- ACAR Halil İbrahim, “İddet”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 21, İstanbul 2000.
- ACAR Halil İbrahim, “Talâk”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 39, İstanbul 2010.
- ACAR Halil İbrahim, “Tefrik”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 40, İstanbul 2011.
- AKGÜNDÜZ Ahmet, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, Fey Vakfı, C. 1-9, İstanbul 1990.
- AKKAN Erdoğan, Metin Tuncel; “Kemaliye”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 25, İstanbul 2001.
- AKSİN Ahmet, “Karakaş Erdal, Nüfus İcmal Defterine Göre 19. Yüzyılda Arabgir”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM* 13 (2015).
- AKSİN Ahmet, *XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*, Kemaliye (Eğin) Kültür Turizm ve Folklor Derneği Kültür Yayını, No:1, İstanbul Haziran 2003.
- AKYEL Salih, “1831-1837 (H.1247-1252) Tarihli Eğin Şer’iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 14, S. 1, Elazığ-2004.
- AKYEL Salih, “1840-1843 (H.1256-1258) Tarihli Eğin Şer’iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 15, S. 1, Elazığ-2005.
- ANBARLI BOZATAY Şeniz, Konur Alp Demir, “Osmanlı Adli ve İdari Sisteminde Kâdılık: Kurumsal Bir Değerlendirme”, *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, S. 10, Haziran 2014.
- APAYDIN Hacı Yunus, “İbrâ”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 21, İstanbul 2000.
- APAYDIN Hacı Yunus, “Şâhit”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 38, İstanbul 2010.
- APAYDIN Hacı Yunus, “Velâyet”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 43, İstanbul 2013.

- ARIK Fedâ Şamil, “Osmanlılarda Kâdılık Müessesesi”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 8, Yayın 1997.
- ARIKAN Zeki, “Eğın Kasabasının Tarihsel Gelişimi”, *Kemaliye Formu Dergisi*, Şubat 2017.
- ATAR Fahrettin, “Muhâlea”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 30, İstanbul 2005.
- ATAR Fahrettin, “Nikâh”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 33, İstanbul 2013.
- ATAR Fahrettin, “Kâdı”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 24, TDV Yayınları, İstanbul 2001.
- AYBAKAN Bilal, “Vekâlet”, *DİA*, C. 43, İstanbul 2013.
- AYDIN Mehmet Âkif, “Liân”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 27, İstanbul 2003.
- AYDIN Mehmet Âkif, “Mehir”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 28, İstanbul 2003.
- BARDAKOĞLU Ali, “Ehliyet”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 10, İstanbul 2013.
- BARDAKOĞLU Ali, “İskat”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 19, İstanbul 1999.
- BARDAKOĞLU Ali, “İsbât”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 22, İstanbul 2000.
- BARDAKOĞLU Ali, “Vesâyet”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 43, İstanbul 2013.
- BİLMEN Ömer Nasuhi, *Hukuki İslamiye ve İstılahatı Fıkhiyye Kamusu*, Bilmen Yayınevi, C. 1-8, İstanbul-1970.
- CEYLAN Seldağ Güneş, “Roma Hukukunda Kayımlık (Cura) Müessesesine Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 53, S. 1, 2004.
- CEZİRÎ Abdurrahman, *Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi*, (Çeviren: Mehmet Keskin), Çağrı Yayınları, 2. Baskı, C. 1-8, İstanbul 1990.
- ÇELİK Berna, *6 Numaralı Eğın Şer’iyye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ-2003.

- ÇOLAK Mücahit, “İslam Muhakeme Hukukunda Şâhitlik ve Hükümleri”, *EÜSBED (ERZSOSDE) IX-II*, 2016.
- DEMİR Alpaslan, Yasin Dönder, *Gümüşhane Şer’iyye Sicili (1887-1892)*, Mavi Atlas, 5/(1) 2017.
- DÖNDÜREN Hamdi, “Îlâ”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 22, İstanbul 2000.
- DÖNDÜREN Hamdi, *Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali*, Erkam Yayınları, İstanbul 2010.
- EFE Mustafa, *Feteva-i Hindiyeye (Feteva-i Alemgiriyye)*, Akçay Yayınları, (16 Cilt), 1983.
- EKİNCİ Ekrem Buğra, “Osmanlı Devleti’nde Mahkemeler ve Kâdılık Müessesesi Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5, 2005.
- EL-KUDÛRÎ, Ebû’l Hasan Ahmad b. El-Kudûrî el-Bağdâdi, *Kudûrî Metin ve Tercümesi*, (Tercüme Eden: Süleyman Fâhir), KİT-SAN Matbaacılık ve Neşriyat, İstanbul-1979.
- EL-MERĞİNÂNÎ, Ebu’l Hasan Burhaneddin el-Merğînânî, *el-Hidâye*, (Tahkik Eden: Talâl Yûsuf), Derahyau’l Terâsi’l Arabi, Beyrut-Lübnan, C. 1-4.
- EL-MERĞİNÂNÎ, Ebu’l Hasan Burhaneddin el-Merğînânî, *Hidaye Tercümesi (İslam Fıkhi)*, (Çeviren: Ahmed Meylani), Kahraman Yayınları, İstanbul 1986.
- EL-MEVİLÎ, Abdullah b. Mahmud b. Mevdûdi el-Mevsilî, *el-İhtiyar*, Matbaatü’l Halebi, C.1-5, Kâhire 1937.
- EL-MEVİLÎ, *el-İhtiyar* (Tercüme Eden ve Maddeleştiren: Celal Yeniçeri), Şamil Yayınevi, İstanbul 2014.
- EL-MEYDÂNÎ, Abdulğani Ğanîmî’l Meydânî, *el-Lübâb*, Dersaadet Kitabevi, C. 4, İstanbul.

- ERBAY Celal, “Nafaka”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 32, İstanbul 2003.
- ERÇİN Abdulkadir, “Osmanlı Devleti’nde Kâdı ve Şer’i Mahkemeler”, *Bartın Üniversitesi Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, ISSN 2149-5866, C. 2, S. 1, Yaz-2015.
- ERDEM Sevim, “1786-1789 (H.1200-1203) Tarihli 65 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili Tanıtımı ve Fihristi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 20, S. 1, Elazığ-2010.
- ERSOY Osman, “Şer’iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XXI, 1963.
- ERSOY Uğur, “Bir Koruma Tedbiri Türü Olarak Şirket Yönetimi İçin Kayıt Tayini”, *AÜHFD* 65 (4) 2016.
- GEDİKLİ Fethi, “Şer’iyye Sicillerinin Hukuk Tarihi Açısından Önemi ve Sicillere Dayalı Araştırmalar”, (Dünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları, Tespitler-Problemler-Teklifler), *İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)*, Yayın No: 391, *Sempozyumlar/Paneller 6*, İstanbul, Aralık 2007.
- GÖKMEN Bekir, “Türkiye’de Kâdı İsimli Yerleşmelerin Mekânsal Analizi: Kâdılık Kurumunun Yerleşme Yerleri Üzerindeki Etkisi”, *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 3.
- GÜNAY Hacı Ahmet, *İslam Hukuku El Kitabı* (Editör: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012.
- GÜNAY Hacı Mehmet, “Yargılama Hukuku (İsbat)”, *İslam Hukuku El Kitabı* (Edit: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012.
- GÜRHAN Veysel, “Osmanlı Devleti’nde Kayımlık Müessesesi: 18. Yüzyıl Diyarbakır Şer’iyye Sicillerine Göre Kayımlık Müessesesinin Hukuki, İdari ve Sosyal Olarak Uygulanışı”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2017.

- HALAÇOĞLU Ahmet, *381 Numaralı Harput 'Ma'mûratü'l Aziz' Şer'iyeye Sicili (H. 1283-84) (M. 1866-68)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986.
- HALEBÎ İbrahim, *İslam Fıkhı (Yeni Mülteka Tercümesi: Hüsamettin Vanlıoğlu)*, Yasin Yayınevi, İstanbul 2006.
- İBN-İ ÂBİDİN, *Reddül-Muhtar Ale'd-Dürri'l-Muhtar*, (Tercüme Eden: Mazhar Taşkesenlioğlu), Şamil Yayınevi, C.1-17, İstanbul-1986.
- İBN-İ ÂBİDİN, *Reddül-Muhtar Ale'd-Dürri'l-Muhtar*, (Tercüme Eden: Ahmed Davudoğlu), Şamil Yayınevi, C.1-17, İstanbul-1986.
- İLKHAN Mehmet Faruk, *Kâdılık Müessesesi ve Osmanlı'da Kâdılık Sistemi*, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü TRH1019 Tarih Semineri, Bursa 2013.
- İLMİHAL (Heyet), TDV Yayınları, C. I-II, 22. Baskı, Ankara Nisan 2014.
- İNCE İrfan, "İrtidât (Ridde)", *DİA*, TDV Yayınları, C. 35, İstanbul 2008.
- KAYA Ali, "17. Yüzyıl Bursa Şer'iyeye Sicillerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17. S. 1, 2008.
- KÖSE Saffet, "Nikâh", *İslam Hukuku El Kitabı* (Edit: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012.
- KÖSE Saffet, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Mehir Vakfı Yayınları, 6. Baskı, Temmuz 2016.
- KÜÇÜKER Ali, *İzahlı İslam İlmihali*, Baskı Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara-1989.
- MERT Osman, "Kemaliye'de Eski Türk İzleri: Dilli Vadisindeki Petroglif ve Damgalar", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 34, Erzurum 2007.

- MOLLA HÜSREV, *Gurer ve Dürer (Büyük İslam Fıkhi)*, (Terceme: Arif Erkan), Eser Neşriyat, (4 Cilt), Konya-1979.
- MURAT Niyazi, *7 Numaralı Eğin Şer'iyeye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ-2006.
- ORTAYLI İlber, "Kâdı", *DİA*, TDV Yayınları, C. 24, İstanbul 2001.
- ORTAYLI İlber, "Osmanlı Kadısı, Tarihi Temeli ve Yargı Görevi", *AÜSBF Dergisi*, C. 30, S. 1, 1975.
- SAĞLAM Hadi, Sema Gökbayır, Emine Sağlam, Mehmet Çolak, "İslam Hukuku ve Modern Hukuk Bağlamında Şâhitlik Müessesesinin Değerlendirilmesi", *HÜSBED*, Yıl 5, Sayı 2, Aralık 2012.
- SERAHSİ, *Mebûd*, (Editör: Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit), Gümüşev Yayıncılık İstanbul-2008.
- ŞARA Serhat, *8 Numaralı Eğin Şer'iyeye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ-2004.
- ŞARA Serhat, Ahmet Aksın, "1847-1857 (H.1264-1273) Tarihli (8 Numaralı) Eğin Şer'iyeye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 16, S. 2.
- TAN Oğuzhan, "Miras", *İslam Hukuku El Kitabı* (Edit: Talip Türcan), Grafiker Yayınları, Ankara 2012.
- TAŞ Yasin, "Urfa Şer'iyeye Sicilleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl 7, S. XVIII, Haziran 2014.
- TATAR Özcan, "384 Numaralı Harput Şer'iyeye Sicilinin H. 1046-1047 (M. 1636-1637) Tanıtımı ve Fihristi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 27, S. 1, Elazığ 2017.
- TOPALOĞLU Bekir, "Vâris", *DİA*, TDV Yayınları, C. 42, İstanbul 2012.
- TÜRKÇE SÖZLÜK, *Türk Dil Kurumu Basım Evi*, Yeni Baskı, C.1-2, Ankara-1988.

- TÜRKÇE SÖZLÜK, *Türk Dil Kurumu Yayınları*, 10. Baskı, Ankara 2005.
- UĞUR Yunus, “Şer’iyye Sicilleri”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 39, İstanbul 2001.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti’nin İlmîye Teşkilatı*, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, VIII, 3. Baskı, Ankara 1988.
- VEHBİ Mehmet, *Ahkâm-ı Kur’âniyye*, Bahar Yayınevi, Üçüncü Baskı, Beyazıt İstanbul 1966.
- YAMAN Ahmet, “Zihâr”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 44, İstanbul 2013.
- YAVUZ Ali Fikri, *İslam İlmihali*, Çile Yayınevi, İstanbul 1979.
- YAVUZ Cevdet, “Da’vâ ”, *DİA*, TDV Yayınları, C. 9, İstanbul 1994.
- YEĞİN Abdullah, *Yeni Lûgat*, Yeni Asya Yayınları, Üçüncü Baskı, Nurtan Ofset 1975.
- YILDIRIM Celal, *Kaynaklarıyla İslam Fıkhı*, Uysal Kitapevi-Konya, 1985.
- YILDIZ Kemal, *İslam Yargılama Hukukunda Şahitlik*, Hacegan Akademi Kitaplığı, İstanbul 2005.